

al. p. 11.

EX LIBRIS
FF. EREMITARVM
ORDINIS
S. HIERONYMI
MONACHII.

7.

Dv 2235

ad f. 11. 2 Tafeln

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
- Med. Naturwiss. Abt. -
DÜSSELDORF

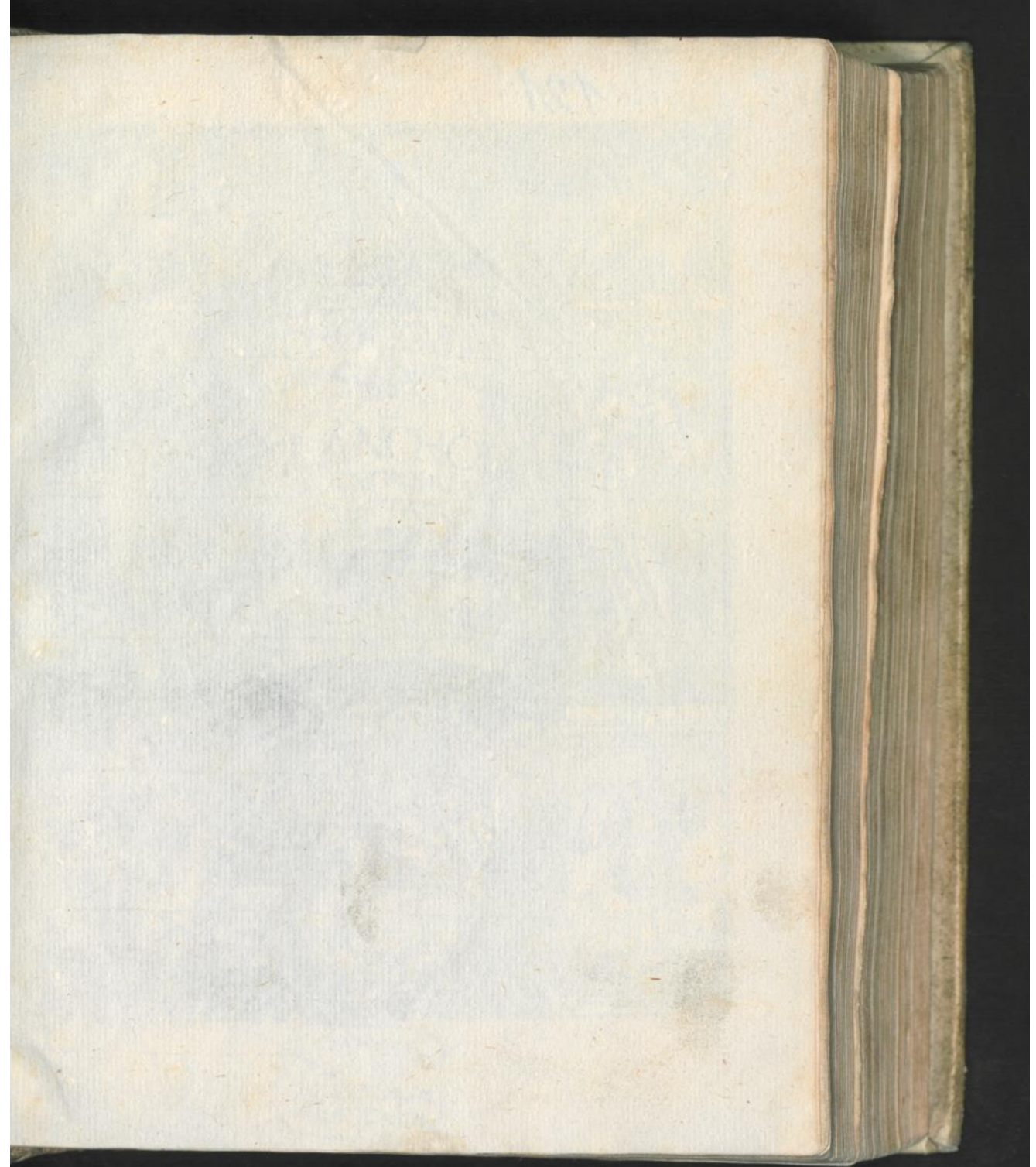
V 5335

4°

601

V. 2332

4° Path. 121.

Med

Path Spec.

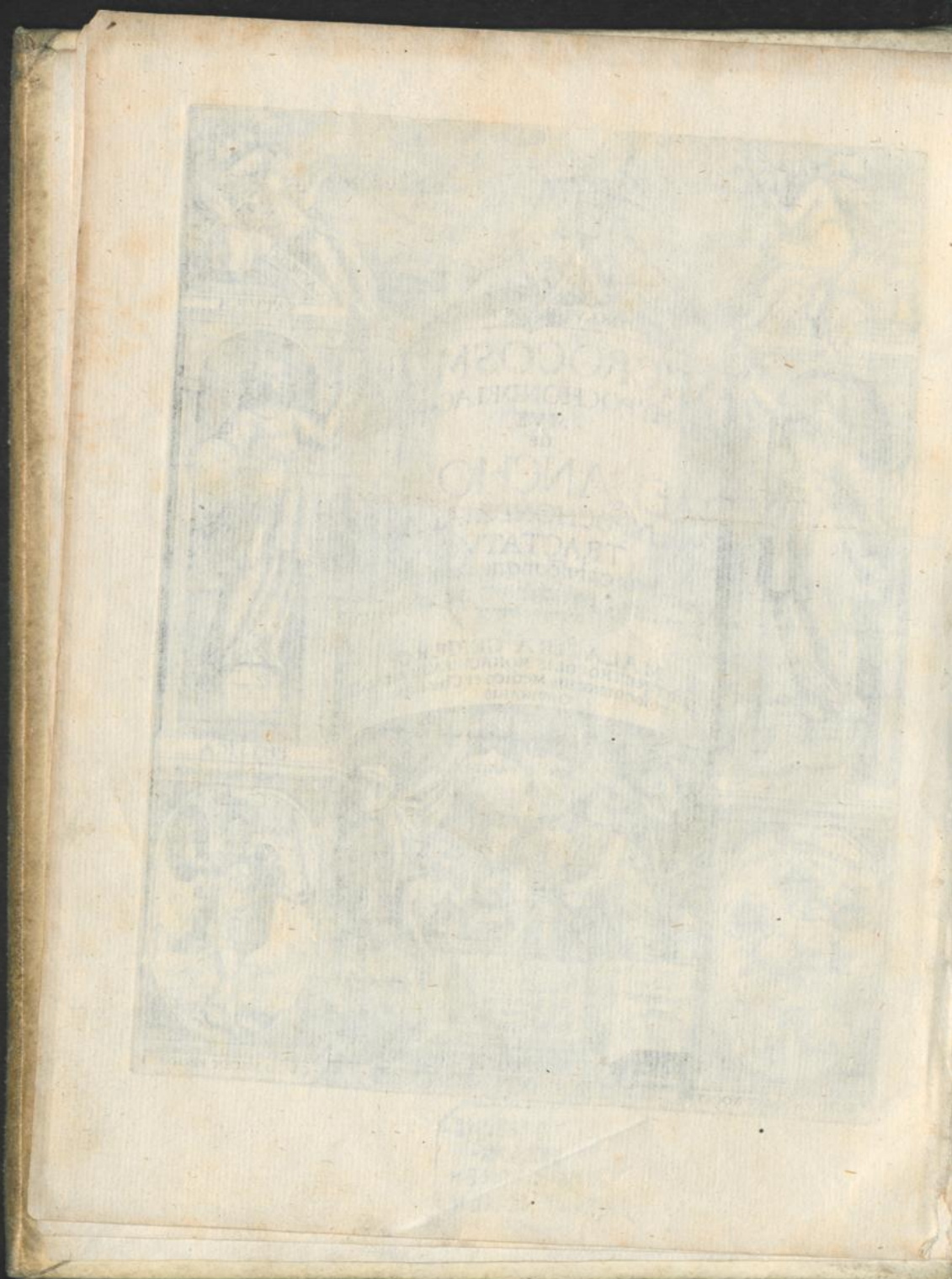
~~Geiger~~

~~102~~

~~KÄNIGLICHE
 STAATSBIBLIOTHEK
 MÜNCHEN~~

MICROCOSMVS HYPOCHONDRIACVS

Sive

DE MELANCHOLIA
HYPOCHONDRIACA
TRACTATVS

In quo non solum physicè, sed etiam practicè, de
illius essentiâ & naturâ, omnia, pro vt moderno tempore & se-
culo, in Macrocosmo & Microcosmo deprehen-
duntur, significantur.

CVRATIO HVIVS AFFECTVS, IN
QVANTVM SANABILIS ET CVRABILIS EST,
EX TRIPLICI CVRATIONIS FONTE, DIÆTETICO,
Chirurgico, & Pharmaceutico desumpta, non minus jucundè quàm utili-
ter proponitur, tam secundum communem & consuetum, quàm inas-
suetum & extraordinarium vitæ nostræ usum.

QVIBVS EMBLEMATA VARIA, TAM
GALENICA QVAM HERMETICA, ORNATVS ET UTILI-
tatis gratiâ, cum explicationibus suis addita sunt, intermixtis controuersijs, obser-
uationibus, historijs, & politicis doctrinis: remedijs etiam selectissimis cum Gale-
nicis, cum Chymicis, & moralibus: omnibus cuiuscunque conditionis Micro-
cosmæ, uti spero, acceptilibus, utilisibus, & scitis
necessarijs.

CONCINNATVS

A

MALACHIA GEIGERO, ELECTORA-
lis Metropolis Monachiensis, nec non Electoralium
Nosocomiorum ibidem, Medico & Chirurgo
ordinario.

MONACHII, Apud LVCAM STRAUE.

ANNO M. DC. LII.

MICROCOSMVS HYPOCHONDRIACVS

2us

DE MELANCOLIA

HYPOCHONDRIACA

TRACTATVS

In quo non solum physice, sed etiam practice, de

hunc morbum & naturam, eius, pro vi medico respondet, et

causam, microcosmum & Microcosmum describitur

CURATIO

QUANTVM SA...

EX TRACTU...

QVIBVS EMELIATA VARIA TAM

VALENICQVAM HERMETICA GENUINE ET ILLI

...

...

CONCERNATVS

MALACHIA GIGERIO. ELECTORA

...

...

MONACHII. Apud Typogr. Strass...

ANNO MDCCLII

SERENISSIMO ET
POTENTISSIMO PRINCIPI
AC DOMINO, DOMINO

FERDINANDO

VTRIVSQUE BAVA-
RIÆ, ET SUPERIORIS
PALATINATVS DVCI, S. R. I.
Archidapifero, & Electori, Comiti Palatino
Rheni, Leuchtenbergiæ Land-
grauio.

Principi ac Domino meo Clementissimo,

IV multúmque cogitanti
mihi, Serenissime Elector,
quem libri huius adopta-
rem Patronum, non occur-
rit, cui magis vellem, cui magis debe-
rem, quàm S^{ti}. V^{ti}. Vellem, quia litera-

ij

tu-

EPISTOLA

turam amare scio & literatos. Deberem autem, propter eximias virtutes, quibus tam publicè quàm priuatim nobis clientibus jam eminent; vt non immeritò quis dubitare possit, proficiant maior, an virtute melior sit S^{ca} V^a; superat enim cælesti ingenio & eruditione, adolescens viros, clementiâ benignissimos, humanitate infirmos, tanquàm Musarum Hercules, Gratiarum Heros, Virtutum Deliciū. Quod igitur adolescentia promittit, hoc ætas plenior continuabit: nam vt à matutina cæli facie, reliquum diem conijcimus, sic à iuuenili magnanimitate ac benignitate, reliquam vitam. O ætas verè aurea, & felix tempus, in quo Principem ad Maiorum virtutes, regnare cōtinget, quem omnes tam supra se esse, quàm pro se scient, qui non præesse solùm, sed prodesse

cu-

DEDICATORIA.

cupiet, qui non sibi tantum ciues & subditos datos esse cogitabit, sed se etiam ciuibus & subditis: curas enim omnes, & cogitationes suas, in populi salute defigere; subditorum tranquillitatem tueri; ciuium opes & fortunas defendere; lites dirimere; dissidia componere; statuta Maiorum, leges, iura, vectigalia, tributa, non ad popularem solum rationem, sed ad maximam quoque Patriæ utilitatem dirigere; iustitiam administrare; pupillorum facultates tutari, dum impuberes adhuc & minorenes; afflictos à fortuna, releuare; bonos prouehere; & ægrorum publicis valetudinarijs, curam gerere, ne aut inediâ pereant, aut medicationis incuriâ; maius quid est, quam multi censeant; nec nisi indefessi Herculis labor.

Exortus itaque, qui nobis tranquillitatem

E P I S T O L A

litatis nostræ Sol es, Serenissime Ele-
 ctor, sub lucidissimis tuteleꝝ tuę radijs,
 nobis apricari, & variarum calamita-
 tum nebulas, Serenitate tuâ dispelle-
 re liceat, quò spiritus liberiùs meare,
 & ad hilaritatem, pulsis melancholi-
 cis & hypochondriacis omnibus pas-
 sionibus, nos componere possimus.
 Quapropter, ad S^{tis} V^æ aras, opuscu-
 lum hoc de Microcosmo Hypochon-
 driaco, velut votiuam tabellam ap-
 pendo, vt pretium quod ex se non ha-
 bet, possit comparare. Hoc etsi exi-
 guum, deuotissimæ tamen meę men-
 tis, in S^{tis} V^æ obseruantiam, certissimū
 signum, sereno vultu accipiat, & à ca-
 lumniantium, quibus cerebrum in
 lingua est, furibunda dicacitate, ag-
 natâ suâ beneuolentiâ & benignitate,
 tueatur ac defendat. Quod si fecerit,
 Monstra, quæ in horum maledicen-
 tium

DEDICATORIA.

tium impijs visceribus habitant, vlt
perniciosa Gorgones, insanientes Fu-
riæ, fœdæ Harpyiæ, improbæ Sirenes,
Scyllæ bifformes, horrendi Struthio-
nes, rapaces Gryphi, auidi Dracones,
& quidquid fatalium Monstrorum v-
spiam, aut infelicis portenti coacta
Natura abhorret, à quibus omne vir-
tutum genus, suos patitur carnifices
atque tyrannos, ex Vngue cogno-
scent Leonem, & nostræ ætatis fortif-
simum Atlantem.

Vota interim addo. Serua ò Deus,
Spem, Firmamentum, & ingens Pi-
gnus Bauaricæ Domûs, Delicium & A-
morem Procerum & Populi; vt Pa-
triæ præsit, qui Patriæ natus & educa-
tus est Princeps & Regens, Augusto
felicior, Traiano melior; & longo in-
teruallo, famam Maiorum, facino-
rum suorum eminentiâ superet; an-
tiquam

EPIST: DEDICAT:

tiquam etiam illam Boicæ Virtutis
indolem, seculis deponat, consecra-
tam Annalium perennitati. Datæ
Monachij in ipso bono & felicissimo
Noui Anni Auspicio M, DC, LII.

Serenitatis Vestræ

Amillimus ac Devotissimus

MALACHIUS GEIGER
Medicus & Chirurgus.

FRONTISPICIUM

Emblematici Explicatio.

Ors terrestri globo insidens, minacibus manibus, terribile suum jaculum, librat vibratque in Microcosmi hypochondriaci decumbentis, vitæ destructionem, staminâque eiusdem, quæ Cloto, id est, prima vitæ nostræ valida constitutio, circum colum suam inuoluit, & Lachesis, vitæ duratio, dierumque inuicem successio, longè diùque nendo producit, forcibus præproperè abscindere tentat, per morbos, miseras, calamitates, & casus varios (quæ forcibus significantur) colus stamina, i. e. successionem dierum vitæ, identidem abscindere sat agit, & abbreviare. Verum, quia Mors suum per jaculum, per mortiferas morborum causas, per morbos infinitos, & per accidentia alia innumera, indefinenter instans, breui vitam pessundaret, nisi huic strenuè Natura & Ars auxilium ferrent. Natura siuè Physica i. e. Cæli, Solique, ac corporis bona constitutio (Medicoperito probè cognita) vnâ ex parte hæc impedit, & remoratur. Vtiq; Natura (Cæli quod manu gestat, & Terræ, cuius Globum calcat, arcana perscrutans & vsurpans) Mortis manus inhibet, & prouidet, ne stamina ista abscindantur, ne successio ista dierum vitæ, abbrevietur ante tempus: dum laqueum, Mortis peruicacis manibus inijcit, quo (conatus ipsius irritos reddens) forcices retrahit, & arcet à staminibus. Altera ex parte, Ars, i. e. Medicina, vitæ conseruationi inuigilans (quod per

) (

Gal.

Gallum manu gestatum satis indicatur) instructa Herbis, Serpente, & Marte, tanquam appropriatis remedijs, ad morbum hypochondriacum, & accidentia eius melancholica pellenda (quae sine huius artis ope superare Natura quantumcunque bona minimè potest) diligenter repellens, expellens, & curans; Mortis jaculum similiter eius in manibus colligatis, retinet, impedit, & auertit: dum nimirum, causas morbi agnoscit & remouet, morbum ipsum curat, & calamitates varias auerruncat; remedia in super huic morbo conuenientia, uti Helleborum nigrum, vsum Viperarum, Chalybem, & alia, alias deleteria, si malè, antidota verò & panacea, si benè & legitimè preparata sint, applicare docet. Vt Medicinæ subsidio, vitæ suæ numeros, iuxta modulum constitutionis, quam ob ortu adeptus est, vnusquisque diuturnius protelare, & fusos suos, iuxta colus onerationem, filatim, Lachesis, longius protrahere queat. Quandoquidem verò, Hypochondriacus, subinde malis agitetur inspirationibus, quod malus indicat Genius, è latere se agro associans: Sanitatē tamē, ut preciosissimā gemā, à manu Dei, tanquam Auctore Naturæ, primario prouenire, Medicus, Naturæ minister, & causa instrumentalis secundaria, rectè & fideliter, malè habenti persuadet, rationibusque demonstrat, simul vnâ manu pulsus explorando, alterâ verò medicinam exhibendo, malum hoc, naturalibus remedijs, prudenter, & non precipitanter, aut inhibendū, aut expugnandum esse.

CAR-

APPLAVSVS AMICORVM

IN

NOBILIS ET EXCELLENTISSIMI
DOMINI MALACHIÆ GEIGER, VTRIVS-
que Medicinæ Doctoris, librum de Melancholia Hypo-
chondriaca, & imaginem libro præfixam,
Programma.

Amicus Amico.

*Herbæ medentes, fertile Auroræ genus,
Fauoniorum filia;
Vosque uniones veris, & blandi breuis
Anni iuuentus fosculi;
Et quidquid Hyblæ, quidquid Appulis procul
Viret beatum cautibus:
Quod fusca Memphis, Indus, & molles Sinæ
Morbis amicum proferunt:
Huc ite in orbem: textilique nobilem
Librum coronâ stringite,
Geigeriana Musa quem dignum edidit
Æternitatis annulo,
Librum fugandis febribus natum, at magis
Natum fugandis nubibus,
Quas officinas inter atrî sanguinis
Melancholia trux coquit,
Nubes timendas, vel sereno cum fauens
Phœbus remidet at here,*

) (2

En

APPLAVSVS AMICORVM.

*En ipsa vincetas seu a mors præbet manus
 Parata vobis obsequi,
 Et Insolente retrahit clementiâ
 Quod penè telum torserat.
 Vicunque Lachesis sponte currentem suâ
 Vitam colu perurgeat,
 Et jam secando stamini intendat crucem
 Armata Parca forficem;
 Naturamater, nam benigna, barbaram
 Aget retrò nouaculam,
 Et Ars serena pulchra mentis filia
 Ac saepe naturâ magis
 Potens, peritam commodabit dexteram
 Faustis grauem successibus,
 Humoribusque corporis rebellibus
 Pacem imperabit mitior;
 Discordiâque temperabit, auream
 Mediocritatis adlibram.
 At tu trementem, tetra cui nox sanguinem
 Angoribus bilis nigra,
 Et aestuosa mille curarum cohors
 Vanis flagellat fluctibus,
 Tumultuosa mitte tristitiæ chaos
 Trans æquor audax Thracium,
 Et sanitatis vnionem cœlitum
 Raro fauore pendulum,*

Deside-

APPLAVSVS AMICORVM.

Desiderat am sepius gemmam tibi,

Sperare fortis occipe.

Quod si medenti pertinax pelli malum

Melancholia deneget;

Geigeriana letiore pharmaco

Venam serenabit chelys.

De Melancholia Hypochondriaca.

PRecipitis funesta lues, atque ultima mundi!
 Quate dira Seror, vel si quod Tartara monstrum
 Mains habent Furij; tristi sub nocte silentis
 Edidit Imperij? cum infaustam territa fugit
 Ipsa parens sobolem, rapidumque per ignea voluit
 Saxa vadum metuens. Stygio nil mitior amne,
 Flammicomus Phlegeton. Iterumne reuulsa profundi
 Regna patent Ditis, dominumque adamanta momordit
 Non unum illatrans immanis Ianitor Aula?
 Cogimur heu! crudele nefas, noxamque sereni
 Aetheris immeriti sentire: nec unius atrâ
 Morte riget crater Pellai Herois. in omnes
 Effera gliscenti rabies dessumat hiatu,
 Et manat sanies populos. Hinc sidera labem
 Traxere, & nulli bibitur jam innoxius aër;
 Plurima mortales sed habet contagio; & imis
 Nescia depelli Stygij vis cruda veneni
 Visceribus sedit, lassatque Machaonis artes
 Multa laborantis necquescquam, & multa mouentis;
 Concilium si forte animi, mentisque senatum
 Aduocat auxilio, atque iram consumit in unguis;
 Non minus immitis, trepidam quam cum Annibal Vibem
 Victor obli curru, transcensisque Alpibus unum
 Infremuit murum victricis obsistere Palmae.
 Ille quidem sudat; sed Pestis foeta malorum
 Non segni peris ima gradu: penitusque medullas

)(3

Pectus.

APPLAVSVS AMICORVM.

*Pecloris expugnat, tacitisque meatibus omnem
 Latè hominem populatà, suo prae cordia complet
 Milite. Nil sanum, dominòque fidele priorì
 Linquitur. Heu! placida turbantur mollia pacis
 Otia, & indomiti passim per compita Martis
 Signa volant, furiaque leues, rixaque vagantur,
 Perpetuusque Aëris trepidà sonat vrbe tumultus,
 Bellorùmque mine perflant. Quis saua cruenti
 Enumeret documenta Hostis? quis spectet, & ipsa
 Possit ferre miser? Quoties occulta per artus
 Serra migrat, Mugilque asper; quo Simia maius
 Nil habet, & Serpens? Quoties sub pondere lassum
 Pectus anhelantem suspirat Sisyphon; aut quo
 Pressus Atlas ferre Orbem optat? cùm ardetata fatiscit
 Carcere duro anima; astrictamque per ilia Zonam
 Torquet, & angusta tenuat spiramina vita
 Liolor. Quid miseris, nisi jam vixisse relictum est?
 Et pretium mors tanta ferat, si copia detur
 Crudeles longo gemitu exorare Sorores.
 Sed vita in penam trahitur. Tum scilicet armis
 Fœdera iucunda possis discernere pacis,
 Tristis & imbelli quid Enyo distet Olinæ.
 At, quanquam innumeris, nondum satiata nocendâ
 Diræ libido malis; nescit desistere ceptis,
 Quâ semel est aggressa nefas. Sed turbinis instar,
 Torrentisq; undæ, quàm Alpinis aucta procellis
 Raptat in obnixum indignata ferocia pontem;
 Emicat, & celsam molitur verticis Arcem
 Debellare ferox, ferro, flammisq; paratur
 Exitium, plus flamma potest. Hinc triste tuentium
 Exanimi vultus, & mesto buxus in ore,
 Umbræque spirantium. Soliti non sauiæ risus;
 Nec vigor est oculis, animosus naribus ignis
 Emoritur, turpique gena ferrugine liuent
 Temporæque in sese fugiunt. Nil fata relictum,
 Quod peragant, habitura putes: vinòsque timebis
 Spectra velui, functamque Umbras, manisque diurnos.*

Sed

CARMINA AMICORVM.

*Sed restant maiora animi tormenta necesseque,
 Quàm quas corpus habet. Possis fors cetera ferre;
 Hæc narrare nequis. licet hinc agnoscere fontem
 Criminis, & quali sit origine, discere, natum.
 O felix Maiorum Ætas, nondum Africa quondam
 Opprobria, infamæque lues; quas classe petisse,
 Militæque armato peregrinam ducere mercem.
 Tanti nempe fuit; felix! non dira furentium
 Prælia, & immanes arato fulmine strages
 Experta. In miseros genus incubat omne nepotes,
 Seu pestis, seu dira venit quacunq; nefandi
 Forma mali: semperque recens in funera monstrum.
 Nostra oritur, fatisque gradum properantibus addit,
 Ergo tuos, Grynæ, Arcus, & nescia falli
 Spicula, quæis animam fatalem lethifer anguis
 Impendit, jam pridem Orbi, jam debita Matræ
 Victimæ, diuinis audax opponere cunis
 Insidias; docuitque tuas impunè laceffi
 Ne pueri potuisse iras. Iam, qualis in altis,
 Anquipedum deforme genus, Titanas aperto
 Vertice conspicuus, neruum torquere sonantem
 Visus; ubi insolitam Pythonis ab osse sagittam
 Pectore Porphyriion transmissam detulit Orco;
 Centimanû flammata Gygen sed Arundo per Oetam
 Impositamque Ossa Rhodopen, Pindique niualis
 Culmina deiecit. medium vix corpore bustum
 E tanto, Genitrix gelido sopiuit Anauro.
 Talis Cerbeream jam nunc rege certus in Hydram
 Spicula. plus Phæbo, fac, mæstus debeat Orbis,
 Quàm quondam Alcida. Cur nostra in vota moraris
 Ambiguus? ne differ opem; non vana rogemus.
 Namque tibi voluere Dij, propriumque ædere,
 Fata hominum regere, & morbos, Dominæque potentis
 Arbitrium, & cultros jugulis auertere nostris.
 Tu sauas cohibere manus, hastasque nocentes
 Detorsisse potens. Hoc te gens debita cadi
 Poscimus heu! miseri. Tu nostra flamina vitæ*

Auspex

APPLAVSVS AMICORVM,

*Auspex alter habes, & jus in fata secundum,
 Nec gratis Superi. Medicis hoc Artibus Ille,
 Omnia qui nutu torquet, terrâsque, potumque;
 Ille dedit; justique nocis dispellere causas,
 Orisâque Natura ingenio, studioque tueri.
 Aude aliquid, dignumque Deo, miserisque: nec Orbis
 Dici sperne Paier. tua sic tibi vixerit vsque,
 Floreat & Daphne. Nec te tua fama silebit,
 Quâ per Erythraas surgit tibi mâne procellas
 Phosphorus, & roseas argenteum euocat Horas;
 Vel Tartessiacum deuenit in aquor habenas
 Pracipitat: cum Magna Theiss, liquidaque Sorores
 Ardentem excipiunt: puro sed carula surgit
 Nox Cælo interea, & rutile per signa cohortes.*

AD LECTOREM,

In Laudem Medicæ artis.

Naturam ars sequitur (sic sunt prouerbia) præsens
 Hoc liber, & libri, Lector, imago negat.
 Pallidus in lecto, jacet ager, anhelat, & omnes
 Incusat partes corporis, atque dolet:
 Tristis at in summo, collectis cruribus, orbe,
 Mors sedet, extremos urget adesse dies;
 Ossea fatales intentat dextra sagittas,
 Forfice diductâ, leua secare parat:
 Quid moriture facis? audes sperare salutem?
 Imminet armatâ, Mors inimica, manu:
 Effugies nusquam; Medicus nî fortè salutem,
 Et Medicinâ ferat, Ars tibi nulla feret.

Orani-

APPLAVSVS AMICORVM.

Omnibus imposuit finem Natura, morique
Constituit: contra sed Medicina vetat.
Nempe intentatam prohibet jaculare sagittam,
Et Lachesis filium longius ire docet:
Artem, oblita sui, Natura imitata, paratas
Vincit funiculis, Arte docente, manus.
Ergo, vides, Artem sequitur Natura: sed illam
Solum, quâ certam fert Podalyrius opem:
Sola Artes inter (reliquarum dixero pace)
Quod Natura jubet, pernegat Ars Medica.
Theiologi nolunt Mortem vitare; per illam
Tendit ad obiectum Theiologia suam.
Protrahit in longum Iurisprudencia lites,
Quodque bonum est hodie, cras, ait, esse malum.
Scilicet hoc illis Prudentia dicitur: haud est
Tam prudens, Mortem fallere ut illa queat:
Grammatici casus declinant, nomina, verba;
Ex his, qui Mortem, nemo repertus adhuc.
Mollit Orator durissima corda Tyrannis,
Commouit Silvas Orpheus atque feras,
Mortis ad obtutum mutescit Rhetor, & Orpheus,
Qui prius attraxit saxa, fit ipse lapis.
Omnia vim Mortis metuunt: si falce minatur
Fatali, Ars, ictum sistere, nulla potest.

*

Sola

APPLAVSVS AMICORVM.

Sola tamen contra Medicina audentior ibit.

Et si non poterit vincere, vincit eam.

Ecclesiastici 38. c.

Insolita hæc, dic, unde venit reuerentia Mortis?

Debetur Medico (sic Deus inquit) honor.

In Zoilum.

Quidquid agis (vox est Sapientis) respice finem:

Vis causam? finis nempe coronat opus.

Zoile, si librum vis carpere, respice finem,

Et caue; sub finem vipera tecta latet.

Aliud in eundem.

Dicitur à Medicis, prudentum, Hypochondria, morbus,

Et passim doctos occupat ille viros:

Hinc docti metuunt; vix est medicabilis aiunt.

Ne metue; à morbo hoc, Zoile, liber eris.

IN FRONTISPICIUM AUCTORIS

*Nobilis & Clarissimi Viri Domini MALACHIÆ
GEIGER, Vtriusque Medicinæ Doctoris Ex-
cellentissimi, &c.*

PROLVSIONO.

*O*ssa Mortis
Larua gementem

Quid premis Orbem?

Atque feroci

Pre-

APPLAVSVS AMICORVM.

*Prædita telo
Dextra minatur?
Scindere ductæ
Stamina vite
Quid fera tentat
Forfice Leua?
Vmbra fugaces
Contrahe vires:
Lux dominatur,
Mortis inanes
Cedite Manes:
Ars nemoratur.
Vos quoque captæ
Voluere pensa
Pergite Parca;
Dum Microcosmum
Astra tuentur,
Prata medentur,
Pergite Parca.
Quid miser hæres
Sanguinis atræ
Percitus æstro?
Mitte per auras,
Quas tibi muscæ
Inflat ad aures*

* 2

Iste

APPLAVSVS AMICORVM.

Iste susurrus.
Hem ! cape p̄ocla
Plena Salutis.
Sed latet Anguis,
Inquis, in Herba;
Nec furibundi
Noxia desunt
Pralia Martis.
Mitte timores.
Gallus ad istas
Excubat oras,
Peruigil Alma
Nuntius Artis:
Missaque Caelo
Gemma renidet
Integritatis,
Ergo beate
Portio Mentis.
Et pretiosi
Gratia Libri;
Quâ leuis arces
Funera Mortis,
Tetrica Sanas
Vulnera Mentis
Nobilis Auctor!

ELEN.

ELENCHVS CAPITVM.

F RONTISPICII Emblematici Explicatio.

Prolusio Procœmialis.

CAPVT. I. De Etymologia, Definitione, Subiecto, & Differentia huius affectus. Fol. I

CAP. II. De causa Coniuncta & Proxima Melancholiæ Hypochondriacæ. 9

CAP. III. De causa Antecedente Affectus Hypochondriaci. 12

CAP. IV. Continuatio causæ Antecedentis. 16

CAP. V. In quo respondetur ad oppositiones quasdam pro capite præcedente causæ Antecedentis. 25

CAP. VI. Quorundam Auctorum opiniones, de causa proxima & efficiente, præcipuè verò de causis huius mali in Fœminis. 32

CAP. VII. De Procætarcticis siue Impulsivis & externis huius affectus causis. 41

CAP. VIII. Continuatio

causarum externarum Melancholiæ Hypochondriacæ. 51

CAP. IX. De Signis tam Diagnosticis quàm Pathognomonicis Affectus hypochondriacæ; insuper de symptomatibus eiusdem & symptomatum causis. 67

CAP. X. In quo per Exemplum practicum, proponuntur signa & symptomata, cum eorundem causis, pro maiore & meliore enodatione & intelligentia huius affectus hypochondriaci. Quibus etiam adduntur signa & symptomata melancholiæ hypochondriacæ in fœminis. 84

CAP. XI. De Prognosticis signis Melancholiæ hypochondriacæ, quibus pro additamento additur, quomodo, & an, morbus iste, in corpus humanum, permittente Deo, à dæmone immitti possit. 95

* 3

Inter-

ELENCHVS CAPITVM.

- Interpretatio Primi Emblematis. 117
- CAP. XII. De Curatione Affectus Hypochondriacæ, & primò per Diætam, qualis in illa Aër sit obseruandus & eligendus. 119
- CAP. XIII. De Cibo & modo Cibationis, Potuque in morbo hoc conueniente. 132
- CAP. XIV. In quo defenduntur R. Patris Hieremias Drexelij Societatis IESV, piz memoriæ, & Medicorum Monacensium de vino lymphando aut diluendo opiniones. 151
- CAPVT. XV. Continuatio Præcedentis Capituli contra Matthæum Claus. 165
- CAPVT. XVI. De Motu & Quiete in Melancholia hypochondriaca. 181
- CAP. XVII. De Somno & Vigilijs. Excretionis & Retentionis, & Animi Affectibus in morbo isto obseruandis. 193
- Explanatio secundi Emblematis. 213
- CAP. XVIII. De Curatione per Chirurgiam Melancholiæ Hypochondriacæ, & primò per venæ sectionem. 214
- CAP. XIX. De applicatione Cucurbitularum, Hirudinum, & Foniculorum in iustione. 224
- Tertij Emblematis Declaratio. 241
- CAP. XX. De Curatione Affectus Hypochondriaci per Pharmaciâ, & primò de philosophatione quorundam hypochondriacorum medicinas respicientium, de chymicis quibusdam rebus, & indicationibus curatiuis melancholiæ hypochondriacæ. 249
- CAP. XXI. De Curatione per Lenientia, Aperientia, Incidentia, & Digestiua medicamenta. 260
- CAP. XXII. De Curatione Affectus Hypochondriaci per Purgantia medicamenta. 270
- CAP. XXIII. In quo proponuntur

ELENCHVS CAPITVM

- nuntur medicamentorū
purgatiū formulæ in hoc
affectu exhibendæ. 280
- CAP. XXIV. De vsu feri La-
ctis & Chalybis in Melā-
cholia Hypochondria-
ca. 310
- CAP. XXV. De vsu Acidu-
larum in Affectu Hypo-
chōdriaco per Potū. 331
- CAP. XXVI. De vsu Lotio-
num & Thermarum in
Affectu Hypochondria-
co. 342
- CAP. XXVII. De Curatione
Melancholię hypocho-
ndriacæ per partium Prin-
cipum & aliarū malè affe-
ctarū corroborationem,
tām per Galenica, quàm
per Chymica medicamē-
ta, præcipuè per Aurum
potabile. 354
- Significatio Quarti & Quin-
ti Emblematis. 394
- CAP. XXVIII. De Topicis
quibusdam Medicamen-
tis, & de vsu Nicotianæ
potus in Affectu Hypo-
chondriaco. 423
- CAP. XXIX. An & quomo-
do conueniat in hoc af-
fectu Puluis Bezoarticus
animalis, & quales in se
habeant qualitates vipe-
ræ. 434
- CAP. XXX. De Curatione
Melancholię Hypochon-
drio-Hystericæ in fœmi-
nis cum mēstrum obstru-
ctione, & in Vtroque sexu
ex seminis redundantia
& retentione, cum stimu-
lis amorosis & venereis.
451
- CAP. XXXI. De Hypochon-
driacorum & Hysterica-
rum Ecstasi siuè Melan-
cholia artonita. 460
- CAP. XXXII. De sympto-
matum correctione in
Melancholia Hypochon-
driaca. 470
- CAP. XXXIII. De ingenio-
sissimis quorundam Me-
dicorum curis in depra-
uata imaginatione. 481
- CAP. XXXIV. De Curatio-
ne Melancholię Hypo-
chondriacæ à causis ex-
ternis quæ geruntur pro-
genitz. 495
- CAP.

ELENCHVS CAPITVM.

CAP. XXXV. In quo Ap- pendicis loco secundum Directorium Medico- Practicum Matthiæ Mo- roni, Authores enarran- tur, qui de hac Affectio-	ne Hypochondriaca, mi- ra & varia scripserunt, publiciq; juris fecerunt.	513
	Conclusio.	523
	☉(?)☉	

Die beygelegte Kupferstich müssen folgender
gestalt zugebunden werden.

1. Das Frontispicium darinnen der Tittel des Buchs / muß
das allererste Blat seyn.
2. Die Bildnuß der Adern / oder Ramificatio Venæ Portæ,
muß zwischen dem Num. 4. vnd N°. 5. eingelegt werden.
3. Das Emblema Diætæ mit N°. 1. verzeichnet / gehöret zwis-
schen das 116. vnd 117. Blat hinein.
4. Cheirurgia mit N°. 2. solle zum 212. vnnnd für das 213.
Blat gesetzt werden.
5. Das dritte Emblema der Pharmaciæ mit N°. 3. solle zwis-
schen dem 240. vnd 241. Blat stehn.
6. Das vierdte Emblema die Sphæra Mundi; solle zwischen
dem 394. vnd 395. Blat accomodirt werden.
7. Endlich die sibende Figur / muß zwischen das 422. vnnnd
423. Blat gebunden werden.

Vnd dises denn Buchbindern zur
Nachricht.

PRO-

PROLVSIÓ PROOEMIALIS.

VITAM vix esse vitalem in corpore ægro, animæque vigorem non rarò à morbis aut impediti, aut etiam extingui, nemo est qui dubitet. Nam cum Medicinæ subiectum sit non corpus solum, sed homo ipse constans animo & corpore: sanitas completa esse non potest, nisi quæ prouenit ex vtriusque incolumitate, præsertim cum neque sine animo corpus, neque sine corpore animus rectè valere possit. Tanta enim est inter vtrumque societas & sympathia, vt suas virtutes & vitia sibi inuicem communicent. Sic corpus onustum cibus vel humoribus, prægrauat animum, mentémque deprimit, atque affigit humo diuinæ particulam auræ.

Quod si graui aliquo morbo detineatur, vel prauis humoribus inficiatur, non aliter obscurat lumen ipsum rationis & intellectus, quàm densa nubes solis radijs tenebras offundit. Quod apparet euidentissimè in ijs qui hoc af-

A

fectu

PROLYSIO PROOEMIALIS.

fectu hypochondriaco vexantur. Nam licet anima coelitus demissa per se sit impatibilis & immortalis, tamen quamdiu corporis ergastulo concluditur, eius affectibus subijcitur, propter communia vincula & instrumenta, quibus anima corpori alligata utitur ad suas functiones obeundas. Neque solum ipsa corpori affecto compatitur, verum etiam si vel aliquo pathemate agitetur, vel pravis moribus inquinetur, corpus ipsum in mutuum discrimen, pertrahit, parique malo inuoluit: Philosophiæ enim summam, in hoc verti cardine, statuunt Plato & alij, si nempe rationi pareant affectus, qui quamdiu renituntur, frustra tenet habenas animus, sed equum ferocientem in præcipitia sequi cogitur.

At ut auscultent rationi, egregius ad hanc rem adiutor est Medicus, hoc agens, ut ea pars hominis vigeat sapiatque, cuius arbitrio honesta ac magna geruntur. Quis enim æquè pertinax vitæ abstemiæ, & sobrietatis suasor? quis fidelior iræ moderandæ, tristitiæ fugiendæ, vitandæ crapulæ author, quàm Medicus? Quis nisi fastidita Machaon, ferula parat, dubiasque docet dediscere cœnas? Aut Curij præscribit
olus?

PROLYSIO PROOEMIALIS.

olus? accedit, quod quidquid in homine eximium est, artes, scientiæ, disciplinæ, quidquid in eo virtutis, aut eruditionis, id omne medicæ facultati nos debere, quis non videt? quatenus id feruat, sine quo ne reliqua quidem queant consistere. Quid enim hæc vita, si perpetuis conflictetur morbis? Certè viuere dici non possunt, qui mortuam hic vitam trahunt. Quam si salubrem reddat, aut tueatur Medicus, quid rationi magis, aut æquitati consentaneum, quam eum vitæ tuæ parentem agnoscere, à quo vitam, hoc est valetudinem acceperis? Imò si parentibus gratiam habemus quod vitam semel dedere, quantò maiorem ijs, qui dant sapius? Nec alio certè nomine vetus superstitio, Æsculapium cœlo dicauit, & adscripsit choro diuorum. Etenim si dare vitam, proprium Dei munus est, certè datam tueri, & jam oppressam penè restaurare, aut fugientem retinere, Deo proximum fateamur oportet. Neque enim corporis tantum quæ vilior hominis pars est, curam gerit, sed & animi, imò & animæ. Quæ quia in hoc corporis tugurio, labem sæpè trahit à situ, non alia certior atque efficacior, eius curandæ ratio est, quàm si corporis morbis oc-

PROLVSIÓ PROOEMIALIS.

curratur tempestiuè. Theologus efficit vt homines à vitijs resipiscant; at Medicus, vt sit qui possit resipiscere: frustra enim ille Medicus sit animæ, si jam fugerit anima, cui paratur medicina: frustra lethargico suadeat, si suadentem non audiat: frustra melancholicum moneat, nisi primum ab atrabile, ipsa melancholiæ causa, à medico sit liberatus.

Licet itaque Plato, in libro de legibus, tria vitæ ponat Bona; Bonam valetudinem; Formam corporis honestam; & Diuitias haud cœcas. Vnam tamen (in Gorgia docet) & solam sanitatem, rem profectò inæstimabilem, quam mortales absentem votis omnibus expetunt, præsentem rebus omnibus anteponunt, esse omnium præstantissimam, dicens: quàm benè valere, meliùs in vita nihil. Quin imò alibi: non viuere, sed valere, vitam esse asserit. Vnde Athenæus alicubi de sanitatis laudibus, sic exclamasse visus est. O sanitas diua, tecum florent omnia, ac renidet gratiarum ver, absque te verò nemo felix, &c. Ad quid enim diuitiæ, & rerum omnium affluentia, aut qualis fuerit in corpore elegantia, si corpus langueat. Valeat, inquit Horatius, possessor, oportet, vt possit potiri, quod

PROLYSIO PROOEMIALIS.

quod amat. Non est census (inquit sapiens ille
Hebræus Ecclesiast. cap. 30.) supra censum sa-
lutis corporis. Qua ratione pauper sanus & for-
tis, felicior est, diuite infirmo: nam vt ait Cælius
cap. 24. lib. 7. lect. antiq. Si toto sinu sese af-
fundat fortunæ afflatus, absit autem bona vale-
tudo, nullum illinc profluit emolumentum,
quod iuuet. Corporis ergò cymbula nostra,
cum languore, tristitiâ, multum onerata, in va-
do morbosarum indispositionum jactatur &
conquassatur, naufragium denique aut valetu-
dinis, aut vitæ præfagiens & minitans, prouidi
Naucleri, hoc est Æsculapij alicuius, morbosos
& fluctuosos hos insultus, studio, curâ, & ma-
chaonicâ arte declinare potentis & enauigan-
tis, opus habet, vnde fluctibus euitatis, ad sal-
uum sanitatis portum, tandem reducatur, la-
psâque corporis & animi œconomia, non so-
lum restauretur, sed etiam, in posterum, facta te-
cta seruetur & protrahatur.

Quare dissipatis nocentissimorum bellorum
nebulis, cum jam, diu exoptato sereno tran-
quillitatis & pacis (vtinam stabilis & illacessitæ)
sole, illuminemur, vt ab eodem in bona vale-
tudine incaleamus, necesse est: nam generi hu-

PROLVVSIO PROOEMIALIS.

mano quid prodest, aureâ pace frui, interim verò, fame, peste, & inopiâ perimi, aut diuturnis continuò corpus laceffentibus morbis, & quidem melancholicis premi. Sed quid mirum? Belli hæc sunt reliquiæ, non tam facilè ex mentibus & corporibus nostris eliminandæ: nam (vt taceam alios) quam durum & perniciosum mihi fuerit, communi & continuo contributionum onere, cum reliquis aggruari incolis, & quasi ouis à lupis non modo tonderi, sed penè deglubi, inde colligere licet, quod ab exordio præteritarum bellicarum calamitatum, ope meâ machaonicâ permille ægritudinum etiam pestiferarum mala & pericula, ex orci faucibus eripuerim illos, sub quorum præda & rapina tanquam cymbula in fluctibus oceani agitatus & concussus sum. Facultatam enim mearum direptionem, pecuniarum expilationem, optimi prædioli deprædationem, deuaftationem, & omnimodam exuftionem, fugarum & exiliorum inutiles sumptus, aliâsque perditiones, si confidero? quid aliud, quàm aliquot millium florenorum damnum inuenio & desidero.

In proximi, aut communitatis bonum, si cessissent, nõ dolerem! quum verò Martis quibusdam

ORDIN

3 A

dam

PROLVVSIO PROOEMIALIS.

dam alumnis, schytis ipsis, & fauromatis immanioribus, hæc mea applicata fuerint: quid aliud, quàm vt malè illis cessura sint ominari possum. Erat maior pars ad lanienam facta & carnificinam, crudelitatis artifices, fatores, fartoresque scelerum, Auerni pabula, & domus Plutoniæ purgamenta, quibus impuriùs nihil ex orci faucibus tota furiarum cohors, exhalare potuisset. Nunquam sic Orestes insaniuit, nunquam sic sæuijt Ajax in porcos, nunquam sic Hercules in terrarum quæ domuit monstra, vt isti Rusticomastices in nostros miseros compatriotas. Quorum tamen morientium putores, putrescentium fœtores, qui spectantium non oculos tantum, sed stomachos etiam auerterunt & euerterunt, manibus contrectaui, naribus hausi, oculis lustraui: dum fœda horum impiorum hominum vulnera & vlcera tractare, scatentem ex corporibus illorum saniem exprimere, olentes vomicas, putrescentes abscessus, horridas gangrænas, serpentes phagedænas, feram psoræ scabiem & impetigines, sordidos lichenes, mentagras, abstergere, aliásque id genus pestes curare, obligare, consanare, permulcere, non grauatus sum. Prætereo internos, contagiosos
&

PROLYSIO PROOEMIALIS.

& pestiferos illorum morbos, quibus secundum merita à justo Deo subinde puniti sunt.

Quantas autem hæc Dei flagella, (excipio illos Martis asseclas, qui strenuitate, & constantiâ suâ, fidem Principi & Patriæ, pro aris & focis, egregiè probauère, immortalè inde laude & famâ celebrandos) incolis & ciuibus nostris reliquerint, antehac inusitatas & incognitas ægritudines, hoc Xenodochia quæ peregrinis, Nosocomia quæ ægris, Pædotrophia quæ pupillis, Gerontodochia quæ senectæ ætati, Adelpotrophia & Orphanotrophia quæ Ciuibus nostris pauperioribus, inopiâ consumptis, & liberis eorum, in nostra vrbe ex Christiana Principum & aliorum benignitate, liberalitate, charitate, & misericordiâ, fundata patent, & quorum curationibus, ego tanquam Medicus & Chirurgus, jam per viginti annos continuos, cū amanuensibus paucis, tam in medicis, quàm in chirurgicis, & lithotomicis casibus, tanquam Nauclerus inter nautas, Architectus inter operarios & opifices, Dux inter milites, non solum imperando, sed sæpiùs ipsemet manum administrando, præfui, & adhuc præsum, cognoscenda cui libet illa visitanti dabunt. De reliqua priuata

uata

PROLVSIÓ PROOEMIALIS,

uata praxi mea, circa religiosos, nobiles, ciues,
& plebeios, nihil comemoro: nam his omnibus
non aliter alligatus sum, quam Andromeda suo
scopulo, & patiētiā sepè impatiētissimos vinco.

Omnes autem hos meos molestissimos la-
bores, quandoquidem alio fine, nisi ad gloriam
DEI, & vtilitatem charitatēmq; proximi (nam
vt alij propter nos, sic & nos propter alios creati
sumus) neque susceperim, neque peregerim, &
propter hanc meam vti spero optimam inten-
tionem, à tempore turbulentissimo exulcera-
tissimóque (in quo Iupiter ollas despumare vi-
debatur) praxis meæ, inter mille imminētia,
tàm fortunæ quàm vitæ pericula, & contagio-
num labes, per DEI gratiam taliter præseruatus
sum, vt tandem ad portum pacis & securæ tran-
quillitatis appellere licuerit. Reliquum est, vt
in cœpto cursu pergam, finēque qui opus co-
ronat, desideratum, tandem in bona pace attin-
gam: bonorum enim vita nihil aliud est, quàm
vitæ immortalis meditatio, in qua, præmij illius
aliquando gustus, aut odor aliquis sentitur. Id,
tametsi minutissima quædam stillula est ad fon-
tem illum æternæ felicitatis, tamen longè supe-
rat vniuersas corporis voluptates, etiam si om-
nes omnium mortalium deliciae in vnum con-

B

feran-

PROLVISIO PROOEMIALIS.

ferantur, ita vt alià ratione, homo felix futurus nō sit, nisi quod extra sese positus patiatur quiddam ineffabile à summo illo bono, omnia in se rapiente: vsque adeò præstant spiritualia corporalibus, inuisibilia visibilibus. Hoc nimirum est, quod pollicetur Propheta? oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit DEVS diligentibus se.

Quod verò jam pacis tempore, quo exhilarantia expetuntur mera, tristem & morosum hunc concinnauerim tractatum; causa est prima; quod jam apud plurimos, cuiuscūq; status & cōditionis homines, affectus hypochondriaci grassentur; maximè etiam literati & religiosi ab illis infestentur; nec corpora incolarum nostrorum, à fœcibus bellicosis, oneribus, & inopiâ, in tantum adhuc defecata & liberata sint, in quantum ad mentis exhilarationem, & corporis purgationem refectionemque desideratur; ex alienis etiam ærumnis, Medici proprios metunt angores, nec vllam, melancholicorum importunitate, crucem habent molestiorem. Altera causa est, quod in dignotione causarum huius morbi, multæ & magnæ inter Medicos legantur controuersæ; plures verò adhuc in curatione exoriantur; dum quidam, mali

PROLVSIO PROOEMIALIS.

mali huius causam, primę concoctionis, alij verò secundæ concoctionis visceribus, vitiatis, intemperatis, obstructis, &c. attribuunt, alij alias causas recensent. Curam etiam quidam per exquisitam diætam, alij per alterantia, alij per euacuantia instituunt: vbi quidam inediam, alij vinum meracum, aliqui probè dilutum, aquam etiam puram, commendant. Hinc multi vsum chalybis, non pauci acidulas, serum etiam lactis caprini, thermas, & alia, proponunt. Quas omnes controuersias breuiter enodare, beneuolòque lectori, de ijs, in tenui praxi, experientias & obseruationes proprias, fidelissimè communicare volo: non furioso contradicendi spiritu, ad imitationem Doctoris Matthæi Clausi, qui in sua Oenohydro-machia Oeniponti edita, tanquam suffenus Musarum Hercules, & præ alijs in nubibus Aquila, pijssimum, paritèrque tum temporis celebratissimum Patrem Drexelium, vnà cum Medicis Monacensibus nominatissimis, ob assertiones quasdam & theoremata, ab ipsis mutua-ta, libellòque suo de Ieiunio inserta, petulantis stili sui cotem esse voluit, & scopum, in quem acerbitatis suæ tela vibraret: cuius hydram lernæam capitibus obtruncatam, in capite, vbi de

PROLVISIO PROOEMIALIS.

potu hypochondriacorum tractaui, reuiuifcere faciam, & efferuescentes, furiosas, ebriofasque illius Herculis, veritatem impugnantis, phantasias & deliria hypochondriaca, veritatis Elleboro expellere, & optimo rationis opio sopire omnibus modis conabor.

Hoc fateor, sine labore non fiet, quia scribentis curam ferè omnem postulat. Quippe rarò accidit benè fieri, quod occupato fit animo: certum enim est, nihil æquè iudicio, vel potiùs memoriæ officere, quàm varias animi cogitationes. Non conualefcit planta, quæ sæpiùs transfertur: neque ad cicatricem vulnus perducitur, in quo crebra medicamenta tentantur. Quid ergò de me sperari potest, quem tot curæ, & in curandis ægris occupationes non sinunt studio diutiùs immorari? sequar tamen quò ducit animus, & in negotio captabo aliquod otium, tùm vt bono publico satisfaciam, cùm vt tædulam medicinæ praxim, gratà laboris intermissione, siue potiùs mutatione, deliniam. Quod dum molior, nec breuitati admodum, nec prolixitati studendum esse iudico, ne lectorem vel inopiã suspensum teneam, vel copiã verborum opprimam.

CAPVT

CAPVT I.

De Etymologia, Definitione, Subiecto, & Differentia huius affectus.

AFFECTVS itaque morbosus iste, Arabibus & Barbaris tanquam à subiecto Mirachialis, à vocabulo Mirach, quod apud illos abdomen significat, appellatur, eo quod humor adustus in hypochondrijs & abdomine coaceruari, & ibidem velut anguis in herba latere, postea exhalationibus suis fumosis cerebrum & caput molestare ac perturbare solet. Nobis verò rectius & verius Affectio Hypochondriaca, id est, subcartilaginea, aut quasi dicas sub cartilaginibus posita, siue à causa, Melancholia, nominatur: quod sit affectus ex sanguine bilioso, humore uè atro (pituitosis tamen in mesenterio delitescentibus non exclusis) illo quidem in epate, hoc verò in liene primùm abundante, postmodùmque vi caloris præternaturalis vtrumque viscus in hoc affectu obsidentis supercalefacto & propemodum affato mixtus. Græcis *φυσώδης*, & vulgò etiam flatulenta melancholia nuncupatur: quòd, qui ea labo-

Etymologia Nominis.

2 *MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.*

rant, flatibus abundant. Chymici, tartarum hypochondriorum appellant. Latius autem patet affectio & passio hypochondriaca, quam melancholia hypochondriaca: nō solum enim melancholia, sed & alia mala plurima ex materia vitiosa in hisce locis cumulata, oriri possunt: neque semper cum affectu hypochondriaco, melancholia coniungitur, sed tum demum, cum cerebro, vapores peculiari modo dispositi, ex materia illa exhalantes, communicantur, spiritibusque animalibus miscentur.

Definitio. Vnde definitur. *Affectio præter naturam, ut plurimum flatulenta, cum intemperie sicca viscerum primæ concoctionis, & calida viscerum secundæ concoctionis: cum colluie vitiosorum humorum, in primis melancholicorum, sæpe etiam pituitosorum & biliosorum, in vena portæ & arteria cæliaca ac mesenterica ramis, in hypochondrijs, præcipuè sinistro, inter ventriculum & lienem, maxime ijs locis, vbi plures maioresque vena portæ & arteria huic coniunctæ rami sunt, præcipuè ob lasam lienis coctionem collecta, absque putredine; è qua vapores horum naturam obtinentes, ut & ipsius humoris aliquid ad alias partes transmissi, varia symptomata excitant: præcipuè verò delirium melancholicum non continuum, ex vapore eleuato, & cerebro communicato, spiritibusque animales in-*
quis-

quinante, & , vt melancholicum phantasma generetur, faciente. Dicitur autem affectio, hoc mali genus, ad differentiam aliarum melancholiarum: neque enim hæc melancholia symptoma est, vt aliaè improprie ita dicte, sed morbus, & quidem non solum intemperiei materialis, in quo ipsa partium intemperies materiam cumulat, materies verò intemperiem fouet, pars quædam mandat, quædam recipit, (vnde etiam si putredo accedat, febres quandòq; cum hoc affectu complicari, nonnunquam etiam illas, in hunc transire posse verisimile est) verùm etiam meatuum obstructio scilicet, vt experientia declarat.

Subiectum huius affectus, meritò quæcun- *Subiectum*
que pars in hypochondrijs contenta, in qua sanguis potest incalescere, & eiusmodi atras evaporationes efficere, tanquam pars primariò laborans, constitui potest. Doctissimus Senner- tus, talem constituendum locum putat, in quo affectionis hypochondriacæ causa contineatur, è quo humores hinc inde fluere possint. Atque ipsum statuit esse ramos venæ portæ, & arteriæ cœliacæ ac mesentericæ, qui ab epate & liene ad ventriculum & vicina loca tendunt: & certè ea mesenterij, omenti, & pancreatis loca, è
qui-

4 *MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.*

quibus in hæc vasa humores vitiosi facile recurrere possunt. Ex ipso nimirum venę portę trunco, ventriculus habet ramum vulgò gastricum dictum, quem Adrianus Spigelius pyloricum appellat. Postquam verò truncus in duos insignes ramos, alterum sinistram splenicum dictum, alterum dextrum mesentericum nominatum dispescitur; à splenico quidem ramo accipit gastricum, à quo coronaria nascitur, gastroepiploidem sinistram, & vas breue aut venosum dictum; à ramo verò mesenterico gastroepiploidem dextram. Arterias autem accipit ventriculus, ab arteriæ magnæ ramo cœliaco dicto, qui ad *καὶ δὲ*, id est, ventriculum, ramo transmittit, ramum pyloricum, gastroepiploidem sinistram, & vas breue arteriosum. Ab eadem vena portę, & arteria cœliaca, etiam vasa accipiunt, lien, epar, omentum, mesenterium; vt ita facilis inter has partes consensus, & humorum communicatio esse possit; vt meritò in ramis venę portę & arteriæ cœliacę maioribus, sedem causæ mali hypochondriaci consistere, statuendum sit. Cum enim vasorum horum officium sit, ad ventriculum & vicinas partes, sanguinem, quo nutriuntur, deferre, & præterea
hisce

6 *MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI*

hæc materia melancholica, quæ fumis suis pos-
teà cerebrum moleſtare ac perturbare ſolet.

In fœminis, vterus aliquãdo laborare poteſt :
ſiquidẽ nihil impedit, quò minus ex ijs partibus
etiam vapores eleuari, & ſic melancholiam in-
ducere queant. Vt verò ſummatim dicam; quo-
ad ſitum, tres ſunt partes præcipuæ, in quibus
hæc affectio ſedem habet; jecur, lien, & meſen-
terium. Ac jecur quidem, melancholiæ hypo-
chondriacæ author eſt, cum nimio calore ci-
bos ſemicoctos rapit à ventriculo, & contentos
in vaſis ſuis humores adurit, & increaſſat. Lien
verò cum nec ſuccum melancholicum probè
ſecernit, nec ſecretum & attractum perfectè
elaborat vel expurgat : quod accidit propter
nimiam paruitatem, aut incrementum : cum
enim plus æquo minor eſt, quam deceat, turget
& increſcit, ſanguinis fæcem nõ ſatis repurgat,
nec retinet : quo fit vt in venis reſtuat, & ſan-
guinem ad alendum ineptum reddat: vnde cor-
pus totum emacreſcit, dum genio defraudatur.
Meſenterium, cum venis conſtet innumeris,
multis glandulis, & ipſo pancreate, colluuiem
humorum, veluti ſentina quædam, coaceruat,
vnde morborum ilias pronafcitur, pro materiæ
diuer-

diuersitate, varia mixtione & qualitate. Illic ergò, si succus melancholicus, vel solus, vel (quod sæpiùs accidit) cum alijs permixtus humoribus cumuletur & computrescat, materiam & fomitem suggerit putridis febribus, & ijs quidem intermittentibus. Quod si tantùm efferuescat, simulque præcordiorum & venarum quandam phlogosim accendat, tetros ex se vapores, tanquam è fomite, in partes tum vicinas, tum supernas, atque adeò in corpus vniuersum effundit: vnde prodeunt tam varia symptomata, de quibus mox dicturi sumus. Sunt igitur hæ partes, in quibus residet melancholia hypochondriaca.

Differentiæ sumuntur ab affectis partibus, humore obstruente, & symptomatibus affidentibus. Si spectemus partes affectas, in tres species distinguitur: hepaticam, splenicam, & mesentericam; quæ tamen vix seorsim contingunt, sed plerùmque comiscentur, propter viciniam, vasorum communionem, & operis societatem. Penes materiam, quædam fit à melancholia naturali, quæ in venis primis retenta paulatim incalescit, & in atram bilem degenerat: alia, ab adusto humore, quæ symptomatis

Differentia.

3 *MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.*

ferocioribus proditur: alia, à crassa pituita, cui pauca bilis admixta, parit incendium. Penes symptomata, quædam leuiore est, alia ferocior; vtraq; in varias species distinguitur, pro phantasmatum diuersitate. Brunnerus differentias huius affectus enarrat duas; vnã ex qualitate innominatæ luis; alteram ex atonia lienis, quæ contagione serpit, & scelotyrbica mala generat, conf. 7. Septentrionales Æsculapij, omnibus quasi morbis hoc genus accomodare videntur. Diuidit idem author in cit: conf: hypochondriacum affectum, in nothum & perfectum: hunc fieri, dum in sinistro hypochondrio, venæ, fœculenta quadam cruditate turgent; illum, si minera venas hepatis, & mesenterij dextræ partis occupat. Differt quoque ratione subiecti & sexus; alius viris pariter ac mulieribus communis est; alius virginibus, viduis, sterilibus, & nonnunquam prægnantibus, ob vteri vitium, proprius & peculiaris.

C A.

CAPVT II.

*De causa Coniuncta & Proxima Melancholice
Hypochondriacæ.*

CAUSA coniuñcta seu proxima, non im-
meritò statuuntur vapores adusti, tetri
& fuliginosi, seu fumosæ exhalationes, ex san-
guine adusto, humoreuè atro ac bilioso, in hy-
pochondrijs, mediante viscerum inibi conten-
torum calore præternaturali, humores quasi
torrente & affante congesto, originem ducen-
tes, quæ tanquam ex palude ac camerina qua-
dam sursum ad cerebri arcem delatæ, illi vitium
suum imprimunt, sicque spiritus animales alio-
quin puros & limpidos insuauitristique halitu
afficiunt, obliterant, obfuscant, & tenebrico-
sos reddunt. Flatus quoque in hoc malo con-
currere extra controuersiam est: non enim so-
lum vaporum copia, verum etiam per sepe mul-
titudine quædam halituosi & flatulenti spiritus
per calorem è materia, quæ in corpore præstò
est excitati (maximè si concurrant obstructio-
nes infimi ventris, pylorique arcta conclusio,
cum tunc impedito quasi humorum & vapo-
rum

*Proxima
causa hu-
mores ad-
usti.*

Flatus

10 MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.

rum transitu, vt neque infrà flatus, erumpere queant, hypochondria inflari, rugitúsq; percipi necesse est) partes corporis, in quas fertur, molestiâ afficit. Flatus enim, cum mobiles naturâ sint, haud in cavitatibus fixi manent, sed cuniculos vbique parant, linquentes hospitium vetus, ac membranas intestinorum perreptant, & se in musculos, neruos, tendines abdominis insinuunt, quos perreptando cõuellunt, & quum copiosi sint, non acquiescunt in horum commotione, sed & thoracis & genitalium musculos, vtpote vicinos, vellicant, ac spasmus, excitatis tot expultricibus in ijs, causant. Hinc est, quod Montanus pronuntiat, posse quidem flatus hypochondriacos esse sinè affectione hypochondriaca; affectum verò hypochondriacum nunquam sine flatibus consistere posse.

Epatis calor.

Dum itaque melancholia hypochondriaca in venis dextræ partis est, ab epatis caliditate excedente ita calefiunt, vt calefaciendo chylum, perpetuo feruore & ardore, molestiam quasi caliditatis alicuius interne, in eo loco exhibeant. Cum verò in sinistra parte est, in venis nempe mesaraicis, quæ sunt inter splenem & ventriculum sitæ, tunc frequentius delirij causa cumulat.

latur. Non est autem continuum delirium, sed tam diu durat, quamdiu vapores atri, spiritibus animalibus miscentur; quibus discussis, & illud vel euanescit, vel minuitur, atque iterum redit, vel exasperatur, vbi noui vapores & flatus, qui caput petere solent, collecti & coaceruati sunt. Feruntur autem vapores melancholici ad caput, per venæ cauæ ramos & arterias: facilis enim vaporum ex vena portæ in cauam est transitus, vt & in arteriam magnam, per arterias, quas lien habet magnas & multas.

*Quomodo
vapores
melancholici
ad caput
ferantur.*

Post Dagmaticos, ab Hermeticis quibusdam, præter siderum, Saturni videlicet lienis, & Mercurij cerebri præsidium influentias, huius mali causa asseritur, spiritus vitæ, veneno mercurij infectus, qui mercurius ex sublimatione, à salibus venenositatem quandam induens, eam spiritui vitæ communicet, talémque affectum excitet. Seu potius ex tartari cum sale primùm in corpore commistione, dein agitatione, ebullitione, & quasi fermentatione, ac tandem sublimatione, fixationéque, affectum hunc originem trahere, statuendum.

*Chymicorum
causa
proxima.*

CAPVT

CAPVT III.

*De causa Antecedente Affectus Hypochon-
driaci.*

*Ante-
cedens causa*

ANTECEDENS causa est, tum sanguis fe-
ruentior assatúsque, tum humor partim
ater & lutulentus seu feculentus, partim bilio-
sus, in hypochondrijs seu visceribus inibi con-
contentis supra modum calefactis, genitus &
coaceruatus, per fermentationem seu ebullitio-
nem quasi, vapores & flatus de sese ad arcem
cerebri mittens. Et quamuis humor melan-
cholicus frigidus sit & siccus (respectu videli-
cet aliorum humorum) tamen nullus tam fla-
tulentus est, quàm ille idem, quippe cùm facile
ad fermentationem excitari possit; magis quo-
que terrestris & compactus cum sit, si calor agat
in illum, in dissolutione quasi rebellis est; unde
fit, vt in flatus facillimè conuertatur & faceffat.
Ansam verò præbent horum humorum gene-
rationi, inter causas internas, etiam temperamē-
tum totius calidum & siccum: plerúmque enim
dispositiones naturales, præternaturalibus oc-
casionem dare consueuerunt, propterea quod

in habentibus symbolum facilis est permutatio.

Multæ partes in hypochondrijs peccant, ventriculus scilicet & intestina, sicciori calore chylum producentia, venæque meseræi, quarum intemperies sicca & calida, quotidie alluente fouetur chylo crasso, & cocturâ calidiore; in his partibus coctio prima, & vitiatur, & eius perfectio impeditur; vitiatur, quum in hypochondriaca affectione ventriculus siccior fit, quam ut bonam chyli coctionem efficiat; impeditur, quia venæ mesenterij calidiores, humidum exugunt ex coquendis, & in chylum formandis, citius quam par est. Vnde crassior chylus & terrestrior, qui in venis mesenterij torpidè mouetur, & pigrâ quiete vasis illis vitium infert infarctus; quod si siccus calor diutiùs in illum agat, elicit flatum, & vberem vaporum prouentum producit. Ex quibus quid eruitur aliud, quam vitium in primæ concoctionis organis primariò herere, & aucto morbo in consensum rapi vasa & viscera illa, quæ in alterando chylo ineptè elaborato operari debent. Vnde & illa in suâ operatione, & deficiunt & aberrant, & fit etiam sanguificatio mala. Nec mirum! ventri-

D

culus

*Ventriculus
luis subie-
ctum causam
se anteceden-
dentis huius
morbi.*

14 *MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.*

culus sic malè dispositus, chylum crassum, viscosum & tenacem concoquit, rapiunt cum gastricæ & mesentericæ venæ, cuius nec viscera sanguificationis emendant labem, sed sanguinem crassum, viscosum aliquo modo ex eo efficiunt, cui opus est ad motum vehiculo copioso, quod est serum; quod cum ex potu & liquidis fiat, siticulosi hypochondriaci bibunt largiùs, aut brodijs vtuntur multis; quæ tamen liquida, vasa ventriculorum adstantia (de quibus supra) citiùs hauriunt & exugunt, quam chylicationi in tali ventriculo expetit. Quare manet crassus chylus, cuius & in venis motus tardus est, qui infarcit vasa, ac in ijs hærens tardè serpit; hinc tot obstructions. Præterea cum & arteriæ mesentericæ, & gastricæ, chylo tali & sanguine repleantur, quia meabilis suâ naturâ & mobilis non est, sed magno & valido promotore opus habet, diastolem causant magnam, unde in hypochondrijs palpitatione. Denique cum crassus sanguis habeat spiritus pauciores, crassos, vaporosos, austrinæ tēpestati similes, haud mirum est, si cor & cerebrum in consensum veniant: ambo siquidem viscera, ministerio horum opus habent, illud ad vitam, hoc ad sapientiam

tiam

tiam conseruandam. Ex quibus manifestum est, officinam chylicationis esse subiectum causæ antecedentis huius morbi.

Error porrò qui in retentione & distributione fit, eadem affirmat. Ventriculus siquidem amplectitur chylum, quem venæ exsugunt mesaraicæ, quarum actio si deprauata est, tenuem humorem & liquidiorum, antequam vllam perfectionem à vi chylicante accepit, ad se rapiunt, & relinquitur crassamētum chyli in ventriculo, quod suâ vi fermentante chylum omnem corrumpit, cum in corpore crasso sit, ob quod pigrum est, & minus permeabile. Quòd si verò lassæ sunt, ob intemperiem, aut à crasso cremore hausto infarctæ, desistunt ab opere, & serositas relinquitur in chylo, quæ diffuam facit chylum. Primò itaque hic laeditur ventriculus, & in eo pylorus, postea intestina, & vltimò venæ gastricæ, ac epiploicæ, mesenterij. At si morbus vires acquirit, distributio vitiosa fit, & vasa portæ, & arteriarum mesenterij, cum visceribus, in consensum rapiuntur. Quibus itaque plexus sunt subtiliores, illis maius inest vitium.

Retentio & distributio vitiosa in vasis collectionis primæ

CAPVT IV.

*Continuatio cause Antecedentis.**Cruditās
chylī vnde
fiat.*

RVDITAS chyli in hoc malo, non fit ob priuationem concoquentis ventriculi virium, sed quia deprauatè agit, tum ob intemperiem, tum ob errorem externum. Deprauatà verò coctione corrumpuntur cibi, vel in substantià, vel qualitate: chyli substantiam diximus corrumpi, quando vaporosa eius substantia in flatus abit, humida in cremorem crassum, tenacem & lentum. Coctio omnis effectus caloris est, nec frigori corrumpenti in viuo hominis corpore datur locus, nec in externam aliquam partem sine periculo aut nece, multò minus in instrumentum primarium coctionis primæ. A calore igitur erit actio; nec id negat Galenus, qui ventriculos halituofo spiritu repletos, calidiores dicit. 3 de sympt. cap. 1.

*Coctio effe-
ctus calo-
ris non fri-
goris est.**Quidam
frigidam
intempe-
riem af-
fingunt huic
malo.*

Licet multi sint qui frigidam ventriculo in hoc malo temperiem affingant, vti Montanus Pergameni senis olim anima dictus. consil. 229. 232. 236. & 235. Brunnerus consil. 5. Riolanus item in methodo particulari. Matthæus Martini in mor-

morbis mesenterij. Qui hoc proprium huius affectus dicunt, quod caliditas in hepate incipiat, & postea frigiditas ventriculo communicetur: nam vbi est ignea hepatis qualitas, ibi consumitur pinguedo, quæ est in abdomine, quæ conseruat & colligit calorem ventriculi; ex quibus patet, illos ex accidenti ventriculo frigidam temperiem affingere. At si ruminantur præcedentia mala, aut vitia in coctione, minus illi satisfacient. Sequitur enim hic morbus vel causum, vel chronicum aliquem ignem, qui calidam & siccam affricant intemperiem ventriculo, quæ ipsi aliquo modo habitualis fit. Vitium infert victus calidior, qui hospes suo hospitio ardorem, & quãdam ariditatem relinquit; sic & mœror exiccat corpus. Quòd si excreta consideramus, flatus limosum ac crassum alui onus, tenax phlegma; neq; hæc primæ coctionis organis denegabunt calorem. Magnus Galenus, syncerum frigus negat flatus producere, cum non attenuet, dissecet, & conficiat alimentum instar caloris, vt eruo ex 1. cap. de sympt: causis. 3.

Calor itaque autor est, & promotor generationis flatuum, non humidus, qualis est vitalis

Calor causa flatuum

D 3

&

& nutriendus, sed aliquo modo siccus. Appellatur à Gal: diminutus, quia quodammodo dissoluit, non tamen conficit prorsus cremorem chyli: cum enim bona & perfecta chyli productio à ventriculi humido fiat calore, certè deprauiata in sicco erit. Edocent hoc prægressi morbi, febres chronicæ, longæ causodes, calidus & siccus victus, vinum meracum, curæ præpostera; quibus ventriculi humiditas absorbitur, & omentum, quod adstans ventriculi vocatur, gracilescit. Eadem genita in tali ventriculo monstrant flatus (quos causa, crassum tenuans & dissecans, ac in vaporem mutans, producit) qui nec frigoris nec humiditatis soboles sunt. Alui item excreta limosa, crassa, tenacia, continuata exiccantis quodammodo caloris inditia. Siccus igitur calor in chylicationis organis, deprauat chyli elaborationem, & distributionem in malo hypochondriaco: crassum, tenacem, & aliquo modo viscosum chylum ille producit, qui in mesenterij raptus venas, piger ibi serpit, & in illis corrumpitur: habent enim & hæc vasa æstum quendam, & quo propiora ventriculo, eò maiorem, maxime si præcessit febris æstuans. Chylicationis itaque orga-

ga-

gana, tam ea quæ concoquunt, quàm quæ distribuunt, discrasiam talem inflammatoriam habent, quod etiam confirmat Gal: ex Diocle. 3. de loc. aff: 7. quod tamen Montanus conf: 236. negat phlegmonem esse, sed phlogosin.

Variant multum Authores in assignatione loci affecti, uti quoque in cura illius: iuuantia autem tam purgantia quàm alterantia & nutri- entia, volunt esse in hoc malo illa, quæ primas detergunt vias, quæque humectant & modicè refrigerant, inter quos Montanus in consilijs suis à 229. vsque ad 235. primas tenet, quando conseruam rosarum, & alia quamplurima sæpiùs proponit, quæ discrasiam siccam, & quodammodò calidam in ventriculo esse docent. Felix Platerus scribit, eò vsque hanc durare affectionem, donec rursus flatus discussi sunt, vnde æger leuamen sentit, tam diu, donec noui exurgunt. Hoc fieri, quando flatus ructu aut crepitu excluduntur, aut crassam materiam vomitus, aut decessus expellit; ardores mitigari ex cibo moderatè frigido sumpto. Quare curam vult perfici, vomitorio, clysmatibus, diureticis, humectantibus. Montanus sic instituit hypochondriaci mali curam, vt aluus semper sit
lubri-

*Authores
variant in
assignatio-
ne loci af-
fecti & cu-
ra.*

lubrica: sæpè enim eam exonerare salubre est, ideóque laudat cassiam; quòd si altiùs malum infederit, fennam, epithimum & elleborum addit: reiicit tamen omnia selectiuè purgantia, & quæ è longinquo trahunt, vtpotè calida. Aloën tamen admittit, cum sit medicamentum, quod detergit pituitam ex vijs primis, & confortat stomachum. Iubet repetere sæpiùs lenientia, propter multiplicationem humorum, cum ea quæ per contactum agunt, plus agant, & etiam copiosè data, satis purgent. Postea alterantia laudat humectantia: præcipuum enim est in omnibus patientibus affectus melancholicos, humectare corpus. Vnde iubet concoquentia esse omnia humectantia, & modicè calefacientia, quæ vult esse jus pulli, cuius & multum vsum laudat, quia humectat & corroborat stomachum; quod aliquandò alterat, cum radicibus polypodij, quia sunt dulces, & non multum calefaciunt, & sunt gratæ gustui, & nõ fortiter euacuant, duabus radicibus liquiritiæ, tribus boraginis vel buglossæ, quam decoctionem loco syruporum exhibet, quos etiam præscribit, vt syrupum de cichoreo cum rhabarbaro, & sine illo, syrupum de absinthio, de pomis

mis

mis dulcibus, de boragine, de capillis veneris; quod si victus rationem quam præscribit, benè consideramus, etiam humectantia & modicè calefacientia in numero iuuantium esse, vt sunt caro pullorum, hoedorum, vitulorum lactentium, oua forbilia, obseruabimus. Iubet etiam vii ante prandium & cœnam frequentissimè saccharo rosato, ad quantitatem vnciæ; iura pulli sæpiùs propinat; vinum tenue, album, humectans, qualia sunt vina paucifera, dulcia, limpida, tenuia, bene matura, non aquosa, quæ faciliè distribuuntur per venas, &c.

Subscribit etiam appetitus frigidorum in cibo & potu, quod in vètriculo sit discrasia sicca, & quodammodo calida. Vnde Platerus ex Rhasi, aquam genuinum antidotum huius mali pronunciat. Ad stipulatur Rein; Solenander sect: 2. cap 7. Qui vtile esse quandoque à vino abstinere, & pro eo aquâ purissimâ vt scribit. At frigida aqua, frigidis alterata, vt sunt cerasa ficcata, granaribes, succus granatorum, vt loco citato Rein: Solenander suadet, frigido vt conueniet vètriculo; vina aquosa quoque prohibent, fortè quia faciliè acescunt, nec diuretica sunt. Iuuantia itaq; humectantia, & quodammodo

*Appetitus
frigidorū
vètricul:
caliditate
& siccitate
indica-*

E

modo

modò refrigerantia primò chylicationis, secundariò seu successiuè, sanguificationis organis vidimus dedicata. Nocentia econtra, omnia calida, si immoderatus eorum vsus, & frigida acida. Crato lib. 2. conf. 19. selectiuè purgantia, quia calore obsunt. Montanus conf: 233. & 234. reijcit: & Crato loco citato paucissimum eorum vsum præcipit, quod à suo mutuauit Montano, qui conf. 230. ita scribit. Consulo vt Medicos fugiat, & medicinas: facilè enim erunt causa sui excidij. Addit rationem, quia communis consuetudo aliquorum Medicorum est, exhibere calida, & vt ipsi inquiunt, carminatiua ventositatum. Dum autem illi symptomati attendunt, non aduertunt quod ægro noceant, & interitum accelerent, augendo causam atque originem ipsius ægritudinis. Idem vina potentia infesta dicit, conf: 229. & 233. Prohibet & Felix Platerus vinum generosum. Cibus calidior, copiosior, corruptus, prauisucci, ficcus, dulcis, pinguis, acris, inter nocumenta à Platero ponitur. Res frixas in sartagine, & aromata nocere ait Montanus conf: 229. quare diatrion pipereon, sine saccharo rosato, non admittit, conf: 232. sic copiam carminatiuorum & Montanus & Pla-

Platerus ob calorem nocere putant; sic & excretionibus impeditæ. Quæ nocentia, primò chylificationis organis nocent, eis discrasiam inducunt siccam, opusque eorum destruunt, postea membris sanguificationis, quibus chylus corruptus communicatur, à quo diuturnitate temporis, eandem labem contrahunt, & ex crasso vaporoso chylo, crassum spumofum sanguinem generant, cui opus est vehiculo multo, scilicet.

Concludendum itaque, hypochondriacum malum à ventriculo primordia sumere, qui labem accepit, aut ab errore externo, aut à morbo, quæ ei discrasiam siccam, & aliquo modo calidam introduxere, ita ut eius ingenitus humor acris, fermentando chylum corrumpat; calor siccus ventriculi, viscidum & tenacem eum reddat; & hanc discrasiam communicari vasis proximis, in primis epiploicis & gastricis, quibus etiam feruor communicatur, vnde illa exungunt cōtinuò, quasi tenue & limpidum ex ventriculo, hinc in hoc malo appetitus maior, & vus frequentior liquidorum, sitis ac ariditas gulæ, & alui pigrities ac siccitas. Descendit igitur crassus & viscosus ac flatulentus chylus, pyloro

*Malum
hypochon-
driacum à
ventriculo
calido &
sicco pri-
mordia su-
mit.*

soluto in intestina, hunc exugunt venæ mesaraicæ, & vasa arteriosa: quis igitur sanguis expectandus? crassus, fibrosus, ac tardi motus, qui in arterijs etiam spumofus est. Et talis humor tardè perreperit vasa, in visceribus, quibus plexus sunt vasorum subtiles, hærebit, obstructiones causabit, & aliquo modo incendetur, quamuis non putredine illa quæ febrem dat, sed quæ calorem præternaturalem in organis nutritionis causat. In arterijs quidem, feruor ille temperabitur à copia seri, quod arteriæ gastricæ hauriunt, at quia crassus est sanguis, serum diastole frequenti propelletur, & ad emulgentes verget. Intemperies itaque corporis ventriculi calida & sicca, & eius ingenti humoris ac spiritus, primū malum est, quod corrumpit chylum; eadem discrasia vasorum epiploicorum ac gastricorū, raptum causat tenuis chyli, qui ex potu; crassities chyli, obstructiones, viscositas & flatulentia, sunt ineptitudo ad gignendum bonum sanguinem; hæmatoseos organa, ob plexus illos tenues vasorum, apta sunt ad obstruendū, & ab obstructiōe, inepta fiunt ad benè elaborandum sanguinem, vitium acquirūt, & labem patiuntur; organa vitæ, ob sanguinem arterio-
sum,

sum, crassum, spumosum, consentiunt. Quæ omnia satis fusè dicta esse mihi videntur.

CAPVT V.

In quo respondetur ad oppositiones quasdam pro capite precedente causa Antecedentis.

NEGANT quidam, à calore chylicationem fieri. 1. Quia chylicatio non fit calefaciendo, quod opus caloris. 2. Quia in solo ventriculo fit, cum calor per totum corpus dispersus vbique sibi similis sit, & similia agat. 3. Quia in ventriculi fundo qui exanguis est, membranofus, intestinis frigidis adherens, chylicatio fit. 4. Quia calor intensior, fortior esset, & chylicatio ab eo perfectior: at febris & aromata copiosa, contrarium docent. 5. Quia chyli color albus est: at vrinas tinctas videmus à caloris qualitate, vel flauo, vel rubro, vel fusco, vel nigro colore. 6. Chylus, vtpote alimentum hominis, temperatus est. 7. Homo, minùs frigidus, quàm calidis in victu carere potest, vtpote potu; at hæc frigida, calorem in chylicando impedirent. 8. Instrumentum chylicationis ventriculus, frigidus est naturâ. 9. Humida &

Argumenta quorundam qui negant, à calore fieri chylicationem.

E 3

aquea

aquea, ficcioribus citius concoquuntur, at illa, ut calori contraria, reagent in calorem chylicantem, unde concoctionem retardarent. 10. Si cancri & conchylia quorū natura frigida est, & quæ homine frigidiora (idem de auibus, de insectis dici potest) quædam digerunt, quæ etiam à calidissimo animali impossibilia digestus; certè calori concoctio cibi non est adscribenda: maximè, cum testæ leguminum, putamina fructuum, tendines, membranæ, & partes nervosæ animalium, induratum albumen oui, anguillæque cruda, egerantur, quæ calor concoqueret, si ille autor esset chylicationis.

*Soluntur
Argumē-
ta.*

Quorum pace tamen liceat dicere, neminem Medicorum ita rudem esse, ut quemlibet calorem, autorem chylicationis dicat, sed viuificantem solum, cum omne viuens nutriatur; at calor viuens in humido residet, viget, viret, & in eo operatur. Hunc natura prouida subtrauit animæ nutrienti, quæ eo ad chyli productionem coutitur, qui ventriculo ingenitus est. Hic chylum producit, colore album, quia assimilat formæ instrumenti, ut calor sanguificationis sanguini rubrum colorem dat, quia hepar rubrum est. Color vinarum, non semper caloris est.

est, sed vt plurimum humoris alieni permisti, qui cum in corpore feruet, etiam caloris præter naturam signum est. At talis calor cum igneus, à Medicorum schola non ad chylicandum admittitur; temperatum illi volunt, eique actionem committunt, cui adiungunt idiosyncrasiam ventriculi. Potus frigidus qui auidius appetitur, non est necessarius, sed à consuetudine; scimus in Oriente calidissimum sorberi potum à Turcis. At nos jam qui frigido potui assueti, appetentiam eo prouocamus, calidum cibum temperamus. Et licet chylicatio elixationi assimiletur, alia tamen est ventriculi operatio in chylo producendo, quam artificis in elixando; & differt chylicatio ab elixatione efficiente causâ, quia non tantum calor naturalis viuentis animæ, qui calidus & humidus, concoquit, sed vtitur instrumento appropriato, & sibi ad hoc opus destinato, ventriculo cum adiacentium partium adminiculo, cui proprietates quædam innata est, quæ talem cremorem producit, qualis nullibi in corpore gignitur. Deinde etiam fine; quia coctione res saltem ad perfectam temperaturam seu qualitatem ducitur; in chylicatione, materia concoquenda in ventriculo

non

non tantum in cremorem & humorem, verum etiam in nouam quandam substantiam mutatur, ab ea longè diuersam, quæ ab extra pro alimento assumitur, & cibus est.

Iterum instant aliqui. Medicos promouere coctionem ventriculi non calidis humidis, sed siccis, vt sunt Diatrion Pipereon. Zedoaria. Zingiber, &c. quibus incendi ventriculum aiunt; vnde Medici incendiarij stomachi vocantur. At Galenus noster, ventriculū in coctione deficere dupliciter ait; vel quandò ipsa facultas patitur chylicans, vel, quandò illā saluā, error alienus seu externus, operationem eius impedit. Facultatis vitium duplex rursus facit, intemperiem calidam, frigidam, siccam, humidam, aut morbum organicum; hunc officere retentioni, illam coctioni; quum idiosyncrasia, quæ illā vtitur, non nihil noceat. Errores externos triplices recenset; cibus aut copiā aut qualitate coctioni immorigerus; excrementa in ventriculo aut genita, aut collecta, aut in eum deposita; denique modus vtendi cibos præposterus. Ex quibus patet, etsi ventriculi ingenitā vi calor nutriens vtatur ad chyli productionem, tamen labefactatā temperie eam ineptam esse
ad

HOV

ad benè agendum, quam corrigere conuenienti decet medicamine. Deinde & errorem externum, impedire ventriculum etiam benè dispositum, ne benè operetur. Porrò ventriculi idiosyncrasiam indigere iuuamentis interdum, quæ emendent hæc vitia. Quare calida ijs ventriculis consecrantur, in quibus pituitæ proventus, & apepsia, id est cruditas, cui aromatica vis se opponit, reficiens ventriculum, quum omnia odorata ab eo amentur, & foetida subuertant eum. Vis quidem illa spirituosa aromatum, succurrit idiosyncrasie stomachi, caliditas errorem emendat, nimirum excrementum retentum crudum; ex accidenti itaque profunt, quum pituitosos cibos & humores, quorum natura est diffluere, inspissant, ac in crassam consistentiam mutant, vt ex eis æqualis humor produci possit. Calida igitur aromata errori dicantur, & ventriculi humiditati, quam exugere & absumere debent. Quercetanus laudat Piper in lib: suo Diætetico cap. 8. non caloris ratione, sed ob sal aronicum, propter quod subtile est, incidens, penetrans & dissoluens: prodesse ventriculi coctioni scribit, quum eo tartarea & viscida omnia ex ventriculo, alijsque partibus, soluantur ac

E detur-

deturbentur. Idem de Zingibere, Zedoaria, & Arone pronunciat, in crassiore tamen latitare substantiâ, ob quam etiam minus penetret, tardiùsque pipere agat. Ex quibus clarum, nec hoc argumento calorem à chylicatione remoueri, nec nos idiosyncrasiam ventriculi (quæ nihil aliud, quàm temperamenti ventriculi, proprietas & conuenientia est) temperie justâ ornatâ, à chylicatione remouisse. Nil igitur opponentes concluderunt contrâ communem Medicorum scholam.

*Quæsi-
tione
si humor
ille acidus
chylica-
tionis ar-
tifer.*

Humor acidus, quem quidam solum chylicationis artificem faciunt, non est ille succus melancholicus, acerbus, terrestris, crassus, sed acidus, tenuis, spirituosus, ventriculo ingenitus: ille enim acerbus est, huic grata aciditas: ille appetitum prosternit, hic eum suscitât: ille ob crassam & siccam qualitatem, quæ in terrestri substantiâ est, obtusum causat sensum, tardum motum, ac acerbitate hæmodiam (id est stuporem dentium) dentibus, hic tenuis est, subtilis, penetrabilis, & ad motum facilis; vnde ascendit in palatum, linguam, dentes: quod terrestri negatum. Humor hic, cibi masticati gluten, seu fermentum quoddam est, quo eius vnio & cõ-
gluti-

glutinatio fit; est fermentum, quod acido suo spiritu soluit, minuit, atterit etiam arida, crassa, & dura, in ventriculum inter cibos recepta, vt facilius in humorem possint solui, vt tota massa pultis formam quandam liquidam recipiat, cui deinde ingenitus ventriculi calor fouens, quãdam quasi nouam formam inducit, quæ chyli propria dicitur, quam acidus hic humor omnibus partibus chyli communicat, cum per totum feratur æquabiliter.

Minister igitur hic humor acidus, tenuis, spirituosus, chylicationis est, qui suas operationes in ore inchoat manifestè, in ventriculi fundo perficit, quem eius innatus fouet calor, & mouet, quo absumto, aut diminuto potius, appetitus jacet, chylus ficior fit, quo aciori reddito, chylus nimium fermentatur, inflatur, & spumescit; solus tamen, & absente calore ventriculi, ineptus est, vt chylicationem perficiat; aquosus, inutilis, tardus, & cruditatum autor. Quibus omnibus manifestum, calorem humidum benè concoquere, ficcum malè: tum ratione corporis ventriculi, tum ministri humoris, scilicet acidi & spirituosi ei ingeniti. Ptyalismus & saluationes frequentes in hypochondriaca

Humor acidus chylicationis minister est.

Saluationes frequentes in

32 *MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.*

*hypochon-
driacis vn-
de.*

driaca affectione, non negant, calorem siccum deprauare coctionem, cum hæ saluationes, & humorem agnoscunt ventriculi, & glandularum faucium, quæ à cerebro humidum suscipiunt, & in saliuam conuertunt. Esse verò hypochondriacis caput pituitosum, fortè nemo dubitabit, & humorem acrem, ac quasi corrodentem, in eorum ventriculis, jam diximus; hic mouetur imaginatione etiam, maximè si de cibo cogitatur; hic vellicabit paristhmia, vt eliciant humorem à cerebro, hinc illi ptyalismi. Taceo, quòd talibus potus appetentia est audior, quare chylosi, humoris acidi crebrior restauratio, & tenuior substantia, cuius in os etiam motus facilior.

CAPVT VI.

Quorundam Autorum opiniones, de causa proxima & efficiente, præcipuè verò de causis huius mali in Feminis.

*Rondeletij
opinio de
causis me-
lancholia
hypochon-
driaca &*

RONDELETIVS meth: curandi morbos, cap. 42. malum hoc, ab intemperie sicca cum aliqua caliditate, sine affluxu, sed cum obstructione potius, à sanguine crassiore, fieri statuit.

tuit. Cum Rondeletio consentiunt ij, qui in hac affectione ventriculum, intestina, mesenterium cum illius venis, intemperie calidâ & siccâ laborare putant. Inter quos Philippus Hœchstetterus, Augustanorum Medicorum olim Coryphæus, vir magnę doctrinæ, approbatissimis, & omni exceptione maioribus rationibus, rem confirmauit, in suis aureis obseruationibus: cuius sententiæ tanquam veriori, & experientiæ affiniori, ego quoque adhæreo; quæ, uti spero, in præcedentibus capitibus satis explanata est. Diocles præcipuam huius mali causam, obstructiõem venarum mesentericarum, & calorem eâ de causâ ortum, oris etiam ventriculi inferioris inflammationem, statuit. Verum hoc si fieret, alimentum in toto corpore deesset, neque corpus ita nutriri, quod tamen plerumque fit, posset. Paulus Ægineta, lib. 3. de medicâ cap. 14. hunc morbum ex inflammatione circâ stomachum oriri scribit. Verum si inflammationem non veram, sed phlogosin seu calorem, & æstum intelligit, facillè tolerari eius sententia potest. Phlegmone autem propriè dictum admitti non potest, cum hoc sine febre, quæ in affectu hypochondrico rarò apparet,

Hœchstetteri.

Dioclis opinio.

Pauli Ægineta.

*Auicenna
opinio.*

ret, excitari non possit. Auicennas, lib. 3. fen. 13. tract. 2. cap. 1. & ab epate, & à liene, malo huic materiam subministrari scribit. Quæ sententia si rectè explicetur, non incommoda est.

*Danielis
Sennerti
opinio.*

Celebratissimus ac versutissimus Sennertus, in lib. 3. part. v. sect. 1. cap. 3. commodissimum suadet statuere, præcipuam à quâ vitiosi humores, proximâ huius mali causâ, generantur, causam esse lienem: etsi quandoque & epar non extra culpam sit. Cum enim lien, etiam sanguificationis organum sit, & crassiolem chyli partem ad se trahat, ac sanguinem crassiolem, pro alendis in ventre inferiore visceribus, ventriculo, intestinis, mesenterio, omento, elaboret, & ita prima sanguificatio fiat in liene, ac quod impurum adhuc est, in liene primum, ne ad epar perueniat, separari debeat; non mirum, si vel is debilis sit, & malè sese habeat, vel erratum aliquod in prima coctione commissum sit, quod in secunda hæc corrigi non potest, vitiosum sanguinem in liene generari. Vt enim alia membra coctioni & officijs publicis destinata, vbi in actionibus suis sine suo frustrantur, vitiosos humores generant, ita idem in liene fieri necessarium est. Et sicut ventriculus debilior, crudita-

tis

tis acidæ, calidior, nidorofæ caufa eft; epar dum
 fe malè habet, nunc fanguinem biliofum, nunc
 crudum, nunc aquofum generat, ita etiam lien
 malè difpofitus, vitiofum fanguinem generat,
 & præcipuè in hâc affectione, acidum: atq; ita,
 in affectione hypochondriaca, lien femper la-
 borat. Hinc porrò patet, fi lien fanguinem pro
 fui officij ratione, non bonum generet, partes
 modò enumeratas, etiam bonum nutrimen-
 tum, ab eo non accipere, & eas ipfas inde debili-
 tari, ac multos vitiofos humores necessariò cir-
 câ illas partes cumulari, inprimis, fi per conue-
 nientes vias non euacuentur.

Foeminarum Melancholia, quæ maximè vi-
 duis, ftirilibus & virginibus propria eft, Ex Are-
 tæo cap. 5. lib. 1. chronicon, inſolens quædam
 mœſtitia eft, cum animi anxietate, flendi tacen-
 dique defiderio, dorſi & hypochondriorum
 manifefâ pulſatione, & tacito delirio coniun-
 cto, furoris vel manix prænuncia. Quæ ad eò
 eft affinis hypochondriacæ, vt cum ea sæpè
 confundatur. Quanquam ab illa trifariam di-
 ſtinguatur, parte nimirum affecta, cauſis effi-
 cientibus, & compluribus ſymptomatibus.
 Pars quæ primùm hic afficitur, eft vterus, ſedes
 focus

*Uduarū,
 virginum
 ſterilitatis
 & puerperarū me-
 lancholia
 hypochon-
 driaca.*

focus morborum omnium muliebrium, vt auctor est Hipp: lib. de loc. in homine. Cum enim afficitur, corpus vniuersum trahit in sui consortium, substantiæ similitudine, vasorum communione, & viciniâ. Quibus adijcitur, tetri halitus, ab ipso vtero prodeuntis, ad partes principes atque superiores, per cæcos meatus, delatio. Sunt, inquit Hipp: lib. de alimento, in humano corpore, confluxio vna, conspiratio vna, consentientia omnia. Nam quemadmodum vterus veluti sentina quædam, in imâ sede collocatus, confluentes vndique humores recipit, ita vapores tetros & virulentos, ex iisdem suppressis vel corruptis manantes, quoquouersum refundit. Sicque, vnde vita profilire atque propagari solet, summa plerumque perniciës mortis causa dependet. Tanta verò corruptio fit, tum in ipso vteri sinu, tum in vasis circumstantibus, vt mirum videri non debeat, cum per febres continuas, in proprijs etiam vasis, humores computrescant. Cæterum, ex omnibus partibus, nullarum maior sympathia est, quàm cerebri & vteri, quæ fit non solum per neruos, & reliqua vasa cunctis partibus communia, sed etiam per membranas spinalis medullæ. Vnde acci-

acci-

accidit, affecto vtero magis occiput condolere, ex Hipp: part. 1. sect. 1. lib. 6. epid. & in hysterica suffocatione, quæ sæpè comitem accersit melancholiam, omnes actiones animales affici, nimirum sensificas, motrices, & principes, vt patet in sensus priuatione, conuulsione, & desipientiâ, quæ tum ipsius subiecti, tum causæ efficientis varietatem consequuntur.

Causarum duo sunt principia. Prius, est natura muliebris, cum ex Hipp: magis demissi & pusilli animi, facilius delirio corripiatur. Quod Gal: etiam confirmat, com. ad hist. 16. sect. 3. lib. 3. epid. cum ait, leues naturas atque turbulentas ex parua occasione desipere. Cæterum quoniam viro administrandis rebus nato, plusculum de rationis vnciola erat aspergendum, ipsi mulier adiungenda fuit: animal videlicet imperfectioris rationis quidem illud, atque debile, verum ridiculum & suaue, quo conuictu domestico, virilis ingenij tristitiam, suauitate condiret atque edulcaret. Quod si qua fortè mulier sapiens haberi voluerit, ea nihil aliud egerit, quam vt minus sapiens sit: foemina enim quæ nimium sapit, desipit. Quemadmodum, juxtà Græcorum prouerbium, simia semper est

*Natura
muliebris.
primæ causæ
ad melancholiam.*

G

simia.

simia, etiam si purpurâ vestiatur; ita mulier, semper mulier est, hoc est imperfecta, quamcunque personam induerit. Etenim, si rem rectâ reputent viâ, hoc ipsum imperfectioni debent acceptum ferre, quod sint viris multis calculis fortunatiores. Primum formæ gratiam, quam illæ meritò rebus omnibus anteponunt, cuiusque præsidio, in tyrannos etiam ipsos tyrannidem exercent. Alio qui vndenam horror ille formæ, hispida cutis, & barbæ sylva? planè senile quiddam in viro? nisi à prudentiæ vitio? cum foeminarum semper læues malæ, vox semper exilis, cutis mollicula, quasi perpetuam quandam adolescentiam imitentur? Deinde quid aliud optant in hac vita, quam ut viris quàm maximè placeant? Nonne huc spectant tot cultus, tot fuci, tot balnea, tot compturæ, tot vnguenta, tot odores, tot componendi, pingendi, fingendique vultus, oculos & cutem, artes? jam nùm alio nomine viris magis commendatæ sunt, quàm imperfectionis? quid enim est, quod illi mulieribus non permittunt? at quo tandem autoramento, nisi voluptatis? delectant autem foeminæ non aliâ re, quàm dum nugas suas præsentant. Licet non paucè extiterint aliquando,

dò,

dō, & adhuc extent, quæ fortes, cautæ, castæ,
viribus & virilibus curis, vitia foeminarum exu-
erint.

Secundum principium, est causa efficiens si- *Secunda*
ue materialis, quæ apud eundem Hipp: in lib. *causa san-*
de virg: morb: duplex est, nempe sanguinis mē- *guinis mē-*
strui retentio, & seminis cohibitio. Sanguis e- *strui retē-*
nim, inquit, cū in adultis crescit vberius, con- *nis cohibi-*
fluens ad vterum, si exitu prohibeatur, sursum *tio.*
ad jecur & cor resilit; vnde postmodum diffi-
culter refluit, propter venarum obliquitatem.
Sic ex repletionē, cor fatuum euadit, corpescit-
que cerebrum, & ad insaniam propensum red-
ditur. Quod si intemperies calida & sicca visce-
rum reliquorū, vel febris accedat, sanguis pau-
latim aduritur, & in atram bilem degenerat, quæ
fomitē suggerit melancholiæ. Neque verò
solo refluxu, sed etiam longâ circa vterum cun-
ctatione, genus idem mali, sanguis copiosus in-
uehit, cū vel putrescens, vel solūm efferue-
scens, tetros halitus, aut feruidos sursum exha-
lat, qui cerebrum, mentis, rationisque sedem,
perturbant.

Quod verò semen cohibitum similem no- *Semen co-*
xam inuehat, facillē quidem innuit Hipp: libello *hibitum*
qualem ne-

G 2.

wep.

*xam insue-
hat.*

απειροχρησιων; cum ait, Virgines maturas viro, & steriles mulieres, licet probè repurgentur, torpescere & interdum insanire. Sed Gal: cap. 5. lib. 6. de loc. affect. expressis verbis testatur, quàm sit importuna & noxia, tam in viris quàm in foeminis, seminis præter modum & morem suppressio. Scribit enim, multa inde promanare incommoda, videlicet capitis grauitatem, ciborum fastidium, concoctionis vitium, febrem, corporis totius torporem, mœstitiam atque melancholiam. Quinetiam asserit, semen cohibitum tantò maiorem vim habere, ad noxam toti corpori inferendam, quantò eius corruptio deterior est, quàm ipsius sanguinis. Si quidem, inquit, ex semine corrupto quædam aura virulenta sursum effertur, quæ si cor feriat, animi deliquium, & syncopen excitat; si ventriculum, cardiogmum; si respirationis & vocis organa, dyspneam & aphoniam; si denique cerebrum pertingat, convulsionem epilepticam, delirium, & furorem inuehit. Sunt ergò duæ illæ præcipuæ hystericorum symptomatum causæ. Quibus tertiam adiungit Gal: nempe totius corporis cacochymiam, ex prauâ diætâ, aut malâ viscerum diathesi, vel ipsius vteri quandam impuri-

Tertia causa melancholice in foeminis.

impuri-

impuritatem. Quo fit, vt hoc genus mali, sæ- ^{cacochy-}
pius incurrant mulieres, quæ vitiosis abundant ^{socia corpo-}
humoribus, ex Gal: loc. cit. quæ sunt plethori- ^{ris.}
cæ, & in ocio educatæ, & quæ, cùm antea nihil
ad explendam libidinem omisissent, repentè
continere cœperunt. Sæpè etiam hoc malum,
iuuenes viduas exercet, propter curas, assiduos
mœrores, & consuetæ vitæ mutationem. Vir-
gines item succulentas, & moniales ociosas,
maximè si menstruis non probè repurgentur.
Sed omnium sæpissimè puerperis accidit, cùm
vel lochia supprimuntur, vel grauibus animi
pathematis commouentur, propter relictam
ex partu cerebri imbecillitatem.

CAPVT VII.

*De Procatarticiis siue Impulsiuis & externis huius
affectus causis.*

PROCATARTICÆ siue Impulsiuæ & ex-
ternæ denique causæ, à quatuor rebus
desumuntur; quæ geruntur; quæ retinentur;
excernuntur; & quæ forinsecus accidunt.

Ex illis quæ assumuntur, sunt aëris, regionis, ^{Causæ ex-}
& anni calida & sicca constitutio: victus ratio, ^{ternæ ex}
^{illis qua}

G 3

&

assumitur.

& vsus frequens crassorum, terrenorum, & flutulentorum alimentorum, vt sunt carnes bubulæ, taurinæ, leporinæ veteres, hircinæ, caprinæ, ceruinæ, anserinæ, anatinæ, aprugnæ, suillæ, vel sale maceratae, vel fumo induratae; quo spectant & pernae seu succidia, lardum rancidum, farcimina omnis generis; item caro cochlearum, testudinum, pisces limosi, lacustres ac marmaritimi, sale & muriâ conditi, vel fumo, aut calore solis, aut frigore siccati, induratique, quales sunt aselli, passeres, haleces, & huius census alij; aues in aquis stagnantibus, & locis paludosis degentes; caseus vetus, panis furfuraceus & submucidus, brassica, legumina, vt fabæ, & similia. Ex potulentis, cereuisia cruda, parum cocta, & crassa, ex frumento siderato, vel Zizaniorum semine, quod pluribus in locis inter frumenta & hordeaceas fruges adolescens reperitur, referto, & aquâ feculentâ seu lutulentâ, parata, pauco lupulo condita; item vina crassa, rubra, nigra, pendula, acida; aceti acrioris vsus immodicus, vtpote quod melancholiam exaltet & multiplicet, teste Hipp: de rat: vict: in acut. pag. 379. Nonnunquam & liberalior vini fortioris, crudam materiam ad venas deuehentis potus,

potus, præsertim cum bilis flaua, vel ater adu-
 stusque humor, ventriculo substrata sunt, vt in
 hoc affectu vt plurimum fieri assueuit. Quæ
 omnia humorem crudum, crassum, melancho-
 licum, falsum, acidum quoque generare so-
 lent, quia cibi prauis succi, & difficilis conco-
 ctionis sunt; nam cum animalia ex plantis alan-
 tur, plantæ è terrâ suum alimentum attrahant,
 hæc autem in se materiæ falsuginosæ non pa-
 rum, mineralisque partes, aut spiritus in se con-
 tineat: facile hinc apparet, alimenta quibus ve-
 scimur, multa in se continere, quæ nullo modo
 in alimentum corporis abire possunt, quæque
 maturè, si fieri posset, in prima coctione secerni
 deberent. Quod nisi fit, in primis vijs relin-
 quuntur, vbi non solum secundum primas, sed e-
 tiam secundas qualitates, homini nocent, qua-
 tenus scilicet amara, falsa, acida, aut acerbata sunt,
 aut similes qualitates habent. Hinc frequens
 est hypochondriacis, vt amara, falsa, acida vo-
 mant, quibus etiam dentes obstupescant. Ob
 solositaque diætæ errores, nullo ante, in ven-
 triculo vel liene, vitio existente, hoc malum ge-
 nerari potest. Existimantque præstantissimi
 Medici, hanc ipsam in diætâ peccandi hodie li-
 cen-

centiam, causam esse, cur pauci ab hoc malo immunes sint. Non solum autem cibi prauissimi, chyli vitiosi causa sunt, sed etiam ex bono cibo & potu, ventriculus, si vel naturâ debilior sit, ut diætæ errores tolerare non possit, vel diætæ erroribus, vel etiam à liene prauum alimentum submittente, debilitatus sit, prauum chylum generat; cum membrum, quod prauè nutritur, officium suum rectè exequi non possit.

Causæ externæ ex illis quæ geruntur.

Ad ea quæ geruntur, pertinent vita sedentaria, seu retentio fuliginosorum excrementorū, cogitatio vehemens rerum grauium, lucubratio intempestiua, nocturnæ vigiliæ, vita umbratilis: quum ociosi, imò negotiosi, qui studijs nimium inuigilant, & libris agglutinati, cerebrum mouent, & vaporibus replent, eum eorum spiritus incallescant, ut plurimum segnem habeant calorem nutrientem, seu concoquentem. Hinc videmus, doctos & meditabundos, hypochondriacos esse, & simul catarrhosos, quorum cura, ut Fernellius docet, exiccantibus non est aggredienda. Quò faciunt & ipsæ glandule crebræ, quæ mesenterio & pancreate, hæc etiam de causa factæ sunt, ne à ventriculo & intestinis repletis, vel corporis inflexione, & abdominis compressio-

pressio-

pressionē ea vasa comprimantur, & distributio humorum impediatur: certē in vitā sedentariā continuā, vix fieri potest, quin vasa ista non aliquomodo comprimantur, vt etiam glandulę istam compressionem satis prohibere non possint: præsertim si glandulę præter modum intumescant, ipsa vasa comprimunt. Et in primis hoc præstare potest, glandula illa insignior, in centro mesenterij, quæ primę vasorum distributioni addita est, & quā tumore laborante, totius corporis marcorem, ob impeditam chyli distributionem secutum fuisse, obseruatum est. Neque etiam necessarium est, vt in mortuis lien semper vel durus, vel scirrhusus, vel tumidus, vel alio modo ad sensum malè affectus, reperiatur; sufficit, si vel eius temperies (vbi occultæ proprietates non sunt excludendę) vel substantiæ modus sit læsus, ob quę vitia, non recta fiat in eo sanguificatio; quę tamen sensibus deprehendi non possunt.

In hunc numerum veniunt etiam viri religiosi & pij, assiduo obedientię iugo pressi, diurnis excubijs, nocturnis vigilijs, abstinentiā cibi & potus, naturę conuenientioris, continentiamque exhausti, indefesso psallendi labore & studio

H

dio

Viri Religiosi.

dio defatigati, vnde non minus martyres dici
 credique possunt & debent, quam qui ictu fer-
 ri momento temporis, laboribus, vitæ breuissi-
 mum finem imponunt: cùm religiosi ascetæ,
 quotidianâ & diuturnâ morte, sensim oppressis
 sensibus conficiantur, Deoque de longissimæ
 patientiæ & myrrhæ lachrymis adoleant: inte-
 rim tamen corpora debilitant, coctionem vi-
 scerum turbant, & intemperiem morbificam
 imbibunt, medicationibusque perpetuis se ex-
 ponunt: nam dum illos, christianæ pietatis ar-
 dor semel arripuit, adeò sua profundunt, iniu-
 rias negligunt, falli sese patiuntur, inter amicos
 & inimicos nullum discrimen, voluptatem hor-
 rent, inediâ, vigiliâ, lachrymis, laboribus, con-
 tumelijs saginantur, vitam fastidiunt, mortem
 vnicè optant; breuiter, ad omnem sensum
 communem prorsus obstupuisse videntur, per-
 inde quasi alibi viuat animus, non in suo corpo-
 re. Quamdiù itaque animus, corporis organis
 probè vtitur, tamdiù sanus appellatur. Verùm
 vbi ruptis jam vinculis conatur in libertatem
 afferere sese, & quasi fugam ex eo carcere me-
 ditatur, tum insaniam vocant. Id si fortè con-
 tingit morbo, vitióq; organorum prorsus om-
 nium

nium

nium consensu talis est. Quòd si eueniat studio
 Pietatis, non est insanix genus, sed tamen adeò
 confine, vt magna pars hominum, meram insa-
 niam esse iudicet, præsertim cum pauculi ho-
 munciones ab vniuerso mortalium cœtu, totâ
 vitâ dissentiant. Sapiens commiseratur, ac de-
 plorat illorum insaniam: illi vicissim, illum ve-
 luti delirantem rident atque eijciunt. Itidem
 vulgus hominum, ea quæ maximè corporea
 sunt maximè miratur, eaque propè sola putat
 esse. Contrâ pij, quò quid proprius accedit ad
 corpus, hoc magis negligunt, totique ad inuisi-
 bilium rerum contemplationem rapiuntur;
 nam illi primas partes tribuunt diuitijs, proxi-
 mas, corporis commodis, postremas, animo re-
 linquunt: quem tamen plerique nec esse cre-
 dunt, quia non cernitur oculis. E diuerso, hi, pri-
 mùm in ipsum Deum, rerum omnium simpli-
 cissimum, toti nituntur: secundùm hunc, & ta-
 men in hoc, quod ad illum quàm proximè ac-
 cedit, nempe animum: corporis curam negli-
 gunt, pecunias ceu putamina, prorsus aspernan-
 tur ac fugitant, nihilque habentibus nihil deest:
 aut si quid huiusmodi rerum tractare cogun-
 tur, grauatim ac fastidiosè id faciunt, habent

tanquam non habentes, possident, tanquam non possidentes.

*Sensuum
concurfus
in externa
causa.*

Ex sensibus quidam sunt crassiores, ut tactus, auditus, visus, olfactus, gustus; quidam magis à corpore semoti, veluti memoria, intellectus, voluntas: igitur ubi se intenderit animus, ibi valet. Pij, quoniam omnis animi vis ad ea contendit, quæ sunt à crassioribus alienissima, in his velut obbrutescunt, atq; obstupescunt. Contrà, vulgus in his plurimum valet, in illis quàm minimè. Rursùm, in affectibus animi, quidam plus habent cum pingui corpore commercij, veluti libido, cibi, somnique appetentia, iracundia, superbia, invidia. Cùm his, irreconciliabile bellum pijs: contrà, vulgus sine his vitam esse non putat. Deinde sunt quidam affectus medij, & quasi naturales, ut amor patriæ, charitas in liberos, in parentes, in amicos; his vulgus non nihil tribuit; at illi, hos quoque student ex animo reuellere, nisi quatenus ad summam illam animi partem assurgunt. Proinde cum summa sit, inter hos & illos, omnibus de rebus dissensio, fit, ut utrique alteris insanire videantur, neque rarò fit, ut maior insanus, vehementius rideat minorem. Hinc quoque fit,
quod

quod in amore DEI & rerum spiritualium, pij
 sæpè extra se rapiantur: nam qui vehementer
 amat, jam non in se viuit, sed in eo quod amat,
 quoque longiùs à seipso digreditur, & in illud
 demigrat, hoc magis gaudet. Atque cum ani-
 mus à corpore peregrinari meditatur, neque
 probè suis vtitur organis, istud haud dubiè fu-
 rorem rectè dixeris. Alioqui quid sibi vult,
 quod vulgò etiam dicunt, non est apud se, & ad
 te redi, & sibi redditus est? porrò quo amor est
 absolutior, hoc furor est maior, ac felicior.

Verùm enim verò, parùm hoc est Pij, infa-
 niæ siue mentis siue corporis insimulari: stulti-
 tiam enim simulare loco, sapientia summa est,
 & dulce est desipere in loco. Porrò, quam ab-
 soluta laus illa Ciceronis? stultorum plena sunt
 omnia. Quis enim ignorat, vnumquodque bo-
 num, quò latius patet, hoc esse præstantiùs.
 Scripsit Ecclesiastes, cap. 1. stultorum infinitus
 est numerus. Hieremias cap. 10. stultus factus
 est omnis homo à sapientià suâ. Soli DEO tri-
 buit sapientiam, vniuersis hominibus stultitiam
 relinquens. Ecclesiastes. Vanitas vanitatum, &
 omnia vanitas. Item, stultus mutatur vt Luna,
 sapiens permanet vt sol. Salomon, cap. 7. Cor

*Pij non cu-
 rant, etiã
 si insania
 insimulen-
 tur.*

H 3 sapien-

fapientum, vbi triftitia eft, & cor ftultorum, vbi lætitia. Sanctus Paulus. Nos inquit, ftulti propter Chriftum, velut infipientem accipite me, & non loquor fecundum DEVM, fed quali in infipientia. Qui videtur efle fapiens inter vos, ftultus fiat, vt fit fapiens. Et apud S. Lucam, Difcipulos, quibus fe junxerat in via Chriftus, ftultos appellat. Quemadmodum summi Principes, nimium cordatos fufpectos habent, & inuifos, vt Iulius Brutum & Caffium, cum ebrium Antonium nihil metueret, vtque Nero Senecam, Dionyfius Platonem; contra craffioribus ac fimplicioribus ingenijs delectantur; itidem Chriftus fapientes iftos, fuæque nitentes prudentiæ femper deteftatur, ac damnat: teftatur id S. Paulus. Quæ ftulta funt mundi, elegit Deus: cumque ait, Deo vifum efle, vt per ftultitiam feruaret mundum, quando quidem per fapientiam reftitui non poterat. Quin ipfe idem fatis indicat, clamans per os prophetæ. Perdam fapientiam fapientum, & prudentiam prudentum reprobabo. Rurſum cum agit gratias, quod falutis myfterium celaffet fapientes, paruulis autem, hoc eft, ftultis aperuiſſet. Quid enim aliud eft, væ vobis ſcribæ & Pharifæi, quam væ vobis fapientes.

CAPVT

CAPVT VIII.

*Continuatio Causarum Externarum Melancholice
Hypochondriacæ.*

AD ea quæ geruntur, etiam pertinent negotia aulica & ardua, ambitione, æmulatione & odio nonnunquam implicata, neque etiam irâ, suspitione, & indignatione prorsus carentia; curæ, metus, mæror seu tristitia, vel ex charorum pignorum obitu, vel fortunæ iactura ac detrimento, seu rerum penuriâ, aut denique, ab alicuius rei potiundę frustratâ spe ac desiderio contracta; ex somno etiam nimio, & subito terrore, &c. Quæ omnia calorem natium debilitant ac dissipant, humidumque radicale absument, cruditates & humores vitiosos in corpore cumulant, intemperies quoque partium & viscerum inducunt. Taliter enim constituti sunt jam huius seculi mores, vt nisi cum omnibus, omnium horarum hominem agere possis, nullibi estimeris. Proceres quoque, quisquis iratos habuerit, huic ne Pallas quidem satis auxiliij tulerit: contrâ, quisquis propitios, is vel summo Ioui, cum suo fulmine mandare laqueum

*Externa
causa me-
lancholice
hypochon-
driacæ ex
ijs quæ ge-
runtur cõ-
tinuatio.*

um possit. Temperare itaque se tempori oportet, & omnium moribus, si modo honestatis limites non excefferint: siquidem peruersè facit, qui sese non accomodat rebus presentibus, foròque nolit uti, postulètque, ut fabula jam non sit fabula. Contrà, verè prudentis est, cum sis mortalis, nihil vltra fortem sapere velle, cumq; vniuersâ hominum multitudine vel conuiete libenter, vel comiter errare. Quis enim non istiusmodi hominem, ceu portentum ac spectrum fugitet horreatque, qui ad omnes naturæ sensus obsurduerit, qui nullis sit affectibus deditus, nec amore, nec misericordiâ magis commoueatur, quàm si dura silex, aut stet marpesia cautes, quem nihil fugiat, qui nihil erret, sed ceu lynx quispiam nihil non perspiciat, nihil non ad amussim perpendat, nihil ignoscat, qui solus seipso sit contentus, solus diues, solus sanus, solus rex, solus liber, breuiter, omnia solus, sed suo solius iudicio, qui nullum moretur amicum, ipse amicus nemini, qui quidquid in omni vita geritur, velut insanum damnet, rideatque? vno verbo, misanthropon talem, quis non odiat? huius farinæ sunt Critici illi morosi, plus satis oculati, ut qui in amicorum vitijs tam cernunt
 acutum

acutum, quàm aut aquila, aut serpens epidaurius. At ipsi in proprijs vitijs quàm lippunt, & quàm non vident manticam in tergo pendentem: nigrum in candida vertere, & eodem ex ore frigidum pariter, & calidum efflare, longèque aliud conditum habere in pectore, aliud sermone fingere possunt. Fastu turgent, multa de se sibi pollicentur, & pauonum instar, cum mira oblectatione ac superbiâ circûspiciunt, sibi nimium blandiuntur & indulgent, præcipientes, acuti, & subtiles sibi videntur; cum tamen parum firmi sint, vt qui facilè ad leuissimum verbum, vel toruum intuitum & inopinatum, stomachantur, & bilem mouent: quibus omnia displicent, & fastidium mouent, ad omnemque actionem & orationem excandescunt. Quando ne quidem omnes luculli coqui, gratû ipsis ferculum condirent: neminem loquentem ferunt, etsi cum ratione reprehendentem, aut contradicentem: sese solum celebrant, reliquis omnibus abiectis: ad quamlibet auram, aut nihil rem commouentur, & querelas concitant. Itaque, cum ea sit hominum natura, vt nullum ingenium reperiatur, non magis obnoxium vitijs: adde tantam animorum ac studiorum dissimilitudi-

tudinem, tot lapsus, tot errata, tot casus vitæ
mortalis; quo pacto vel horam, constabit inter
Argos istos, amicitiaë jucunditas: præsertim in
aulis, vbi

Nemo, gradus nisi per plures, ascendit in aula

Ad descendendum plus satis vnus erit.

*Ira & mæ-
ror quid
non in hy-
pochondria-
eis causa-
re possint.*

Vbi tot persecutiones, veritatis proscriptiones,
detractiones; vbi regum aures, ad accusatorum
calumnias, apertæ plerumque & pronæ sunt, &
plus valet in præsens inuidiosa improborum
obtrectatio, quam annorum præteritorum
commendatio: quæ optimum & sincerissimum
quemque, de bonæ mentis constantiâ deiicere,
& in extremam impatientiam, mærorem, &
iram, præcipitare possunt.

Quantum autem noxarum, ira & mæror, si-
ue tristitia, in corpore humano, præcipuè ad
melancholicos affectus & hypochondriacam
disposito, causare possint, ex sequentibus facile
conijcies. Notum est vulgò, maximè incom-
modum esse, si quis iratus, vel perterritus edat
vel bibat: primò enim ab eiusmodi affectibus,
spiritus, vt omnibus actionibus, ita & coctioni
ciborum necessarij, ad alias partes auocantur,
vnde coctio in ventriculo labefactatur, crudus-
que

que & prauus chylus indè generatur. Deinde vt in ira, bilis commouetur, alijsq; humoribus permiscetur, eosque corrumpit, ita etiam melancholicum, pituitosum & atrum humorem, si ira & mœror coniungantur, commoueri credibile est, qui omnes cum chylo non bene cocto commiscentur, eumque amplius corrumpunt, vnde sanguis laudabilis gigni nequit, sed humor chylo qualitatibus respondens, partim biliosus, partim melancholicus, partim ater gignitur, & hinc rursus pro alendis visceribus infimi ventris transmittitur, & in hypochondrijs prauis humores cumulantur, Quibus accidit & hoc, quod in animi affectibus, imprimis in arterijs, humores mouentur & afficiuntur: cum verò lien, arterijs multis abundet, easque quintuplo plures, quàm venas obtineat, in animi talibus affectibus, & eius actionem turbari necesse est. Quæ omnia quoque ex communibus causantur calamitatibus, Bello nempe, Fame, & Peste, vt satis superque abhinc aliquot annis nostro proh dolor cum damno experti fuimus.

Bellum enim, nostro hoc seculo, res adeò est immanis, vt secundum Erasmi & aliorum quorundam opinionem, nisi defensiue & cum mode-

*Bellum,
quam sit
res sruenda-
nis.*

ramine inculpatę quasi tutelę fiat, diabolos, nō homines deceat, adeò immisericors, vt poëtę quoque fingant à furijs immitti, adeò pestilens, vt vniuersam morum luem simul inuehat, adeò mala, vt à pessimis interdum optimè soleat administrari, adeò impia, vt nihil cohæreat cum Christo; leges, religio, pax, & res humanę omnes sursùm ac deorsùm miscentur. Bene de Bello scripsit Anglicanus Poëta.

Bella Famem, Pestemque Fames mortalibus affert,

Est igitur Bellum, peius utroque malum.

Militibus solis, Bellum res bella videtur,

Militibus solis omnia Bella bona.

Non desunt tamē adultores eruditi, qui istam manifestariam insaniam omnium laudatorum facinorum segetem ac fontem (vnde pars vtraque semper plus aufert incommodi, quàm boni) zelum, pietatem, fortitudinem appellent, excogitatâ viâ, quâ fieri possit, vt quis letale ferrū stringat, adigâtque in fratris sui viscera, manente nihilominus charitate illâ summâ, quam ex Christi præcepto, debet proximo Christianus. Ex causata inde inopia & annonę caritate, quas non in edias tolerare, & quibus non edulijs planè humanę naturę contrarijs, mortales genium defrau-

defraudare coguntur: vitiosissima quęque, cum sanitatis iacturā, pro cibo admittere non verentur. Vnde quid mirum? si corporum temperies immutata, ilia des morborum, præcipuè melancholicorum, & pestes introducantur: exinde quoque contristati, ob necessariorum destitutionem, mœrore curisq; confecti, quid mirum? si corpora exiccantur & contabescant, terrore timoręque simul expauescant.

Sub excretis & retentis, recensentur, omnes excretiones nimię, vt hæmorrhagię, & profluuia immoderata, nimięq; euacuationes; tum etiam consuetarum emanationum, puta hæmorrhoidum, & aliarum naturalium purgationum, vt in fœminis mensium (de quibus cap. vi. dictum) cohibitiones & suppressiones, quę in causa sunt, vt talia excrementa in primis vijs cumulentur. Nam cum per hæmorrhoides, naturę instituto, humores melancholici, adusti, & falsi, purgari soleant, si euacuationes istę in ijs, quibus consuetę sunt, subsistant, aut si in fœminis, sanguis, qui ad vterum descendere debebat, & vitiosi humores, qui cum eo solent excerni, subsistant, in hypochondria decumbunt, & malo huic materiam suppeditant. Et sæpè in fœmi-

Causa externa ab excretis & retentis.

nis affectiones hypochondriacæ & vterinæ ita similes sunt, vt vix discerni possint, imò interdum coniungantur. Alius quoque suppressa, ad malum hoc generandum facit: etenim si excrementa diutius in intestinis detinentur, venæ mesariacæ ex ijs, pro bono & recenti chylo, crassam & feculentam materiam attrahunt, è quâ multi feculenti humores generantur, atque obstructions in venis mesaraicis & liene excitant; vnde ijs qui ad hanc affectionem hypochondriacam sunt dispositi, summè vtile est, aluum semper habere laxam.

Causa externa ab illis qua forissecus accidunt.

In illorum denique, quæ forissecus accidunt censum, venit aër corpus ambiens, frigidus nimirum & siccus, paludosus, humores in crassans & densans, nonnunquam & calidus seu squalidus, sanguinis partes subtiliores resoluens, reliquâque massam crassiorem relinquens. Magis quoque autumno hic affectus exasperatur: tum enim abundat succus melancholicus per æstatem collectus, cuius calor jam efferbuit. Verno etiam tempore fit, quod nouo tepore solis sopitus humor concitetur. Aretæus scribit, cap. 5. lib. 1. chron: autumno morbum hunc procreari, vere iudicari, propter calidam humidam

dam

dam aëris constitutionem, vitio humoris temperando idoneam. Quæ ratione apud Hipp: lib. i. de nat. hum. sub finem: morbi autumnales vere soluantur.

Astrologi, causam ponunt in coniunctione & oppositione, aut malo aspectu infelicium siderum, vt Saturni & Martis. Vnde patet, Planetas hos infelices, in domibus cœlestibus existentes, & cursum suum tenentes, pro vt partes humanas respiciunt, easdem varijs morbis tentare. In Februario quoque, astrorum positum concurrere putant: sicut pro certo habent, pro vario siderum positu, nunc hos, nunc illos humores moueri, & varios morbos inde excitari: præficiunt autem spleni Saturnum, & felli Martem; signa quoque Zodiaci, varijs partibus humanis. Verùm doctissimus Primerosius de vulgi erroribus lib. iv. cap. ix. docet, Astrologos vano commento singulas corporis partes astris attribuere, cùm Planetis, tum signis Zodiaci. Quoniam Planetarum, signorumque Zodiaci, non est vnus idemque motus, quorundam Planetarum celer, aliorum tardissimus: signorum autem idem, sempërque equabilis; raro continget, vt Planetæ cum signo eidem parti dicato simul

con-

Astrologorum causa melancholiae hypochondriacæ.

concurrant. Vti ex Saturno cernere licet, qui rarissimè cum signo spleni dicato copulatur. Astra igitur vel influunt in substantiam partis, vel in conformationem: non in substantiam, quia nulla pars organica est in corpore, quæ varijs partibus naturæ diuersæ non constet, vt pedes & manus, constant ossibus, neruis, arterijs, musculis, quæ non possunt æquè primò subijci huic vel illi sideri. Deinde cum similes secundum substantiam partes sint, etiam in alijs organis, vt ossa sunt in pedibus, manibus, thorace, capite, cur vnum idémque sydus, omnibus hisce non dominabitur. Restat igitur, vt influant astra, in conformationē solam, quæ singulis partibus est accidentaria: nam partes singulæ, seorsim possunt esse absque eiusmodi conformatione, vt ossa non minùs possunt esse incurua, quàm recta, & tamen benè nutrirī. Conformatio partis cuiuslibet, pendet ex numero, magnitudine, situ & figurâ. Non potest influxus fieri in numerum partium, quia numerus ratione sui non est ens reale, tùm quia vnâ particulâ ablata, vel additâ, non mutatur tamen influxus in partem, vt si à manû digitus vnus desit, non desinit tamen influxus. Pariter nec in magnitudinem,

nem, quia alius foret influxus in infantem quã in adultum Non in situm, quia sic mutato situ mutaretur quoque influxus, vt in manum extantam, capiti, aut pedibus impositam. Demum nec in ipsam figuram, quia pariter mutatã figurã non mutatur vis & efficacia signorum in partem. Patet hinc, vires eiusmodi in vnã potiùs partem, quàm in aliam, falsas esse & comẽntitias. Forsitan si quicquam simile datur, virtus eiusmodi extendet sese solùm ad illas partes, quæ proprium habent parenchyma, ab alijs diuersum, vt cor, cerebrum, jecur, splen, &c. Non autem ad manus & pedes, similẽsque alias partes, quarum similes partes sunt eadem secundùm substantiam, & tantùm conformatione distinguuntur.

Inter ætates pauci melancholiã corripuntur hypochondriacã ante vigorẽ, plurimi in ipso, & post ipsum, ex Aëtio. Quod Aretæus etiam locis adductis, his verbis confirmat. Aetas quę prope statum est, & ipse status, huic morbo subiiciuntur, propter complexionẽ frigidam siccam, succimelancholici feracem; errores quoq; in victu commissi in adolescentia, sese produnt; sed & curis, meditationibus, atq; animi intentione, ho-

Quales ætates corripuntur melancholiã hypochondriacã.

K

mines

mines tùm magis occupari incipiunt. Quamquam hoc seculo, multi adolescentes huiusmodi morbo vexantur, tùm propter tumultuosam tempestatem, cùm propter inclinationem à parentibus transmissam. Notandum enim est illud Plinij, cap. 16. lib. 7. nat. hist. genus mortaliū indies decrefcere propter siccitatem, confumente vbertatem, bonamque temperiem, terminum exustione: in cuius vices nunc vergat æuū ex Horatio, lib. 3. carm. ode 6.

Damnosa quid non imminuit dies?

Ætas parentum peior auis, tulit

Nos nequiores, mox duros

Progeniem vitiosiore.

*De Annis
Climactericis, scalaribus
Crisicis.*

Maiorem quoque partem hominum, nunc aut 7. 8. vel 9. climacterico anno, qui cadunt in 49. 56. & 63. annum, perire & mori, quotidiana testatur experientia. Anni climacterici, vocantur etiam scalares, quod quasi per scalas ad perfectiorem ætatem perueniatur: climacterici autem vel mutatorij, quod in illis ætas hominis, constitutio, natura, & complexio mutetur, aut ad melius, aut ad peius, aut ad sanitatem, aut ad morbum. Talis autem mutatio fit septimo anno, vti in acutis morbis septimo die. Septimus dies

dies in acutis morbis, à Medicis vocatur dies criticus, dies pugnae, aut iudicatorius, quia in illo natura & morbus inuicem pugnant, Medicus autem inde cognoscere possit exitum morbi, an natura vincat, aut vincatur. Climacterici vel scalares anni, diuiduntur in minores & maiores, inter minores numerantur 7. 14. 21. 28. 35. 42. 49. & 63. inter maiores sunt, 70. 77. 84. 91. 98. 105. 112. 119. Ex minoribus, secundum antiquos, periculosissimus est sexagesimus tertius, vnde scribebat ad filium suum Cæsar Augustus, gaude mecum, quia 63. annum, qui senibus fatalis est, supergressus sum.

Quò ad sexum, viri magis huic sunt opportuni quam mulieres, quia vt illi pluribus negotijs implicantur, sic istæ mensibus repurgantur. Si spectemus habitum, molles, candidi, raro fiunt hypochondriaci, propter pituitæ dominantum ex Gal. lib. 3. de loc. aff. Contrà macilentum, nigri, hirsuti, magis sunt opportuni melancholiæ, propter temperamenti similitudinem. In eandem promptè incidunt, qui sunt rufo & flauo colore, propter bilis flauæ in atram facilem conuersionem: maximè verò, si curâ, mœnore, zelotypiâ, vigilijs, victu tenui, & multis la-

Qualis sexus habiliior sit ad affectum hypochondriacum.

boribus conficiantur. In censum etiam causarum externarum, veniunt omnia, quæ vel præcordiorum estum adaugent, & sanguinem reddunt acriorem, vt labor vehemens, ira, inedia, siue nimia abstinencia, cibi acres, vina generosa, vsus aromatum: vel crassos humores accumulunt, flatus gignunt, vt cruda omnia, nimia fatietas, & crapula: vel obstructions pariunt, vt motus à cibo, præsertim violentus: vel alunt succum melancholicum, vt moestitia, autumnus: vel eundem commouent, vt tempus verum, vti modo dictum est.

Causa externa à varijs mortalium tumultuosiss moribus.

Non minus denique alterant corpus, & hypochondriacum affectum causant, mores, & varij mortalium tumultus, quorum specimina aliquot hic recensere non abs re fore puto: in communem enim hominum vitam licet salubus ludere impunè, modò ne licentia exeat in rabiem, cum taxando, neminem omninò perstringere nominatim, is non mordeat, sed doceat ac moneat. Nec sum nescius, quam malè audiat stultitia etiam apud stultissimos, sapiens enim est, qui ducitur ratione, stultus, qui affectuum arbitrio mouetur. Dum hic deperit in mulierculam, & quò minus adamatur, hoc amat

mat

mat impotentiùs. Ille dotem ducit, non vxorem. Ille sponsam suam prostituit. Alius zelotypus velut Argus obseruat. Hic in luctu, pãpã! quàm stulta dicit, facitque? conductis etiam velut histrionibus, qui luctus fabulam peragant. Ille flet ad nouercæ tumulum Hic quicquid vndecunque potest corradere, id totum ventriculo donat, paulò post fortiter esuriturus. Hic somno & ocio nihil putat esse feliciùs. Sunt qui alienis obeundis negotijs sedulò tumultuantur, sua negligunt. Est qui versuris atque ære alieno diuitem se esse putat, mox decocturus. Alius nihil arbitratur feliciùs, quàm si ipse pauper hæredem locupletet. Hic ob exiguum, idque incertum lucellum, per omnia maria volitat, vndis ac ventis vitam committens, nullâ pecuniâ reparabilem. Ille mauult bello diuitias quærere, quàm tutum ocium exigere domi. Sunt qui captandis orbis senibus, putant quàm commodissimè ad opes perueniri. Neque desunt, qui idem malint de amandis beatissimis aniculis aucupare: quorum vtrique, tum demum egregiam de se voluptatem dijs spectantibus præbent, cum ab ipsis quos captant, arte deluduntur. Est omnium stultissimum ac

K 3

fordi-

fordidissimum negociatorum genus, quippe qui rem omnium fordidissimam tractent, idq; fordidissimis rationibus, qui cum passim mentiantur, peierent, furentur, fraudent, imponant, tamen omnium primos sese faciunt, propterea quod digitos habeant auro reuinctos. Nonnulli foris diuites haberi gaudent, domi gnauiter esuriunt. Hic festinat quicquid habet profunderere, ille per fas nefasque congerit. Hic candidatus ambit populares honores, ille ad focum semet oblectat. Bonapars lites nunquam finiedas agitat, & hinc atque hinc certatim contendit, vt prorogatorem iudicem, & collusorem ditet aduocatum. Hic rebus nouandis studet, ille magnum quiddam molitur. Est qui Hierosolymam, Romam, aut diuum Jacobum adeat, vbi nihil est illi negocij, domi relictis cum vxore liberis. Quibus & similibus, quam diu inuolutus quis fuerit, tam diu melancholiae hypochondriacae causam fouebit.

CA.

CAPVT IX.

De signis tam Diagnosticis quam Pathognomonicis Affectionis hypochondriacæ; insuper de symptomatibus eiusdem & symptomatum causis.

SIGNA myrachialis huius affectus diagnostica siue cõmunia, desumuntur ex multis, fixis, & absurdis cogitationibus, ex rerum malarum commentatione & suspitione, vercundiã, rusticóque pudore, solitudine, mœstitiã, timiditate, & ignauia, animi deiectione aut desperatione, mentis atque sensuum inquietudine, caligine & alienatione, somno interrupto, somnijs turbulentis, peruersã rerum existimatione, ac sæpè præpostero iudicio, capitis vertigine, oculorum caliginibus, luctuosis suspirijs, cordis tremore ac palpitatione seu anxietate, syncope, dolore capitis, delirio absque febre, idque non continuo, sed notatu digna interualla habente. Sunt enim melancholiã hypochondriacã laborantes, nonnunquam satis hilares, mox tamen sine causã, in mœstitiam recidunt: nam vt Gal: 3. de loc. aff: cap. 7. docet. Elato ex inferioribus partibus ad oculos fuliginoso

Signa melancholia hypochondriacæ diagnostica seu communia.

ginoso quodam , & fumoso halitu, aut crassis vaporibus, similia, vt in suffusione , accidentia contingunt: eâdem ratione sublatâ ad cerebrû ab atrâ bile euaporatione fuliginosâ fumosâ-que, melancholica in mente eueniunt accidentia. Et quia etiam permiscetur spiritibus animalibus, qui non solum imaginationi , sed & alijs sensibus inseruiunt, accidit, vt etiam circâ alios sensus varia symptomata oboriantur ; in auribus tinnitus, strepitus, sonique varij, nunc campanarû sonitum, nunc aquarum strepitum referentes; oculi obscure vident, vel etiam omnia circumagi videntur. In neruos etiam sese innuans vapor, varios dolores, & alia neruosi generis symptomata accersit, præcipuè cum per spinam dorsi deorsum tendit, interdum in utroque brachio frigus quoddam , aut stuporem potius, & motum formicantem inducit. Quæ cum fiunt , anxietatis & terroris omnia plena sunt, ægrique metuunt , ne labantur & concidant. Idem vapor, dum seu per venas, seu per arterias sursùm tendit, & cor transit, illud in eas angustias redigit, vt motu violento palpitate, & arteriarum celerem & velocem motum ad expellendum, & discutiendum vaporem sibi mole-

molestum, instituire cogatur. Plerumque etiam vrgent vigiliæ, quæ à vaporibus illis siccis ortum habent, qui non solum spiritus perturbant, sed & cerebrum exiccant, ac somni proximam causam absument; aut si dormiunt, somnus, eadem de causâ est perturbatus, cum somnijs metus & terroris plenis. Quibus à nonnullis adnumerantur signa habitus calidi & sicci, ceu sunt, amplæ tumidæq; venæ, color corporis fuscus, & illud abundè hirsutum, capillus densus ac numerosus, labia prætumida, oculi nonnunquam prominentes, aliquandò iterum reconditi, nunc volubiles, nunc quieti, atque inconniuenter immobiles, lingua modò prompta & expedita, modò hæsitantior, atque in proferendis vocibus tarda, blæsa, titubans, balba, impedita, &c.

Signa pathognomonica siue propria sunt, tēiones in hypochondrijs, maximè sinistro latere, cum grauitate, & valida seu molesta arteriarum pulsatione: ventriculus malè affectus & debilis: coctio vitiata: æstus seu feruor ingens in præcordijs, sed sine siti, cum sputo copioso: ructus acidus, flatu, borborigmi, murmuratus strepentes, crepitus, rugitus, fluctuatio, dolor

Signa pathognomonica siue propria affectionis hypochondriacæ.

L

mor-

mordax ventriculi ad dorsum & scapulas sese extendens, potissimum sumpto cibo concoctu difficili: compressio interdum diaphragmatis: ariditas faucium: in plurimis corporis partibus saltus quidam diuersi: aurium tinnitus, alius adstricta, excrementa ventris arida, scybala, seu squibala Galeno dicta, baccis seu pilulis caprinis perquam similima, à calore nimio humidum depascente: vomitus acidorum, nidorosorumque: nausea, appetentia corrupta, vel infatiabilis: tumor item lienis vel mesenterij dolens & renitens: iuuamen à moderatè frigidis, à calidis verò & concoctu difficilibus læsio. Non tamen omnia symptomata in omnibus apparent, sed modò hæc, modò illa, pro partium læsarum, vel seorsim, vel simul ratione. Si enim venæ mesaraicæ saltem obstructæ sint, & in ijs humor contineatur, mitior est affectio: grauior, si ipsa viscera simul afficiantur. Et quidem si vtrumque viscus afficiatur, atque vtriusque venæ sint obstructæ, grauia & plurima apparent symptomata: si verò vnum saltem viscus obstruatur, mitiora & pauciora sunt.

*Symptomatum
causæ*

De symptomatum causis, monendum, ea quæ è ventriculo euomuntur, non omnia in

eo

eo generari, sed interdum etiam è liene & locis vicinis transmitti. Ita verò tam acida à quibusdam euomuntur, vt etiam dentes, vt modò dixi, ab ijs stupeſcant, quæ procul dubio in liene vitioſè concoquente generantur; quæ atræ bilis nomine vulgò veniunt, etſi atrum colorem non ſemper habeant. In quibusdam vitioſi humores per vas breue, tam venoſum quàm arterioſum, cum ſanguine interdum atro, interdum verò florido, in ventriculum è liene effunduntur, atque ſanguis iſte per vomitum poſtea reijcitur, cum terrore ægrorum: in quibusdam etiam per aluum euacuatur. Vas autem illud breue ſatis amplum eſt, ac ſæpè calami ſcriptorij craſſitiem habet: imò vt Iohannes Riolanus, *Anthropographiæ*, lib. 2. cap. 7. teſtatur, in ſenatore quodam, qui reiectione ſanguinis per ſuperiora & inferiora è liene prodeuntis laborauerat, deprehenſum eſt vas breue miniſtri digiti magnitudine latum, & in ventriculum apertum. Et iſta omninò via eſt, per quam hypochondriaci ſanguis interdum per vomitum & aluum reijcitur. Ita refert Adrian. Spigelius *Anat.* lib. 6. cap. 5. hiftoriam Cardinalis Cibonis, qui ſanguinis vomitu extinctus erat: in cuius

*Sanguinis
reiectione
per vomitum.*

cadauere, compresso ventriculo viderunt li-
nem turgescere, rursùm liene compresso, ad
ventriculũ copiosum sanguinem per vas breue
effundi. Imò per eandem viam, humorem in-
star atramenti nigricantem, sine noxa & vitæ
periculo euomere, plures in praxi mea vidi.

*Flatus ubi
continean-
tur.*

Flatus continentur in cavitare sinistri hypo-
chondrij sub diaphragmate, ex ventriculi, o-
menti, coli & viscerum connexu ortâ, exitum
non habentibus, & ita conclusis, vt aqua & fla-
tus contineri possint.

*Ventriculi
dolor ad
dorsum &
scapulas
vsque.*

Ventriculi dolores ad
dorsum & scapulas vsque, non cessantes, prius-
quam ægri euomant cibos crudos & phlegma-
ta subamara, calida & acida, adeò vt dentes stu-
pore inficiantur, proueniunt ex mala coctione:
cùm enim ventriculi tunice, prauis humoribus
à liene & epate eò effusis, infectæ sint, non mi-
rum, si is non benè coquat, cibúsque & potus
vel crudus, vel parum mutatus, maximas anxie-
tates & dolores excitet. Cùm enim in chylum
mutatus non sit, ab intestinis nec attrahitur,
nec admittitur, in ventriculo moram trahit, &
in flatus mutatus, grauissimorum symptoma-
tum causa est. Alui adstricta, ob vasorum &
viscerum siccitatem, ob quam alui obstructio-
nem

*Alui ad-
strictioris
causa.*

nem

nem, & flatus retinentur, qui hypochondria tendunt. Visciditas quoque & glutinositas ciborum malè coctorum, & materiæ excrementitiæ, alui adstrictionem causant.

Æstus in hypochondrijs excitatur, ex humoribus calidis & feruidis eò loci conclusis: qui exasperatur, ex assumptione cibi & potus calidioris, aut humorum agitatione ex alia causa.

Æstus in hypochondrijs quomodo excitatur.

Solentq; tunc calidis vaporibus fursùm ascendentibus, malæ, & tota facies rubescere. Et quandò vapor per vniuersum corpus dispergitur, ephemera febris quasi excitatur, quæ vaporibus illis sudore discussis, intra paucas horas evanescit. Satyriasis quoque aliquibus excitatur, cum procul dubio ob genitalium partium, vasorumque seminariorum robur atque calorem, renum etiam & lumborum, vicinarumq; partium cæstum, copiosior sanguis, continuò ad hæc partes affluit & allicitur, & hinc semen copiosum generatur, quod abundans atque turgescens, simul & ob maiorem suam caliditatem, mordacitatem, & acrimoniam, quam ex sanguine, ex quo generatur, feruidiore & acriore attrahit, continuò irritans, stimulos suscitare & adaugere solet: cum insuper flatulentorum

Satyriasis unde excitatur.

spirituum, ex crassorum & feculentorum humorum abundantia generatorum, vis atque impulsus, partes genitales subinde attollit, distendit, atque inflat: non mirum, tantas & tam molestas inquietudines, pruritus, & seminis profusiones inuoluntarias oriri atque produci, cum stimulis quibusdam corporalibus (inuitis quidem) & singularibus, qui conscientiam non tantum, sed & corpus ipsius patientis plurimum inquietant.

*Observa-
tio histori-
ca mirabi-
lis & rara
de Syria.
S.*

Rarum supra hoc symptomaticum signum percipe casum. Iuuenis quidam, syntaxeos studiosus, Gymnasij Monacensis, rustici filius, modestus quidem & pius, sed scrupulosus & melancholicus, siue mores siue temperamentum eius narium considerasses, solitudinis amans: nullis ob innocentiam suam grauioribus alijs vitijs addictus: hypochondriacis & melancholicis (quod in hac ætate extraordinarium est) impressionibus agitatus, stimulisque carnalibus multum tentatus est. Hic quantumuis iisdem in secreto animi sui proposito, abstinentia, & corporis durioribus castigationibus restitisset, tamen passiones illas & inquietudines, expugnare ex integro nunquam potuit. Dum qua-

qua-

quadam die, extra urbem, mentem deambulatione distrahere solitarius conatur, ilicò hi stimuli animum afficiunt, & miserum comitantur. Quid fit? tentationum harum satyricarum amplius non patiens, furiosâ resolutione, cultellum scriptorium, quem fortè infortunio suo secum ferebat, vnâ manu, alterâ verò scrotum vnâ cum contentis arripit, vnôque tractu, manliana constantiâ, abscindit, seipsûmque castrat. Magna inde ex venarum & arteriarum, testiculis inhærentium, dissectione, subsecuta est sanguinis hæmorrhagia, quæ non modo vires debilitare, sed & cordis deliquia mouere cœpit: continuante itaque sanguineo illo fluxu, spiritus & anima propè omnis exhalasset, ni per instinctum naturalem, & mortis horrorem, siue per diuinum aliquem impulsûm, alterum fortissimi athletæ specimen, conseruandæ vitæ dedisset: dum stimulas partes, nociuo cruore benè madidas & inebriatas, manibus prehasas, tanquàm victor ex acie siue conflictu, domum vsque redux, quasi captiuas, optimè constrinxit, & à vehementiori sanguinis & spirituum eruptione, inter incedendum, eo vsque inhibuit, donec se ad cubiculum, domesticis nihil de hac re animaduertentibus aut
suspi-

suspicantibus, recepisset, ibi placidissimè præve-
 recundiâ animam suam Deo litaturus, si ei ita
 placuisset. Verum enim verò, longè aliter suis
 patrocinator Deus; nondum Parcæ vitæ stami-
 na, crepante etiam fatali Lachesi, abrumpere au-
 debant: necessaria enim (provt audietur) ad va-
 forum constrictionem, & fatum producen-
 dum erant. Itaque, superueniunt huic Tragœ-
 diæ contubernales eius & conuictores, quo-
 rum plures in iisdem ædibus tunc erant, vesti-
 gia cruenta guttulata, pavimento inspersa, ad
 vsque cubiculum suum, in quo inclusus latita-
 bat, obseruant: attoniti hærent; quid sibi hæc
 cruentatio vellet aut significaret, vnus ex altero
 sciscitatur: nihil autem à sese ipsis indagantes,
 tandem absentem istum melancholicum & so-
 litarium desiderant; renunciantibus etiam do-
 mesticis, quod in cubiculo fortè quiesceret. Ni-
 hil inde boni ominantes, serâ ostij perfractâ,
 vi intrant, ibique condiscipulum, se in sanguine
 suo volutantem, semianimem, calore penè om-
 ni destitutum, spiritum vix amplius trahentem
 & propè mortuum, deprehendunt. Hic con-
 sternati omnes, patrem familias & domesticos
 aduocant, qui nouitate rei pariter percussi &

pertur

perturbati, in quantum possunt, ægrum refi-
 ciunt: interim confessarium pro animæ salute,
 & chirurgum, qui fortè in proximâ viciniâ ha-
 bitabat, pro vulneris obligatione, adesse jubent.
 Neuter primâ temporis instantiâ, castrato pro-
 desse poterat: nondum enim spiritibus resump-
 ptis, vocem edere, & peccata sua spirituali Me-
 dico indicare licuit: nec chirurgus (ad extra-
 hendum, quàm ad sistendum sanguinem do-
 ctior) medicamentis suis astringentibus, san-
 guinem quò minus flueret, arteriosum & te-
 nuem, inhibere potuit. In extremâ itaque hac
 necessitate & desperatione, vbi jam ab omni-
 bus ferè de salute boni istius juvenis conclama-
 tum est, ad me tanquam ad vltimum asylum
 venit, consilium auxiliûmque meum implo-
 ratur. Quem postquam accessi, considerato
 primùm loco affecto, vasa spermatica, cum
 tunicâ vaginali, in quantum adhuc visui ob-
 uia, & propendentia erant, tenui funiculo
 (quem *Atropos*, vti suprà monui, nondum re-
 scindere iussa erat) modestè constringo, delin-
 quentem, cordialibus tam medicamentis quàm
 alimentis rescio, & quietem impero. Vnde san-
 guinis impetus non modò suppressus, eiusque

M

fluxus.

fluxus impeditus, sed etiam viribus recuperatis, æger sibi restitutus est. Vulnus postea, nullis amplius superuenientibus alijs symptomatibus, feliciter & perfectè cum DEI gratia consolidatum, simulque eger ab omnibus satyricis & melancholicis impressionibus, carnē antea tanquàm carnifices stimulantibus, liberatus est. Remedium quidem durum, tyrannicum, & extremum est: omnibus tamen proponendum & adhibendum, quos neque ratio, neque medicina, ab infreni & furiosâ luxuriâ inhibere potest, præsertim verò ijs, qui aut ex voto, aut ex applicatione spiritualium mediocum, continent esse non possunt. Facile autem taliter affectos hypochondriacos cognosces, si amerosos illorum delirantes discursus, extra honestatis limites progredientes, mulierum quoque familiaritatem & associationem nimiam, denique satyriam, & nocturnas pollutiones, de quibus multum & frequenter cōqueruntur, consideraueris.

Vrinarum color qualis in affectu hypochondriaco.

Cùm in myrachiali affectu vrinæ tenues sunt, plerùmque obstructionum, & caloris instantis indicia sunt. Sunt aliàs turbidæ, crassæ, rubræ, acres, & interdum foetidæ. Quia verò plerùmque cum talibus vrinis materia multa
tar-

tartarea excernitur cum arenulis rubris, ægris calculi metum adferunt, qui tamen sæpè nullus adest: nam etsi & à renum caliditate, sæpè ista fabulosa materia proueniat: tamen & in epate ac venis, crassiores & tartareæ sanguinis partes, in materiam eiusmodi coagulantur, quæ continuò per vrinam redduntur, sine vllâ calculi molestiâ. *Anxietas* accidit, non solum, dum vapores cor aggrediuntur, sed & dum ventriculus afficitur: cibus enim semicrudus cum ibi hæret, & in flatus resoluitur, anxietatem parit: si verò ad vasa vicina peruenit, fit à calore quædam ebullitio, chylique plures partes in flatus vertuntur, qui non solum ventriculum, sed & hypochondria extendunt, & in partibus ijs, quæ sensum à nervis sextæ coniugationis accipiunt, anxietatem ibi producunt, quam sæpè lipothy-mia comitatur: dumque hæc fiunt, ægris interceptitur vox, nihil omninò loqui possunt, jacent quasi in deliquio immobiles: interim tamen omnes alios circumstantes cognoscunt, loquentes audiunt, & intelligunt. Quæ tunc primum cessat, cum natura quod crassum est, vomitu reiecerit, quod verò tenuius, per sudorem sensibilibiter, vel insensibilibiter discussit. Quod

*Anxietas
unde.*

*Interceptio
vocis
unde.*

*Cordis pal-
pitatio un-
de fiat.*

ſæpè cum horrore quaſi febrili accidit. Cordis palpitatio & animi deliquium, fiunt, partim ob ventriculi conſenſum, partim ob aſcenſum vaporum prauorum ad cor, quos dum à ſe moliri conatur, celer, velox, & inordinatus pulſus excitatur. In ſiniſtro autem hypochondrio, pulſatio, fit ab intemperie calidâ rami cœliaci, idque præcipuè, poſt vehementiorem motum & iram. Ad quam rem etiam faciunt glandulæ in meſenterio plurimæ: cùm enim illarum uſus ſit, ne vaſorum ductus comprimantur, ſi multo craſſo humore turgeant, arterias comprimunt, vnde maior pulſatio excitatur.

*Siccitas
palatus lin-
guæ & oris.*

*Sitis & re-
ſpiratio
difficilis.*

Vapores illi cùm ad oſophagum vel aſperam arteriam aſcendunt, palatum, linguam & os exiccant, & ſitim leuem excitant. Reſpiratio difficilis, ſubinde cum dolore & conſtrictione pectoris perſentitur, cùm ob neruos ibi affectos, tùm quia per venas & arterias, vapores prauï in muſculorum ſpatia effunduntur, vicinâſque membranas afficiunt. Flatus quoque & vapores, in hypochondrijs collecti, & ſurſum tendentes, diaphragma comprimunt. Hi cum ad cerebrum eleuantur, acredine, tenuitate, & aduſtione ſua, illud replent & perturbant, variôſ.

riósque affectus ac symptomata eidem, vti & neruoso generi inducunt. Etenim dum panniculos cerebri peruadunt, illos lancinant, doloremque excitant, ita vt nonnulli cerebrum è cranio quasi euelli sibi conquerantur: dum cerebrum peruadunt, spiritus perturbant, oculis caliginem suffundunt, aurium tinnitum excitant: nonnullis vertigo oboritur, alijs tristitia, metus: falsa imaginatio, & deliria melancholica, fiunt vitio spirituum, qui à vaporibus illis inquinantur: nonnulli enim continuò sibi ab apoplexiâ, alij ab epilepsiâ, alij à subitanâ morte metuunt, alij se fascinosos esse credunt, alij alios morbos imaginantur. Hinc nonnulli perpetuâ tristitiâ, alij etiam fletu & eiulatu se macerant; & hoc fit morbi & naturæ impulsu: nam si diu malum duret, in melancholiam abit: si que bilis atra & adusta, humoribus & euaporationibus ad caput euntibus admisceatur, mania succedit: si vapores sunt acres, epilepsiam pariunt, & tales subinde somnambuli & omninò apoplectici fiunt.

Cum verò neruos, vapores & humores hi occupant, prout vim vel narcoticam, vel neruos vellicandi habent, symptomata paralyfi

Dolor Capitis, oculorum caligo, aurium tinnitus.

Vertigo, tristitia, metus, deliria.

Paralyfis quasi & Convulsio.

M 3

&

& conuulsioni similia in ijs excitant. Hinc circa neruos linguæ, sermonis difficultatem, aut musculorum laryngis constrictionem causant. In neruis thoracis, difficilem respiratiõem, præcordiorumque & thoracis quasi constrictionem pariunt. Si neruos brachiorum & crurum peruadant, membra hæc ad motum pigra reddunt, & lassitudinem in ijs excitant, vti quoque fit in extremis digitis manuum & pedum, vbi stupor quidam & motus formicans, nunc in dextro, nunc in sinistro brachio, nunc in hoc, nunc illo digito percipitur. Ac dum tandem neruos ex osse sacro prodeuntes attingunt, atque in ijs eundem affectum excitant, ægri ne concidant, metuunt, & locum quieti quærunt. Interim sudore frigido madescunt, tandemque calore cordis sese exserente, & vaporibus discussis, ægri ad se redeunt. Vapores etiam hi, cum sint calidi & sicci ac melancholici, spiritus animales perturbant, cerebrum exiccant, & ita vigilias molestas, aut somnos perturbatos, ac infomnia terroris plena pariunt. In primis verò vigilix post mediam noctem, plerisque molestare solent. Ersi enim post cœnam, ad mediam noctem satis benè dormiunt: tamen postea e-

uigi-

*Lassitudo
in brachijs
& cruris.
vbi stupor
quoque &
motus for-
micans.*

*Metus ne
concidant
ægri.*

*Vigiliae ac
infomnia.*

uigilant, manent vigiles per aliquot horas, postea iterum dormire incipiunt: alij verò non amplius dormire possunt: quod inde fit, dum chylus distribuitur, & ad secundam coctionem, ac lienem, & vicina vasa peruenit: tum enim humores vitiosi in ijs latentes agitantur, & ex agitatatis, vapores eleuantur, qui per venas & arterias ad caput delati, vigiliis excitant, quæ in nonnullis ad diem vsque durant, in quibusdam verò, ijs discussis, iterum somnus succedit.

Non tamen ista symptomata omnia in omnibus, sed alia in alijs apparent. nunc pauciora, nunc plura, humorum varietate, & prout hæc vel illæ partes magis læduntur. Non verò est de essentiâ mali hypochondriaci, vt in hypochondrijs tensio, durities, dolor, & tumor percipiatur, cum plerumque fomes mali saltem in ramis venæ portæ & arterijs vicinis hæreat. Si itaque in ipso liene humor contineatur, tensio & durities in regione lienis percipitur, facies est malè colorata. Si in epate contineatur humor, & illud intemperatum fit, è regione epatis tensio percipitur, maxillæ rubent, manus & pedes calent, vrinæ rubent, ac fitis adest. Si in vasis solùm, inter ventriculum, lienem, & epat,

post

*Partium
affectarū
præcipua-
rū, signa.*

post cibum, & coenam præcipuè, horis circiter 6. vel 7. flatus, rugitus, & dolores percipiuntur, nec tumor vel durties, in alterutro vel utroque latere percipitur. Si etiam ventriculus valde laboret, è coctionis vitio id cognoscitur. Vterus si malo originem dederit, mensium suppressio adest, & frequens in ventre inferiori rugitus percipitur, de quo tamen in sequenti capite plura.

CAPVT X.

In quo per Exemplum practicum, proponuntur signa & symptomata, cum eorundem causis, pro maiore & meliore anodatione & intelligentia huius affectus hypochondriaci.

Quibus etiam adduntur signa & symptomata melancholice hypochondriacæ in feminis.

MICROCOSMVS itaque quidam, virilis sexus, temperamenti melancholici, consistentis ætatis, cuius corpus in iuuentute & adolescentiâ vebementibus & diuturnis febribus lacebitum, in virili autem ætate grauioribus mæroribus, ob infortunatissimos casus exiccatum est: nunc verò officio fungens curis pleno, de palpitatione cordis frequentiore, mane præcipuè conqueritur, cum magno animi terrore & corporis anxietate: quam
 tanta

tanta in pedibus debilitatio subsequitur, ut iisdem vix inniti queat, & sibi delinquendum esse videatur; unde varia causantur apprehensiones & phantasmata, obsuscantur oculi, caligant, sine vera tamen vertigine.

Dispositionem ad hunc morbum, temperamentum, ætatis, morborum & animi affectuum prægressorum, officij quoque ratione, sequitur palmus cordis, qui à repletionem est, & dilatatione eius arteriæ, quæ ad cordis ventriculum tendit sinistrum, diastolen nominant. Repletio illa, à feruentiori fit sanguine, quod demonstrat imprimis ætas ægri, quæ est primi senij principium, in quo melancholicus sanguis gignitur, qui crassus corpore, motu piger est, & ob biliosum temperamentum, quod color niger notat pilorum, feruidior, vehiculóq; multo, sero utpote opus habens. Quod si ratio examinatur vitæ, studia, inuigilatio, meditatio multa, lectio sedula, officium denique curis & inuidijs plenum: omnia hæc ingeniosum hominem dicunt, cuius spiritus non crassi, non humi serpentes, sed subtiles ac sublimes sunt: celeres enim ingenio, sanguinem spirituosum habere, confessum est apud Medicos: hunc in vitâ sessionibus frequentibus & lucubrationibus assi-

N

duis

duis dicatâ , insuper morbis & mœroribus su-
 perassari, notissimum, maximè si animi com-
 motiones faces subministrant: feri copia, quâ
 sanguis crassus feruidusque gaudet, testimonio
 erit. Quare hanc cordis palpitationem, à san-
 guine arterioso, feruido, crasso (cui multum fe-
 ri subseruit pro vehiculo) & vaporoso proe-
 nire pronuncio. Et talis sanguis in affectu hoc
 hypochondriaco progignitur, eo maximè, qui
 jam primum gradum supergressus est, in quo
 & viscera à passione haud libera sunt: & sym-
 ptoma hoc, est actio deprauata cordis, ac arte-
 riarum eius, ob molestantem sanguinem ferui-
 diorem cum feri copiâ, raptum in arterias su-
 periores, & cordi appropinquantem, cui bel-
 lum facit, eius tonum aggreditur, illud diastole
 suæ arteriæ renititur vehementer: mane præci-
 puè, quod spiritus & humores nociui per no-
 cturnam quietem sopiti, & aliquo modo in-
 crassati, non tam citò per corpus & meatus dis-
 sipentur & agitentur, feruorque cordis per som-
 ni humectationem aliquo modo temperetur,
 mitigetur, & inhibeat, qui tamen per actâ
 quiete soporiferâ, postea per euigilationem, ca-
 loris actuationem, & motum corporis, exaspe-
 rantur,

rantur,

rantur, mouentur, & ad partes principes eleuantur, quę turbatę, ingenito suo robore, tanquã sibi contraria & nociua, quouis modo expellere conantur. Quod cor per palpitationem tam diu molitur, donec copiam feri ad arterias emulgentes, & hinc ad renes & vesicam detruserit, feruorique refrigerium inuenerit, magnã inter conflictum hunc exortã corporis anxietate & debilitate, non minore animi terrore: quod semper aliquid ex spiritibus vitalibus innatis & irreparabilibus, aut distrahatur, aut perdat. Cerebrum quoque & neruosum genus, per sympathiam patitur, quandò acris calida & melancholica ista materia fursùm fertur, rationem & phantasiam, à suis operationibus perfectioribus reddit impotentiorẽ, spiritibus per canaliculos suos à naturã destinatos, hoc est neruos sensorios & motorios, liberiorẽ negat transitum, vnde leuia deliria & phantasmata, inanes timores & terrores, insuper oculorum obfuscationes & caligationes, & spasmodica quasi affectio, omnium neruorum, tendonum & ligamentorum, totius corporis, excitantur. Hinc non leuis quasi vertigo cerebri, debilitasque omnium membrorum, cor-

pus sustinere amplius non potentium, & totius animi siue animæ deliquium causari videtur.

Singulis ferè diebus catarrho infestatur, qui ex minima corporis incallescencia aut refrigeratione, & qualibet aëris mutatione excitatur, non adpectus, sed ad collum, scapulas, & lumbos profluens: vbi similes longo temporeherent.

Causa catarrhi frequentioris, aut harum destillationum antecedens & prima, est caput, quod suâ naturâ tanquàm receptaculum & labrum serosæ superfluitatis est, quatenùs quisque secundùm naturam, os & linguam semper sibi madescere percipit, vnde membranæ quoque cerebri, per anatomîâ, semper aqueo quodam humore conspersæ conspiciuntur: & cum hic viscerum intemperies calida & sicca accedat, præter naturam, fumorum & humorum multitudine communicatâ, talis fluxionum materia cumulatur, vbi maximè viscerum secundæ concoctionis constitutio, nimis citò, alimentorum humiditatem exorbendo, ventriculique chylosim interturbando, malo huic occasionem præbet: quatenùs scilicet propter vehementem attractionem, ob calidam ficcâ naturam, ante tempus serosa humiditas,

cru-

cruda adhuc, à ventriculo trahitur, quæ postea, quatenus vitium concoctionis primæ, in secunda non corrigitur, in massâ sanguinis venosi & arterialis remanet, & adiuuante ebullitione, in capite, quò aliàs naturâ suâ tendit, tanquàm receptaculo proprio colligitur, vnde fieri non potest, quin in talibus ipsum caput alienâ humiditate plurimum scateat, in primis externis etiam causis concurrentibus, vt sunt euacuationum consuetarum retentiones, motus corporis vehementior, & incalescentia, quæ similes fundit & dissoluit humores: item aëris mutatio, cœlum pluuiosum, & ventus austrinus, vnde corpus nimium humectatur, alteratur, & fluxiones cumulantur. Victus quoque ratio vitiosa, dum vel in ordine assumendorum ciborum erratur, vel calidioribus, aut coctu difficilius comeditur: vita item sedentaria, & moestitia. Hinc videmus, doctos & meditantibus, hypochondriacos esse, & simul catarrhosos. Monstrantur autem ab Hippocrate septem potissimum viæ, ad quas à capite materia fluit, videlicet aures, oculi, nares, palatum, venæ & arteriæ, vertebræ spinæ dorsi, & nerui. Quod autem ad collum, scapulas, lumbos, & non ad pe-

Etus, materia hæc catarrhosa fluat, robur cerebri & pectoris tanquam partium expellentium, colli, scapularum, & lumborum verò, tanquam partium recipientium debilitationem significat, discutientium quoque, resoluentium & euacuantium intermissionem, quæ in causa sunt, quod in lumbis tamdiu hæreant defluxiones, tanquam in sede fixæ, quæ alias beneficio euacuantium & discutientium mediorum, facile expelli possent.

Dum animi passionibus agitur, versus vespertinum sæpius, totius corporis æstum per sentit cum pulsu concitatori, non tamen inordinato, inæquali, aut febrili, per noctem integram, etiam inter insomnia, & mane adhuc finito somno, durante.

Commouetur sanguis calidior & biliosior, per animi passiones, omniæque viscera efferuescunt, versus vespertinum præcipuè, vbi bilis per naturam magis æstuat, quam alijs diei temporibus: vnde totum corpus incenditur, non quidem putredine illâ quæ febrem dat, sed quæ calorem præternaturalem in organis nutritionis & vitalibus causat: vnde pulsus quidem per arterias concitator, quòd cor se oppressum sentiat & ventilationem quærat, percipitur: diu autem

tem

tem is durat, per noctem integram, inter insomnia, & mane adhuc: quod sanguis qui mouetur & feruorem excitat fit crassior, vnde difficilius feruor eius temperari & mitigari possit.

Insomnia, nec frequentia, nec multa habet: somnus tamen communiter paucus & inquietus est. Appetitus satis bonus: cibum pro illo explendo sufficientem, sed non immodicum ingerit, & vix plurimum cum appetitu cœnam claudit. In articulis, magis tamen in brachijs, nervi languent, ac si contracti aut resoluti, officio suo fungi non possent.

Insomnia, nec frequentia, nec multa habet, quia parùm & inquietè dormit: redditur autem somnus inquietus, ob malam concoctionem, aut ob curas officij sui graues, aut animi affectus & passionem, aut ob æstum & feruorem totius corporis inde enatū, aut ob propriū calidū & siccum temperamentū: quæ omnia cerebrū exiccant, & ad somnum qui humiditatem & frigiditatem aliquam requirit, indispositum faciunt. Appetitus quidem bonus & maior, quia viscera secundæ concoctionis, ratione feruoris, tenue & limpidum, continuò ex ventriculo exfugunt, & nouum ingerere alliciunt & stimulant: vnde in hoc malo appetitus maior, & vsus
fre-

frequentior liquidorum, quem tamen corrigit & inhibet ratio, ne scilicet nimium ingeratur, stomachoque inde pœna, hypochondrijs fluctuatio, & cerebro materia pro catarrhis excitetur. Languent, leuiterque contrahuntur & resoluuntur articuli & nerui, partim per sympathiam cerebri, partim ob receptionem fluxionum, & distensiones flatulentas: maximè autem brachia, quia proximiorum à capite obtinent locum, faciliùs quoque & citiùs, ob propinquitatem, fluxiones per collum & scapulas prolabentes, recipere possunt, vnde languida & ad officium suum inepta redduntur.

Dolores capitis, licet acrioribus catarrhis detineatur, nec per integrum annum, aut ferè nunquam patitur. Aluus subinde pigrior, nec lotium semper debite fluit, omnimoda tamen constipatio nulla. Medicamenta denique & alimenta, qualitate calidiora, illius naturæ aduersantur, nec sine magnâ corporis alteratione ferre potest.

Quia autem caput & cerebrum robustum, se continuo à colluuiæ & collectione ferofitatum, per demandationem & defluxionem catarrhorum exonerat, nec fluxionum materiam diutiùs fouet, vt partes sensiles ibidem, meninges scilicet & neruos cerebri vellicare possit, ideo

ideò dolor nullus capitis, sed segnities solum-
 modò spirituum animalium quædam, ac tor-
 por, & obtusio sensuum interiorum, ob nimi-
 am cerebri humiditatem aduentitiam, intro-
 ducitur. Alius subinde pigrior, ob siccitatem
 & viscositatem excrementorum, in intestinis
 quasi incrustatis hærentium, & propter obstru-
 ctionem ductus fellei, excretionem stimulan-
 tis. Nec lotium semper debite fluit, quod sero-
 fitas fursùm & non deorsùm rapiatur. Denique
 quod medicamenta & alimenta calidiora, na-
 tura ferre nequeat, intemperies calida & sicca
 viscerum in causa est, quæ ex usu calidorum ad-
 huc magis incenduntur, oleùmque sic igni ad-
 ditur. Quæ omnia affectum Hypochondria-
 cum cum melancholiâ, ultra principij gradum,
 jam radicatum, & quasi habitualementem ægrè am-
 pliùs ex integro expugnandum demonstrant.

Fœminarum melancholia hypochondriaca, *Signa me-
 lancholia
 hypochon-
 driaca in
 feminis*
 cui etiam vterus consentit, multis signis & sym-
 ptomatibus deprehenditur, quorum alia inci-
 pientem produnt, alia jam factam indicant, alia
 denique confirmatam & idiopathicam osten-
 dunt. Prioris generis sunt præcordiorum æ-
 stus, circa dorsum arteriarum pulsatio, alui se-
 g-
 gnities,

O

gnities,

gnities, vrina flaua & acris, dolor sinistri lateris ad mammam vsque pertingens, cutis squalor & asperitas, præsertim in articulis, sensuum caligo, mentis que torpor & ignauia, deiectio animi, cordis palmos, difficilis anhelitus, somnus turbulentus, & insomnia terrifica, pudor rusticus, multa cogitatio cum rerum malarum suspicione, iudicium præposterum cum peruersa rerum existimatione. Progresso jam malo, animus plerumque deficit, & fauces siccitate, vt ab vteri strangulatu, præcluduntur, mulier animi anxia & inops consilij, siti, vigilijs, tædio, rerum omnium fastidio, & meliorum desperatione torquetur, risui lacrymas sæpè intermiscet: virium languore, varijsque doloribus afficitur, cum metu & mœstitiâ, quæ sunt communia melancholicarû symptomata. Quinetiam pluribus terretur, quàm prematur, sæpiusque opinione, quàm re laborat: nullâ re delectatur, sed solitudinem amat, à qua magis læditur, donec halitus euanescat & dissipetur: tunc enim subitò (quod mirum est) pristino statui restituitur, nisi malum jam inueteratum ex sympathia transferit in idiopathiam, hoc est cõfirmationem. Quod si contingat, vix vllâ orationis sua-

sua-

suauitate mulier ad spem recuperandæ valetudinis erigitur; siquidem malum, quo tenetur, naturale esse negat, sed diuinum, aut maleficis artibus immissum. Nonnunquam insidias sibi parari suspicatur. Dæmones ipsos se videre putat, imò à spiritu vexari se existimat. Iam nihil amplius veretur, sed fœda omnia & horrenda cogitat, committit vel obloquitur. Nihil denique nisi mortem appetit, quasi suis malis finem allaturam. Quam interdum, submersione, suspendio, vel præcipitio sibi tandem procurat, nisi Medicus suâ prudentiâ & diligentia tam impijs conatibus obstiterit.

CAPVT XI.

De prognosticis signis Melancholice Hypochondriacæ, quibus pro additamento additur, quomodo, & an, morbus iste, in corpus humanum, permittente Deo, à dæmone immitti possit.

QUò ad Prognostica signa; passio hæc, que nostris temporibus & oris est frequentissima, in quocunque subiecto, & à quacunque causâ fiat, semper est morosa, longioris durationis, difficiliorisque curationis, quæque ad

Prognostica signa.

O 2   inte.

interitum sæpenumerò comitatur: & quamuis
 tum Medicorum diligentia, tum ægrorum o-
 bedientia aliquod præbeat interuallum, peni-
 tús tamen vnquam non tollitur, jmo adeò est
 importuna, vt minimâ quâque occasione aut
 errore acerbior redeat, quàm antea, quantòque
 hominis etas magis maturefcit, tantò acrius in-
 festat. Quod si quis causam, originem & lo-
 cum, vbi radicatur, consideret, facile agnoscat,
 quàm sit detestabilis: nam ex vnâ parte, adest
 feruor seu intemperies quædam calida visce-
 rum in hypochondrijs sitarum, vt epatis & lie-
 nis, maximè verò venarum mesaraicarum, quæ
 cum mediæ sint inter stomachum & epar, im-
 portunæ sunt, ob malam quam habent temper-
 raturam calidam in attrahendo, perfidæ in cor-
 rumpendo, & corruptum illud ad epar & sple-
 nem mittendo; ex alterâ verò ventriculus ple-
 rùmque debilis & intemperatus, in chylica-
 tione maximè deprauatè agit, & ratione huius,
 multos humores crudos, flatulentos & acidos
 generat, ex quibus postea plurima mala resul-
 tant symptomata, tota corporis œconomia de-
 struitur, omnésque animæ operationes tur-
 bantur. Hinc à nonnullis hic morbus misera-
 bile

bile tormentum, crux & opprobrium medicorum dicitur, maximè si quorundam importuna & malè intellecta curatio accedat: sæpiùs enim Medici in hoc affectu anguntur, nescij quo itinere ad curationem progredi debeant, ideòque curam sæpenumerò relinquunt, ægri verò diuturnitatis affectus pertæsi, patientiam & recuperandæ valetudinis spem vtplurimum amittunt, sæpiùsque regimen mutant, ac modum aliquandò volentes inuenire, nullum inueniunt, ideò inobedientes fiunt in continuandis medicamentis, plerùmque & medicos sæpè mutant, eorum consilijs non obtemperant vel acquiescunt. Vnde ex alienis ærumnis Medici proprios metunt angores, & nullam, melancholicorum importunitate, crucem habent molestiorem: vnde huc non quadrat responsam Alexandri Magni, Philippo Medico datum, lenta videlicet remedia, & segnes Medicos non exposcere tempora sua, sibi que mori strenuè, quam tardè conualescere fatius esse. In illo itaque si opus est, in hoc sane morbo, medici circumspecti patientia & iudicium requiritur: non enim hypochondriaci & melancholici iurgia, disputationes, & controuersas contentiones

admittunt, sine maioris delirij metu & iræ incensione, sed suauiter, circumspectè, & prudenter falli & persuaderi debent, vt persuadentem audiant, & medicationes obsequenter admittant; si quæ vllâ in curatione, adulatio & verborum lenocinium, in quantum sine ægri nocumento fieri possunt, admittenda sunt, in hâc certè occasione valent, vbi nulla austeritas aut veritas, ob vitium rationis, maiorisque perturbationis, furoris, & timoris metum, prædest. Nec illi qui maximè sunt, hypochondriaci esse, aut tales denominari volunt: verentur enim, ne ideò minùs ab alijs æstimentur, officiorumque aut respectus jacturam patiantur, stultitiæque aut delirij maioris quàm par est insimulentur. Cautus itaque sit Medicus, præsertim apud illos, qui alicuius dignitatis aut officij honestioris sunt, in morbi huius pronuntiatione, honestèque citra ægri offensionem mentiatur, ne à minoribus insanis, maior habeatur insanus, & propter vera sua iudicia, ab hypochondriacorum curatione excludatur: felicitas enim hominum ex opinionibus pendet, sic quæ sculptus est hominis animus, vt longè magis fucis, quàm veris capiatur: ad multas quoque commoditates

con-

conducit, nunquam pudescere, & nihil non audere, & in communi mortalium vitâ, quæ nihil aliud est quàm stultitiæ lusus quidam, Democritum agere, & pro morum suauitate facilitatèque, cum omnibus omnium horarum hominem agere: quæ tamen tanquàm nimis politica, in hypochondriacorum curâ tantùm practicabilia esse volo.

Insuper, licet affectio hæc, faciliùs feratur citrà periculum maioris delirii, quàm reliquæ improprie sic dictæ species, tamen si confirmata fuerit, in his qui deiecto sunt animo, in cordis palpitationem, tremorem, animi deliquium, & si prauis hypochondriaci succis vtantur, in synopen, atque interdum in vertiginem & epilepsiam degenerat, vnde etiam non rarò satis periculosa est: in apoplexiam quoque aut maniam incidunt; cuius rei signum est, cum, qui antea erant meticulosi & tristes, jam hilares quasi, animosi, audaces & iracundi fieri incipiunt; quod faciliùs accidit, si æger multo, & potenti vino pro potu vtatur: cerebrum etiam morbi diuturnitate valdè debilitatum, & cruditates auctæ sint. Si humor etiam magis adurit, & ad atræ bilis naturam accedit, copiosius ad cerebrum

*Periculosa
huius mor-
bi signa.*

rebrum

rebrum fertur, & peculiarem ibi corruptionem subit. Cùmque vix alius affectus tantam symptomatum varietatem, viscerum quoque & humorum intemperiem inæqualem habeat, quàm iste, ideò & egro & medico plus negotij facessit. Malum etiam hoc plerùmque in habitum abit : nec materia in cavitate omenti contenta facilè exitum habet. Cùm in dextro hypochondrio mali causa colligitur, lenius malum est, humor enim est mitior ; cùm in sinistro, gravius est ; grauiissimum, si in vtroque hypochondrio : tum enim vehementiora habet symptomata, quæ quò magis humor ad atræ bilis naturam accedit, eò sunt grauiora. Si verò in vasis tantùm, & nullo in viscere humores continentur, mitius malum est. Contumacissimum denique, cum materia in omenti cavitate hæret : tum enim vix purgantibus exturbari potest. Hæmorrhoides, varices, hæmorrhagia naris sinistræ, & menses in mulieribus, malum hoc sæpè soluunt, si cum moderamine superueniant : diutiùs verò durantia, nocent. Mares faciliùs quàm fœminæ hoc affectu corripuntur. Si tamen eæ corripuntur, difficulter vel rarò curantur, quod plerùmque vterini affectus sese huic

huic malo associant. In hoc morbo vrina crassa melior est, quam aquosa & tenuis, quæ crassos humores in corpore detineri indicat: nigrae autem sine febre plerumque morbum solvunt. Aluus laxa & vomitus hic sæpè utilis. Vertigo, & diuturnus capitis dolor in hac affectione, in epilepsiam & convulsiones, vel cæcitatem, interdum in vtrumque abit, nonnunquam in apoplexiam mutatur: sæpius quoque scorbutum comitem sibi adsciscit: interdum etiam in hydrophem degenerat. In febres denique hecticæ non absimiles incidentes, tabidi moriuntur.

Recordatur Andreas Laurentius, in lib. de mel: hyp: cap. 14. duarum specierum hypochondriacarum, quibus similes tota antiquitas, quantum è literarum monumentis eruere potuit, non vidit, neque fortè posteritas tales deprehendet. Prima. Monspelij degebat honestus civis, habitus melancholici, & temperamenti atrabilarij, qui spatio duorum aut trium annorum leui hypochondriacâ detentus, ita malum proserpere, ac incrementa sumere passus est, vt tandem ad extrema, quæ modò percenset, deductus fuerit. Bis aut ter in die leuem per totum ventrem percipiebat motum, maximè circa

*Hypochondriacorum
duæ hystoriae ex
Andrea Laurentio.
Prima.*

P

lienis

lienis regionem: hinc exurgebat rugitus adeò
 vehemens, vt non solum æger, sed assistentes
 omnes eum audirent. Tinnimentum hoc ad
 medium horæ quadrantem perdurabat, atque
 dein vapor seu ventus derepentè diaphragma
 & pectus occupans, tantam spirandi proferebat
 angustiam, vt ab omnibus asthmaticus iudica-
 retur. Hoc symptomate nonnihil remittente,
 reliquum corpus ita conquassatum compare-
 bat, vt naui ferocissimis procellis agitata non
 absimilis videretur: modò procedebat, mox
 gradum referebat, & vtrumque brachium adeò
 insolito agitabat motu, vt conuulsione distor-
 queri iudicaret. Tandem ventus hic vbi totum
 corpus peruassisset, tanto impetu per os effere-
 batur, vt omnes assistentes obstupescerent, sic-
 que accessio finiebatur, & æger nonnihilò me-
 lius habebat. Sed necdum satis, duobus aut
 tribus ante obitum mensibus, indies bis aut ter
 leui molestabatur syncope, cor deficiebat cum
 extremo vrinam reddendi desiderio, hácque
 redditâ se recolligebat; tanta fuit mali vehe-
 mentia, vt animam è domicilio excedere ade-
 gerit. Vocatus ad corporis apertionem, depre-
 hendit pectus semiplenum aquâ nigricante &

foeti-

foetidâ, quâ sinister ventriculus omninò redun-
dabat, vt & in trunco magnæ arteriæ idem co-
lor comparebat. Tum reuocato in mentem in-
signi loco Galeni, lib. 6. de loc: aff. demonstra-
uit assistentibus causam frequentis deliquij, &
extremi ad vrinam reddendam impetus, proue-
nisse ab humore illo maligno, qui vasa cordis
penetrans, per arterias ad renes permeabat, at-
que inde ad vesicam. Annotandum hoc obiter
hic duxit, ad defendendum Galenum à neoteri-
corum Medicorum calumnijs, qui existimant,
pus empyicorum aut pleuriticorum per cor aut
arterias expurgari non posse, quam disputatio-
nem libro 3. Anatomico fusiùs profecutus est.

Alterâ historia æquè stupenda est, quam in *Secunda*
Turonensi ciuitate annotauit, dum in confi- *Historia.*
lium cum alijs Medicis euocatus esset. Vir no-
bilis iuuenili ætate, ab octo aut nouem annis ab
hypochondriacâ infestatur, indies circâ no-
nam matutinam, exiguum rugitum ad lienis re-
gionem percipit: hinc notat eleuari vaporem,
qui per totum pectus & faciem ruborem dif-
fundens, capitis summitatem conscendit; arte-
riæ temporum fortiter pulsant, venæ in vultu
intumescunt; ad extremum frontis, vbi venæ

terminantur, ad latitudinem solidi, summo dolore conflictatur; rubor per totum brachium sinistrum, vsque ad digitorum extimitates, instar ignis volantis, aut erysipelatis excurrit; latere dextro ab omni affectu penitus immunis. Accessione durante, tantâ virium debilitate languet, vt ne verbum quidem proferre possit; frequentes ex oculis emanant lachrymæ, & ex ore incredibilis saliuæ copia profluit, externa vruntur, interna frigore torpescunt; crus sinistrum varicibus scatet, & quod plurimum admirationi ipsi erat, circa os capitis, parietale dictum, portio quædam ossis, sine vllâ causâ euidente, casu scilicet aut ictu, ablata est, neq; minimum attactum, ea parte sustinere poterat. Morbus adeò fuit rebellis, vt, quicquid summo iudicio, & artis conatu molirentur Medici, frustra susciperetur. Ex quibus planum fit & apertum, quantum stupendorum accidentium comitari possint humores crassi, adusti, & melancholici, in venis hepatis, lienis, & mesenterij detenti, quidque turbarum ac seditionis, in naturali œconomia commoueant.

*Morbus
melancho-
licus ex hy*

In Hungaria quoque, morbum hypochondriacum & inde subsequentem scorbuti speciem

cicm

ciem frequenter grassari, genitori meo charissimo, per literas notefecit frater ipsius, & cognatus meus venerandissimus, dominus Daniel Geiger, Artium, Philosophiæ, Medicinæ & Chirurgiæ Doctor, serenissimi Palatini ac Procerum Regni Hungariæ Protomedicus. Vir magnæ doctrinæ & fortunæ, felicissimæ praxeos, rarioribusque ingenij & iudicij dotibus excellens; cuius medendi artem, ante hac Augustana ciuitas experta est, jam verò Posonium adorat. Sic scribit ille. Occurrit mihi ferè quotidie in Hungariâ morbus quidam curandus, solis incolis Hungariæ endemius, quem Tschemer vocant, ex morbo hypochondriaco ad scorbuti speciem pronatus. Quo infectis, in partibus musculosis brachij, dorsi, totiusque corporis, excitantur ad modum glandularum parui nodelluli, exterius quidem inuisibiles, interius tamen benè palpabiles, instar cicerum, seminis lini, fabarum tamen quantitatem vix excedentes: paroxysmi inuasionem comitatur horror & calor febrilis, ad modum erysipelatis: hinc erumpunt & excitantur modo enarrata tubercula siue glandulæ. Vulgus, certis contra hunc morbum vtitur remedijs, nempe sale,

*pochōdria-
co speciem
scorbuti re-
ferens in
Hungaria
comunis,
D. Docto-
ris Danie-
li Geigeri.*

aceto, & allio, quibus (non omnia simul, sed vnum aut alterum solummodò capiendò) locum affectum & tubercula, tam diu & fortiter fricant, donec noduli illi resoluantur, nec coagulati amplius sentiantur: quo factò, leuamen illicò sentiunt. Multi materiam hanc, sudore discutere debent, illòque intermisso, vt in alijs malignis morbis, moriuntur. Ad sudorem elicendùm, vtantur spiritu vini, in quo liquefacta fit portio axungie veteris, cum admixtione succi allij, & pulueris piperis nigri, quantum cuspidi cultri capere potest. Sæpius incidunt in morbum hunc, vt plurimùm tamen, cum nauseam ex cibo aliquo capiunt; melancholicis quoque constitutionibus frequentior est. Nec memini, in authoribus alijs, de hoc affectu tanquam incognito, fieri mentionem.

*Quomodo
Dæmon se
huic mor-
bo immi-
scere pos-
sit.*

Quod si sceleratos & malitiosos, morbus iste occupet homines, aut illos qui à naturâ sunt infirmioris iudicij, qui neque rationibus neque arte regi volunt, sed affectibus suis nimium cõdescendunt, ijs quoq; dæmoni permissu diuino se immiscet; hinc homines & morbi refractarij, vocantur dæmoniaci, ingenia dæmoniaca, foeminae malitiosæ, rixosæ, biliosæ, foeminae dæmonia-

monia-

moniacæ, &c. Licet Hipp: lib: de morbo fac:
& Gal: com. ad Progn. 4. lib. 1. in eâ fuerint sen-
tentiâ, nullos morbos per dæmonem mortali-
bus inferri. Quibus inter recentiores Pompona-
tius & Lemnius cap. 1. l. 2. de occult. nat. mirac.
subscripserunt: quod censuerint, morbos om-
nes à causis naturalibus procreari. Tamen ijs
aduersantur ex Theologis D. Hieron: in cap. 4.
& S. Chrysoftomus hom. 54. in cap. 17. Mat-
thæi: qui etiam à dæmone morbos irrogari
posse testantur, commotis & variè affectis cor-
poris humani tum facultatibus, tum humori-
bus. Inter Medicos Vallesius cõ. in lib. 1. progn.
Hippocratem non aliter interpretatur, quam
morbum ex irâ Dei, vel à dæmone proceden-
tem: cuiusmodi fuit Saulis vexatio, quod DEI
imperium detrectasset. Fernel: lib. 2. de abdit:
rer: caus: cap. 16. recitat historiam nobilis juue-
nis, grauissimis conuulsionibus à dæmone con-
cussi, quem Medici multis pharmacis frustra
diu excruciarant. Heurnius, cap. 12. de morb.
capitis; narrat quendam maniacum simul à dæ-
mone fuisse vexatum, qui tandem amens con-
uulsionibus interiit. Quibus Medicorum ex-
emplis, accedunt scripturæ sacre testimonia,
sols

solis ethnicis & atheis repudianda : quæ morbos dæmoni, tanquam causæ efficienti, attribuant. Apud D. Lucam cap. 8. quidam dæmoniacus domi contineri non poterat, sed per loca deserta lycanthropicorum more sese proripiebat, & circà sepulchra versabatur. Mulier convulsione spinæ dorsi torquebatur, Luc. 13. Quo loci dæmon spiritus infirmitatis appellatur. Multi apud D. Marcum cap. 9. linguæ & aurium vsu priuabantur, & miris modis cruciabantur. Quidam Matthæi 17. circà plenilunium comitiali morbo corripiebatur, quem idcirco lunaticum appellabant : quod tempus dæmon obseruabat, tum propter maiorem humorum copiam, & humidioris cerebri ad effectum suscipiendum dispositionem, tum vt Medicis causam morbi in lunam refundentibus, diutius agrum exerceret, & Conditorem lunæ, calumniæ exponeret. Sunt hæc dæmonis versutiæ, qui ne detegatur, tum causis, tum instrumentis naturalibus ad vexandum agrum vti consuevit.

*Bifariam
hominem
Dæmon
oppugnat.*

Dæmon autem bifariam hominem oppugnat, aut per se, aut per homines sceleratos, quos suorum moliminum ministros habet
prom-

promptissimos. Per se quidem, cum vel intrò subit in corpus, quod citra vllius morbi interuentum possidet, & mirum in modum affligit: vel cum citra obsidionem forinsecùs corporis humores imùtat, & exagitat, partes nobiles offendit, cutis meatus & vasa interiora obstruit, cerebrum offendit, phantasiam perturbat, denique totius corporis temperiem alterat, & structuram peruertit, vnde pendet morborum ilias. Quorum omnium dæmon author quidem est primarius, sed potentiam habet certis limitibus definitam, & legibus tùm diuinis, tùm naturalibus astrictam: nihil enim molitur, nisi quantũ à Deo ei permittitur. Neque ex D. Thomapart. 1. qu. 125. art. 5. operari potest, nisi mediante virtute naturali. Proinde in suis operibus semper considerat corporum aptitudinem, ad producendum effectum intensiorem. Sic procellosis tempestatibus faciliùs sese ingerit, fulminaque & tonitrua magis exacuit. In humano verò corpore, cui libet humori perturbato promptè quidem immiscetur, sed nulli frequentius aut liberius, quàm melancholico: propter eius terrenam substantiam, atrum colorem, vaporem tenebricosum, & affectus acerbos, difficiles ac turbulentos. Vnde Cassianus in collationibus,

Q

pabu-

pabulum dæmonis vocat, eiúsque sedem congruam esse testatur. Non dissimili ratione, li-
nem foculum eiusdem dicere possumus, pro-
pter crassos & atros vapores, quos fursum expi-
rat: qui turbatâ imaginatione varia deliramen-
ta excitant, facibus dæmonum & fascinatorum
præstigijs aptissima. Ex ijs ergò licet colligere,
causarum naturalium interuentu, præsertim va-
porum & humorū, multos à dæmone morbos
concitari. Siquidem ab ijs cerebri substantia
turbatur, opplentur eius ventriculi, spiritus in-
crassantur, nervi obstruuntur, & facultates ani-
males intercipiuntur, aut deprauantur. Vnde
surditas, cæcitas, aponia, paralyfis, epilepsia, &
omnia deliramentorum genera. Qui morbi cū
naturalium sint admodum similes, non facile
dignosci possunt. Tamen ex multis signis, quæ
proponuntur à Fernelio, duo maximè specta-
nda sunt, nempe remediorum accomodatorum
vsus inutilis & irritus; propter causæ efficientis
vel comitantis repugnantiam, & symptomatū
insuetorum, naturæ modum excedentium, oc-
cursus, cum quis res occultas detegit, futuras
prædicat, arduas explicat, vel idiomate peregrino
effatur. Quod postremum, si non accedat
coelitus, latentis vel impliciti cum morbo dæ-
monis

monis, qui linguas omnes cum artibus callet, certum est argumentum.

Sunt tamen ex recentioribus nonnulli, qui talium operationum causam ad naturam redu-
cunt. Inter quos Lemnius cap. 2. lib. 2. de occult. nat. mirac. scribit, mentem hominis rerum omnium insitam habere cognitionem, quæ crassa veluti nube corporis & humorum obruatur. Accidit tamen interdum, vt in febribus æstuo-
sis, partim humorum feruore, partim spirituum commotione, adeò exagitetur, vt vires reconditas palam exerat, & linguam prius incognitam ab ægrotis, non secus quàm filicis collisio, vel vinum in temulentis extundat. Quæ opinio, quantis erroribus inuoluatur, facile perspiciet, qui verè pius simul & philosophus extiterit: absurdum enim videtur, ad vires animi depromēdas, plus energie tribuere corruptis humoribus, & vitiatis spiritibus, quàm optimæ corporis cōstitutioni; morbo, quàm sanitati; priuationi quàm habitui. Sed mirum magis est, quod tale commentum, alio errore conetur confirmare. Nam si verum esset, vt ipse ait, mentem artibus imbui ante earum vsu, nostrumque scire nihil aliud esse; quàm reminisci; oporteret animam esse corpore antiquiorem, & alicubi exi-

*Quidam
superna-
turalium
operatio-
num cau-
sam ad na-
turam re-
ducunt.*

Q 2

stere,

stere, antequam vinculis corporis includeretur, vt Plato in Epimenide, Menone & 12. de legib: censuit, vel simul cum angelis à principio creatam fuisse, vt scripsit Origenes. Atqui falsum vtrumque est, nec solum sacrae scripturae, sed etiam Aristotelis doctrinae contrarium. Siquidem ex Philosopho lib. 3. de anima; mens hominis, quae sola aduenit extrinsecus, tabulae rase, in qua nihil depictum est, comparatur: proinde nullam habere potest scientiam insitam, sed longo usu, multoque labore eam acquirit. Quo fit, vt nihil sit in intellectu, quod prius in sensu non extiterit. Idem lib. 2. Ethic. cap. 1. docet, genus vtrumque virtutum *διανοητικὸν ἢ ἡθικὸν* à doctrina ortum habere, & incrementum, ideoque indigere exercitatione & tempore. Quantum ad Origenem attinet, damnato eius errore, definitum est ab Ecclesiâ, vt scribit D. Thomas part. 1. qu. 118. art. 3. Animam à Deo creari, cum corpori ab eodem infunditur, absolutâ nimirum huius conformatione.

Confirmatur hac opinio exemplis.

Sed Lemnius linguam peregrinam ab impetu solo morbi extorqueri probat ex eo, quod eius facultas purgantibus medicamentis adiuuatur. Ad cuius rei confirmationem, Cardanus tract. 2. lib. 2. contradicit: contr: 7, recitat historiam

riam sumptam ex Pomponatio lib: de incantat:
 de futoris cuiusdam vxore, quæ cum incidisset
 in melancholiam, diuersis linguis loquebatur.
 Sed eam Calceranus eius temporis Medicus fa-
 mosus, propinato elleboro, à furore simul libe-
 rauit, & linguarum peritiam sustulit. Concilia-
 tor diff: 32. similem narrat. Vti quoque Eras-
 mus, in Encomio Medicinæ, de quodam spole-
 tano talem recenset. Quibus exemplis, licet val-
 de suspectis, propter impressam authoribus no-
 tam, facile responderi potest. Cum humore
 melancholico dæmonem libenter commisceri,
 eiusque ratione corpus magis affligere. Quam-
 obrem, vacuato eiusmodi humore vi purgan-
 tium medicamentorum, dæmon sede sibi con-
 gruâ destitutus, vel sua spontè cedit, vel saltem
 simulat, vt talibus philosophis imponat: qui-
 bus vel suam naturam, vel affligendorû homi-
 nû modos diuersos occultari cupit, ex Codron-
 chio lib. 2. de morbis venef: Sic Vairus cap. 8.
 lib. 3. de fascino testatur, dæmones per herba-
 rum & aliarum rerum corporearum applicatio-
 nem, ab humanis corporibus interdum expelli,
 quod eæ tetrum illum humorem ac tristem, ad-
 hibitæ consumant: quo consumpto dæmones
 corpus solent relinquere. Quanquam res illæ,

*Solutio fi-
 ne respon-
 sio ad ar-
 gumenta
 & exem-
 pla.*

Q 3

si piè

si piè ac deuotè adhibeantur, possunt in dæmones agere, tanquam diuinæ iustitiæ instrumenta, eosque ab humanis corporibus detrudere.

*Morbus
dæmonia-
cus duobus
remedio-
rum gene-
ribus ex-
pugnari
dicitur.*

Ex quibus colligitur, morbum dæmoniacum duobus remediorum generibus esse oppugnandum, naturalibus & diuinis: mala nempe quæ nos premunt, ad Deum ire compellunt, inquit, sanctus & illustris Ecclesiæ Doctor & Pontifex Gregorius. Naturalia sunt, quæ causam morbi remouent, & symptomatis eius occurrunt. Cuiusmodi sunt quæ succum atrabilarium præparant & expurgant, quæ corporis intemperiem corrigunt, obstructiões liberant, dolores mitigant, somnum conciliant, & prauam qualitatem emendant. Ex quibus præcipua sunt melanagoga, balnea, antidota, alexipharmaca, & suffumigia fragrantia, quæ suo odore aduersus putorem & sorditiem multum pollere creduntur, quorum formulas, ubi de curatione egerimus, inuenies. Sed quoniam dæmones virtute superiores, Medicorum conatus sæpè irritos reddunt, quia vel pharmacorum effectus impediunt, vel morbos fouent, & eorum causas adaugent: frustra medicæ artis præsidia insuntur, nisi virtus diuina in subsidium aduocetur vitæ sanctimoniâ, pijs operibus

bus, crebris orationibus, eleemosynis, votis, sanctorum suffragijs, exorcismis Ecclesiasticis, rerum sacrarum applicationibus, & earum quæ ad vsum requiruntur benedictionibus: denique frequenti examine conscientiæ, & sacrâ communionem, vis & malevolentia dæmonis infringatur, eiusque molimina & opera prorsus destruantur.

Nam Deus sui operis amantissimus, verus est author Medicinæ, & sanitatis primarius opifex, Medicus verò, tantùm eius minister. Qui si vel aliquam scientiam, vel prosperum in curandis ægris successum sibi arroganter attribuerit, primo authori facit iniuriam. Quid enim habet, quod non acceperit? & si accepit, quid gloriatur? non ergò Medico christiano inuidebit Theologus, si propter communem amborum societatem, quædam ab illo commodari postulet. Nam vtriusque idem est subiectum, homo videlicet; maioris mundi compendium, & summi illius conditoris simulachrum: idem finis, salus eiusdem. Sed Theologus ad animi potissimum, Medicus primùm ad corporis attendit sanitatem. Ita tamen, vt nec ille corporis incolumitatem, ritè obeundis animæ functionibus necessariam, nec iste affectus animi negligat, qui

Deus primarius author Medicinæ & sanitatis.

qui sanandis corporibus remoram, vel celeritatem adferunt. Præterea idem author vtriusque scientiæ Deus est, fons & origo bonorum omnium, qui totius hominis salutem ita prouidit, vt abluendis animæ sordibus Theologum, depellendis verò corporis affectibus Medicum, tanquam ministrum, præfecerit: vtrumque suâ authoritate confirmârit, verbisque expressis commendârit: multis denique dotibus suâ bonitate cumulârit, vt suum quisque munus feliciter perficeret. Quapropter nō satis mirari possum, magnam mortalium partem, de Medicis omnibus tam sinistrè & iniquè augurantem, vt eos sensum religionis exuisse, lutum & spumam impietatis ebibisse, & succum omnem deposuisse virtutum, temerè profiteantur. Quasi verò ij, qui naturam quotidie perferuntur, naturæ Deum & parentem non agnoscerent? non viderent rerum Architectum, qui effectus rerum in lapidum & stirpium naturis delitescentes inuestigant? non admirarentur astrorum Conditorum, qui astrorum coruscationes, congressus, reuolutiones, occultationes, ortus & occasus quotidie suspiciunt? O improbam nostri seculi contumeliam!

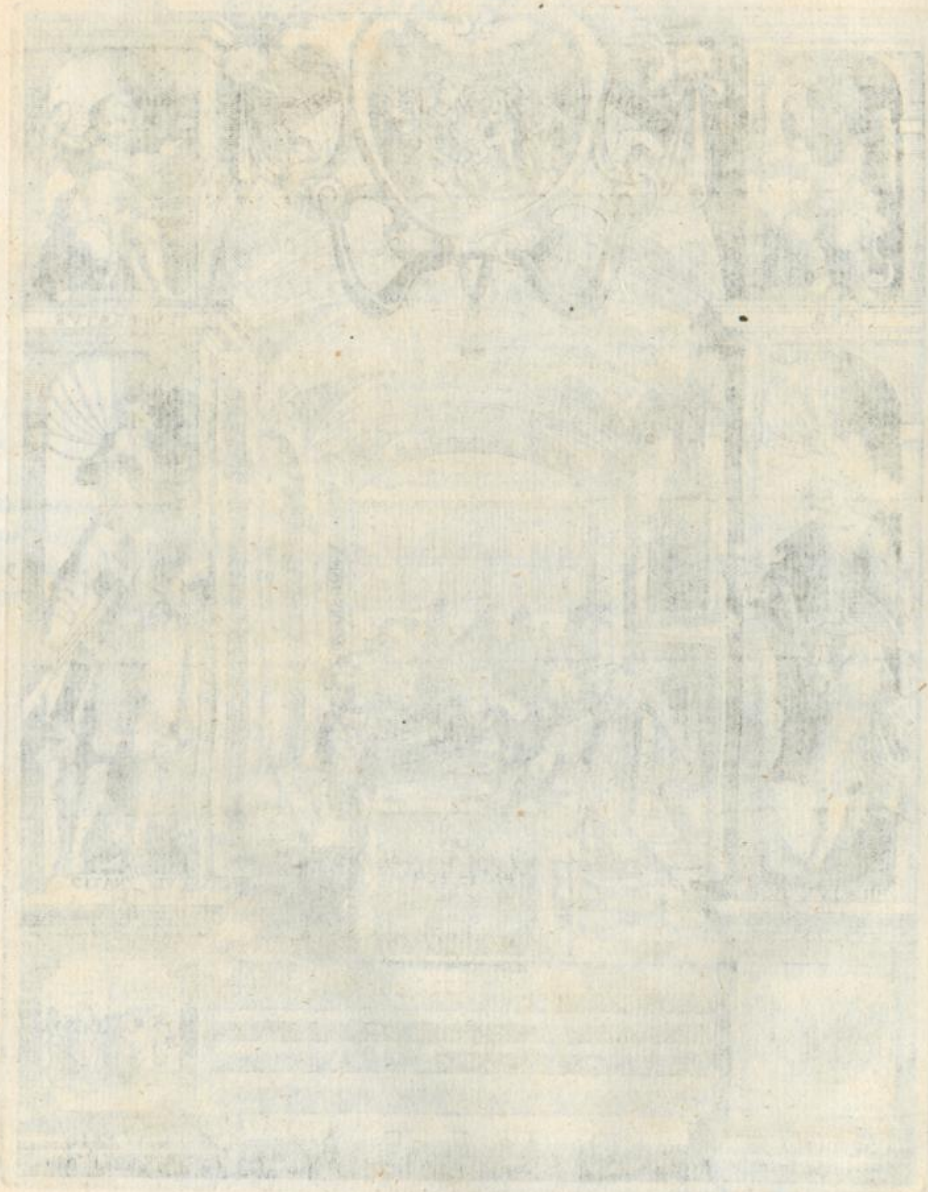
*Calumnia
mortalium
de Medi-
cis.*

INTER-

INTERPRETATIO

Primi huius Emblematis.

CONSISTIT Diæta in obseruatione sex rerum non naturalium, à Medicis ita dictarum, ut in Aëre. Cibo & Potu. Somno & Vigilijs. Motu & Quicte. Excretionē & Retentione. Animi affectibus. Ideò verò non naturales causæ appellantur, quia pro diuersa administratione, & usu, vel optimum corporis statum retinent, vel vitiosum emendant, vel deteriorem inuehant. Quæ in compendio in primo hoc Emblemate, sub nomine Diætæ proponuntur, representando per mensam cibis instructam, modicum cibum; per Pincernam vinum infundentem, tenuem potum. Aërem temperatum esse debere, monent duo pusiones alati, vnus aui culam, alter rotulam pneumaticam manu tenens. Moderamen in letis, necessitatem in exercitijs, motu & quicte, vnde somnus naturalis & bonus, vigilia quoque, excretionēs & retentiones, quantum ad sanitatem conseruandam, & morbos pellendos requiruntur, consequentes, demonstrant primò, labor ad focum cibos coquens, secun-

R

do,

do, musicorum chorus, accumbentium animos exhilarans,
 tertio, venator feras insequens, quarto, spheromachus,
 per pile lusum corpora exercens: quibus non excluditur,
 jaculandi & equitandi exercitium, tanquam minus vio-
 lentum. Affectus denique animi, qui non solum in cor-
 pora nostra, aut illa labefactando, aut omnino destruendo,
 magnam exercent tyrannidem, sed anime quoque lethum
 adferunt: per septem peccata mortalia, de nouo Saluato-
 rem nostrum, sub humanâ specie, tanquam agnum inter
 medios lupos sedentem, excarnificantiâ & tormentantiâ,
 significantur: nam quis ignorat, per iram, inuidiam, am-
 bitionem, auaritiâ, intemperantiâ, uerem, & desi-
 diam (praesertim cum frenum monstribus his infrenibus la-
 xatur) non tam corpori, quam anima, extremam intro-
 duci perniciem. Vnde liber hic

Plurima cum miseris noceant mortalibus, aptè

Quae profint, vel quae sint nocitura, docet.

Quid somni, aut vigiles minuentes corpora cure,

Tristitia, ira, dolor, sollicitudo, metus,

Quidque cibus, potusque, & aër, motusque quiesque,

Quid plenum valeat, vel quid inane iuuat.

Neu dubites, sperata salus continget in annos,

Viuere quos sanos pagina versa docet.

CA

CAPVT XII.

*De Curatione Affectionis Hypochondriacæ, & primò per
Dietam, qualis in illa Aer sit obseruandus &
eligendus.*

PRO curatione itaque huius mali, quantumuis optandum esset talibus remedijs instructum esse, quæ vniuersim omnibus partibus malè affectis succurrere, & totum restituere hominem possent, ad modum circumforaneorum aut agyrtarum, quod genus hominum ad ludibrium artis natum est, ab Anglis & Italis quoque Mountinbanci, à Gallis verò Charlatani aut Cæretani vocantur: simiæ enim Medicorum sunt agyrtæ, circumforanei, cingari, idiotæ, & muliercularum malagmata componentium, curiosa imò absurda sagacitas, & in monstris licebit numerare atheos atq; judæos. Hi omnes Medicinam, hoc est, Terrarum decus & Reipublicæ columen, vel insci-tiâ corrumpunt, vel impietate infamant, digni proinde, qui sicut alieni nominis atque honoris raptores; victimarum ritu, ad Tumulum Galeni mactentur; Medicis, quemadmodum si-

Circumforaneorum orationes ad populæ circumstantem.

R 2

miæ,

miæ agrileonibus, obiecti; vti celebratissimus
 Poëta Jacobus Balde, in sua Medicinæ gloria
 per satyras asserta, doctissimè differit. Qui vt
 coronam faciant, vasarijs suis mira inscribunt,
 tanquam si insint panchrestii, ipsi Æsculapio,
 nedum Galeno, aut Theophrasto ignorati: ea-
 dem deinde, stipati plebe, garrula quadam festi-
 uitate exaggerant, felices prædicantes populos,
 quibus se Chironem vidisse & experiri conti-
 git, natum ad salutem orbis Christiani; hortan-
 tur mox iteratò, magnis vociferationibus con-
 testati, ne suæ saluti desint, dum res & tempus
 sinunt, emant medicamenta adeò salutaria, ne
 serò pœniteat tenacitatis & negligentia, quan-
 dò, si possint, incineratum jam exhument, salu-
 tis monitorem suspirantes. Se cælites omnes
 contestari, & omnem religionem in spectato-
 rum conscientia deponere, indemnitati ante
 tribunal summi iudicis cauere, adfuisse multis
 populis, parasse medicamenta, & publicè in pla-
 teis, compitis & foris proposuisse, quibus pro
 vitâ ciuium diutissimè, pro incolumitate reipu-
 blicæ perpetuum seruandæ, nihil fuerit medica-
 mentosius: ab ipsis fuisse, quò minus hæc salus
 steterit, qui obolo pepercissent. Ita isti præsti-
 gia-

gia-

giatores marsupia simplicium emungunt, interea vix olitoriam dignè exercentes. Et mirum est, cum plurimi in Medicorum electione admodum cauti sint, vt si Medicus quispiam alicubi sedem fixerit, non nisi post longum tempus ipsi sese credere audeant, accedenti tamen Mountinbanco per aliquot hebdomades cōmoraturo, statim confidunt, & quod communiter obseruatur, infimæ notæ viri, qui paupertatem suam, & rei familiaris tenuitatem medicis obijciunt, pecuniæ interdum satis magnam quantitatem istis agyrtis obtrudunt. Haud

melioris farinae sunt Paracelsistæ & Empirici, qui per *Lapidem* aliquem *Philosophorum* & Vniuersale medicamentum aliquod fictitium magis quàm factitium, nescio quanta miracula promittunt: dicunt enim, triplici veste eundem ornatum esse, diuitiarum, charitatis, & releuationis ab omni languore: quandò friuolè & mirâ quâdam procacitate contendunt, artem in naturâ consistere, quâ iuuentus æternum florida conseruari, mortalitatis casus euitari, vita (etiâ vltra definitum terminum) produci, nec nō humidū primogenium, eius bonitatis, cuius id erat, quod continuo substantiæ transpiratu pe-

*Paracelsi.
starum &
Empirico-
rum Vni-
uersale, si-
ue Lapis
philosophi-
cus.*

R 3

rijt,

rijs, vicissim infundi possit. Dicit Diuinum My-
 sterium à Deo datum (quod in eo contineatur
 omne secretum) quo in mundo non res sit su-
 blimior. Hos adeò lactat mellita spes, vt neque
 laborum, neque impensarum vnquam pigeat,
 miròque ingenio semper aliquid excogitant,
 quo sese denuò fallant, sibique ipsis gratam fa-
 ciant imposturam, donec absumptis omnibus,
 non sit quo jam fornaculam instruant. Quorū
 Principium, verè nihil est scire, Medium, splen-
 didè mentiri, Finis, mendicatum ire, & tandem
 vitam in miserijs finire: de quibus benè dicitur.

Dum lapidem quaris Lullis, quem querere nulli.

Profuit, haud Lullus, sed mihi nullus eris.

Non desinunt tamen iucunda somniare som-
 nia, cæteros pro viribus ad eandem felicitatem
 animantes. Cūque jam prorsus omni spe de-
 stituuntur, superest tamen vna sententia, abun-
 de magnum solatium; *in magnis & voluisse sat
 est.* Ac tum vitæ breuitatem incusant, vt quæ
 magnitudini negotij non suffecerit. Veram au-
 tem vniuersalem medicinam non dari, contra
 pseudochymicos, cum Angelo Sala in tract. de
 varijs chymicorum erroribus, sequentibus de-
 monstro rationibus. Etenim Deus O. M. vni-
 uersa

uersa

uerſi ſapientiffimus Creator, quælibet creata
ſuis certis attributis, & ſpecificis proprietatibus
inſigniuit, & peculiari ſuâ virtute exornauit: ex
quibus apparet, Deum in mundo nihil fruſtrâ
extare voluiſſe. Quod ſi verò vni corpori, vni-
uerſalis medicinæ virtus fuiſſet indita, nonne ſe-
queretur, reliqua inutiliter, & fruſtrâ exiſtere, &
in finem inanem ab eo procreata fuiſſe? Hoc
autem abſit, vt credamus. Quot ſunt herbæ,
quot animalia, quæ ſpecificâ & occultâ virtute
contrâ certos morbos, etiam venenatiſſimos,
potentiſſimè agunt, contrâ quos nec aurum
potabile, nec tinctura auri, nec magiſteria gem-
marum, aliquid præſtare poſſunt. Ad hæc, ſi
quotidianam quoque experientiam conſulere
velimus, comperiemus, quod varij Principes, &
Magnates mundi, podagrâ, alijsque ſæuis, infir-
mitatibus laborantes, auro, & argento non
parcerent, ſi modò tantæ efficacix reperiretur
medicamentum. Hinc elucet, quantum pseu-
dochymici Vniuerſali ſuo ſophiſtico præſtent,
atque proficiant. Verùm, his ſufficit, aurum
noſſe corradere, & ſuffurari, vtcunque jam ar-
roganter ſibi DEI dona vſurpent, & ſanitatem
hominibus polliceantur. At dolendum eſt eti-
am,

am, viros probos & simplices, sæpè deludi, & falli, quos maximè optarim perpendere, quòd ipsa duntaxat medicinæ præparatio, hominis fit opus, sanitatis autem restitutio, & benedictio, opus solius DEI. Porro, tales impostores etiam ex methodo, quâ vtuntur, apertissimâ possumus cognitione dignoscere. Nam ecce aliud non norunt, quàm quid pro quo, & illud quidem malè præparatum administrare. Vnde non mirum, si multis tot importent damna, & exitiabiles inferant ruinas, vt quibus non vereantur vendere, & exhibere, sal armoniacum tinctum, aut sal aliud, loco sacchari auri; aquam vitæ tinctam, pro aqua auri; & nonnulli mercurii solutionem auri cum aqua regis, pro oleo auri, & id genus alia perpetrare. Quandoquidem ergò huius Elixiris vitæ Patronus, & cum illo multi alij Magistri longæuitatis, suam inscientiam prodentes, paulò post in annis clymactericis, inter viuos esse desierint, conatúsque illorum æquè sapuerint, ac si quis cum Nicodemo in matrem reuerti, denuò carnaliter renasci, & pigmæo spithamam addere, & luxatas & putridas costas restituere adniteretur; ideò merito vanitas ista ac insania reiicienda quantum

ad

ad ista arcana, missisq; Trismegisti & Paracelsi su-
 per hoc Vniuersale affectis, Hippocratis alumnis
 adhærendum: qui myrachialis affectus cura-
 tionem ex triplici fonte hauriunt, ex *Dieta* nimi-
 rum, *Cheirurgia*, & *Pharmacia*. Nec curandum il-
 lud edictum durum, quod Montanus pronun-
 ciauit contra Medicos, qui morbo hoc, eos fu-
 gere, & medicinas jubet. Opprobrium itaque
 est Medicorum, utpote qui præposterè curant,
 & ægro exitio sunt. Medicus verò id vnum de-
 mum rectè agit, quod verè rectè que cognoscit,
 & ij morbi qui in difficili cognitione versantur,
 plerique difficulter curantur.

Dieta aigitur ad morborum è corpore huma-
 no eiectionem & propulsionem, sanitatisque
 & vitæ conseruationem & propagationem,
 maximum est fundamentum. Quod Gal: in
 lib. de tuend: sanit: confirmat. Rariùs, inquit,
 ij egrotabunt congruo vtentes regimine, & que
 oportet, facientes. Idem, in lib: de euchymiâ.
 Quod nullus ægrotabit debite diætatus & exer-
 citatus, &c. Et iterum, com: in regim: sanitatis,
 innuit eum (qui vult longæuus esse & sanus) o-
 portere viuere sibi soli, & ab omni necessariâ o-
 peratione liberum esse. Ex quo initio patet. Ga-
 lenum

*Hippocra-
 tis cura hm-
 ius affectus:
 ex triplici
 fonte de-
 sumitur.*

*Dieta sum-
 damentū
 curationis
 morborū.*

S

lenum

lenum ad longæuitatem non habilitare intemperantes, occupatos, aut ignorantes; sed eos tantum, qui præelegerunt viuere pro rationis imperio, & eos duntaxat, quibus sanitas curæ est, & vitam viuere possunt quietam: experientia siquidem comprobatum est, maximam partem hominum fatalem vitæ terminum neuiquam attingere. Ideò vnanimis Medicorum Dogmaticorum sententia est, quod, per vitæ temperantiam, morborum causas cauere, easque, vbi adsunt, tempestiuè remouere, comodoque nutrimento, substantiam, in continuo fluore constitutam, reficere, non sit difficile: qui enim temperanter viuit, superflua non cumulat excrementa, cumulata tempestiuè euacuat, morbificas causas remouet, substantiæ defluxum resarcit; nouum vtique non acquirit vitæ terminum; nec is qui à morbo liberatur, nouum inchoat vitæ principium, nec noua vitæ fundamenta acquirit; sed ad vsum longiorem saluatur, vt remotis impedimentis quàm proximè ad terminum, ex nature primordijs destinatum, accedere, illumque consequi valeat. Pari ratione & ipse Medicus, qui vitæ fundamenta à violentâ morte accidentaliter subuerti & aboleri

Ieri prohibuit, non annos alios adiecit, sed id tantum egit, ne accidentalis vitæ terminus inijceretur: violentum namque vitæ terminum arcendo, naturalem assequimur. Consistit autem Diæta in sex Rebus non Naturalibus, vt in *Aëre. Cibo & Potu. Exercitio & Quiete. Somno & Vigilijs. Repletionem & Inanitionem. Animi Affectionibus.* Quæ omnia, quâ ratione in hoc myrachiali affectione sint obseruanda, ex sequentibus percipietur.

Aër itaque, cuius perpetuâ inspiratione ne ad momentum quidem carere possumus, fortiusque corpus nostrum alterat, omni aliâ re non naturali, vt attestante Hipp: in lib. de aëre, aquis & locis, sit purus, ab omni inquinamento liber, & temperatus. Contemperatio caloris natiui, fit per attractionem aëris, & eius depuratio, per eius expulsionem; quod si corruptum & foetidum inspiramus, tunc calorem & spiritum innatum corrumpimus. Non parum ob id interest, qualis is sit aër, quem subinde per os & nares, inuiti etiam, haurimus & attrahimus; aut qualis ille sit, qui corpus nostrum ambit & alterat. Nam substantia multâ exhalatione terrarum, aquarum, cadauerum, aliorumque putre-

Diæta consistit in sex rebus non naturalibus.

Qualis, Aër obseruandus in affectu hypochondriaco.

scentium inquinatur, ^{in se} ~~in se~~ ^{penitentia} feminibus vel
 genitus, vel cœlitus immissis polluitur. Qua-
 litatum intemperies calidior, frigidior, humi-
 dior, aut sicciior, siue à regione, siue à situ, siue ab
 anni tempore, siue à cœli statu talis existat, spi-
 ritus, humores, ipsùmque corpus immutat. Pro
 hypochondriaci itaque affectus curatione, o-
 ptimus aër erit, qualitatibus primis temperatus,
 & ille præsertim qui secundùm Razouium de
 sanit: tuend: fol: 14. vnicuique est natiuus: nam
 vniuscuiusque locus naturalis, vt Philosophus
 inquit, sui est locati conseruatiuus: præterea
 purus, serenus, patens, nullis inquinamentis ob-
 situs, vel putredinis corruptelâ foedatus, vel fu-
 ligine perfusus, difflatus leuibus ventis maximè
 septentrionalibus aut orientalibus, leuibus di-
 co, (nimij enim ventus pulmone, reliquisque
 sensorijs obsunt) irrigatus interdum salubribus
 pluuijs: nam ex eiusmodi salubriori afflatu, cor-
 poris non tantùm vires meliorescunt, sed & ani-
 mi quoque vigor intenditur. Illorum autem
 vitiosus mos nequaquam probatur, qui aëre se-
 reno, puro ac tranquillo, vix rimam in ædibus
 suis patere volunt, sed tanquam in cryptis & spe-
 cubus carcere conclusi, aërem vix vnquam
 mo-

motum, aut sordibus alijs ex negligentia inquinatum attrahunt. Ille enim aer damnatur, qui crassus, nubilus, pluuiosus, aquosus, aliquando ex locorum stagnis, paludibus, mortuis & infectis aquis deprauatur, aut etiam cloacis, gurgitibus, & putidis exhalationibus e terra surgentibus, nec non animalium cadaueribus, alijsque id genus corruptionibus inquinatur: vnde hominum habitationes infici possunt, vt ibidem citra valetudinis detrimentum haerere non liceat. Ast vbi aedes lucidae & excelsae, aeri fereno, claro, puro, & malignis omnibus carenti, extra solum squallidum, muscosum, sordidum expositae fuerint, ibi vita diu conseruatur, ac eiusmodi aedificia quaerenda sunt. In aestuosis locis fenestrae spectare debent septentrionem, in frigidis meridiem, in temperatis exortum aequinoctialem. Nunquam se committat caelo nubilo, pruinoso, neque ante matutinum Phoebum confideat, ambulatue in ripis, orisque fluminum, amnium, lacuum, aut fossarum saeuam memphitum eructantium.

Prudentissime autem agere videbitur, si, *Quinque regula ad aëris artificialem.* quod ad artificialem aëris usurpationem attinet, ad sequentia quinque notatu digna animu

S 3

aduer-

*usurpationem
 obseruanda,*

aduertere non grauetur. Et quidem Primò. Ut mansiones, seu habitaculum & dormitorium, orientalem plagam versùs, & Aquilonem dirigat. Ad Orientem quidem, ut sol ex oriente ipsam habitationem aggredi, aërem mundare & illustrare, & vitiatos vapores discutere valeat. Secundò. Ut matutinis horis, aërem immoderatum & inclusum rectificet, accenso igniculo lucido in camerâ, cum lignis Iuniperi, Vitis, Lauri, Rosimarini, &c. Aut eundem corrigat suauissimo aliquo suffitu, ex Thure, Storace, Benzoi, Gallia Moschata, Moscho, & alijs odoramentis pro fumo concinnari solitis. Tertiò. Ut secundum Auicennæ consilium, & secundum Rhazem ad Almanforem, subindè rebus odoriferis, nares, caput, & faciem, inficiat: morbidi enim, inquit, semper aliquid benè redolens odorare debent, & suffumigijs uti: odores enim & suffitus oblectant, implent, & confortant spiritus tam animales, quam vitales, & aërem rectificant. Consultum igitur foret, assidue secum gestare linimentum vel balsamum aliquod suauissimum antapoplecticum, & cordiale, ex opobalsamo, moscho orientali, ambrâ gryseâ, zibeto, oleis pretiosis, & balsamis odora-

tis apparatus, quo per interualla, horis maxi-
 mē matutinis, futura coronalis, occiput, tem-
 pora, nares, labia, præcordia, pulsus arteria-
 rum, &c. modicè possent illiniri. Aut si tantum
 præstans aliquod Pomum Ambre manibus ver-
 saretur, frequenter odorandum. Quartò, vt
 brumali tempore, hypocaustum non nimio
 igne incalescat, sed calore tantum æstatem re-
 ferat: excedens enim, & nimia hypocausti cali-
 ditas, corpus & spiritus (si quid aliud) quàm ma-
 ximè resoluit, somnolentiam, inappetentiam,
 catarrhos, apoplexiam, anginam, & alia huius
 generis graua mala, accelerat. Sed sit, vt idi-
 psum Galenus suadet, hæc in aëre mediocritas,
 vt nec horreat propter frigus, nec sudet propter
 æstum. Quintò. Vt aërem vitet frigidam, nubi-
 lum, ventosum, pluuiosum, & paludum & cloa-
 carum halitu infectum: talis enim ingenium
 hebetat, spiritus obnubilat, constringit, cordi
 obest, & calorem natium extinguit manifestè.
 Cùmque à frigore facilè quis lædatur, ideoque
 commodum fuerit, non tam thoracis & pecto-
 rales partes ab iniurijs externis munire, sed in-
 primis caput in somno cooperire biretis scarla-
 tinis: vapores enim noctu ad caput eleuati i-
 psum

psum in frigidant, & in cerebro in naturam aqueam conuersi, reumatismum accelerant. Quod si pileolus ex odoratis gestari posset, utique pro cerebro vigorando esset & præstantissimum, & simul cerebri humiditates consumeret.

CAPVT XIII.

De Cibo & modo Cibationis, Potuque in morbo hoc conueniente.

De Cibo & cibatione in melancholiâ hypochondriacâ.

Aër in hoc affectu necessitate & temperaturâ explicatâ, ad Cibus & Potum procedamus: quod enim assidue è corpore nostro effluit, illud aut est substantia ignea, aut sicca, aut humida. Ignea per aërem; sicca per cibum; humida per potum restituitur, reficitur, & restauratur. Quotidie namque, uti prudentissime de morte refert Seneca, morimur: quotidie enim demitur aliqua pars vite, & nunc quoque, cum crescimus, vita decrescit, & hunc ipsum quem agimus diem, cum morte commutamus: maiorem etiam mortalium partem cibo perire scribit Plinius, quod res cibaria ignoretur, in tempestiue quoque & nimis multum assumatur.

tur.

tur. Quotusquisque enim persæpè in culinâ sportulam parat, & mensam lautitijs, & dapibus onerat superbis: ex patinâ tamen inopinatæ & immaturæ mortis ingerit principia, Vti Stigelius Poëta.

Corporis ignarus mortem inter prandia sumit,

Qui benè se nouit sanior esse potest.

Nocuum enim ex vitiatò cibo, docet Auicennas, etsi per singulos dies non sentiatur, propter prauitatem tamen, quod congregatur ex ipsis, tempore multo fit manifestum. Promptius itaque pro malo bonum, pro morbifico salutare, & pro veneno notabili, alimentum, vt sanitati consuletur, apprehendendum.

Seruanda autem victûs ratio in myrachiali hoc affectu illa est, quæ moderatè refrigeret & humectet: nam si vllò alio in morbo eâ exquisitâ & accuratâ opus est, in hoc morbo maximè necessaria est: cum à diætæ erroribus originem habeat, & foueatur, ac sine eâ parum medicamenta profint: si verò accurata instituat, non parum ad hunc morbum expugnandum momenti habeat. Cibi autem sint boni succi, facilis coëctionis, temperati, non calidi, non ficci, non viscidi, lenti, crassi, non acres, qui intempe-

V. Eius ratio moderatè refrigeret & humectet.

T

riem

riem viscerum augere, humores amplius adure-
 re, & meatus obstruere possint. Notum est, &
 vero verius, veterum Philosophorum axioma.
 Nutrimur, quibus constamus. Iam verò, quic-
 quid hominis causâ de terrâ creauit Dominus,
 quòdque nutrire homines solet, illud aut est Pi-
 scis, aut Caro, aut Fructus. Pisces itaque, vt &
 omnia conchilia & crustacea, tùm fluuiatiles,
 tùm marini, cuiuscunque tandem sint generis;
 paucis quidem exceptis: siue jam elixi, frixi, sic-
 cati, effumati, aut conditi quouis modo, illi
 mensis hypochondriacorum appōantur, quo-
 rum omnium vberrima vbiuis est copia & di-
 uersitas, melancholicorum non grata cibaria,
 sed dulcia potius venena sunt. Cùm omnia ete-
 nim hæc aquatilia, de substantiæ proprietate &
 naturâ, frigida sunt, difficilis digestionis, multo
 calore indigent, ventriculum requirunt vali-
 dum, humanum corpus multis viscosis aquosis
 & mucilaginosi replent humoribus: nutrimē-
 tum enim sequitur naturam nutrientis, ex
 aquosis aquosum, ex terrestri terrestre. Itaque
 Carpiones, Tinca, Cyprinus, Mustella fluuiati-
 lis, Trutta piscinaria, Nasus, Barbo, Anguilla,
 Lampreta, Cochleæ, Cancræ, Limaces, Testudi-
 nes,

*Pisces non
 conueniūt
 hypochon-
 driaci.*

*Pisces sū-
 me nocui.*

nes, Ranæ: pisces duri, maritimi plerique, inprimis exiccati, vt & alij sale conditi, vel fumo indurati, vt Afellus, Passer, Ostrea. Chamæ leues, longæ, &c. summè nocent. Minùs tamen nocent ex marinis, Sarda, Halec, Scombrus, Aurata: qui tamen, cùm omnes non nisi benè saliti, ad nos ferantur, priusquam in cibum admittuntur, benè edulcorari debent: nam sal cùm

Sal.

denfandi, constringendi, & coagulandi vim habet, facit, vt humores in hypochondrijs faciliùs cumulentur & detineantur. Ex fluuiatilibus admittendi, Funduli, Lucij, Percæ, Trutta

Pisces minima nocent.

salmonata, Trutta trusilis, parui Salmões, Thymallus: hi namque carnem habent alimentosam & suauem.

Alterum ex alimentosis, quod gelidos & limosos pisces sequitur, caro est, tam quadrupedum quàm volucrum, tam domesticorum quàm syluestrium. Conueniunt autem carnes vituli lactantis & per duos menses à natiuitate distantis. Capretina viginti dierum. Agni non lactantis. Castratina non macra. Bubula saltem junior & tenera, non pinguis aut frixa. Cuculorum. Porcellorum recentium. Linguæ bubulæ. Vbera vaccarum iuencularum. Gal-

Quales carnes admittenda.

T 2

lina-

linarum. Caponum. Gallorum indianorum. Pionum. Turturum. Perdicum. Rusticularum. Turdorum. Merularum. Alaudarum. Fringillarum. Carduelis & cæterarum nemoralium auiularum varij generis. Nocent verò, carnes Porcinæ syluestres & domesticæ, Hircinæ, Caprinæ, Bubulæ vetustiores, Ceruinæ, Leporinæ, Anatum, Anserum, Columbarum, Pauonum, Sturnorum. Nocet quoque omnis caro salita, effumata & aceto condita: acetum enim humorem melancholicum fermentat & exaltat, & sal densat, constringit, & coagulat, vt suprâ dictum est. Pedes quoque & viscera animalium in vsum non veniant, vti vitulorum capita, medullæ, pulmones, epata, corda, lienes, ventres & intestina, vngues, &c. Ad quem etiam census referuntur composita, & arte coquinariâ cum & sine sumptu confecta edulia: vti caro in pastillis: bellaria ex farinâ & pastâ farinacâ: panes crustacei, & alia liborum & placentorum genera: quæ & ipsa hypochondriacis huius gratiâ non competunt, quod longiùs in stomacho morentur, obstructions caulent, & suâ viscositate miris modis officiant.

Horrei

*Nociva
carnes.*

Acetum.

*Nocent e-
dulia ex
pastâ fari-
nacea con-
fecta.*

Horrei fructus, tertium sunt ex ijs, quæ nu-
 triunt, quo nomine tamen tam herbarum quam
 arborum, semina & radices subintelligo. Sunt
 autem admittendi Spinacia, Cauli de fior, Napi,
 Naoni, Pastinaca, Oliuæ, Cappares, sine aceto
 tamen & sale. Asparagi, Lupuli, Caricę siccæ, Fi-
 cus recentes, Mespila, Pistacia, Pineæ, Amygda-
 læ, Zybeba Cypria, Vuæ pensiles, Poma grana-
 ta, Poma citria, Aurantia, Limonia, Cydonia co-
 cta & condita, Pruna vngarica. Ex legumini-
 bus, Hordeum orbiculatū, Oriza, Ciceres, Gra-
 men mannæ *Himmelthaw* / Avena decorticata
Haberforen / Amylum *Krafftmel* / &c. è Plantis. Ci-
 choreum, Endiuia, Petroselinum. Reliqua ferè
 omnia cum sint frigida & cruda, ventriculum
 grauent, calorem innatum destruant, parum
 sanguinis generent, tormina & flatus turbulen-
 tos excitent ventris, & alia innumera inducant
 symptomata, tanquam summè nociua reiicien-
 da sunt. Qualia sunt Fraga, Cerasa, Pruna no-
 stratia, Pyra, Poma, Nuces, Castaneæ, Melones,

*Horrei
 fructus
 admitten-
 di.*

*Non ad-
 mittendi.*

Pepones, Citrulli, Cucumeres, Caules, Rapæ,
 Brassica præsertim muriâ condita, Lactuca, Mi-
 lium, Panicum, Lentesc, Pifa, Phaseoli, Fabæ, &c.

Quantumuis autem sanitatem nemo sit qui

T 3

fedu-

*Quomodo
in cibatio-
ne consue-
tudinē in-
dulgentiā.*

sedulò non inquirat & desideret: quorundam
tamen appetitum, pro gulæ concupiscentiâ,
tam sæpè deprauatum cernimus, vt hisce enar-
ratis frigidis, glutinosis, crudis, & excrementi-
tjis cibus inhiare, imò cum eis mori potiùs ma-
lint, quàm salubriorum delectum instituere;
tam nos

Nitimur in vetitum semper cupimusque negata.

Non pauci, vt errorem & abusum pallient, cul-
pâ ob id vacare existimant, quòd talibus ab in-
eunte ætate assuefacti sint, nec huc vsque mini-
mam noxam ex ijs persenserint. Alij verò con-
suetudinem illis in alteram naturam versam ar-
bitrantur, quòd prouerbialis sit Medicorum
sententia, quâ dicitur, *Quod sapit, & nutrit: Ab as-
suetis non fit passio, &c.* Sinistrè autem, & non sine
magnâ sanitatis jacturâ hæc sibi vendicasse, ex
ijs manifestum est. Quod si itaque ex prauis suc-
ci cibus, quidpiam à Medicis, ob consuetudi-
nem, ex conniuentiâ, vt palato satisfiat, conce-
ditur, tunc illud non communiter, hypochon-
driacis & malè constitutis, indultum subintelli-
gitur: dubium enim nullum est, omnia quæ ta-
les perperam ingerunt, indigesta, cruda, & in-
concocta in ventriculis eorum persistere, non
secus

secus ac cruda manere solent ista, quæ ollæ illi insunt, cui coquus ignem subtraxit incogitantius. Nec obstat, quod ipse Galenus in sanitatis regimine aliquid dandum esse consuetudini asserit, quando dicit. Quilibet melius concoquit quod appetit, quàm quod nō appetit: quæcunq; enim cum voluptate assumuntur, ista ventriculus amplexatur, & facilius concoquit. Et Aui-cennas Fen 3. pari ratione docens. Nutriens melius est quod melius sapit, quoniam ventriculus & eius retentrix facultas, vehementius talem cibum amplectitur. Locis namque citatis, non de ordinariâ ægrorum & præcipuè hypochondriacorum diætâ sermo est; sed de assuetis & conualescentibus, qui fortassis ob morbi longinquitatem, appetitum ad conuenientes cibos amiserunt, & ab omnibus alijs vehementer abhorrent. Quibus utique fatius est (si inter duo mala minus eligendum) aliquid, quamuis noxij, concedere, quàm, vt fame pereant, permittere. His itaque cibi ij exhibendi, quos optimè tolerare, concoquere, & citrà vllam molestiam distribuere animaduertimus. Neque enim tam refert, quàm boni cibi exhibeantur, quàm quã benè coquantur: siquidem cibi etiam boni, si non

non

non benè coquantur in ventriculo, plùs nocent, quàm deteriores, si benè coquantur. Quà in re imprimis ad ventriculum respiciendum, qui in omnibus hác affectione laborantibus non semper eodem modo sese habet, & ob vitiosum, quo nutritur, alimentum, nonnullos cibos sæpè peculiariter auersatur. Ideoque non semper commodiores sunt cibi tenuiores, & qui facilè alterantur; cùm in ijs, quibus cruditas nidorosa familiaris est, tales cibi facilè corrumpantur, qui propterea ijs non sunt exhibendi; sicut contra ijs, qui cruditati acidæ sunt obnoxij, cibi frigidi non conueniunt.

Quid hypochondriacis in affectione ciborum obseruandū.

Quod si verò absolutè id semper ad sanitatem faceret, quod vbiuis meliùs sapit, Diætâ nihil amplius, sed nouo hoc canone opus esset. *EDE, BIBE, quod sapit.* Hypochondriaci itaque, quibus sanitas & vita curæ est, qui medicè potius, quàm immodicè viuere præelegerunt, qui perpetuis cruditatibus nō grauari, qui flatibus conrictis non diuexari, qui frequentius infirmari non cogitant, in id pro virili ordinariè & communiter incumbere debent, vt cibos eligant facilis digestionis, qui citò benè & multum nutriant, qui bonum & laudabilem generent sangu-

gui-

guinem, qui in ventriculo nimis non remorentur, & totum denique corpus morbidum opportunissimè restaurent. Nam secundùm Galeni mentem: cibo nullâ aliâ de causâ indigemus, nisi vt alamus corpus: nutriet autem, si benè fuerit concoctus: concoquetur benè, si modicus: qui enim nimius est, hunc crudum manere non ignoramus.

Iuscula gallorum & gallinarum, carnis bubulæ, mediocri tamen quantitate sumpta, cum æstum hypochondriorum temperare possint, nō improbantur: nimia verò quãtitate sumpta, fluctuationem pariunt. Præstantissimum eduliorum, omnium Medicorum applausu est, Ptisana: de quâ Galenus (qui peculiarem tractatum de eius conscripsit laudibus) hæc recitat. Ptisana hordei benè cocta, est optimum edulium, & inculpatissimum omnium eduliorum ad euchymiam & sanitatem. Sed ne vllum quidem alterum datur inuentu, quod, siue vt medicamentum, siue tanquàm nutrimentum exhibeatur, huic fit compos: námque blandi saporis est, & nullam habens insuauitatem; citò digeritur, & facillè egeritur; arcet & abigit sitim ob lentorem; modicè nutrit & humectat; nusquam

*Iuscula
gallorum
& gallina-
rum.*

*Ptisana
præstantis-
simum edu-
liorum.*

quam per angustos hæret meatus, sed ipsos permeat; putridos succos detergit, semiputres concoquit, &c. Debet autem fieri ex hordeo decorticato, non integro, sed confracto, neque coqui cum aquâ simplici, sed cum optimo gallinarum nigricantium jure, asperso parùm piperis & zingiberis pulvere: sic namque propter chyli substantiæ similitudinem benè faciet. Carnis vicem gerunt, & post prisanam, primas in nutriendo tenent oua recentia, tremula, gallinarum juuencularum. Quod Gal. in lib: de Euchymia & 3. de alim: in super Auicennas 2 canon. cap. de ouis confirmant; ideò hypochondriacis admittenda. Quò autem ouum est recentius, eo melius. Totum ouum tamen non assumendum: albumen enim ægrè concoquitur, viscosum proinde est & frigidum. Existimatur ouum quod vnius horæ ætatem habet, tantum sanguinis generare, quantum mole suâ pendet id ipsum. Quàm salubria autem hypochondriacis oua sunt tremula, tam e contrario noxia iisdem sunt dura assata, vel quouis modo in sartagine frixa: nutrimenti enim crassi sunt, ad caput euaporant, facilè in ventriculo corrumpuntur, &c. A lacte & lacticinijis quàm
 maxi-

Oua gallinarum, recentia & tremula.

maximè abſtineat, quod lac propter calorem
 viſcerum ſtatim efferueſcat, pars vinctuoſa &
 pinguis in bilem vertatur, ſeroſum & caſeale
 humores craſſos & pituitoſos generet, atque
 ita tota ſubſtantia corrumpatur, humorèſque
 aduſti inde generentur. Aromatum quoque
 uſus moderatus ſit.

*Lac & la-
 Elicinia.*

*Aroma-
 tum uſus.*

Panis, ſecundùm Gal: alim: 10. ferè baſis eſt
 & fundamentum totius cibationis. Qui hypo-
 chondriacis quadrat. debet eſſe de puriori parte
 farinæ triticeæ, quam ſimilam vocant, factus.
 Non ex ſiligine: is enim acidior eſt, & medio-
 cre alimentum præbet. Sit autem benè ſalitus
 & fermentatus, duorum dierum ætatem ha-
 bens: qui enim nimis recens eſt, in eandem
 paſtam, qualis, antequam pinſaretur, fuit, in lan-
 guidis hypochondriacorum ſtomachis redigi-
 tur, meatus obſtruit, & flatus generat. Quò mi-
 nùs autem inſlet, concinnari debet cum aniſi,
 fæniculi, vel coriandri præparati feminibus.

*Panis qua-
 lis conue-
 niat hy-
 pochon-
 driacis.*

Cæterùm, in horum omnium & ſimilium
 rectâ adminiſtratione, ſequentes regulæ probè
 obſeruandæ.

*Regula
 duodecim
 Cibationis
 rectè ad-
 miniſtrân-
 da.*

I. Quæ hæctenùs de electione tot ſalubriũ
 ciborum fuſiùs dicta ſunt, non eò tamen ſpe-
 ctant,

Etant, quod omnibus, præsertim verò myrachiali affectu detentis, quibus Fatorum Collator Omnipotens, opiparam mensam decreuit, ob id liberum sit, tot & tam variegatos cibos, pro diuersâ ipsius anni statione, apponi solitos, vnâ sessione degustare, inordinatâ ingluuie, & multiplici rerum varietate ventriculi deprauatum appetitum explere & onerare: monet enim Rhafes: hypochondriaci neque multum impleri, neque etiam jeiunare debent, eò quod vterque excessus ijs maximè infestus sit. Sed in id potius incumbere eosdem decet, vt potiores tantùm, & illos sibi vendicent cibos, qui sunt melioris succi: (duobus ad minimum aut tribus edulij contenti) natura enim paucis est contenta, & Hipp: teste, saluberrimus cibus, est simplicissimus: cibi enim qui inter se distant, corrumpunt se inuicem, & ciborum varietas, nil nisi humorum parit varietatem.

II. Hora certa comestionis obseruetur: vbi enim nulla temporis ratio, ibi inordinata digestio, vbi nulla digestio, ibi nullus appetitus.

III. Non accumbas iratus, negotijs distractus, sollicitus, morosus, aut quocunque animi pathe-

pathemate perplexus: qui enim sic appetit, huic
cibus haud, aut perparum assimilatur.

IV. Pransurus à pane exordium capias: est
enim totius cibationis fundamentum.

V. In cibus, liquidiores, crassis præmittantur.

VI. Non ingerendi cibi feruentes aut nimis
calidi: qui enim tales sunt, ventriculum destru-
unt, & dentes putrefaciunt. Benè quoque ma-
sticentur cibi antequam deglutiantur. Edentu-
li verò, cibum multiplici cultelli incisione mi-
nuant: talis enim minuta incisio, digestionem
maturat, vt chyli formam citiùs adipiscatur.

VII. Non comedatur ad stomachi gravita-
tem: qui enim cum voluptate prandium finit,
cœnam cum voluptate incipit.

VIII. Si aluus non corresponderit, tunc lu-
bricantes & laxantes cibi omnibus anteponen-
di.

IX. Pisces cum carnibus, vno pastu, nunquã
misceantur: hæc inæqualiter etenim digerun-
tur.

X. Si cibi in stomacho senseris fastidium,
protrahatur cœna: signum enim est, primum
cibum non descendisse.

XI. Fame naturali stimulante, statim cibus
capien-

capiendus: protractio enim cibationis aliorum gratiâ, appetitum illicò destruit.

XII. Cibi quoque flatulenti, non tantùm fugiendi, verum etiam cum cibus, moderatè flatus discutiētia, miscenda, quia affectio hæc valdè flatuosa est, & hæc detenti, ferè semper flatibus abundant. Hæc tamen omnia, non eo fine & supercilio protuli, quod syracusanam cuiuspiam Magnatis lautitiem, DEI benignitate, affluentem, censoriâ notare virgulâ, aut opiparâ eius mensam spongiâ (quòd aiunt) delere præsumam (omne enim tulit punctum qui miscuit vtile dulci) sed potius vt attentionem conciliem salutarem, quò ex tam laudabili victu, tam in dubiâ cœnâ, quàm prælauto prandio indies apponi solito, probatus etiam sanguis generari, & cruditas, quæ morborum mater est, euitari, & quàm fuerit possibile, omnis superfluitatum accumulatio, prohiberi possit.

Potus qualis esse debeat hypochondriacis.

Cibos insequitur Potus: hic ad cibum liquore aliquo imbuendum, & ad sanitatis tutelam non sanè minùs est necessarius Hypochondriacorum autem potus, sit vinû album, tenue, benè maturum, benè defecatum, non austerum, non sulphuratum

Qui

Qui bibit ingrato fœdatum sulphure Bacchum

Præparat ad diri se Phlegetontis aquam.

Nec quod in lapide calcario, & alijs locis materiam tartaream suppeditantibus crescit. Condiri potest vinum flor: & radic: Borriginis, vt & ex alijs plantis huic affectioni conuenientibus. Nec inutile est vinum Absinthites è musto paratum, cui, si libet, pars tertia rad: Borrag: vel Bugloss: addi potest. Quod necessarius in hoc affectu sit vini potus, non mirum est: nam moderatè bibitum, corpus alit & nutrit; vires corpori præstat, & reficit omnia membra; calorem innatum confortat; cibi mouet appetentiam; flatus dissoluit; obstructions aperit; melancholiam compescit; cor recreat; animum erigit, & dat illi gaudium; curas hebetat; juncturas humectat; vrinam prouocat; somnum conciliat. Quibus sanè omnibus hypochondriaci maximoperè indigent. Quod ad modum & ^{Vini po-} ^{titus.} quantitatem assumendi vinū attinet, circa illa non multum determinandum, cum sit ex consuetudine, & in bibentis potestate: communiter tamen in principio pastus minùs, & in fine plùs, & largiùs bibendum esse consulunt Medici. Vnde antiquitùs triplex potus obseruari so- ^{Triplex} ^{potus.} litus

litus fuit, nimirum: permistiuius: sitis sedatiuus: delatiuus. Permistiui locus erat, simul cum cibo in principio, vt cibus diluatur, qui vtique modicus esse debet, ne videlicet cibū fluctuare faciat in stomacho, nec non in medio pastus. Sitis sedatiuus, regulariter differebatur ad finē comestionis: cū enim sitis nihil aliud sit, quā appetitus frigidi & humidi, & ille appetitus, seu ventriculi estuatio, in ore stomachi percepta, hominem maximè circa finem pastus molestat, ideóque in fine etiam plus esse bibendum existimarunt, donec sitis sedetur. Alter qui dicitur Delatiuus, competebat primā digestionē, vt chylus facilius transeat de stomacho ad epar, & stomachus ad nouum cibū recipiendū præparetur. Hoc omnibus tamen maximè inculcant, vt nunquam bibatur vinū largiùs ieiuno stomacho: hoc enim cerebro & neruis magnum infert nocumentum, multis etiam epilepsiam, spasmodum, conuulsionem causauit, & amentiam, &c. Nec bibantur vina nimis potentia: sicuti enim maius lumen obfuscat minus, sic intimus corporis calor à vini potentis calore, aut accenditur, aut superatur. Vitentur quoque vina crassa, nigra, nimis dulcia, & mustum:

stum: hæc enim hypochondriaco ob id minus apta sunt, quòd diu in ventre morentur, flatus turbulentos excitent, viscera obstruant, & vrinam supprimant. Sique potentia, crassa aut nigra sunt, non bibantur nisi diluta: sic enim potentia infringetur, viscera antea calida nimis non adurentur, crassities attenuabitur, & faciliùs penetrabunt: consideratâ tamen semper ætate, consuetudine & temperamento. Abstineatur denique à vino, niue, aut glacie frigefacto: tale namque neruis obest; tremorem inducit, & innatum calorem extinguit. Suadetur ergò ijs, quibus sanitas curæ esse solet vinû Neccarino solo enatum, si eius vsus in mensâ potest esse continuus.

Zythum seu Cereuisia, quæ in nostris regionibus vsitata est, sit pura, & benè defecata, enulâ, melisâ vel saluiâ, similibusue imprægnata. Cum autem omnis cereuisia constet ex tribus. I. ex frumento aliquo, II. ex liquore quo mixtum frumentum coquitur, & III. ex condimento quasi quodam, quod plerisque in locis lupulus salictarius est: hinc de nullâ cereuisiâ iudicium prudenter ferri poterit, nisi hæc tria probè considerentur: imò præter hæc etiam

X

præ-

Cereuisia
potus.

*Nota. bo-
na. cereuisi-
fia.*

præparationis & asseruationis modus, nec non ætas. Cereuisia itaque quæcunque, confecta sit oportet, ex tritico seu frumento bono; in præparatione, vel nimia maceratione, aut putredine, vel exiccatione, aut adustione, vel situ, aut alio modo non vitiato. Aqua etiam, quæ coquitur, sit fluuialis, limpida, leuis, nullo vitioso, aut extraneo odore prædita. Lupulus salictarius sit iusto tempore collectus, ne immaturus decerptus, nimio amarore ac stypticitate cereuisiam vitiet, præque situ ac vetustate læsus vel corruptus. Hinc non parum adhuc requiritur diligentia ac dexteritatis in præparatione cereuisiæ, vt prædicta legitimo quæque tempore ac ordine misceantur, benè ac perfectè coquantur, debito modo dein ebulliant, ac vasis conuenientibus asseruentur, quo crassiora ac viscidiora excrementa motu interno separentur, tempore clara atque defœcata, nec non mediocriter vetus cereuisia reddatur, neque tamen præsenio acescat: recens enim stomachum inflat, interanea distendit, viscera obturat, renibus ac vesicæ incommoda est. Ex quibus, cuilibet patere arbitror, quæ sint bonæ cereuisiæ notæ, & quot requirantur, antequam cere-

cere-

cereuisia boni fiat saporis, aut bona dici possit, hypochondriacis pro potu admittenda. Quod verò de cibo monuimus, idem de potu monendum, vt videamus, quem potum sine vlla cruditate ac incommodo, eger meliùs ferat: alijs enim vinum, alijs cereuisia, & quidem hæc vel illa magis conuenit: ac sæpè obseruatum, nonnullos, cibos in hac affectione benè retinere, quamprimùm verò cereuisiam bibunt, vomere, & post horarum etiam aliquot interualla, cereuisiam parùm alteratam reijcere. Hinc quoque abstemios videmus, qui neque vinum, neque cereuisiam, sed puram & crudam aquam ferre possunt, tam benè tamen, ac alij, hypochondriacis passionibus, imò fermè frequentioribus, obnoxios,

CAPVT XIV.

In quo defenduntur R. Patris Hieremie Drexelij Societatis IESV, pie memoria, & Medicorum Monacensium de vino lymphando aut diluendo opiniones.

UAM generi humano, tùm quò ad corporis, cùm ad animæ fanitatem confer-

*Quam non
ciua sit vi
ni potentis
potus.*

uandam, nociuus fit vini potentis potus, maxime verò stomacho, aut ex senio, aut ex morbo, debilitato, hoc in libello suo aureo, quem ante annos aliquot de Ieiunio & Abſtinentia R^{du}. ac pius Pater Drexelius, piæ memoriæ, edidit, & cum illo Monacenses Medici tum temporis medicinam facientes, à quibus pro confirmatione opinionis suæ, doctrinas mutuatus est, multis rationibus, experiētijs & authoritatibus confirmant: dum nimirum nec malè, nec inconsideratè asserunt, proportionem esse debere inter agens & patiens, aliàs à maiori calore minorem extingui, & ideò debili ventriculo citrà morbi introductionem non conuenire vinum potens. Faciliùs quoque digeri à stomacho debili frustulum prægrande carnis bubulæ, quàm vinum potens. Præstare dilutum bibere in quotidianâ mensâ, quàm merum, ne nociui spiritus capiti & corpori obesse possint. Quas tanquam pestilentissimas, & generi humano exitiosissimas doctrinas, vltra fauromatas & glacialem oceanum relegandas, reijcit & redarguit, quidam ex antro Tryphonio, siue palude Lernæâ prodiens Medicus, Matthæus Claus, Archicœnopota, in tractatu quem Oeniponti di-

diulgauit Oenohydromachico. Is, furiosè, ebriosè, scommaticè, stomachicè, & superciliosè, animum sublimioris de se opinionis palpo demulcens, & ex mustaceo Laureolam querens, doctâ & subtili insaniâ, thraſonicâ arrogantia, non minore proteruiâ, tanquàm coriphæus, & literaturæ dictator, omnîsq; promus condus veritatis, doctiorum, & faniorum viro- rum longâ experienciâ approbata, & indefesso studio confirmata dogmata, non modò debellare, sed etiam funditus eruere tentauerat. Sed quàm fanaticè, iniuriosè, calumniosè, & inscite pugnam aggressus, eandemque profecutus fuerit, ex monstroſo & verminoso illius certamine, palynodiæ ante victoriam inhiantis, quilibet qui fanioris iudicij est, & extremis labijs solummodò litteraturam degustauit, facillimè intelliget. Non enim vt magnus ille Macedoniæ Rex Gordium nodum, cuius lora contorta, & in semetipsa implicata dissoluere non poterat, gladio discindebat, ita nos præcipiti iudicio ad modum Claussij, rumpemus intricatas & vincula celantes quæstiones: sed rationis manu, leniter, singulos nexus Claussio inexplicabiles, extricabimus, totâsq; tandem difficultates

dissolutas, nudas & expansas proponemus, lucemque doctrinæ nostræ in Claussij tenebras diffundemus, & arborum instar, quæ inclinant ramos, fructibusque grauidæ offerunt se carpi, sic verâ doctrinâ vberes ingenij nostri foetus offeremus vltro, & inuitabimus ad fruendum: ille racemum ex hâc vindemiâ, tu benigne Lector è copiosâ hâc segete, manipulum derues, vt lectione verorum nostrorum theorematum, oppressam salubrioris doctrinæ veritatem, furrigi videas, aduersus seculi proteruiam, & palmæ instar, ponderi eius violenter obniti.

*Similia si-
milibus
conseruari
à quibus-
dam nega-
tur.*

Scio, principium hoc, quòd similia similibus conseruentur, cum Claussio, nonnullos negare, ratione, auctoritate & experienciâ moti. Ratione, quia simile non agit in simile, quod est in primo de generatione & corruptione sumptum ab Aristotele tanquam axioma: ergò simile nō conseruabit simile. Auctoritate, Hippocratis & Galeni. Hippocrates enim lib: de flatibus cap. 6. vbi definit Medicinam, tam curatricem, quā conseruatricem, inquit, Medicinam esse additionem & ablationem: ergò similia in medicinâ non habent locum: quia Medicus semper addit, vel aufert. Similiter lib: de aëre, aquis, & locis

cis

cis afferit, corpora calida melius conseruari in
 frigidis regionibus: ergò similia non cōseruan-
 tur similibus. Experientia, Galeni authoritas
 confirmatur in Trasyb: cap: 20. vbi probat ex-
 emplo duorum doliorum, totam Medicinam
 esse artem correctiuam: dicitque, esto quod
 sint duo dolia exiguis foraminibus terebrata,
 plena tamen, sed hęc lege, vt aliquis vni dolio
 assistat, & quantum liquoris egrediatur, tantum
 illicò vicissim immittat. Alteri verò dolio ne-
 mo assistat, & nemo infundat liquorem, nisi
 quandò notabiliter dolium est exinanitum: di-
 cit Galenus, primum dolium assimilari conser-
 uatrici: secundum verò curatrici. Ecce inquit
 Gal: quod conseruatrix & curatrix, pertineant
 ad artem correctiuam, quæ non per similia, sed
 per contraria procedit. Scio etiam, his non suf-
 ficere responsum Galeni 7. de simp: medica: cap.
 II. Vbi inquit simile triplex esse, videlicet simile
 minus, simile maius, & simile æquale; quâ positâ
 distinctione putatur, simile æquale nullo mo-
 do agere in simile: simile verò minus & simile
 maius agere, & pati inter se: ergò similia conser-
 uantur similibus, non æqualibus, sed maiori-
 bus vel minoribus. Sed hęc responsio non a-
 di-

dimet contrarietatem : insuper erit periculum ne istæ qualitates similes maiores vel minores corporibus applicatæ, efficiant morbum aliquem.

*Quomodo
simile pos-
sit conser-
uare simi-
le.*

Respondeo itaque, concedendo, quod simile æquale, quod est omninò eiusdem gradus & mansionis, non possit agere in simile: neq; possit corrigere suum simile: quia omne quod agit, agit in contrarium, vel vincendo vel moderando passum. Potest tamen omninò simile æquale conseruare simile, sequenti modo. Est o quod sit eiusdem gradus, eiusdem mansionis, & eiusdem virtutis: sed quomodo? *quatenus hoc simile, auget eandem molem, quæ aucta magis resistat, & per consequens, magis conseruet.* Hinc ignis in maiori mole, meliùs conseruatur quàm in minori, magisque resistit contrarijs. Pari modo aqua Maris in suâ immensâ mole, meliùs conseruatur, quàm aquæ pauxillum: quia in suâ magnâ mole multam resistit. Hinc Aristoteles quarto meteorum cap. 2. in fine ait. Pars Maris quæ separatur à toto, citiùs fætet, quia destituitur naturâ totius Maris: ideò in paucâ mole facilè destruitur. Sic vinum in magnis dolijs meliùs conseruatur, quàm in doliolis. Itidem manus nostra
stoma-

stomacho applicata, vel omentum ventriculo superpositum, conseruat ventriculum; tùm quia prohibet, ne calor exhalet, tùm quia om̄tum est, simile, & quantò similis, eò meliùs conseruat: quia per simile æquale, augetur moles caloris, vnde ventriculus magis resistit, & meliùs conseruatur. Sic vinum mediocriter calidum, dilutum, & stomacho æqualiter proportionatum, eidem conducit, calorem eius fouet & conseruat, &c. Simili modo, similia omninò æqualia (si inuenirentur) applicata epati, spleni, pulmone, cerebro, vel cordi, maxime conseruarent: quia aucta moles rei similis non agit, sed magis resistit. Quòd verò conseruatio non fiat per inæquale, patet per argumentum ex oppositis, sicque probatur. Calidum vt duo, certè per calidum vt vnum non conseruari in eodem statu, sed refrigerari, ratio est: quia calidum vt duo, habet duos gradus frigiditatis: calidum verò vt vnum, habet tres gradus frigiditatis: quare dum permiscebitur calidum vt duo cum calido vt vnum, fient quinque gradus frigiditatis, & tres gradus caliditatis: quare hoc modo corpus refrigerabitur; si verò idem fiat cum excessu calidi, corpus inflammabitur, &

Y

non

non conseruabitur in eodem statu: quia magis possunt quinque gradus frigiditatis, quàm tres gradus caliditatis, & quinque gradus caliditatis, magis, quàm tres frigiditatis: ergò vera conseruatio, neq; per similia minora, neque maiora fiet, sed solum per similia æqualia, quæ omninò sunt similia in mole aucta, non agentia, sed magis resistentia.

*D. Antoni
Comi-
tus Casana
& Colle su-
pra hanc
opinionem
rationes.*

Sed audiamus Illustrem Dominum Antonium Comitem Cæsana & Colle, Serenissimi Electoris Bauariæ, & reliquorum Principum nostrorum pro tempore Archiatrum primariũ: Virum profundissimæ doctrine, iudicij incomparabilis, felicissimæ praxeos, indefessi laboris, gratissimæque modestiæ & patientiæ, de hâc controuersiâ differentem, cuius bonâ veniâ hæc scribo. Quàm iniquè, inquit, pius Pater Drexelius à D: Claussio laceffitus fuerit, clarè patet, si quis prima tantum Medicinæ Principia legat: artem nempe medicinalem Galeni, vbi intemperierum omnium præcipuorum viscerum signa tradens, ait, quòd intemperata viscera modico contrariorum vsu iuuentur: intemperata viscera; intellige intra sanitatis limina consistentia, modico contrariorum vsu conseruari; non ægris,

ægris, sed sanis, & jeiunare potentibus, victus in
 tantum præscribitur, in quibus pro præserua-
 tione nõ exquisitè requiruntur contraria. Quod
 si verum, sicuti verissimum, quomodo stoma-
 cho frigido vinum potens conducet, in quo
 non modicum sed validum reperitur contra-
 rium? quinimò strictè obseruant Medici etiam
 in curatione morborum, vt remedia sint mor-
 bo æqualia, ne vno curato morbo, alius intro-
 ducatur curato contrarius: si ergò in curationi-
 bus ita attendendum, ne maius sit morbo reme-
 dium, quantò magis in præseruatione, quæ mo-
 dico tantum contrariorum vsu est contenta:
 quâ ratione ergò stomacho frigido, sed sano
 adhuc existente, qui modico contrario iuuari
 potest, exhibebimus vinum potens, quod est
 validè calefaciens, & potiùs contrarium: & quis
 nisi ebrius, in declinatione, vel etiam in fine fe-
 bris, in quâ stomachus passus est, & debilitatus,
 vinum potens exhiberet, propter hoc solum, vt
 debilitatum stomachum reficeret? & si Gale-
 nus, quem Clauis adducit, vinum dilutum cali-
 dis & siccis exhibet, non autem aquam, quare
 stomacho frigido exhibebimus nos vinum po-
 tens, quod est valdè recedens à stomachi frigi-
 ditate,

ditate, quæ modicum solum contrariorum vsum desiderat? sed clarius tale sit argumentum. Sicuti Galenus non dat valdè refrigerans stomacho calido, sic nec stomacho frigido valdè calefaciens, quia contrariorum eadem est ratio: sed Galenus non concedit calidis intemperiebus valdè refrigerans, ergò neque nos in stomacho frigido valdè calefaciens, quod est, vinum potens, concedere debemus; in ijs præfertim, qui ab ortu talem intemperiem sortiti sunt. Contrariam intemperiem introducere in ipsis, si contenderit, tantum abest, vt iuuet, quin potius offendet: contentus enim debet esse Medicus eam conseruare sanitatem, quam à naturâ quis adeptus est: salubre enim vt multum, si quis sortitus fuerit corpus, non potuit Medicus facere ipsum salubre simpliciter semper, sed satis erit, si excessus corrigat, & ipsum in natiuâ suâ sanitate conseruet: stomachum enim à natiuis principijs frigidum, calidum non faciet, quia Medicina non de nouo, sed tantum facta refarcit, & calidam si in ipso medicamentis introduxerit temperiem, non ea erit concoquens caliditas, sed ipsi accidentalis & noua; aliâ nullus magis & perfectius concoqueret, quam

quàm hecticus aliquis, qui calidam eamque habitualem patitur intemperiem, quod est contrarium; vel dicere debemus, quòd seipfos concoquant cibi, quod est absurdum: quinimò neque in morboſis ſemper conuenit exquiſitè cōtrarium, vt videre eſt in refrigeratis: non enim eos ad fornacem ſtatim iubemus, ſed in frigido loco, quod tamen ratione refrigeratæ partis, rationem habeat caloris facientis, & hoc ad vitandas extremas mutationes, quæ ſi neque in curationibus ſemper conueniunt, vt viſum eſt, quâ ratione ergò ſtomachum maximè à naturâ frigidum, vel ſenio reſolutum, vel alio modo debilitatum, vino potenti, quod eſt ſummè contrarium, calefacere ſtatim ſuadebimus. Vinum potens niſi inuenerit obiectiuam materiam, in quam agat, aget in ſtomachum ſenis, & reſiduum ipſius humidum reſoluet, natiuum calorem debilitabit, & conſequenter concoctiones imminuet, & ſi quid boni præſtat, tanquam medicamentum hoc facit, quia frigida calefacit, excrementa attenuat, & per vrinam deducit; quod nullo modo neceſſarium, ſi proportio concoctibilis ad concoquens obſeruetur, neq̄ eſſet, quòd vinum potens deſideraretur;

nec imaginaria est ista distinctio, de alimento simplici, & alimento medicamentofo, sed Fernelij potissimum 4. meth: medendi cap: 1. vbi habet. *Alimentum quidem est, quod corporis substantiæ quodammodo simile, in eam tandem facebit atq; conuertitur, quod tum alit, tum interdum auget, id si ita simile est, vt in corporis substantiam conuersum, nullâ interim qualitate alienâ illam insigniter afficiat, simpliciter & absolutè alimentum dicitur, vt panis, vt caro, vt ouum; at si substantiâ quodammodo simile exuperante, qualitatem corporis immutat, alimentum est medicamentofo, vt Lactuca, vinum generosum, Messilum, Cotonium malum.* Hæc Fernelius. Ecce vinum generosum, nominat alimentū medicamentofo: sanis præterea alimenta præscripsit, non ægris, propterea non extremè contrarijs, sed modico contrariorum vsu fuit contentus; nec aliter sentire debebat prudens senex, nisi & Hippocrati & veritati ipsi contradicere voluerit. Multa conglomerat Clausus Galeni loca, Platonem inuocat, & quasi Plutonem, quibus eadem posset esse responsio, quàm ipse Valetio: sed modestiùs nos cum tantis viris, quàm ipse cum alijs. Dicimus itaque nos stante præallatâ alimenti distinctione, quòd præfati viri, dum vinum potens

tens

rens suasiffe visi sunt, illud tanquam alimentum medicamentosum jure concefferint, vt vel coaceruata incocta excrementa alterarent, attenuarent, per vrinam deducerent, &c. Frustrà institueretur, si talia haud essent excrementa, circa quæ vini potentia refringeretur: illud idem enim faciunt frigida excrementa, impediendo vini potentis actionem in natium stomachi humidum, quod aqua, dum vinum diluitur, ita vt etiam si detur in sic constitutis vinum potens, excrementis frigidis ac humidis in ventriculo coaceruatis, intrinsecè quasi diluatur, quò minùs natium humidum, resoluerè possit: hinc doctissimè Fernelius, non de vinis tantùm, sed & de alimentis loquens, aureis istis verbis admonitos nos voluit, sic inquit. *Ut enim Calx ad arboris radicem conspersa fructum accelerat, arborem verò perimit, ita calidius alimentum, maximeque vinum, suscitato calore, spiritus facultatè que erigit, mortem verò maturat: dum enim corporis calorem auget, substantiam minuit, dumque innati calidi spiritum & calorem halitu fouet, eius substantiam, quæ humidum est primigenium, dissipat, exorbètque, omnem vitam alacriorem ac vegetiorem, sed tamen breuiorem facit, &c.* Quæ ratio eadem etiam
am

am est, quòd Abstemiij vtplurimùm sint longeviores: quòd si tanta esset ad vitæ conseruationem vini potentis necessitas, quomodò viuerent Abstemiij. Defecisset natura in necessarijs, cùm dederit eis esse, & negarit consequentia ad illud esse. Vinum non omnibus conuenit hominibus, ergò multo minùs potens, quàm dilutum, quia magis hoc quàm illud à non vino distat. Incalescit Clausus, dum frigida inquirat vina, hoc interim non attendit, quòd idem & calidum & frigidum ad temperamentum hominis relatum, esse non implicat; sic eadem vina quæ stomacho frigido sunt calida, calido erunt frigida, absolutè tamen vinum non dicitur nisi actu frigidum. Sed missa faciamus hæc, tamque inutilia, sicuti & sententiam illam, quod vinorum alborum nullum sit calidum; tamque sensui repugnantia prætereamus. Valesij rationes cum viderit meraci potator insolubiles, tætaueritque mentem Valesij explicare, videlicet mala quæ à vini potentis vsu prouenire Valesius deduxit, eum intelligere, si immoderatè bibatur; quasi quid daretur nimium, quod esset naturæ amicum; furit, tantùmque Philosophum & Medicum, virum perturbatum & men-

mendacem inuerecundè appellare non erubescit. Scripsit notum est lippis atque tonsoribus, quòd vinum immoderatè assumptum noceat, imò quòd nullum detur alimentum qualecunque excogitetur bonum, quod immoderatè assumptum iuuat; qualis ergò esset tanti viri distinctio? puerilis & indigna Medico: admonuit enim nos satis superque Hippocrates, quòd nec cibus, nec potus, nec somnus, nec vigilia, nec quicquam quod modum excedit, bonum; imò idem in aphorismis habet, quòd ubi cibus plus præter naturam ingestus sit, morbum faciat &c. Quare nulla est Clausiana super Valesium glossa: intelligitur enim non tantùm de immoderato, sed etiam de moderato meraci usu, in ijs in quibus non convenit tanquam alimentum medicamentosum.

CAPVT XV.

Continuatio Præcedentis Capituli contra Matherium Claus.

VRIOSVS modum non habet: quippe *Thoma*
furiâ agitated, in proximũ quemq; ruit, *Merman-*
& instar canis in lapidem ruentis, quo ictus est, *ni defenso*

Z   citra

citrà rationem inuolat. Erat Mermannus, olim
 Medicorum coryphæus, ocellus, primipilus,
 theoriâ clarus, praxi promptus, & experienciâ
 probatus: Serenissimi Electoris Bauarię Archia-
 ter. Principibus, aulicis, ciuibus, religiosis &
 secularibus acceptissimus, propterea, quòd do-
 ctâ felicique operâ morbo perituris, adfuerit, &
 mortem ante tempus præcipitem, in feros di-
 stulerit annos: magnus quoque & fidelis Patris
 Drexelij amicus. In illum Claussius inuehitur,
 quòd dixisset, difficilius digeri vinum potens,
 quàm frustulum prægrande carnis bubulæ.
 Non attendit autem, quòd ex supra dictis, pro-
 portionem inter agens & patiens semper intel-
 lexerit Pater Drexelius. Sed periculum quis fa-
 ciat, détque vni carnem bubulam, in quo ca-
 lor innatus adeò concoquendo, vt ait, laborat,
 & alteri vinum potens, quod tam benè ac tam
 facilè, vt Clausus vult, nutrit: videbit profectò ci-
 tiùs ad interitum tendere vini potatorem, quàm
 carnis comestorem, & ratio ea est, quia caro
 solùm se habet, vt alimentum, vinum autem
 potens, vt alimentum medicamentosum: quâ
 qualitate medicamentosâ, si nihil in corpore
 inueniat cui sit medicina, ad corruptionem hu-
 midi

midi agit, sicuti ex Fernelio primùm habuimus,
 & senium accelerat, neque hoc in stomacho
 solum, sed & in toto corpore, cui officiale est
 stomachus membrum; præterquam quod po-
 tus altera necessitas est, ac præcipuè vt sit ali-
 menti vehiculum, vt chylo mixtus, ipsum per
 angustas vias ad viscera sanguificantia introdu-
 cat, &c. quo functo officio per vrinam expelli-
 tur. Meracum pro potu exhibitum, in conco-
 ctione, potiore sui parte euaporat, vapâque pro
 vehiculo remanet inepta, quæ tartaro plena,
 tot calamitates, quas Pater Drexelius recensuit,
 in vijs, per quas pertransit, causat: hinc arenulæ,
 calculi, arthritides, & plures hominum tyranni-
 des, quæ vini abstinentiâ si non curantur, sal-
 tem mitescunt. Sed si natura stomachum alijs
 membris pluribus frigidiorē voluit, quia sic
 requirebatur ad elixationem pro concoctione,
 ne adurerentur cibaria, quare contra hoc natu-
 ræ intentum tentabimus potentioribus vi-
 nis stomachum calefacere, quem natura voluit
 appositè frigidum? si incesserit corrigere qui-
 dem secundum excessum, tentabimus, sed non
 extremis, sed paulò calidioribus, quàm sit in-
 troducedum, vel à naturâ consecutum tempera-

Z 2

men-

mentum frigidum (de præseruatione enim loquimur, & de ijs qui intra limites sanitatis adhuc cōtinentur) cur ergò vina tam potentia exhibebimus? quasi cibariorum concoctio à vino, non autem à natiuo stomachi calore celebraretur. Ergò est falsissimum, vt videre est non solùm in Abstemijs, Turcisque sanissimis, sed & in brutis pluribus, quæ eodem quo homo vescuntur cibo: durissima enim concoquunt, & vinum etiam exhibitum renuunt. Sed dicit, diuersa est natura hominum, & brutorum; concedo equidem: sed quo ad facultates naturales eodem modo procedunt, stomachum & ipsa habent, ipsùmque membranosum, & procul dubio alijs principalioribus visceribus frigidiores, durissima nihilominus sine vino cōcoquunt, & benè habent, ipsorumque ventriculus, vt & hominis, sanguine nutritur, sed proportionato: non enim valet, ô Claus! stomachus humanus sanguine nutritur, cum quo proportionem habet vinum potens, ergò vinum potens conuenientissimum: ex quatuor enim partibus constat sanguis, in hunc procul dubio finem, vt & heterogeneæ partes, vnaqueque sibi magis proportionatum pro sui nutritione

tionē

tione seligat, & attrahat nutrimentum, sic di-
 uerso sanguine pulmones ab ossibus, & sic de
 singulis nutriuntur: vnde nihil philosophatio
 tua de sanguine nutriente concludit; aliud e-
 nim temperamentum, aliud nutrimentum, &
 stomachus ijs membris quibus est frigidior, fri-
 gidiori etiam nutrietur alimento. Quòd etiam
 facilius in stomacho debili digeretur carnis bu-
 bulę frustum quàm vinum potens, inde patet,
 quia maiorem cum humano corpore ducit si-
 militudinem, proinde ex eâ minùs prouenit no-
 cumenti, & hepatis, aut mesaraicarum obstru-
 ctio leuior, ac curationi minùs obfistens, imbi-
 bentibus membris longè procliuiùs ob cogna-
 tionem, carnis succum, quàm vini. Caro calida
 est & humida, & facta ex sanguine, quas quali-
 tates ad faciliorem coctionem esse aptas, testa-
 tur Auic: 1. 1. doct: vlt. cap. 3. Et carnem esse ci-
 bum facillimæ transmutationis in substantiam
 nostram, quia habet similitudinem, idem lib. 2.
 tract. 2. cap. 145. de carne. Dicat quæso Claus,
 si pro conseruando stomacho, cuius naturale
 temperamentum pluribus membris est frigi-
 diùs, & talis debet esse, si sanus esse debet, dat vi-
 num potens pro potu ordinario, qualem ei ex-

hiberet potum, si calidius aliud membrum in naturali suo temperamento conseruare vellet? vinum adustum puto? quia vinum potens secundum illum, si non excedit caliditatem stomachi, calidius membrum refrigerabit, & sic necessarium erit, vt & vinum adustum in potum veniat ordinarium, ad hoc, vt calidius membrum in suo temperamento conseruetur, & sic vno illius inconuenienti posito, mille inde nascentur.

*Vinum
potens nocituros
conseruet spiritum.*

Sed aggreditur vltèrius Clauis impudenter & inconsideratè Medicos Monacenses, afferentes, vinum, potens nocituros continere spiritus. Omnes vini spiritus, si innocui sunt, nihil facilius, quàm quod difficilius, spiritus nempe optimos regenerare sufficerent; nam spiritibus deficientibus ad spiritus vini venditores accedere, & sibi spiritus emere, ridiculum profectò. Non ex quolibet fit quodlibet; spiritus in humano corpore generantur etiam excrementitij, & procul dubio ex vino etiam potente, qui non difficilius accenduntur, ac vini spiritus. Præterea, spiritus in humano corpore vel sunt naturales, vel animales; spiritus vini nullo horum modorum spiritus dici possunt, quia essent

ante-

antequam fierent, sed tantum materia ex qua fieri possunt, vnde si non ijdem spiritus, in quos transmutari debent, consequens necessariò est, vt aliquid ab illis spiritibus separetur, per quod sunt dissimiles, illud quod separatur est excrementitium, ergò nociuū esse potest. Breuibus, illi spiritus, qui toti transmutari non possunt in spiritus animales, vitales, vel naturales, habēt in se aliquid excrementitij, sed spiritus vini, nō omnes possunt trāsmutari, siue euadere spiritus animales, vitales, vel naturales, ergò habēt in se aliquid excrementitij, & per consequens nociui. Vnde ergò tantus risus? natura hoc docet, non Monacenses Medici. Pergit Cynicus, & capite fortè meraco suo onustus, blasphemus, ad blasphemias, Monacenses deducit, & hoc ex eo, quia asseruerunt, vinum spiritus in se etiam nociuos continere, sic arguens; quod Deus creauit est bonum, Deus vinum potens creauit, ergò est bonum. Subiungit postea, si Deus malum creasset vinum, Deus ipse esset malus, & alia plura, quæ ibi leguntur. Multa creauit Deus quæ non sunt bona, nisi quatenus sunt & ipsa entia; neque ratione formæ, vt ipsa probantur, quia perfectionem non sunt adepta; neque ra-
 tione

tione finis, quia ad hominem relata, nociua sunt: ergo Deus est malus. Qualis est ista consequentia, procul dubio non alia, quam capitis meraco repleti. Missas propterea faciamus istas ineptias, sicuti & alia non minoris momenti ipsius dicta, dum parui faciens contradictiones, eos dilacerare cupit, qui dicunt, vinum potens fugere, antequam concoctio perficiatur in stomacho: quod, quam verum sit, etiam ebrii sciunt: antequam enim è mensâ surgunt, plus oneris in capite à meraco, quam in stomacho sentiunt. Dicat mihi in hoc expertus Clauus, si vinum potens cibariorum expectaret in stomacho concoctionem, & non fugeret, quomodo possibile foret, vt, dum mensæ assidet, neque ad necessitatem adhuc comedit, tam citò, & antequam assurgat inebrietur, cum cōcoctio non nisi secundum communem sententiam intra septem horarum spatium perficiatur. Dices fortè, verificari hoc in multa, non autem in pauca quantitate potatum: sed nihil est istud dictum: ascendit enim ad caput non vt quantum, sed vt vaporosum, & tale est semper tam in parua quam in multa quantitate assumptum, quamuis postea ebrietas vt plurimum sequatur.

Sed

Sed quid dicet de ijs, qui neque ad necessitatem bibere possunt quin inebrientur, vt non vnus, sed multi inueniantur tales, quibus vinum statim nocet.

Certè si concoctionem expectaret, non tam citò caput peteret, quia non tam citò deserit stomachum chylus, cuius potus debet esse vehiculum ad epar, & inde ad totum corpus sub aliâ formâ alendum. Si itaque intrâ horæ spatium, & minùs, quandòque vinum potens caput aggreditur, quomodò erit chyli vehiculū, qui nec dum est in stomacho confectus. Hoc insolubile ex ipsâ naturâ videns, eadem retorquet Claus in vinum dilutum, immemor quid antea dixerit, quòd vinum dilutum fluctuet in hypochondrijs, neque per vias vrinæ pertranseat. Sed dicat mihi? quomodò contingere hoc potest: si fluctuat dilutum in hypochondrijs, vt faciliùs penetret idem, imò idem & herere & penetrare eodē tempore impossibile. Sic videt, quàm oporteat dicacem esse benè memorem. Scit. Conciliatorem respōdere io. Arist: problemate, dilutum citiùs inebriare, quia ait ipse, potens vinum vel non multum bibitur, vel si bibatur, in stomacho non retinetur, sed reijcitur.

*Vinum
potum co-
ctionem nō
expelat.*

A a

Sed

*Vinum
potens non
semper pro
potu ordi-
nario con-
uenit.*

Sed dicamus nos, vinum dilutum facilius penetrare cum alimento, meracum verò cum ipso difficilius, quia vt primo dictum, naturâ suâ vaporosum, concoctionem non expectat, sed evaporat. Plures alias Conciliatoris rationes si quis desiderat, præfatum legat authorem decimo problemate Aristotelis, vbi ad satietatem habebit. Interea firmum maneat, quòd vinum non potens conueniat semper, vt potus ordinarius, ac nutritiuus simul, meracum autem & potens, vt potus medicamentosus, & in ijs occasionibus conuenire, in quibus dictum est. Difficilius etiam est, vnum omnibus diætę modum præscribere, quàm omnes vno calopodio velle calcare: quod attendens Hippocrates, docuit nos, respicienda multa, loca, anni temperamentum, consuetudinẽque, &c. quæ cum altera natura dicatur, præcipuè consideranda; attendendum propterea, in quibus conueniat vel non; præterea sympathiam & antipathiam: quę omnia vno constringere simul cingulo impossibile est. Quare non ita pertinax debet esse Medicus, vt semper meracum reijciat, & dilutum inculcet, præsertim in assuetis: quæ enim longo tempore assueta sunt, si mutanda, sensim
id

id faciendum suavit Hippocrates. Prudentia itaque, non pertinacia requiritur in Medico ob primò dictas causas.

Iam dudum itaque Medici Monacenses, infanæ Claussij doctrinæ, ebriosisque delirijs eius, indicere bellum potuissent, si in illius gangrenæ curationem, stili sui nouaculam acuere, nec non salutaria doctrinarum suarum caustica, in fontici morbi eius medicinam, immittere voluissent: haud rarò enim, quum armis non potest, pugnatur calamis, qui sine tumultu, inducias aut pacem, sine sanguine, victoriam, sine cæde, trophæa moliuntur. Verum, ut strenui & generosi milites, leuia & circum galeas & aures crepitantia tela contemnunt, sic viri sapientes & altæ mentis, obrectationes & conuitia. Ut in viâ, si canis aut equus luto me aspergat, non quod Plautus ait, lapidem percutio, non excandescio statim, & vicissim in illum regero, sed eluo potius hoc lutum, quàm ut respersam: ita hic faciendum, & omnes isti pro caniculis aut equis habendi, qui non iudicio, sed impetu & conuitio lædunt: futiles quoque hominum sine fræno loquentium aut scribentium susurros, aut calumniæ audaciam (cui

proprium, magnum aliquid affingere viris magnis) generoso contemptu, frangere & vindicare, virtus est. Possent Claussij illaudabiles mores, paupertasque spirituum, facillimo negotio & acri Mineruâ diuulgari, ni verecundiæ mantili magis obtegere placeret, quàm diuulgando licentius profiteri, silentijque supparo inuolueri, quàm apertis carceribus emittere stili equos ad palmam.

Atqui fuit vlteriùs Bacchi athleta, quod in ediam in morbis à repletionem, & intemperie prouenientibus, tanquàm pharmacorum pharmacum, laudauerit sobrius Pater Drexelius: cōtrà hoc Galenum inuocat, Hippocratem, & omnes quos potest, in subsidium implorat; sed malè applicat. Proponit Pater in ediam, & rectè, in repletis & intemperatis, intemperie non acceptâ quatenùs est miscibilium alteratorum vnio, sed quatenùs intemperantiam dicit in victùs ratione. Vbi est ergò Patris error? repletioni contrariatur remedium inaniens, atqui tale subministrat inedia, ergò benè. Breuiter sic argumentatur, quod inanitionem causat, tollit repletionem, sed inedia inanitionem causat, ergò tollit repletionem: maioris propositionis

tionis

tionis veritas probatur ex eo, quòd contrariorum contraria sunt remedia: minor autem ex se euidens est, quia calor innatus nunquam otiosus, in replentem materiam agens, eò magis corpus inanit, quòd minùs additur, inedia autem nihil addit, ergò, &c. Sed dicit Claufs: dantur morbi, in quibus inedia perniciofa est: concedimus totum: & in repletis transeat; sed non tollit hoc, quòd inedia non fit indicatum repletioni contrarium; & si in omnibus non conuenit morbis, est quia vires non ferunt, vel permittunt: sicuti multoties contingit, vt neque venæ sectio, remedium alioquin magnum ac indicatum, quòd vires contraindicant, administrari possit: imò tanta est veritas Drexelianæ propositionis, vt in omnibus materialibus morbis conueniret, si vires ferrent. Propterea Hipp: docet, coniecturari autem oportet, in quibus conueniat, & an tali victu perdurare possint, quasi dicat, victum instituas tenuem, vel tenuissimum, si vires persistere & perdurare posse conijcias. Insuper inediæ terminum non præscripsit Drexelius, sed dicit, quòd aggrediantur morbos diætâ (imò Auicennas ait, si morbum ignoras, victum attenua) proculdubio

A a 3

quia

quia conijciunt, ægrum perdurare posse, secus non facerent. Dicit Clauſus, non est inedia remedium ſufficiens, & melius alio, euacuatione nempe, tollitur; tranſeat: atqui Pater Drexelius, cui tantum curæ eſt, ne corpus repletum exiſtat, non reprobat alia remedia, præterquam quòd ille curationem morborum non inſtituit, ſed tantum in intemperatis, in ediam laudat, vt tempus detur calori ad ingeſta concoquenda, antequam alia ſuperingerantur, ne crudum crudo addas. Eſtne hic error Patris? eſt ne ille vel tu peſtis corporum & animarum ſimul? plures ne occidere putas crapulam, vel ieiunium? ſobrietatem, vel ebrietatem?

Denique Drexeliomastix, concoctionem in ore fieri, nullis rationibus admittere vult. Magnus profectò eſſet error Theologi, ſi medicis non vteretur terminis. Sed audiatur Auicennas Medicorum Princeps, qui eadem habet. ſen. 1. doct. 4. cap. 2. leguntur enim ibi formalia hæc. *Nutriens maſticatione aliquam habet digeſtionem; ſuperficies enim oris, ſuperficiæ ſtomachi contigua exiſtit, imò eſt, ac ſi vna eſſet ſuperficies, eſtq; in eo virtus digeſtiua ex ipſo: quùmque maſticatum tetigerit, aliqua ipſum conuerſione permutabit, &c.* Si iſdem ergò v-
ſus

sus est Pater terminis, quibus etiam magnus ille Philosophus ac Medicus Auicennas, quo jure Clausus inuehitur in Theologum? & quâ ratione tantos viros impudens vocat vermiculos? cur non contrâ ipsum Medicorum Principem blaterat, qui non solum & concoctionem in ore aliquam fieri asserit, verum etiam, & digestionem pro concoctione nominat, intactumque relinquit venerandum Theologum. Eâdem impudentiâ pergit, Patremque quod concoctionem à digestiuo succo juuari dixerit, insul- sè reprehendit. At Auicennam primo citato loco si legisset, non à centone, sed à Medicorum primatè acceptum vidisset: quid enim aliud significat eò loci Auicennas, dùm habet. *Et in hoc quidem auxiliatur salua acquisita per digestionem, in quam cadit calor innatus, quàm supranominatum succum digestiuum, de quo loquens doctissimus Sanctorius, in expositione dicti capitis, admonet, ne tam frequentes fiant oris collutiones, quia sic abluitur salua, siue succus digestiuus (quod idem est) qui facit ad concoctionem, quo priuatus cibus difficiliùs deinde concoquitur à stomacho. Vide ex his benigne Lector, quàm inuerecundè, quàm ignominiosè*

sè

sè tantos viros, heteroclytum & à meracioris vini spiritibus & vaporibus destructum, verminosum Claussij caput, idiotas, ac triuiales centones appellet. O supercilium! hinnulus leones impetit; aquilas scarabæus; & ex magnitudine aduersariorum laudem captat, nominum & aliorum famæ sordidus vespillo.

Mogii R^{di}.
P. Drex.
lij

Quid stupidius? quàm corrigere illum, cuius doctrina pectora adamantina percellit, & mentes caute marpesiâ duriores: cuius virtutes Calumnia ipsa laudauit, Inuidia mirata est. Constanti R^{du}s. Pater iste Drexelius per viginti tres annos (etsi tenuissimâ esset valetudine) nō tam corporis, quàm animi vigore, auditorum ora meruit. Neque contentus audiri tantum, oculis ea quotidianâ industriâ parabat subijcere, quæ pro concione dixisset, datis in vsum lucemque publicam tot libellis conscriptis, quibus legentium desideria, irritabat verius quàm explebat. Benè dixit, benè scripsit, benè vixit: præsentis æui sui fuit Phœnix & Phœbus, potens verbo & opere: viuens tuba in cathedrâ: dignus trium Nestorum ætatem viuere, si Deo ita visum. Sed heures humanas! occidit Sol ille literarum, Virtutum viuaimago, Ecclesiæ columen,

men, bonorum omnium delictum. Præmissus, non amissus; oblatu Deo, sed ablatu nobis: nec tam ipse vitâ, quàm vita caret ipso. Secutus est præmissos, præcessit secuturos, sequemur præeuntem. Claudio itaque Clausus, quia vermises & non homo.

Ne te forte mea grauis urat sarcina chartæ.

CAPVT XVI.

De Motu & Quiete in Melancholia Hypochondriaca.

POST Aërem, Cibum, & Potum, progredimur ad Motum & Quietem. Consistit autem Motus in Exercitio, quod vnicū est, & verū caloris nostri innati fomentum. Quod etiam in causa est, vt meliùs digeramus, vt promptiùs appetamus, vt ad negotia simus aptiores, vt pori aperiantur, vt fuliginosa expellantur, vt liberiùs spiremus, vt cibus in nobis meliùs assimiletur, vt calor suscitetur, vt sensus vigorentur, vt placidiùs dormiamus, vt multos languores euitemus. Putret namque (inquit, 7. prob. Arist.) quod quiescit, minùs autem quod mouetur. Et Gal: inquit de caus. sympt. Exercitatio robur

Qualis motus & quies conueniat in affectu hypochondriaco.

B b

bur

*Tres species
Exercitiorum.*

bur addit, ociū verò dissoluit & eneruat. Quod etiam Auicennas Fen. 3. doct. 3. confirmat. Verumque autem non decet esse nimium. Verum cum varia & diuersa habeantur exercitia, à Medicis in tres species reducuntur & distinguuntur. I. in laboriosa, vehementia seu violenta. II. in mediocria siue media. & III. in parua seu leuia. Vehementia sunt, saltus, cursus, lucta, pugilatus, iactus disci, saxi. Media siue mediocria sunt, equitatio, vectatio in curru, lusus pilæ minoris & maioris, ludus trunculorum, venatio, in quantum sine violentiâ exercetur, & ars jaculatoria per arcubalistas & bombardas, ad illam requisita, insuper armorum exercitatio, & cursus leuis. Leuia verò, lectio, aut conuersatio virorum doctorum, musica vocalis & instrumentalis, ludus chartarum, tabularum, & deambulatio.

*Lusus parua
pila cõmendatur*

Hypochondriacis (in primo gradu ita consistentibus, non habituatis) qui validas commotiones, ne nimium incalescant, haud sustinere possunt, omnium maximè conducet lusus paruae pilæ: nullam enim (inquit Galenus in comment: de lusu par: pilæ) reperiri exercitationem, quæ tam æqualiter, summâ cum modestiâ,

destiâ, & in omni figurâ, maiori sollicitudine omnes corporis partes moueat, quæq; in summam vehementiam tolli, & in minimam motionem deprimi, & animum simul (laudis desiderio) oblectare possit, illâ exceptâ. Quando verò actiuum hoc, vti & alia similia exercitia, neque status ratio, nec aulica, aut religiosa vita, admittit, nec extra sphæristerium commodum fit id instituere, ideò passiuæ, quæ non proprijs sed aliorum viribus perficiuntur, exercitationes sunt deligendæ. Veluti vectatio in rhedâ, gradariorum equitatio, per amœna loca deambulatio, ascensus collium, scalarum, & similes modicè corpus defatigantes. Qui enim prorsus otiosi sunt, & planè nullâ vtuntur exercitatione, corpus humoribus vitiosis replent, quæ multorum morborum sunt seminaria. Imitandus ergò Philosophus socrates, qui dum solebat quotidie ferè ad vesperam vsque contentiùs ambulare, à quodam interrogatus, cur hoc faceret? respondit, quò meliùs cœnem. Quibus ostendit vir sapientissimus, deambulationis vsus, tum ad ciborum appetitum, cum ad cruditates absumendum non parùm conferre. Quod & Gal: confirmat 2. de san: tue: vti maxi-

B b 2 mum

Deambu-
lario.

num est malum ad sanitatis custodiam quies nimia corporis, ita maximum bonum est moderata motio : neque enim ægrotabit debite exercitatus.

*Venationis
exercitiū.*

Venatio, quod proprium exercitium est nobilium, & eorum, qui generoso & illustri stemmate procreati sunt, quo potentissimi Monarchæ & Principes summoperè delectati sunt, nec non nostro adhuc seculo quàm plurimi oblectantur, tempore scilicet pacis, armisq; vt aiunt, vnco suspensis; est maximè necessarium, vtilissimum, ac iucundissimum. Necessarium enim est, ad arcendas, & è medio tollendas atrocissimas & crudelissimas feras, vt sunt Vrsi, Lupi, Vulpes, ac aliæ rapacissimæ & nocentissimæ bestię, quæ non nisi noxam ac damnum hominibus ac reliquis animalibus inferunt. Vtile, quod corporis sanitati hinc prospiciatur ac cōsulatur, dum scilicet id venator varijs exercitationum modis, prout ipsi visum fuerit, expedire potest, siuè pedes ire libuerit, siuè equi ministerio adiutus, incedere voluerit, siuè laborem grandiolem vt & leuiorem suscipere, eumque longiori vel breuiori temporis spatio continuare placuerit: in quibus omnibus, tum pro corporis

poris variâ constitutione ac conditione, cùm pro fortioris aut imbecillioris valetudinis ratione, cautè & adhibito iudicio agendum est; deinde ideò vtile est, quod carnibus ferinis & deliciofis mensæ ac tabulæ refertæ videantur. Hæcque duo, venatio & bellum ex pari vtriusque conditione, & similitudine, se inuicem mirum in modum referunt: consuefacit enim ad surgendum diluculo, & ad frigora, calorésque perferendum, atq; etiam ad itinera & cursus, exercet. Præterea ferro, hastâ, glandulisque plumbeis ex bombardis cum fulmine, bestiam petere necesse est, vbicunque inciderit. Vnde insectatores animosi, cauti, & alacres, vt feras capiant, ab illisque non lædantur, fiunt.

Non minùs quoque sanitati conducit, jacu- Exercitiũ
landi exercitium, siuè hoc fiat arcubalistis jaculato-
mit rium.
dem Stachel/ siuè bombardis **mit der Bûx**: per-
spicimus enim, plurimos homines sedentariam
exercentes, solere diebus festis à prandio hoc
exercitio incumbere, idque non solùm in oppi-
dis, sed pluribus etiam ciuitatibus primarijs, vbi
publica loca talibus exercitijs destinata sunt.
Hinc fuerunt multi potentes Monarchæ, Prin-
cipes, Duces, aliique Magnates, qui summæ si-

bi laudi & gloriæ duxerunt, si in huiusmodi exercitijs eminere, & primas præ alijs partes obtinere potuerunt. Omissis vetustioribus, nostræ ætatis exemplum ex Eryci Puteani elogio Ciuitatis Bruxellensis narrabo. Bruxellæ, vti in omnibus ferè alijs primarijs ciuitatibus Belgij, Pfitracum (hæc enim auis formâ & magnitudine placet) è turriculâ sacræ alicuius ædis perticâ elatum, petere balistis & bombardis quotannis, & statis veris temporibus, & Arcubalistarij & Bombardarij (quodlibet tamen Collegium separatim) solent: & illi quidem sagittis suis scorteum, hi glandibus siue globis (vt militiæ vsus est) ferreum. Ludicra hæc quidem certamina sunt, sed præmia seria, quia immunitatum prærogatiuæ. Ne & honores desideres, Regio quoque nomine, nec non Cæsareo estimantur. Ipsi huc etiam inuitari Principes, alijsque à Nobilitate primi, ac Patricij solent, & vt Populo placeant, libentes venire: verè Principes, Primi, Patricijque, quia ad humanitatem se demittunt, quia ludos Plebeios, & Regis nomen in Plebe amant. Anno itaque M. DC. XV. ad modò narratum ludum inuitata comparuit optima Princeps *Isabella Clara Eugenia*, pietatis, omnium-

*Historia
generosi
sinoris
bella Clara
Eugenia.*

niúmque virtutum memoriã semper victura,
 non vicariã, sed suã manu, inter tot Reges (quo-
 rum nomina in memoriã tabulis ibi conser-
 uantur) verè hìc Regina. Cui in hanc quoque
 arenam descendenti, siue peritia (quid enim illa
 non dexterè?) siue fortuna (quid enim illa non
 feliciter?) fauit: Mulieri, sed ad virilem gloriã
 natæ. Opulchrum & memorandum spectacu-
 lum! stetit cum marito Principe *Alberto* inter
 maioris Balistæ Sagittarios, positã quasi maie-
 state: jaculatura, sustulit machinam, collimauit
 oculum, emisit telum, & dirigente quodam-
 modò ictum Numine, non irrita missa sagitta
 est: Auem deiecit. Bone Deus, quanto fauore
 populi! quanto applausu! Omnes vicisse dice-
 res. Illa verò, vt magnanima, ita modestissima,
 Plebeium admisit Reginae nomen, heroicã si-
 mul testata munificentia, se iam velut Ciuem
 inter Ciues esse. Totum illud agmen esse suum
 vt ostenderet, vestes assumere sericas, auro or-
 natas, voluit; suo sumptu, & colore eminere.
 Cùm ex Aerario Urbis, Donum honoris causa
 oblatum esset, in dotem conuertit, quã senæ
 quotannis virgines, vinculo siue coniugali, si-
 uè monastico sese obstringerent, non iam pau-
 per-

perculæ, quia felicem in paupertate conditionem inueniebant. Gemino res tota Epigrammate expressa est, quod in *Æde Sabulonis* legitur, ingenium simul *Hermanni Hugonis*, viri in Societate *IESV* nuper eminentis, repræsentans.

Dextera Parte Vestibuli.

*Annuus hoc Templi celebratur culmine ludus,
Lignee, cùm celsâ, Psittace, turre sedes,
Tum fremit infestis circum plebs festa Balistis,
Rexque salutarur, qui jaculatur Auem.
Ecce Isabella aderat, vix telâque torserat Arcu,
Reginam agnouit Psittacus, & cecidit.*

Sinistra

*Obtulit è censu sua dona senatus Elisæ,
De templi postquam cuspide jecit Auem.
Rursus at in censum censum jubet illa referri,
Dos foret ut senis annua virginibus.
Hinc sena incedunt discincto crine Puellæ,
Festo, quo colimus Pneuma, sequente, diem,
Nouam insuper generosissima Heroïna Ba-
listarijs suis juxta Palatium domum struxit, vt
publicas solennésque inspectura epulas, ipsam
regere*

regere & complecti hilaritatem videretur. Hi contrà quid referrent? Matrem rati, quam Reginam acceperant, amore & obsequio complexi sunt; & ne mutare felicitatem cogerentur, ab omni deinceps certamine, eâ viuente abstinuerunt.

Deductus est fortè iste ludus à *Gotefrido Bulonio, Lotharingia Duce*, qui tres vnâ sagittâ Alites, in obsidione Ierosolymitanâ vno ictu transfixit: pulcherrimum hoc portentum est, consensu præstantium scriptorum celebratum, & ab ipsa adeò Lotharingica Familia in Symbolum originis receptum. Sed quod *Gotefridus* siue *arcu* siue *balistâ* in obsidione Ierosolymitanâ præstitit: hoc *Sigismundus Franciscus Archidux Austriae & Tyrolis*, præterito anno bombardâ, magnâ, dexteritate, in venatiõe, Imperatore & comitatu aulico eius spectante, cum *Miluo* gyratim se supra capita illorum in aère librante, exhibuit: dùm eundem ita circumuolantem bombardæ explosæ fulmine & grandine tactum, instar *Iouis* terrestris, pedibus suis subiecit. Narrant maiores nostri, non multum absimiles jaculatorios ludos etiam *Bauaria Principes* olim instituisse: nec apud eosdem propriâ

C c

manu

190 MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.

manu cum inuitatis aulicis, nobilibus, patricijs,
& plebeis tam externis quam incolis, in arenam
descendere dedignatos esse: per hanc quoque
humanitatem, omnes sibi tam obsequentes &
fauorabiles reddidisse, vt præter Deum & Princi-
pẽ suum nihil expetierint. Verum hoc tempore

Laudamus veteres, sed nostris utimur annis

Tempora mutantur, & nos mutamur in illis.

Redeant vtinam aurea illa tempora cum ger-
manâ fide, & exulet fucatus Policismus, nobis-
que tandem in longum vigeat

Pax secunda focus, & tranquilla otia vita,

Et nunquam turbata quies.

Sunt hæc exercitia Iuuenum, virorum, & vigo-
rosorum magis, quam senum & morbosorum.

Musica.

Inter leuia autem exercitia, est *Musica*, quâ sen-
sus exhilarantur, quâ capitur omne, quod viuit:
quæ lenit passiones animorum, & sollicitam
explicat frontem: hæc tristitiam & melancho-
liam discutit, curas abigit, & ad leniendos affe-
ctus plurimum valet. Laudanda quoque pro
leui exercitio, sedatior illa animorum relaxatio,
quæ ex virorum eruditorum sermonibus capi
non rarò potest, dum illi honestos jocos & do-
ctas facetias apportant: nam virtutis quædam

*Conuersa-
tio cum vi-
ris erudi-
tis.*

exer-

exercitatio est, cum bonis ac sapientibus viris conuersari, qui facetijs mentem demulceant, & ad præclara facinora acuant.

Quòd si verò desint sapientes; (quis enim nescit, quãta sit sapientũ paucitas, si modò quifquam inueniatur? quanquã ex tot seculis, Græci septem omninò numerent, quos me herclè, si quis accuratiùs excutiat, dispeream si vel semisapientem inueniet, imò si vel trientem viri sapientis) aut si nil nisi triste adferant, suãq; doctrinã freti, non vereantur aliquoties auriculas teneras mordaci radere vero; siquẽ duas illas linguas habeant, quarum alterã verum dicant, alterã, quæ pro tempore iudicarint oportuna: talium sapientum, si quis pertæsus fuerit, moriones, fatuos, ac bliteos vel stultos, vt illud hominum genus appellatur, ad animum exhilarandum, admittat: non solùm enim illi perpetuò gaudent, ludunt, cantillant, rident; verùm etiam cæteris omnibus quacunque se verterint, voluptatem, jocum, lusum, risumque adferunt, velut in hoc ipsum à Dei indulgentiã dati, vt humanæ vitæ tristitiam exhilararent: nam fatuus quicquid habet in pectore, id & vultu præ se fert, & oratione promit: nec vera modò, ve-

*Morionũ
vſus in ex-
hilarandũ*

rùm etiam aperta conuitia cum voluptate ab ipsis audiuntur, ad eò vt idem dictum, quod si à sapientis ore proficiscatur, capitale fuerat futurum; à morione profectum, incredibilem voluptatem pariat. Nec quicquam feliciùs isto hominum genere; principiò vacant mortis metu, non mediocri louem malo; vacant conscientia carnificinâ; non territantur manium terriculamentis; non torquentur metu impendentium malorum; non spe futurorum bonorum distenduntur. In summa, non dilacerantur millibus curarum, quibus hæc vita obnoxia est. Non pudeſcunt, non verentur, non ambiunt, non inuident, non amant. Denique si propiùs etiam ad brutorum animantium insipientiam accesserint, non peccant autoribus Theologis. Quàm verò ad vitam producendâ necessarium est moderatum corporis exercitium, tam pernicioſa è contrà hypochondriacis est perpetua inquietudo: quod enim caret alternâ requie, illud sanè durable non est. Sunt quidam tam duri Catones, qui cœlum potiùs ruiturum arbitrantur, si se quibusdam curis, laboribus, molestijs, manibus pedibùsque implicare desisterent, potiùs vires languidas eneruât.

dics

*Quàm per
nicioſa sit
perpetua
inquietu-
do.*

dies coniungunt noctibus, & requiem non inueniunt. Velut autem eum qui in excessu exercitij peccat, vitam abbreviare non dubium est: ita vicissim, qui planè otiosè delitescunt, & vitam sedentariam habent, culpâ non vacant: quid enim agunt aliud, quàm vt morbos melancholicos foueant, podagras nutriant, superfluitates cumulent, catarrhis, ophthalmijs, apoplexijs, paralyfibus & alijs morbis fomenta ministrent. Quemadmodum non inconcinnè la-

*Otium per
reum no-
cium.*

lit Poëta, i. part. 6.

Cernis vt ingnavum corrumpunt oia corpus,

Vt capiant vitium, ni moveantur aqua.

Obferuandum itaque hoc symbolum.

Ne quid minus.

CAPVT XVII.

De Somno & Vigilijs. Excretionibus & Retentione, & Animi Affectionibus in morbo isto obferuandis.

QVANTVM ad somnum & vigilias attinet in hoc affectu, sacra mediocritas feruari debet: multum enim ad integrè & commodè viuendum interest, dormiatne homo, an vigilet.

Somnus in
hypochon-
driacis.

nisi hæc duo sibi inuicem debitè succedant, illicò summa corporis proclamatur confusio: *Somnus* enim, vt nemo non nouit, curarum abolitor, virium stabilimentum est, membrorum lassatorum refocillatio, atque fultura, & vt cōpendio dicam, corporis salus existit. Omnis enim potentia, quæ actum habet determinatum, quandò excedit modum in operando, fatiscit & lassatur, & nisi quiescat, aut ab opere cesset, dissoluitur, ac tandem corrumpitur; necesse ergò est, vt sensus, cùm sit potentia huiusmodi, quiescat: hæc autem quies sensuum in suis actionibus, somnus est: quo reciprocè cum vigiliâ egent animalia, vt in suo esse naturali persistant ac conseruentur. Quamobrem somnus & vigilia teste Hipp: 2. aph: 3. vtrumque, si modum excesserit, malū, quoniam plurima damna ex horum immoderantiâ & plerumque mors subsequi solent. Sed hæc quæ ob vigiliam accidit, dissolutis viribus, & dissipato natiuo calore tardior est, quàm quæ ob immodicum somnum, retentis excrementis, & suffocato natiuo calore contingit. Non attingendus cibus est, nisi corpus exercueris, hinc quieti locus datur, quæ moderata esse debent:

illic

ε ο ο

nam

nam quod labor articulis & carnibus, id cibus & somnus visceribus. Argumento sint nobis ij, qui vel vnam saltem noctem insomnem abigunt, totâ die sunt fracti, tædiosi, nauseabundi, oscitantes, debiles, facie alienâ, flatibus & cruditatibus abundantes cernuntur. Ideò qui aliquâ ratione vigilare coguntur, parcè admodû edant, ac bibant, si salutis suæ curam habere velint. Quanto verò temporis interuallo somno indulgendum sit, ex alimentorum perfectâ cōcoctione id æstimandum venit. Omniû quippe vna & eadem somni quantitas esse nequit, cùm nonnulli citiùs, alij tardiùs concoctionem perficiant. Quamobrem Galenus, ob diuersam ætatum, temporû que mutationem & faciem, nullam certam & æqualem mensurauit dormiendi mensuram. De hoc tamen nos non occultauit, somnum minorem horarum 6. aut 7. nec maiorem 8. esse debere, eâ videlicet de causâ, quòd alimenti concoctio in ventriculo ac epate tanto temporis spatio absoluator. Ad somni tamen quantitatem limitatiùs definiendam, temperamentum, ætas, alimentum & labor antecedens, consideranda. Longior quippe somnus conuenit biliosis, quàm pituitosis, feni-

senibus quàm junioribus, ijs quibus liberalior, quàm quibus frugalior hesterna extitit cœna, nec non & ijs, quibus improbus corporis aut animi præcessit labor, quàm quibus nullus. Diurno nocturnus præstat, pomeridianus consuetudine, vigilijs, ventriculi imbecillitate, curis grauioribus aliisque causis utilis esse potest, alias minimè. Nunquam sub Ioue frigido, vel arboribus, quarum umbræ pestiferæ sunt, dormiendum est. Expedit à cœna vnam aut alteram horam honestè confabulando, aut Musicæ concentibus, aut alio quopiam modo, lætando tempus transigere, quàm statim cœnâ peractâ, somnum capeffere. Forma decubitus, secundùm communem sententiam, sit in dextrum primùm latus, ad promouendum cibi descensum, vt eo promptiùs cibus in ventriculi fundum descendat, dein conuertendum in sinistrum, quo iecur incumbens, coeptam coctionem adiuuet. Decubitus supinus, caput, neruósque offendit, stuporem, paralyfin, apoplexiam, & calculum procreat. Pronus verò, ijs potissimum noxius existit, qui oculorum defluxione laborant.

Abso.

Absoluto somno & vigilia, ad *Excreta* & *Retenta* ^{Excreta & Retenta} _{ia.} progrediendum est. Breuem namque vitam efficiunt, teste Arist: lib: de longit: & breuit: vitæ, excrementorum in nobis prouentus, & eorundem plus justò retentio, cum inutilia sint, morbos generant, & vitæ cursum interci-
 dunt, eorum autem præcipuè, quorum corpus multâ prauorum humorum saburrâ oneratur. Quod testatur Hipp: 2. aph: quando inquit; v-
 bi alimentum præter naturam plus ingestum est, hoc morbum facit: ostendit autem sanatio. Quemadmodum autem plures sunt excremen-
 titiarum superfuitatum differentia, ita varias etiam & diuersas natura ijs destinavit sentinas, cloacas & emissaria. Repleti namque oculi, per eorum cauitates: caput, per aures: cerebrum, per nares & sternutationem: thorax, per pul-
 monem & tussim: ventriculus, per vomitum & screatum: intestina, per aluum: renes, per vesicam: lien, per hæmorrhoides: cutis, per poros & insensibilem transpirationem (naturâ validâ existente) euacuantur. Quando igitur natura suâ spontè de dictis membris, & per ea quæ enarrata sunt instrumenta, debito modo, ordine, & tempore superfuitates suas excludit &

D d

fecer-

secernit, tunc salua res est, & nulla querimonia. Quòd si autem ab actione sua impediatur, & æger persentiscit plethoram illi molestam fieri, tunc morbus quicumque in promptu est, nisi per artem inanitionis promoueatur: (ars enim naturæ imitatrix) si itaque natura, munus diarium consuetum non perfecerit, ars eidem opitulabitur: ex retentione enim & constipatione alui, plurima mala euenire possunt, vt catarrhales destillationes, asthma, vertigines, paralysis, imò & ipsa apoplexia. Nam astrictâ aluo, laborat detentis fæcibus caput, statimq; fumis, tetrîsq; vaporibus tentatur, vertigo oboritur, hebetantur sensus, fitis, oris amarities, torpor, tædium ferè vitæ, onerosa denique omnia redduntur, adeòque iniucunda: cor fuliginibus oppletur, jecur concalescit, obstruitur: niger aut flauus icterus in astrictiore aluo suboritur: inappetentia, halitûs fœtor, omnia denique in morbum prona, si venter reddendo cõtumax. Aluus itaque semper lubrica & mollis seruanda: siquidem nihil est, quod Hypochondriacos magis infestet, quàm alui adstrictio, viscerumque obstructio. Quod ad remedia verò adstrictionis alui attinet, certa definitione

*Ex alui
cõstipatio-
ne qualia
proueniãt
mala.*

præ-

præscribi nequeunt. Erudito itaque Medico negotium hoc committendum, qui cathartica pro cuiusque indiuidui temperamento, ætate, regione, humoris prædominio, exhibere poterit: nec fortioribus solutiuis, sed magis laxatiuis vtatur: nam nulla est medicina solutiua, quæ non aliquam de viribus & substantia corporis nostri partem deprædetur: & vt Hipp: docet; medicinæ purgant & inueterant: potius cassiæ florem, mannam, rhabarbarum, cum frequentissimo Clysteriorum vsu imperet: omnibus enim seculis (inquit Celsus lib. 2. de med: cap. 12.) nihil inuentum est mitiùs, nihil benigniùs, nihil vtiliùs, si alius parum suo officio respondet, quàm Clyster sapienter accomodatus; & vbi cætera purgantia, quantumuis mitia sint, ventriculum peruertunt, appetitum deijciunt, sitim inducunt, & diu morantur, & alias secum trahunt molestias: ibi Enemata operationem expediunt statim, trahendo per successionem, non tam quæ sunt præ foribus, quàm quæ longiùs remota. Quæ vtiq; causa est, cur Itali hoc inanitionis tutissimæ genus seruitiale nominent: ceu gratum aliquod ad sanitatem seruitium, quo Magnates Italiæ & Galliæ singulis

*Clysterio-
rum vtili-
tatem bene-
ficiam in
soluenda
aluo.*

lis mensibus uti solent. Vnde & Gal: inquit, Clyster est iuuamen seu medicamen nobile, euacuans ab inferioribus, & diuertens à superioribus, cum primis autē in hypochondriacis, & c. Reliquas inanitionis species, cum magis pertineant ad Chirurgiam & Pharmaciam, hic fufius tractare intermitteremus.

Tandem procedimus ad *Animi affectus* siue *pathemata*, quæ sola affectum hypochondriacū producere valent, præsentemque miris modis fouent & augent. Tria sunt generalia animi vitia, quæ tribus animæ partibus respondent, ad quas scilicet referuntur: Plato enim in Timæo, & 4. de rep: tres tantum facultates constituit, quas partes animæ vocat, nimirum rationalem siue intelligibilem, animosam, & concupiscibilem: singularum ut suæ sunt actiones, sic & vitia. Ad primam enim, quæ mentis & rationis author est, referuntur symptomata paraphorica, quæ rationem & intelligentiam, principis facultatis actionem, deprauant; quæ quidem Gal. ad Pathologiam reuocat, quod grauem aliquem corporis affectum consequantur, nec nisi curato corpore mitescant. Ab animosa verò facultate, quæ in corde sita est, ani-
mi

*Tria gene-
ralia ani-
mi vitia.*

mi pathemata excitantur, eaque tantò leuiora aut grauiora, quantò illa languidiùs aut vehementiùs commouetur: quæ facultas, licet sit expers rationis, ei tamen assidet, tanquam auxiliaria, sed ad cohibendum cupiditatis impetum, si quando rationis iussa respuerit. Tertij generis sunt amarthimata, quæ Arist: 5. Ethic. sunt tantum leuia errata: sed apud Xenophont: 5. Pæd: etiam pro grauioribus peccatis sumuntur. Galenus eo nomine quælibet morum vitia intelligit, siuè ex falsa opinione siuè ab imensa quadam gloriæ, pecuniæ, ciborum, ueneris cupiditate proficiscantur. Ex quibus constat, non ad solam vim concupiscibilem quæ in jecore sita est, ea posse referri, cum multa ex ijs pendeant, partim ab animali appetitu, partim à voluntate, quæ cum sit homini propria, si rationi obtemperet, nihil appetit, nisi quod sit honestum, & virtuti consentaneum. Quòd si sensuum illecebris adhæreat, nec rationis fræno coerceatur, bonis apparentibus delusa, nihil aliud quam monstra vitiorum producit: quæ non solum animi temperamentum, sed etiam totius corporis œconomiam non rarò peruertunt, & animæ lethum adferunt. Moderare

D d 3   autem,

autem, & ea juxta normam rationis gubernare, ne suos cancellos excedant, foliùs S. Spiritus auxilio & verbo DEI possumus, juxta illud Gen. 4. sub te erit appetitus tuus. Quomodo autem sint gubernandi, in eo præcepta omnia Decalogi, tota Philosophia Moralis, & vniuersa Iuridica facultas occupata est.

*Quid sit
perturbatio
animi.*

Est igitur perturbatio animi, motus quidam in spiritibus præceptus & inordinatus, turbulentum & inquietum animum à via recta rationis agitans. Cum itaque animus cum corpore indissolubili quadam vnione cohæreat, ut impossibile sit vnum valere, altero languente: ideò cura haud leuis esse debet, frenare & adhibere modum & rationem, graues hosce impetus & sanitatis hostes compescendi. Variæ autem numerantur species à Medicis perturbationum mentis, quæ longæuitatis fila præscindere consueuerunt: veluti Ira, Gaudium, Tristitia, Timor, Auaritia, Cura, Inuidia, Venus, & huius generis aliarum. Quæ quosdam angunt de die, inquietant de nocte, vrgent in aurora, stimulant vesperi, ut tandem (sarcina ingrauescente) ante diem succumbere necesse sit. Quamobrem Gal: cap. 25. art: medic. saluberrimè præcipit, omnibus ab eiusmodi animi

*Variæ species
perturbationum.*

affe-

affectibus cum primis abstinendum esse, eò
 quòd eorundem magna vis sit ad corpus alte-
 randum, & à naturali statu euertendum: nec ex
 illis omnibus vllus vsus, præterquam *gudij* exi-
 stat: hoc enim solùm teste Fernelio, cor exhi-
 larat, spiritusque lætitiã diffundit, natium
 calorem fuscitat, sanguinem humorésque ex-
 tenuat, quibus salus comparatur, conferuatúr-
 que sanitas: animus enim gaudens (vt ait Salo-
 mon) etatem floridam facit: spiritus verò tristis,
 exiccat ossa; & sane *tristitia* carnificina est, ani-
 mum hominis exedens, planéque conficiens.
 ex quo Chrysippus ipsam mœstitiã, ægritu-
 dinem appellatam putat. à græco vocabulo
 lypyn quasi lypsin, id est solutionem totius
 hominis; nec immeritò: siquidem homo mœ-
 rore confectus tabescit, macescit, senescit mi-
 ser. Vnde non abs re celebratum olim extitit
 Samij Pythagoræ symbolum. *Cor non comedendum:*
 quod signat mœrorem ex animo eijciendum:
 si in gaudio, in hilaritate: si in animo, quantum licet,
 defœcato: si in exporrectã fronte, non corrugatã;
 imitemur Socratem, qui in omni æqualitate fortunæ ac mentis,
 semper fuit sereno & tranquillo animo. Deni-
 que

*Tristitia
 carnifici-
 na corporis
 & animi.*

*Cor non
 comedendum*

in gaudio

in hilaritate

in animo

defœcato

*in exporrectã
 fronte*

non corrugatã

*imitemur
 Socratem*

*qui in omni
 æqualitate*

*fortunæ ac
 mentis*

que pro istis animi pathematibus auerruncandis, obiecta grata, & animum recreantia, omnibusque modis spiritus exhilarantia sectemur: siue verbis facietis & delectantibus id fiat, siue Musicâ vocali, aut instrumentorum harmoniâ, concentibusq; summè mentem reficientibus, quæ non minima solent esse hilaritatis illicia, spiritusque & animum omni delectationum genere pascunt & erigunt, sensus exhilarant, quâ capitur omne, quod viuit: quæ lenit passiones animorum, & sollicitam explicat frontem, tristitiam & melancholiam discutit, curas abigit, & ad leniendos affectus plurimum valet. Vno verbo, querenda honesta curis solatia, juxta illud Poëtæ

Utere conuiuiis non tristibus utere amicis

Quos nugæ & risus & joca salsa iuuant.

Fides & Spes, inquit Celsus, lætitiæ affines sunt perturbationes, & quæ egris plurimum profunt ad sanitatem recuperandam. Erigendi sunt semper in bonam spem, etiam si plurima occurrant sinistra ominis: plus enim potest, inquit Aui-cenna, ægri bona confidentia in depellendis morbis, quam omnia Medicinæ remedia; dicique vix potest ad hoc, quantum possit de Me-
dico

*Confiden-
tia ægri in
Medicis
quantum
possit.*

dico anticipata opinio; meliùs enim habet æger ad omnia quæ offeruntur, & faciliùs benè monenti paret. Proinde ex Galen. Comm: 2. ad 1. Progn. Medicus ille plures sanat, in quo plures confidunt. Quantum *Ira* corpori huma. *Ira mod. randa.* no & præcipuè hypochondriacis noceat, in capite octauo, in quo de causis externis tractatum est, demonstrauius: patientiâ igitur, continentiâ, & mansuetudine, infrænis affectus iste, frænandus est, & eiusmodi ignis aquâ continentiâ à ratione sublimatâ, & alembicatâ extinguendus est. At quæret aliquis, quî in iracunda affectione, aut irato homine, eiusmodi sedatiuum, ac illud contemperans papauer reperitur? si in cordis, linguæ, manuûmque hortis maturè transplantetur, colatur, foueatur, & sedulò educetur. Quemadmodû enim transplantiõ & cultu, cichorea naturâ amara hortulani artificio edulcescunt: ita si colamus & alamus in nobis hanc contemperantiam, hoc est, si docilitati, mansuetudini, moderationi assuescamus, naturam nostram, alioqui agrestiore & ferociorem cicurabimus, ac ita moderabimur, vt contrarias facultates ac vires conciliet acquirâtque. *Auaritia* quæ comitem semper ha. *Auaritia.*

E e

bet

bet *Ambitionem* siue *superbiam*, violentissima ani-
mi perturbatio est, quę sola hypochondriacos,
melancholicos reddere potest: gurgites maris
citiùs expleueris, & dolia Danaidum, quàm illos
bonorum helluones: cani similes, qui quicquid
excipit, protinùs integrum deuorat, & semper
ad spem futuri hiat: aut renibus, qui adipe cir-
cumuoluti, sicci semper sunt, & aridi: sic isti
dùm stipantur vndique diuitijs, & opibus eorũ
scrinia restagnant, nunquam tamen ac ne mini-
mo rationis dictamine, honestique sensu, ad fu-
giendam auaritiam, sordidòsque quæstus mu-
niuntur. Nam præter animi perpetuam sollici-
tudinem, metũ, & angorem, quam fouent die
noctũque, etiam parcissime edunt & bibunt, &
subinde corrupta quæque: ex quibus omnibus
nihil in corpore præter falsum sanguinem, re-
torridũ, impurum, ac pessimos humores vale-
tudinem labefactantes gignunt: vnde reddun-
tur valetudinarij, & de perpetuis doloribus cõ-
queruntur. Cùmque æstiuis & hybernis tem-
pestatibus sese negotiando citra quietem tor-
queant, nec corpus aduersus aëris iniurias suffi-
cienter muniant, quas nõ cruditates, incoctio-
nes, obstructions, affectus hypochondriacos
&

& melancholias, innumerósque alios affectus
causant? quibus vt medeantur, quid agunt? ab-
stinentiã nempè nimiã, seu parsimoniã sibi fa-
miliari vtuntur pro refectiõe: in purgantis verò
medicamēti vicem, si adstricta sit aluus, drach-
mam vnam granorum ebuli, rhabarbaro alio-
qui cariori substituunt, vñ alicuius veneficæ
consilio: ne apud medicos & pharmacopœos
sumptus vlllos faciant. Tandem huiusmodi a-
uari, si bonorum aliquam jacturam patiantur,
eo adiguntur, vt sibi laqueo vitam eripiant, vel
in puteos præcipites se dent, vt hâc ratione cor-
pus & animam iusto DEI iudicio perdant. Aua-
ritiam sequitur portentosum mōstrum *Invidia, Invidia.*
quod longè horribiliore, & magis execrandâ
ceteras vincit pernicie. Ambitio siquidem vir-
tutis speciem sustinere videtur: auaritia boni a-
licuius imaginem simulare, quo sibi & posteris
consulat: at inuidia nihil habet, quod iure fucū
sux perturbationi comparet: sed ex felicitate al-
terius suum contrahit infortunium, & ex alte-
rius infortunio suam sibi conciliat felicitatem.
Inuidus est alter Prometheus, cuius cor à vultu-
re acerbissimis, ijsq; assiduis cruciatibus erodi-
tur & vellicatur: ipsum theatrum, ipsum suppli-

cium, ac simul sui carnifex: cui tabes illa instat hircinis sanguinem exhaurit, medullas exiccatur, ossa absumit, ut macie, pallore, squalore, & habitu corporis prorsus deformi & horrido skeleton potius quam hominem referat. *Ambiciosus* itaque per humilitatis panaceam: *Avarus* per liberalitatis præcipuè verò in pauperes Eleemosinæ Gazophylacium: *Invidus* verò per benevolentia media nutrir & curari debet. Spiritualiū remedium electionem, in aureis opusculis magni animarum Medici *R^u. P. Drexelij* qui vollet inueniet, cum theologica magis quam medica in his animi perturbationibus requirantur media.

Venus.

Restat adhuc *Venus* siue Amoris perturbatio, velut aliarum radix & scaturigo: inde enim oritur æmulatio, ab æmulatione ira & furor, à furore vindicta, &c. quæ animum nocte dieque contorquent: acutissimos reddit stupidissimos, & qui iudicio pollent, dementat: prudentissimos ad insaniam redigit, moderatos effrænat, & hominem in brutum commutat: nec modò juvenilis ætatis homines, sed etiam senes, qui prudentia prærogatiuam sibi vendicant. Nam nestoræ senectâ senem videas, cui jam ne species quidem hominis superest, balbum, delirum,

rum,

rum, edentulum, canum, caluum, vsque adeò amore venereo & vitâ delectari, vt alius tingat canos, alius apposititiâ comâ caluitium diffimulet, alius dentibus vtatur mutuo fortassis à sue quopiam sumptis; hic in puellam aliquam miserè deperat, & amatorijs ineptijs quemuis etiam superet adolescentulum. Nam vt capulares jam, merâque silicernia, teneram aliquam iuenculam ducant vxorem, eamque & indotatam, & alijs vsui futuram, id adeò frequens, vt propemodum & laudi detur. Sed multò etiam suauius, si quis animaduertat, anus, longo jam senio mortuas, adeoque cadauerosas, vt ab inferis redisse videri possint, tamen adhuc catulire, & magnâ mercede conductum aliquem Phaonem inducere, fucis assiduè vultum oblinire, nusquam à speculo discedere, tremulòq; gannitu languentem sollicitare cupidinem, potitare, misceri puellarum choris, literulas amatorias scribere, &c. Ridentur hæc ab omnibus tanquam, vt i sunt, stultissima: at ipsæ sibi placeant, & in summis interim versantur delicijs, totâsq; se melle perungunt. At si spectemus morbos ex amore venereo prodeuntes: videbimus quòd corporis & animi mollitiem pariat, lan-

guores, lipothymias, syncopes, paralyfes, cruditates, omnis generis arthridites, vigilias perpetuas, omnem corporis œconomiam vitiet, vt subtumidi, pallidi, liuidi, & omni vegeto deftituti colore huiusmodi homines confpician- tur: quin& luem illam veneream tam famofam, lepramque quâ totum corpus in frufta putri- da foluitur, progignat.

Ideò eius exceffum, inquam, tanquam ve- nenum peftiferum fugiendum, ita etiam vt natura ad actum venereum exercendum ftu- diosè nullatenus inuitetur. Credatur hic Aui- cennæ, lib. 3. natural: dicenti, quòd aliquis plùs fibi noceat excretionem feminis (audite venerei) quàm fi quadregies tantum fanguinis effudif- fet. Nam fpecta mihi feminis primordia, non tantum ex fanguine ortum habet, fed diuinio- re origine gloriatur. Plenum quippe fe- men fpiritibus eft, qui fingularium partium I- dæam continent, fexuum diftinctionem, vi- uendi moriendique fatale imperium tenent, quibus velut instrumentis natura corporis ar- chitectrix partes delineat, membranas exten- dit, canales in longum producit, & velut fuffla- tione quâdam perforat. Veneris ergò exceffus,

fus, teste Bartholomæo Montagnana, vltimos medullis immittit aculeos, vt accedente senio incurabiles & effœminatas passionēs, quibus mors præeligenda foret, adducat. Plures mea opinione Venus, quàm gladius interficit. Vnusquisque igitur in palæstra amatoria semetipsum noscat: nam qui sibi notus erit, solus sapienter amabit.

Remedium autem, qui nimium ab hac animi perturbatione exagitantur, primum & vniuersalè quærant à DEO tanquam supremo Medico, iudicia eius in se acerba reformident, cœlesti beatitudine æternùm carituri: proponatur quoque & prædicetur à fideli Medico periculi metus, vt monitis ac præceptis alacrius obtemperent ægri. Suadeatur etiam viuendi ratio perparca & sobria, quæ mirum in modum huic perturbationi animi conducit: sine Cereere enim & Baccho friget Venus. Otium fugiatur: ad venerem enim exercendam proni sunt, qui otio torpent. Proponatur etiam infelix exitus aliorum & subsequentes miserabiles affectus, torsiones nempe, dolores, putredo, foetor, lues venerea, cancer vultum ac totum corpus virore suo, depascens, & id genus
alia

alia symptomata, quæ sine funere perpetuum
 funus indies minantur, ac cruciatus ipsâ morte
 ferociore eiusmodi ægris pariunt. Quibus
 omnibus succedit horror, turpitude, infamia,
 dedecus. Atqui de immoderata hæc dicta sint
 venere, quæ hypochondriacis quoque summè
 nociua est. Moderata verò venus, quibus ra-
 tione status & matrimonij in sanitatis tutelam
 eâ uti licet, exhilarat mentem, corpus degra-
 uat, confortat sensus, fomitem melancholiæ
 expellit, & dolori capitis, lumborum, hebeta-
 tionique oculorum medetur, multas denique
 prohibet ægrotudines, si rarò, leniter, & cum
 vxore exerceatur. Aurea igitur mediocritas, si
 in omnibus rebus ut Hippocrati placet seruan-
 da sit, profectò in venereorum usu obseruanda
 est. Medicè itaque, hoc est modicè & tempe-
 ranter viuamus, ut optimè & verè ac jucundè
 viuamus: nullâ enim (ut cum doctissimo Fer-
 nelio concludamus) calamitate vel ærumnâ
 premetur, qui vitæ fundamentum
 jecerit *Temperantiam*.

EX.

EXPLANATIO

Secundi Emblematis.

*V*rationem Melancholiæ hypochondriacæ
 cū ex triplici desumamus fonte, diætatico
 nempe, chirurgico, & pharmaceutico: diæ-
 tetico modo prælibito, ad chirurgicum præ-
 cedimus, qui præsentī Emblemate proponitur. Est autem
 chirurgica operatio, salutis restituendæ, vel conseruandæ
 gratiâ, manuum Medicarum salubris & artificialis ad
 corpus humanum admotio, quæ in hoc affectu, aut per con-
 uenientem Venarum apertionem, aut per fonticulorum
 inustionem, aut per hirudinum dexterrimam applicatio-
 nem, perficitur. Cūque ad similes operationes, in Chirur-
 go potissimum, manuum requiratur firmitudo, robur, dex-
 teritas, & promptitudo, sensuum omnium, maximèque
 visus integritas: hæc autem requisita in iuuenibus fre-
 quentiùs, quàm in senibus reperiuntur: ideo iuuenibus a-
 gilitas in operando, senibus verò experientia, in peractis &
 perficiendis operationibus adscribitur; & propterea in ad-
 uersis, iuuenibus fortiter & animosè operari, senibus au-
 tem, in dubijs, prudenter procedere, & consilia sua exper-
 ta proponere licebit.

F f

CAPVT

CAPVT XVIII.

*De Curatione per Chirurgiam Melancholice Hypochondriacæ, & primò per venæ sectio-
nem.*

*Quales ve-
na secanda
sint in hoc
affectu.*

CHIRURGIA succedit, quæ in causæ ante-
cedentis amolitione, non vltimam sibi
locum vendicat: absoluitur illa vel phleboto-
miâ, vel eius vicarijs. Si itaque plethora adest,
venæ sectio institui potest: nam inde calor va-
forum & viscerum ventilatur, chyli & serosi hu-
moris plus exugitur substantiæ, & obstructio-
ni præpeditur locus. Factâ igitur prius alui le-
nitione per clysterem, si materia cruda in inte-
stinis hæreat, aut per lenientia, si in ventriculo
& venis mesaraicis materia vitiosa stabuletur:
si plethora sit in capitis vel cerebri venis, sta-
tim vena Cephalica secanda est, & quidem la-
to foramine transuersè secundùm latitudinem
suprà juncturam, non sub eâ, neque in eâ; non-
nunquam etiam per longitudinem, si secunda-
tione opus fuerit; si verò simul in capite & to-
to corpore, vitio cordis aut epatis, vena Media
brachij dextri per longitudinem; si in liene &
hypo-

hypochondrio sinistro, Basilica cubiti sinistri
 transfuersè secundùm latitudinem, vel vena in-
 ter medium & annularem digitum, siuè inter
 annularem & minimum, Saluatella dicta, secū-
 dùm rectitudinem ferienda est. Verùm Andreas
 Laurentius Anatom. 5. cap. 2. Bauch: in Theat:
 anatom: 4. cap. 13. Galenus de Anatomica ad-
 ministracione lib. 3. cap. 5. de Saluatella hæc po-
 nit. Quædam pars venæ ad minimum digitum
 vergit, quam venam nonnulli in sinistra manu
 secantes, sinentésque sanguinem ex ea fluere
 quousque vltro sistatur, lienem ex tali euacua-
 tione iuuari adserunt. Et sanè abundante hu-
 more crasso, sanguineo, adusto in venis, præ-
 fens est remedium, quum ventilet feruorem e-
 ius, & per successionem arteriarum sanguinem
 euacuet & refrigeret vt supra dictum: è magna
 verò vena crassus sanguis melius fluit, cùm ta-
 li sanguini copiosum sit serum. Ex Saluatella
 plus feri quàm sanguinis exudat. Sunt tamē qui
 sibi & alijs persuadent, ab alto trahi sanguinem,
 quem eructando Saluatella deponit, corpus, &
 præcordia, nescio quomodò inde melius habe-
 re. Ego tamen non sine superstitione illam ob-
 seruari venam puto, quum ramum sibi imagi-

*Medicorū
 opinio de
 apertione
 Saluatella.*

nentur ibi perrepere ex vena cordis: quare au-
ro muniunt digitos illos postremos, vt cordi
virtutem communicet. Quòd si ab hæmor-
rhoidibus suppressis, in corpore aliquid melan-
cholici oriatur, vena malleoli seu Saphena ape-
rienda est, quæ si magna sit & turgida, transuer-
sè secundùm latitudinem, sin obscura, per lon-
gitudinem findatur. Quod etiam conueniet,
si malum à mensibus suppressis originem ha-
beat, vel augeatur: per venarum enim in pedi-
bus apertionem, menstrua prouocari possunt.

In venæ sectione autem ritè peragenda, à Me-
dico & Venifeca, sequentia probè obseruanda
veniunt.

*Que sint
obseruan-
da in vene
sectione.*

I. Vt Medicus ex præscripto Galeni semper
huic sectioni venæ intersit, & qualitatem san-
guinis fluentis diligenter obseruet: nam si ille
planè nō videatur esse melancholicus, eò quòd
succus ater sanguini non sit exactè mixtus, sup-
primendus est; si verò appareat melancholicus,
tunc pro viribus atque habitu corporis ægro-
tantis, detrahere licet, quantum satis fuerit. Ne-
que tamen semper sanguis, etiam si in principio
sectionis subtilis effluat, statim supprimendus
est, cum sæpenumerò eueniat, vt præcedat san-
guis

guis subtilis, & deinceps crassus subsequatur.

II. Vt sanguine in corpore paucò existente venæ sectio suspendatur, cum tunc sanguis calidus & humidus, tepore & vapore suo mitissimo, vitali spiritui, nec non animali, adeoque partibus omnibus in corpore natis & educatis, per proprios ductus ceu radios quosdam, sese fomentum salutare & viuificum spiraculum exhibens, malitiæque melancholicæ & eius ariditati ac frigiditati resistens, educatur: vnde in hoc casu melius fuerit, humorem crudum & melancholicum prius præparatum educere & purgare, quàm venam secare.

III. Vt incisio venæ, seu foramen, quandoque amplietur, ne per angustam incisionem sanguis tantum tenuior effluat, & quod crassum est, relinquatur, sicque illius malitia augeatur; tum etiam, ne tumor circa scissuram excitetur.

IV. Vt dissectâ venâ, vinculum aliquantulum laxetur, ne crassioris sanguinis effusio præpediatur.

V. Cum maiores aut minores venæ sint incidendæ, Venifeca scalpellum ad venam aperiendam habeat idoneum, benè acutum, ter-

sum, maius, minusuè, cuspide planiore, vel magis acuminatâ, prout maior minoruè vena fuerit aperienda. In cubito acutiora, in manibus pedibúsq; planiora locum habent.

VI. Studiosè attendat Chirurgus, ne justò altius attrahatur cutis à vena subiecta, ex quo fit, vt relaxato postmodum vinculo, cutéque in locum suum redeunte, os venæ incisæ obstruatur, sanguinísque fluxus intercipiatur, demúmque sugillationes, tumoresue circa locum venæ sectæ suboriantur.

VII. Quæcunque autem secetur vena, diligenter cauendum, ne arteria aliqua, nervus, vel tendo vulneretur: sub Basilica enim arteria comes delitescit: sub Comuni siuè Mediana, nervus: sub vtrísq; musculorum tendines plerumque substernuntur. Nam hinc maximæ & impetuosæ sanguinis arteriosi hæmorrhagiæ, & aneurysmata, intumescentiæ quoque & indurationes dolorificæ, cū periculo inflammationis, gangrænæ & sphaceli totius alicuius membri, causantur. Cephalica tutiùs secatur, cui neq; nervus, neque arteria subiacet. Non vrgendi ideò tam scrupulosè à Medicis sunt Chirurghi, de vena certa, si sinè manifesto periculo fieri non potest,

potest, aperienda, sed proximè illi adiacens, & quæ sinè metu maioris mali secari potest, substituenta: omnes enim minores, qui tam sollicitè à quibusdam Medicis distinguuntur rami, à maioribus truncis venarum, originem, vti ex Anatomia patet, desumunt.

VIII. Vno eodèmq; tempore & die, diuersis in membris inter se oppositis, duplicata venæ sectio nunquam instituat: maxima enim inde in corpore, præsertim in hepate, fit sanguinis & humorum agitatio, fluxus & refluxus ad contrarias partes simul: vocatur talis, Neroniana venæ sectio, idque non immeritò; olim enim apud Tyrannos, huiusmodi venæ sectio, genus erat supplicij, quo suos intimos saltem amicos, veluti ex gratiâ afficiebant, vt apparuit in Seneca: meritò ergò tanquam barbara excludenda.

IX. Cùm Populus lectione calendariorum, quæ singulis annis noua prodeunt, Astrologorum nugæ obseruet nimis curiosè, qui signa Zodiaci singulis corporis partibus attribuunt, & quū Luna vel Sol in eiusmodi sunt signis, nefas esse putant, illis vti remedijs, quæ partes illas spectant, quibus eiusmodi signa præesse cre-

An in venæ sectione ex calendarijs curis suis fidelijs & eorum influxibus cum signis Zodiaci sint obseruandi.

duntur.

duntur. Alij concursus & oppositiones considerent Astrorum cum purgandum est, aut sanguis mittendus, vt quando Luna cum Sole coniungitur, piaculum esse censeant hæc remedia adhibere. Auicennas quoque fen. 4. lib. 1. cum Hipp: & Galeno lib: de aëre, aquis & locis, iubeant obseruare magnas temporum mutationes, & solstitia, vt neque medicamenta in illis exhibeamus, neque vramus, neque secemus, priusquam prætereant decem dies & plures, propter mutationes caloris, & frigoris variationes, quæ in solstitijs, æquinoctijs, sub cane & ante canem, & ex quorundam syderum ortu oriuntur, quia illis temporibus morbi finiuntur vel immutantur; quæ Hippocratis sententia intelligenda est, propter mutationes repentinas aëris. Quibus sideribus quidam addunt Lunam, cuius maxima vis est in hæc inferiora, eamque humoribus maximè dominari experientiâ constat, quod etiam Galenus confirmat, 3. de diebus decretorijs.

Verùm si omnes hæ Hippocratis & Galeni obseruationes veræ sunt, vix supererit remedijs locus: nam in singulis æquinoctijs, solstitijs, circa ortum & occalum Arcturi & Pleiadum, quiescen-

scendū erit per decem dies, ante Canem & sub Cane, per dies ad minimum quadraginta, sic in omnibus Lunę oppositionibus, coniunctionibus, quadratis aspectibus abstinendū erit secundū Astrologos. Quæ omnia si superstitiosè obseruentur, nullus relinquetur remedijs locus, etiam si ea negligamus sidera, quorū vires nondum sunt obseruatæ. Astra igitur in curatione morborum spectanda non sunt, quatenus sunt in cœlo, sed propter vires suas & alterationes eas quas in aëre faciunt. At quæcunque demum sit aëris alteratio, ea neque pariter omnibus utilis esse potest, neque noxia ad euacuationem, sed quibusdam proderit, alijs nocebit, prout varia est hominum constitutio: quoniam siderum vires, quæ semper sunt vniuersales, eodem tantum modo agunt, & quibusdam nocent, alijs profunt, secundum variam morborum, & ægrotantium naturam, ætatem, regionem, anni tempus, aliásque eiusmodi circumstantias, quæ causarum vniuersalium virtutem determinant. Deinde astrorum concursus causa tantum est procatartica & vniuersalis, quæ internas suscitât & agitat: hæ autem ex proprijs suis signis cognoscuntur, nec opus est a-

Opinio nostra.

G g

stra

stra considerare, sed tantum motiones causarum internarum, quæ tempora morborum constituunt.

Quapropter cum reuera plurimi Medici parum curasse visi sint astrologicas istas observationes: in solstitijs & æquinoctijs plurimos viderim ægrotantes, quibus salutariter administrata fuere prædicta remedia, quæ si ommissa fuissent, forsitan æger prius periisset. In vrgentibus itaque morbis, vt in apoplexiâ, anginâ, pleuritidè, febre ardente, periculosum est propter cœli dispositionem, necessaria remedia vel ommittere, vel differre. Nam morborum tempora, naturæque actionem potius spectare oportet, & ex eiusmodi obseruatione, remedia modò hæc, modò illa, quæ varia varijs temporibus morbus exigit, præscribere. At cum præcautionis gratiâ, vel catharsin, vel phlebotomiam Medicus imperat, licebit obseruare quatuor Lunæ quadras, & primis potius quam postremis prædictis vti, quoniam Lunæ in humores manifestum est imperium, eâ crescente augmentur, decrecente minuuntur. Poterunt pariter æquinoctia & solstitia vitari. At in ægris absque periculo prædicta nequeunt obseruari, cum

*In præser-
uatiua cu-
ra possunt
obseruari
signa astro-
rum, sine
mutatio-
nes illorū.*

cum morbi tantas moras non patiantur : sed semper reiicienda sunt Astrologorum placita, de dominatu signorum in singulis corporis nostri partibus, cum absurdum fit vnum sydus huic, aliud illi parti præesse, quoniam omnia sydera omnibus partibus præfunt, nec agunt immediate, sed per aëris alterationes, à quibus totum corpus immutatur.

Vt autem phlebotomia eò meliùs in hoc affectu procedat, neutiquam prætereunda est vt illis admonitio & distinctio Ludouici Septalij quam habet lib. 6. caut: medic: animad: 85, pag: 181. cuius verba hæc sunt. In missione inquit sanguinis per sectam venam, quamuis sciam pleròsque Galeni autoritate innixos hãc vti distinctione, vt viribus consentientibus & morbo magno secetur vena, & si ater effluat sanguis, ad debitam quãtitate educatur, si subtilis & rubens, vbi ad vncias tres effluxerit, supprimatur : perpetuò tamen hoc obseruandum non est; aliquandò enim aliquã datã occasione affectus hic (melancholiam puta) in cerebro optimo sanguine exiccato, si in vniuerso abundauerit sanguis, & torosæ fuerint venæ, sanguisque in ijs nullam conceperit labem, sed

*Ludouici
Septalij ad
monstro in
vena se-
ctione.*

copiâ solum peccet, secunda quidem erit vena, & sanguis etiamsi subtilis & rubens effluat, omninò in debita quantitate erit euacuandus, vt reuellat à capite, & impediatur, quò minùs in nigram bilem vertatur & melancholescat (hoc est, tenuioribus partibus absumptis crassiores relinquuntur) Galeni igitur sententia vera erit, vbi non adsint veræ plethoræ signa, tunc enim pro reuulsione expedit secare venam, & si nigrum effundi viderimus, cùm in venis magnis abundare nigrum sanguinem conspexerimus, effluere sinemus: sin verò subtilem & rubrum, sistemus, quòd potius aptus sit melancholicum sanguinem in supernis existentem attemperare, & ad benignam naturam reuocare.

CAPVT XIX.

De applicatione Cucurbitularum, Hirudinum, & Fonticulorum inuisione.

*Vicaria
Phlebotomia
veme.
dia.*

VICARIA Phlebotomiæ seu chirurgica præterea auxilia (quæ tamen nõ nisi corpore priùs probè expurgato in vsum commodè trahi possunt) sunt frictiones extremarum partium earundemque ligaturæ, cucurbitulæ non

non scarificatæ, (scarificatæ enim in hoc affectu extrâ consuetudinem improbantur, vtpote quibus subtilis extrahitur sanguis, crassus verò in corpore relinquitur) prouocatio item, si affectus sit pertinax, hæmorrhoidum, nec non applicatio sanguisugarum seu hirudinum, præsertim si cappillares venę atro sanguine turgent: cùm etiam per illas, ex portæ venis educatur humor crudus & crassus. Nonnulli hîc, si flatus valdè vrgent, etiam leues cucurbitulas hypochondrijs affigunt, ad illos discutiendos. Imò Hieronymus Mercurialis, magnas & cum multâ flammâ vmbilico admouet, cùm illæ veluti incantamentū quoddam, dolorem ex flatuoso spiritu ortum, confestim leuent. Quòd si malum diutiùs duret, aliqui Fontanellam supra splenis vel ventriculi regionem inducere solent. Alij pro auersione vaporum à capite & corde, extremorum frictions, lotiones, scarificationes, fonticulos in brachijs & cruribus excitant. Quæ omnia singulis verè temporibus, & vbique passim practicantur, cum optimo ægrorum comòdo. Sed de Hirudinibus & Fonticulis cùm in quotidianum ferè vsu medicum veniant, fusiùs parum tractabimus.

*Applicatio
cucurbitu-
larum sine
scarifica-
tione con-
tra flatus.*

G g 3

Hiru-

*Hirudinæ
applicatio
& selectio.*

Hirudines itaque in hoc affectu sæpius admouentur, vel ad euacuandas hæmorrhoides intumescentes, vel ad easdem prouocandas. Est autem hirudo, vermis quidam aquaticus, oblongus, figurâ lumbrico penè similis, vel caudæ muris, vt ait Auicenna: habet autem in sua extremitate maiore, quâ caput est, osculum rotundum, & in eo, tres aculeos, valdè exiguos, quibus & cutem pungit, & eidem hæret, interim, per vlcuscula exugendo, sanguine turgescit & distenditur, quod paucis expressit Horatius, dum ait

Non missura cutem, nisi plena cruoris hirudo.

Auicenna, ex Indorum Philosophorum sententiâ venenatas esse ait, quæ magna habent capita, virides, splendentes, & nitedularum more emicantes, lineas cæruleas in dorso habentes, & cuiusdam serpentum generi similes: & eas similiter, quæ in cœnosis & vitiosis aquis viuunt. Ob id enim, ab his omnibus cauendum esse existimant, quod suo venenato morfu, phlegmonem, maligna, & insanabilia vlcera pariant, synopen, sanguinis immodicum profluuium, febrem, & lassitudinem inducant. Plinius etiam, rufas maximè formidandas esse ait. Eas autem
eli-

eligendas esse volunt, quæ sunt colore hepatis, tenues, teretes, parua capita, ventrem rubrum, & dorsum viride habentes, & in dorso, lineas aureo colore micantes, & quæ in aquis salubribus, & fluentibus degunt. Recens captæ, ad vnum diem in aqua limpida seruantur, modico sanguine (inquit Galenus) in alimentum ipsis obiecto, vt earum virus exprimatur: sed non liquore perlarum, vt quidam Chirurgulus empiricorum astutissimus & mendacissimus Lutetiæ fecerat: qui sex aureos postulabat, quòd hyrudines duas egroto admouisset; quod cum mirarentur multi, maiorem, inquit, mercedem deberem efflagitare, quia mensem integrum illa duo animalcula liquore perlarum cibi: de quo Ioh: Dan: Horstius in suo Dispensatorio vniuersali nuperrimè edito. Deinde, in aquam tepidam, vase lato contentam, imittuntur, vbi spongiâ à mucore & sordibus repurgatæ, rursus in aquâ limpida imissæ, ad vsum seruantur in vitro linteamine lineo simplici tecto: cum nec vesicam, nec chartam pro tegumento ob aëris priuatione admittant, sed vnica nocte erodât. Vfus tempore, pars, cui admouēde sunt, linteo calido, vel nitro fricanda est, donec rubescat:

bescat (quamuis etiam sine partis frictione pun-
gant) tum, per caudam linteo mundo prehen-
dendæ, & parti admouendæ sunt: quòd si lo-
cus sanguine liniatur, auidius adhærescunt. Alij
per fistulam, aut arundinem, quatuor aut quin-
que simul fistulæ imponendo, in partem labo-
rantem demittunt prius scalptam aut leuiter
incisam ex Gal: cap. 1. lib. de Hirud. & Oribas.
cap: 15. lib: citati. Si modicè attigerint, caudas
ipsarum forfice incidere expedit: sanguine enim
effuso, attrahere non cessant. Cùm verò eas
decidere voluerimus, salem, cinerem, aloem,
aut linteolum vstum, oribus earum aspergi-
mus. Suâ etiam spontè sæpè decidunt, satieta-
te, & pondere ipso sanguinis detractæ. Aliquan-
dò tamen, affixa relinquunt capita, quæ causa,
vulnera insanabilia facit, & multos interimit:
sicut Messalinum è Consularibus Patricijs, cùm
ad genua admisisset. Ergò fugentium ora for-
ficibus præcidunt (inquit Plinius) ac, veluti si-
phonibus, defluit sanguis, paulatimq; morien-
tium capita se contrahunt, nec relinquunt.
Postquàm exciderint, tutius erit, cucurbitulam
loco admouere, vt virus educatur. Si cucur-
bitula admoueri non potest, abluatur locus a-
quâ

quã calente falsã. Quòd si sanguis supra modum fluxerit, linteolum ex aceto madidum, vel galla vsta, vel aranea tela imponatur. Si verò vlcuscula, veluti lachrymas fundant, fabaceã farinã aspergenda erunt, & lanã, modico oleo imbutã, obuoluenda. Itaque trifido morfu cutem vulnerantes, si venam attingunt, copiosum sanguinem etiam ex alto exhauriunt: alioqui partem cui applicantur, tantum euacuant; quòd fit vt exugendis vitiosis humoribus habitum occupantibus potissimum conueniant.

Verum de hæmorrhoidalibus venis Medici dissentiunt. Hieronymus Fabricius ab Aquapendente, de operat: chirurg: cap. de hæmorrhoidibus: & Ioh: Riolanus Anthropographiæ lib. 2. cap. 17. statuunt hæmorrhoides duplices, internas, à vena Portæ, & externas, à vena Caua ortas. Atq; venas illas è Porta antiquis notas, has verò à Caua incognitas esse, eã de causã, quòd hæmorrhoides quæ à Porta proueniunt, sanguinem crassum nigrum & feculentum euacuent, adeoque morbis melancholicis & à liene ac venã Portæ ortis profint, vti Gal: 3. aph. 4. 6, aph. II. 12. 21. 47. 48. 2 ad Glauc. 6. epid. comm: 3. & comm. 6. t. 8. Quæ verò à Caua, plerumque te-

*Medicorũ
dissentio de
hæmorrhoi-
dalibus
venis.*

H h

nuio-

nuiolem & ferofiorelem euacuent. Hinc non sine caufâ quæritur, an vtræque, feu à natura feu arte apertæ, idem in hypochondriaca affectio- ne comòdum præftent: ftatuunt enim fupra citati Medici, hæmorrhoides internas prouenire à ramo venæ portæ hæmorrhoidali, externas verò ab hypogaftico, illâfque recti intef- tini partibus internis inferi, has, in partes externas, ani mufculos fcilicet, diffe- minari; hæmorrhoidalem Portam efle vnicam, fociamque habere arteriam à mefenterica infra ramos producentem; hæmorrhoidalem verò Cauæ, efle duplicem, vtrinque vnam, & vtramq; comitem habere arteriam ab hypogaftica deriuatam: ac proinde per illam Portæ, cacochymiam, per has, venæ Cauæ plethoram euacuari. Proinde Medicos reprehendunt, hæmorrhoidibus addictos, quòd dum externas aperiant, purum ac tenuem fanguinem extrahant, craffum & impurum intus relinquant. Verùm enim verò, licet hæc veriffima fint, neque negandum, externas hæmorrhoides non fatis comòdè aperiri ad humorem melancholicum euacuandum, nifi fpontè à natura aperiantur: in hac tamen con- trouerfiâ, fequentia diligenter animaduertenda.

Sit

Sic quòd antiqui exquisitam originem externa-
rum hæmorrhoidum à vena Caua procedentiũ
ignorauerint, tamen illas extrà consideratio-
nem originis negligere, aut inobseruatas relin-
quere non potuerunt, vtpote quas oculis ob-
uias habuerunt, quasque sæpè vsserunt. Vnde
facile colligitur, per hæmorrhoides externas, e-
tiam atros & alios vitiosos humores, qui circa
lienem & epar colliguntur, euacuari. Cùm enim
antiqui affirmant, per hæmorrhoides euacuari
hepatis materiam feculentam, bilémq; atram;
esse maximum melancholiæ remedium; lie-
nem induratum sanare, &c. facile hinc patet, ex-
perientiam ipsam eos edocuisse, atros & alios
vitiosos humores circa lienem & epar, in venæ
portæ ramis collectos, per eos euacuari, neque
eos antiquos ignorasse: hocque ita se habere,
quilibet in praxi quotidie obseruare poterit. Si
enim eos qui ex hæmorrhoidibus commodum
percipiunt, inquirat, omnes ferè hypochondria-
cos esse animaduertet. Si porrò querat, utræ
hæmorrhoides fluant, externæ vel internæ: in
plenisque externas fluere, ægrisq; etiam hypo-
chondriacis commodum afferre; internas verò ra-
tius aperiri, & proinde per illas, non solum ple-
thoram,

thoram, sed & cacochymiam euacuari intelliget. Licet verò etiam interdum tenues quidam humores, & sanguis rubicundior, per eas euacuari videatur: tamen is non purus est, sed serosus & falsus, ac ichor etiam sine sanguine profluit. Colliguntur verò in venę Portę ramis non solum humores crassi & nigri, sed etiam sæpè serosi & falsi. Etsi verò, à diuersis venis hæmorrhoides internæ & externæ ortum habeant: tamen quia eidem intestino recto inferuntur, cõmunicationem quandam horum vasorum esse, & osculis sibi mutuò occurrere, & ex hæmorrhoidibus internis, humores vitiosos externis etiam communicari, & per eas effundi, res ipsa, & quę quotidie circa egros accidunt, loquitur; cùm videamus, affectibus hypochondriacis laborantibus, hæmorrhoides etiam externas fluentes plurimum prodesse.

Hæmorrhoides nunquam scalpello sed hirudinibus solum aperienda.

Cœcæ itaque, hoc est nondum apertæ, sed suppressæ, cū in egro aliquo appareant hæmorrhoides præsertim cùm sunt dolorificę, tumentes, & inflammatæ, nunquam lanceolâ vel alio instrumento, aut scalpello, aut phlebotomo, sed hirudinibus solis aperiendæ sunt: hæ enim appositæ, placidè & sensim sanguinem exhauriunt, cùm

cùm econtrariò seētæ, aut imedicabilia & fistu-
 losa causent vlcera, aut tantum sanguinis effun-
 dant, vt nullis auxilijs, nec cauterio fisti possit,
 sed sanguine nimium fluente, viribúsq; exhau-
 stis, æger subinde exanimis occumbat. Quod
 accidit Ioañi Austriaco Duci strenuissimo, Ca-
 roli Quinti Imper: Filio, qui plurium Medicorū
 consilio, cùm hæmorrhoidibus laboraret, ad-
 moto scalpello, largâ secutâ hæmorrhagiâ, nul-
 lis proficientibus auxilijs, intrâ quatuor horas è
 vitâ migravit, vt refert Dionysius Daca Chirur-
 gus Hispanus famigeratissimus. Sunt etiam ab-
 hinc aliquot anni, à quibus, ob melancholiam
 aliquam, religiosus, ano hirudines apponendas
 sibi curaret: ecce Chirurgi digitos hirudo sub-
 terfugiens, & per rectum intestinū ingrediens,
 altiùs penetrauit: consternabatur in principio
 Chirurgus cum ægro, præsertim cùm nullum
 vnquam huius exempli audiissent aut habuis-
 sent apud auctores scriptum vestigium: pericu-
 lum itaque & angor ingenium acuit, secumque
 ex tempore ita ratiocinatus est Chirurgus: à sale
 & cineribus extabescunt hirudines, iniiciamus
 muriam per modum Clysteris, sine dubio fecer-
 net aluus & eijciet hirudinem, quò minus in

*Observa-
 tiones ex
 hirudinis
 sinistra ap-
 plicatione*

corpore nocere possit. Iniecta ergo muria suum
 habuit effectum, hirudo excreta, & æger simul
 ab omni metu cum Chirurgo liberatus est. I-
 dem præstare potuisset stercus bouinum siccū
 modicè calidum, irroratū prius Cimicum pul-
 vere (vel loco huius Castorium) ano admotū,
 cuius fumo, & clystere ex solius cæpæ succo
 confecto, hirudo cum fæcibus eijci debuisset.
 Perius tamen cessit non multum ab similis casus
 Baroni cuidam hic Monachij degenti: is Cepha-
 lalgia laborans, quum cætera non prodesse,
 hirudinem anteriori narium parti consilio Me-
 dicorum sibi admouere curat, sed quum Chi-
 rurgus eam adaptat, hæc illius incuria per nasum
 ingrediens, ad cerebrū penetrans, præsentibus
 Medicis biduò hominem interfecit, quum vs-
 que ad tunicas perreptans, nullo posset reme-
 diorū genere, nec extrahi, neq; necari. De pau-
 perima scemina narrat Zacutus Lusitanus,
 quum antiquā ophthalmiā laboraret, Medico-
 rū voto, in angulo maiori, sibi venam secandā
 curauit, sed nullus huic operi artifex idoneus in-
 ueniri potuit, quum hæc sectio nō ita frequen-
 ter celebretur; quare illos adiit, qui sectionis lo-
 co hirudinem eā parte imponendam imperā-
 runt.

runt, quam Chirurgus huic loco imposuit: cumque putaret eam adhesisse, ipse ad aliud cubiculum faciendæ venæ sectionis causâ se contulit, tunc hirudo oculum perreptat, morsuque suo coniunctiuam tunicam dilacerat: Chirurgus autem si præstò non adfuisset, exhaustis oculi humoribus, in perpetuum cæca euasisset. Quæ ideo apponere volui, vt in hirudinibus applicandis cautè agatur.

De Hirudinibus procedimus ad Fontanellas ^{Fonticulus} siue fonticulos, qui sunt parua vlcera ferro igni- ^{rum inu-} ^{stio,} to, vel medicamento caustico, ad vitiosos humores per eâ euacuandos, reuellendos, deriuandos, atque ita morbos qui ab alijs pendent, curandos vel præcauendos: cauterijs enim inducta vlcera, partem ad Diadosin Rheumaticam (id est distributionem siue protrusionem humorum nociuorum fluentium ad carnosas cutis partes) deducunt, vt ex ijs, quasi fonticulo, quicquid vitiosi humoris cumulatam fuerit, euacuetur. Atque ita in morbis saltem diuturnis, vti myrachialis affectus aut melancholia hypochondriaca est, locum habent fontanellæ: non in acutis, qui subitas euacuationes requirunt. Etsi verò id, quod quotidie euacuatur,

exi-

exiguum sit: tamen quia continuatur, temporis progressu plurimum iuuat. Tempus fonticulos parandi est primò, quandò præsidia mitiora nihil proficere videmus: est enim extremũ præsidium secundùm Hipp: 7. aph: vlt: Quæcunque non sanat medicamentum, ea sanat ferrum: quæ ferrum non sanat, ea ignis sanat: quæ ignis non sanat, ea incurabilia putari oportet. Vbi item corpus benè prius à cacochymia per purgationem, vel à plethora per venæ sectionem depletum fuerit, ne propter attractionem humorum, inflammationes & tumores propè fonticulos excitentur. Secundò, Ver, ratione anni temporis maximè omnium aptum est, quo humores à natura funduntur, viæq; dilatantur. Tertiò, ratione ætatis, pueri tenelli, & senes decrepiti, propter virium imbecillitatem, nō facile tolerant magnum remedium, quale est fonticulus, illi, quòd facile exhauriantur, hi, quòd exhausti sint. Nisi igitur vrgeat grauis morbus alijs remedijs incurabilis, illi ætati est parcendum. Adhibentur autem in affectu hypochōdriaco pro reuulsione & deriuatione humorum, vel in brachijs vt à capite humores reuelantur, vel in cruribus, vt ab epate & liene, vel
 alijs

alijs abdominis partibus trahantur. Et quidem, finistrâ capitis parte affectâ in sinistro brachio; dexterâ in dextro. Iecore affecto, in dextro crure; liene, in sinistro fonticulus ponendus. Etenim cùm fonticuli diligenti curâ indigeant, & quotidie mane & vesperi detegendi sint, eo in loco conuenientiores sunt, quo ipse æger oculis & manibus pertingere potest. Et quia propter humores superfluos, vel euacuâdos, vel reuellendos, vel deriuandos, excitantur fonticuli; humores verò in vasis consistant: non in quocunque brachij vel cruris loco commodè excitatur fonticulus, sed vbi venæ maiores sunt, aut earum propagines: non tamen supra venas, sed propè venas. Et quia crura & brachia ad motum destinata sunt, ne fonticuli propter dolorem, aliquod insigne motui impedimentum adferant, non in ipso corpore muscoli & eius carnosâ parte, ac multò minus circâ tendines & neruosas partes excitandi, sed in spatio seu interstitio inter musculos. Atque id interstitium in brachio ex cubiti valida flexione & extensione: in crure verò, ex pedis flexione & extensione exploratur, apice indicis digiti in musculorum interstitio compresso.

I i

Ita-

*Locus a-
prius pro
fonticuli.*

Itaque in brachio commodissimus fonticuli locus est inter musculum Deltoidem & alium, qui cubitum flectit, bicipitem dictum. In crure verò communiter fiunt infra genu, & tùm in externa tùm in interna parte, sed cùm pars externa nō habeat vicinas venas, interna verò habeat saphenam; & prætereà, interna pars, non habeat latum tendinem, quem vitari oportet, atq; insuper in mulieribus ob vterum: rectiùs paratur fonticulus in interna tibiæ parte, & ea quidem, quæ aptè deligari potest, non nimis propè genu. Fiunt autem Fonticuli, vel medicamento caustico, vel ferro. Medicamento caustico vel cauterio potèntiali hoc modo parantur fonticuli. Loco cui applicari cauterium animus est, capillis, si adsint, priùs derasis, ad defensionem vicinarū partium imponitur Emplastrum Triapharmacum vel aliud conueniens & tenax, in medio ad magnitudinem pisi perforatum, postea locus cauterisandus, scalpello aut phlebotomo superficialiter solummodò vulneratur, donec sanguinis cruore madescere videatur: foramini deinde huic, particula cauterij, magnitudine pisi, sputo prius, si duriùs sit, madefacti, applicatur, vt cutem tangat. Cauterio applicato aliud emplastrum imponendum, quod caute-

*Quomodo
fiant fonticuli
per
cauterium
potentiale.*

cauterium admotum firmet ac retineat; fascijsque membrum obuolendum. Post quadrantem, aut sesquihoram, horam vnam, duas vel tres, prout medicamentum vim operandi habet, omnia remouentur, & eschara seu crusta apparebit, quæ illicò phlebotomo in crucis formam secatur, & vt pisum aut globulum ex cera vel ligno recipere possit, accomodatur. Digestium postea vnguentum & emplastrum tamdiu escharæ, bis in die renouando, superponitur, donec illa separetur, & totalem formam fonticuli acquirat.

Itali, Cauterium actuale, quod fit ferro candente, præferunt. Verùm, cum pauci ferrum ignitum in nostris regionibus admittant, eademque pericula per actuale, quàm per potentiale, si minus benè administratur, introduci possint: cùmque experientia testetur, potentiale sine incommodo applicari posse; in actuali verò tria occurrere soleant, quæ homini molestiam pariant, calor scilicet, dolor, & ignis aspectus, ac horror; modum supra narratum, in melancholiâ hypochondriacâ, in quâ impressiones aliàs semper fortiores sunt quàm in alijs morbis, qui sine omni dolore perficitur, usurpabimus.

li 2

Quo-

*Per can-
terium a-
ctuale.*

Quousq; verò aperta sint ista vlcera seruan-
 da, ex affectûs pertinacia, ægrique viribus col-
 ligendum est. Affectus itaque, si perpetuò fo-
 ueatur à viscerum cachexiâ, naturâ, morbo aut
 ætate introductâ, exempli gratiâ, si quis naturâ
 fit catarrhosus, obstructionibus, morbo hypo-
 chondriaco detentus, vertiginem, apoplexiam,
 epilepsiam, aut alios morbos metuat, si morbis
 articularibus laboret, &c. gestatio fonticuli
 diuturnior, ac per plures annos, imò ad finem
 vitæ vsque continuata, indicatur: cùm obser-
 uationes Medicorum attestentur, eos, quibus
 etiam post multos annos eiusmodi ulcus coa-
 luit, præsentissimum vitæ periculum, sæpè eti-
 am mortem subitanæam incurrisse. Verùm,
 vires si incipiant debilitari, cùm membrum
 fonticulum gerens gracilescit, aut fluxione co-
 piofiore tentatur, cùm ulcus sordidum malig-
 numque euadit, cùm super articulum descen-
 dit, aut spontè exiccatur &c. hisce in casibus
 tempus est, ut vel claudatur ulcus omninò,
 vel alio conuenientiore loco aliud
 excitetur.

TER-

TERTII EMBLEMATIS

Declaratio.

DVobis jam fontibus, Diæterico nempe & Chirurgico, promanantibus, ad tertium Pharmaceuticum progredimur: & ut primus, victus lege; secundus, manus opera; sic tertius, medicamentis medetur: cuius nomine, quicquid nostri corporis substantiam immutat, intelligitur. Representatur autem hic fons, per officinam pharmaceuticam, varia in se tam Galenica quam Hermetica vel chymica, & inter illa preciosa quoque complectens medicamenta, tum simplicia, cum composita; que non minus separando purum ab impuro, aut à Medicis ipsis, aut ab illorum alumnis, dextrè & laboriosè preparata & elaborata esse, sed etiam summâ cum cautione, studio, & experientiâ, agris exhiberi & applicari debent. Quod Laboratorium chymicum sinistra partis, ubi manus admouenda cum Mineruâ; & Bibliopolium dextri lateris, pro frequentiori studio continuando, indicat. Mineralium quoque aquarum usum, in hypochondriaco affectu maximè prodesse, per acidulas va-

sculis suis inclusas, ab officinæ ministro quodam, indigetatur. Denique, omnium medicationum & medicinarum Patronam, propono Beatissimam Virginem MARIAM Deiparam, salutem infirmorum, Salvatore, Natum, & suum, & nostrum, vlnis suis indefessis baiulantem.

*Sanus & huc æger nullo discrimine currant,
Indiget & Diues, Pauper & arte suâ.*

*Hæc est illa Virgo Angelica & dulcis, verum Poly-
podium (Englsüß dictum) Hellebori purpurei veri
(Christwurk) Genitrix, quibus tanquam panacæis, om-
nis pellitur melancholia, curatur hypochondria. Hæc
est Alabastrum unguenti; Armarium vitæ; Exordium
humanæ salutis; Flos florum, & gemma mulierum; Fons
perennis curationum; Gratiâ Dei plena; Hortus conclu-
sus non seminatus; Interitus corruptionis; Lignum vi-
tæ singulis mensibus reddens fructum suum; Lili-
um conuallium; Magisterium fidei; Margarita preciosa celestis;
Microcosmus omnem capacitatem excedens; Nutrix pa-
nis celestis, & omnia nutrientis salutis; Officina medicina;
Pratum totius fragrantie spiritûs sancti; Radix bono-
rum omnium; Solatium in terrâ unicum; Tota mitis, to-
ta serena, tota suavis, tota benigna; Vrna cæli manna ge-
stans. Serpenti venenato caput conterens, mulier amicta
Sole, Lunam pedibus premens: per quam Deus, quidquid
creauit,*

creauit, recreauit; Verè nostra Euphrasia & Origanum. Dedit nobis Deus Euam secundam, sorte tamen diuersâ, quæ virtute spiritûs sancti obumbrata, & amoris diuini thyrso percussa, adeò diuinæ placuit maiestati, ut rem nobis omninò deperditam integram restituerit. Hac sola fuit, toti generi hominum, iuuamen vnicum & expectatum, de quo Deus ipse, in creatione Adami locutus est, faciamus inquit adiutorium simile sibi, istud adiutorium simile, nobis est sola Virgo Maria, quæ nobis fuit vero & unico iuuamento.

Prima parens amoris æstro percita, fructum vitæ comedendi, vitam sibi & nobis eripuit. Secunda parens nostra, ad amorem anhelans diuinum, & solo hoc unico amore, ancilla Domini facta, verbum concepit, salutis nostræ & redemptionis tutissimum & certissimum elementum. Ita ut verè dicere possimus, amor nos perdidit, amor etiam nos restituit; quid enim est Maria? quàm Amari? feminarum nulla est, nec fuit, nec erit post hac, quæ equali solum erga Deum ardeat amore. Vnde meritò benedicta est inter omnes mulieres; Dominus cum ipsa fuit ab aeterno, & gratiâ diuinâ undequaque perfusa est. Cernimus terram primam, parentem nostram, ob deglutitum spiritum ante tempus suum debitum, preparata corruptioni esse obnoxiam, & morti, & nos omnes in peccato ipsius mortem eandem sequi & corruptionem. Salem verò, qui est
terra

terra secunda, pura & nitida ab omni elementari maculâ vindicata, spiritu vitæ imprægnata, ipsam à morte vindicare, & nos omnes ab ipsa morte, & corruptionis totius labe eripere, & tutissimè defendere. Terra sordida & squalida, spiritum vitæ deglutiens, nonne Euam, crimine diuina lese maiestatis conspurcatam, fructum vitæ deglutientem & vorantem, mortem sibi & nobis omnibus asciscentem, representat & exhibet. Sal verò, qui est pura terra, & terra virgo, spiritu vitæ sæcundata, ad vitam rerum omnium nonne sacram & intemeratam Virginem Mariam nobis figurat, quæ sacratissimo utero suo Verbum concepit, & vitæ veræ, verum & unicum spiritum nobis dedit, ad vitam fidelium omnium in æternum consequendam. Nemo igitur cum S. Augustino, satis laudauerit vitam nullis sæculis morituram; nemo satis accusauerit mortem nullis æternitatibus victuram. At qui per fæminam mors, per fæminam vitæ; per Euam interitus, per Aue & Mariam salus; illa corrupta, secuta est seductorem; hæc integra, peperit Saluatorem, Archiatrum supremum, vitæ necisque Imperatorem.

In Candelabro propendente, Cerei conspiciuntur accensi, sed qui Virgini, qui puritati consecrentur: non quia lumine eget virgo purissima; mundi solem peperit: sed quia hoc sacrorum ornatu & religionis ritu, cultus pietatis explicatur, Luna in tenebrarum remedium

medium providentiæ nutu data, cum sola argenteo orbe noctem illustret, infinita tamen stellarum frequentia cingitur: tot facibus non juuare, sed ornare familiarissimum terris fidus natura voluit. Velut Luna, nostra Virgo, nisi quod inconstantiam non agnoscat. Solem refert, & stellas omnes vincit. Quæ est ista quæ progreditur, quasi Aurora confurgens, pulchra vt Luna, electa vt Sol, terribilis vt castrorû acies ordinata? Sed quid cælo lustro stellas, quas in terra inuenio? Vos, ô Bina Sidera, quorû Insignia officinam hanc pharmaceuticam in suprema fornicis parte ornant, Ferdinandus Maria nempe, & Adelaidis, Coniuges, Serenissimi Principes, & spectati Bauaria & Sabaudia fosculli; Charitum cura; Cælestium corollaria; Sexuum columnina; Ætatum specimina: sic annos longè superatis delectu morum, iudicio, sagacitate, sermonis gratia, elegantiaque in compositione vestri, in regijs virtutibus memorabiles; nati parentibus serenissimis digni; delitium horum vnicum; nec satis pro dignitate vni diligis, estis aule dominica admiratio, necessariorum exultatio. Vos inquam, qui communi pietatis tessera animos Maria obstrinxistis, ignes estis, flamma estis, stellæ estis; & Virginem cingitis, Matrem stipatis, Dominam circumfistitis. Vos alumni, filius & filia, vos clientes: in vobis & Virgo pura, & Mater fœcunda, & Domina fortis. Paucis dicam:

K k

cam:

cam: inter vos Maria virgo est, Maria Mater est, Maria Domina & Patrona est; deniq; vt nihil omittam, Omnia.

Ergo venientem, & presentem, non alia vox excipere potest, quam vox sponsi sui. Quam pulchra es, amica mea! quam pulchra es! Imò vt pulchritudinis pretium aestimetur, quam pura es, amica mea! quam pura es! meritò pulchra, pura es; meritò pura, virgo es. Iterum: tota pulchra es, amica mea, & macula nō est in te. Pulchra, quia velut noui diei Aurora, & mater diuini roris; pulchra, quia velut Luna extra nubem splendens. O pulchrum, ò diuinum par! Christus & Maria. Ille est Filius, hæc Mater; ille sponsus, hæc sponsa, ille pulcher, hæc pulchra; ille dilectus, hæc dilecta. Ecce tu pulchra es, amica, ecce tu pulchra es; oculi tui, columbarum. Ecce tu pulcher es, dilecte mi, & decorus: lectulus noster floridus. Qualis Christus talis Maria: ille purus, hæc pura: ille Deus & Homo, hæc Virgo & Mater; imò ille seruus, hæc ancilla. Ast, nisi Jesum feramus, sequi Virginem non possumus: nec Jesum ferre nisi Virginem sequamur. Prorsus, non sine Jesu Virgo est; non sine Virgine Jesus. Imago Dei Virgo est, quæ Deum concepit, quæ peperit, quæ lactauit, quæ nutriuit, Virgo Sole clarior; Oceano purior; Cælo maior.

*Quid opus est verbis? Purissimæ coniunctionis huius
san-*

*sanctitatem, omnis Ecclesia celebravit etas, omnis ordo
 omnis doctrina, & nunc demum senescentibus rerum an-
 nis reuirescens humani generis, pietas stabiluit. Quod
 maius religioni Christiana bonum, Patrum auo accedere
 potuit, quam vt turbato opinionum disidijs orbe, viri pro-
 darent optimi, doctissimi, sanctissimi; quorum operâ &
 industriâ, aurea virtutis renascerentur secula, & nouo
 feruore christiana legis arcana inualescerent, nouo diui-
 nitatis pondere firmarentur, mortalium partim frigore,
 partim scelere expugnato? Societas illa Iesu est; quam
 cum nomino, satis laudo. Illa victrix heresium, pharus
 virtutum, perfectio sæculi, gloria disciplinarum, pedisse-
 qua Christi, arx Ecclesie, alumna Dei. Et tamen vt So-
 cietas duraret, Sodalitas accessit; vt Iesu nomen re-
 luceret, Mariæ adiunctum est. Penes Societatem esse
 Sodalitas debuit; à Iesu athleticus Mariæ cultus pro-
 pagari. In Societate Maria est, vt in Sodalitate
 quoque Iesus esset. Iesum colunt, nominéque possident,
 qui Sodalitatem dirigunt: Mariam colunt, & pecu-
 liari studio asserunt, qui in Societatem adscripti sunt.
 Vnde clarè elucet; Filium sine Matre esse non posse, nec
 sine Filio Matrem. Hos itaq; colam, hos venerabor, his
 inseruiam, & sodalis & medicus, licet indignus, donec
 Lumine adempto animam moribundo è corpore fundam.*

K k 2

Benè

Benè cecinit Medicus quidam Poëta.

*Dulce sapit grauida quod pendet in arbore, pomum
 Et mel, fructus, apis, non nisi dulce sapit.
 Vua, quis ignorat? pectus dulcedine complet.
 Plurima lac purum, dulciter ora rigat.
 Quilibet exoptat dulci gaudere sapore,
 Quilibet & dulci membra fouere mero.
 Dulcia non sunt ista mihi, quæ terra ministrat,
 Virginis & Christi, dulce solamen amo.
 Hoc mihi dulce sapit; nam longè dulcius exit
 Pomo, melle, vua, lacte, sapore, mero.*

E T

*Cymbala dulce sonant digito percussa volanti,
 Testudo dulces reddit & icta sonos.
 Fistula dulciloquas fundit per jugera voces,
 Et spargit placidum chorda canora melos.
 Ipse tubæ clangor dulcis se ad sidera tollit,
 Et vocat ad nutus Martia Castra suos,
 Virgineis modulis meritò jam musica cedunt
 Cymbala, testudo, fistula, chorda, tuba.*

CAPVT

CAPVT XX.

*De Curatione Affectus Hypochondriaci per Pharmacia-
 & primò de philosophatione quorundam hypochondriaco-
 rum medicinas respuentium, de chymicis quibusdam
 rebus, & indicationibus curatiuis melan-
 cholis hypochondriacæ.*

RESTAT nunc Pharmacia, cui alij in eradi-
 catione huius mali primum locum dant: Pharmacia necessaria in curatione melancholia hypochondriacæ.
 corruptos enim & melancholicos humores vi-
 scera interna occupantes & obstruentes, pro-
 pter diuersos meatus & anfractus in quibus hæ-
 rent & latent, per chyrurgiam satis evacuare,
 aut per obseruationem & institutionem licet
 exquisitissimæ diætæ (cum ex optimis cibis vt
 supra recensui etiam subindè exoriantur) impe-
 dire aut expellere nemo poterit, nisi quoque be-
 neficio & auxilio pharmacorum innitatur, pró-
 que morbi, complexionis, consuetudinis, æta-
 tis, sexus, status naturâ & ratione, cuiusque eti-
 am palatui & gustui grata & acceptibilia reme-
 dia tam dogmatica quàm chymica offerantur:
 taliter enim hoc tempore constituta sunt quo-
 rundam hypochondriacorum ingenia & phan-
 tasia,

K k 3

tasia,

tasię, vt præter chymica omnia cętera pharmaca nauseant, & ideò Galenicos & Dogmaticos omnes contemnant; quidam verò tam refractarij sunt, vt licet pinguioris fortunę & optimorum mediorum sint, tamen ob tenacitatem & sordidum auri retinendi studium, solis miraculis aut verbis curari velint, & ideò sapientiores quòd hypochondriaci sint (cùm hypochondriaca melancholia quibusdam signū prudentiæ habeatur) tanquam mortis contemptores taliter philosophantur. Mortem haud improvisò ipsis interventuram: quippe mortem omnibus promiscuè proponi. Rem illis esse satis lautam, ac proinde obitum illorum, nemini detrimento, quin potiùs multis vsui futuram; magnam fortunam, magnum decere animum. Se jam satis Philosophiæ sacris operatos, & abundè scire, non perpetuò timendum, quod semel faciendum. Mortem etiam non terrere sapientes, sed quavis vità esse optabiliorem. Imò stultum, somno delectari, & mortem perhorrescere. Iuuisse aliàs alios, quòd necessitas vocarit: ituros & se, quamcunq; viam ingrederetur morbus, à quo jam obsiderentur. Vitam circæis illecebris fucatam, fallere quidem imperiti vulgi sensus, sed philoso-

*Philosophia
sio cōtem.
propterea
mortalis.*

philosophorum supercilio nihil indignius.
 Quocirca se beneficij loco accepturos, si pos-
 sent maturam oppetere mortem: & breuitate
 vitæ, superare incommoda, quæ fortè adferret
 insequens ætas. Neminem secundùm S. Pau-
 lum Apostolum ad Rom. 9. se voluntati diuinæ
 opponere posse, se fortè ad mortem jam præde-
 stinatos, sibi quæ Fatis cedendum esse secundùm
 Senecam

Fatis agimur, cedite fatis,

Non sollicitæ possunt cura

Mutare rati Stamina fatis,

Quidquid patimur mortale genus,

Quidquid facimus venit ex alto.

Non considerantes, præscientiam Dei, non esse
 causam neque necessitatem, vt hoc aut illud i-
 deò necessariò aut certò fieri debeat, quia Deus
 præuidit, sed ideò præuidere & scire DEVM,
 quod homo liberè hoc sit factururus: in arbitrio
 enim viri esse, siuè faciat siuè non faciat. Vete-
 res quoque Theologos docere. Necessitatem
 præscientiæ Dei non simpliciter esse anteceden-
 tem hominis libertatem, sed consequentem,
 hanc videlicet consensum voluntatis liberum
 sequi, & illum præsupponere. Quare quemli-
 bet

bet

bet ægrum admonere sapientem Ecclesiasticum, c. 38. sequentibus verbis. Fili, in tua infirmitate ne despicias te ipsum, sed da locum Medico, quia creavit eum altissimus, & eius opera sunt tibi necessaria. Manus igitur mouenda cum Minerua.

Quæ tamen speciosa fiducia, quàm breui destituit tales philosophos, vbi vident futes argutias suas difflari, aluo non correspondente, stercora subinde per os erumpere, & gloriosam illam linguam continenter perfundi feda nidorosâ & æruginosâ alui illuie, crebris euomitio- nibus & doloribus, stomachum & totum corpus turbari; caput & cerebrum vigilijs, insomnijs & phantasijs pessimis exagitari; cor maioribus infestari angustijs, palpitationibus & deliquijs, quàm vnquam cõceperant animo. Quàm non tunc lubentes exuunt vmbrales philosophos? quàm non liberaliter omnia promittunt Medicis? quas non proponunt mercedes & præmia (quamuis postea parum aut nihil dent) modo arte illorum vendicarentur ab angustijs, quas intentat vrgens tunc temporis morbus? nullis tunc parcere volunt sumptibus, sed quiduis largiri Medicis: plurima quidem improvida
fibi

sibi excidisse dicunt, sed nunquam cogitasse, tam acerba fore mortis spicula, neque tam imbellia tela, quę imaginaria Philosophia opponeret morti. Se quiduis remedij admissuros, & nihil non acturos, modò liberarentur à præsentissimo hocce vitę periculo. Taliter philosophantur illi, qui sapientię speciem inter mortales tenent, & aureum illum ramum, vt aiunt, aucupantur: præsertim verò ætate graues & senes, qui ratione etatis, hoc est annorum & non morum siue virtutum, sapientię prærogatiuam sibi vendicant: quibus continuè deflorescit formæ nitor, languescit alacritas, frigescit lepos, labascit vigor, molesta senectus, nō jam alijs modò, verum etiam sibimet inuisa. Hi gralli ad lethes fontē producendi sunt, vt simul atq; illic longa poterint obliuia, paulatim dilutis animi curis repubescāt; aut ad Insulas fortunatas, in quibus neque labor, neque senium, neque morbus est vllus, nec vsquam in agris asphodelus, malua, squilla, lupinūmue, aut faba, aut aliud hoc genus nugarum conspicitur: sed passim oculis, firmūque naribus adblandiuntur moly, panace, nepenthes, amaracus, ambrosia, lotus, rosa, viola, hyacinthus, Adonidis hortuli,

L I

Phar-

Pharmaceutica cura consistit in Galenicis & Chymicis medicamentis.

Pharmaceutica itaque cura in melancholia hypochondriaca, consistit in applicatione, exhibitione & assumptione medicamentorum tam Galenicorum quàm Chymicorum, eorumque partim interiorum, partim exteriorum. Sunt autem Galenica, quæ non multum immutata, sed leuiter & antiquorum more præparata exhibentur. Chymica verò sunt, in quibus pura ab impuris exquisitiùs separata, vt faciliùs penetrare, & in minori quantitate assumi possint: nam cum nihil creatum, quod puro & impuro non constet, necessitas postulat eiusmodi diuersarum substantiarum purificationem & separationem: quâ factâ, sibi Medicus medicamenta salubria conficere, iisdemque morbos, primò, Citò, propter summam subtilitatem (quis enim nescit, ea, quæ in summam subtilitatem reducta sunt, citiùs, & è contrario, crassâ & terrestri mole obruta, tardiùs operari) secùdò, Tutò, (si vsus adest circumspectus) quia non amplius sunt impura, violenta & venenata, sed pura, & omnis deleteriæ qualitatis expertia, & tertio, Iucundè, tam ob minimam dosis quantitatem, quàm ob saporem gratum, & non nauseabundum, odorem fragrantem, colorémque amabilem,

bilem, curare & propellere potest. Est autem Chymia duplex. Vniuersalis & Particularis. Vniuersalis circà lapidem Philosophorum versatur, quem multi sibi imaginantur, pauci tamē aut ferè nulli assequuntur. Particularis iterum duplex, vna quæ circà metalla eorūque transmutationes agit, paucis nota & utilis, plurimis verò noxia & perniciofa, ob id, quòd ad extremam paupertatem, per hanc ludicram felicitatem, in indagatione huius artis, redigantur. Altera occupatur circà corpora naturalia, eorūque partes, causas, affectionesque inquirat, Medicinæ faciendæ gratiâ. Hæc dicit & sanat, utilisque est ad morbos pellendos, præsertim cùm facundiam in dicendo, promittendo & prædicando habeat comitem, adeoque à nemine Medicorum contemnenda, sed plenis vlnis excipienda & admittenda, quæ Chymiatria effata, quasi essentiam extrahens vocatur. Extrahitur autem essentia ex corporibus naturalibus tanquam obiecto huius artis: & primò ex animalibus, aëreis, terrestribus, & aquatilibus: secundò, ex vegetabilibus, vt arboribus, fructibus, & herbis: tertiò ex mineralibus, vt metallis, medijs mineralibus, & lapidibus. Constant autem

L l 2

hæc

Chymica
medica.
mentia cō
stant ex
tribus prin
cipijs.

hæc omnia ex tribus Principijs, quorum conjunctione conflata sunt hæc corpora, & eorum substantia vnita. Primum est, *Sal*, qui purgat, mundificat, balsamóque suo conseruat, ac in illa dominium habet, quæ tendunt in putrefactionem, & analogiâ Terræ respondet. Alterum est, *Mercurius*, qui aufert omne, quod habet consumptionis initium, & confertur Elemento Aëris & Aquæ. Tertium est, *Sulphur*, quod in ea, quæ superflua sunt ex alijs duobus, ac incipiunt corrumpi, dominatur, & assimilatur Igni, propter flammam, quam facilè concipit. Specimen datur à lignis viridibus, quæ si cremes, egredietur primùm aquosum quiddam, quod ignis flammæ concipiendæ planè inidoneum est, & in fumum conuersum, si colligatur, in aquam resoluitur, diciturque *Mercurius*: deinde exhibit oleaginosum quiddam, facilè inflammabile, quod in vapores resolutum, si cohibeatur, in oleum abit, vocaturque *Sulphur*. Tandem remanet siccum terrestre, quod ex cineribus aquæ beneficio extrahitur, inque humido & frigido resoluitur, calore autem concrefcit, ac *Salis* nomen obtinet. Ita *Lac*, substantiam continet sulphuream butyrosam, deinde mercurialem ferosam, & tan-

tandem salinam caseosam. Ita oui albumen mercurium exhibet, vitellum sulphur, pelliculæ & putamina salia. Pari ratione ex Garyophyllis, aqua mercurialis præstantissima, oleum sulphureum excellentissimum, & ex fecibus sal candidissimum elicitur. Felicissimè autem curabit Medicus, præsertim hunc hypochondriacum morbum, si partim Galenicis, partim Chymicis eundem curauerit medicamentis: & quidem recentem & mitiorem, Galenicis; inueteratum autem & contumaciorum siue habituatum, Chymicis, hoc est magis penetratiuis & fortioribus. Cautus quoque sit in eorundem præparatione & administratione: nam chymica medicamenta, in manu indocti, sunt tanquã venenum aut gladius in manu furiosi & fatui.

Chymia enim, non est ars sui generis, sed est præparatio medicamentorum, & propterea propriè loquendo pertinet ad artem pharmaceuticam, nec nisi in Pharmacia de eã tractari debet. Non fuit inuenta à Paracelso, sed pluribus ante illum natum seculis, exculta à Raimundo Lullio, Villanouano, & alijs quamplurimis, quorum habemus multa laudanda remedia chymica, aquas, quintas essentias, stillatitia balsama,

fama, & alia eiusmodi, qui tamen eandem cum Galenicis profitebantur Medicinam. Vnde præparationem istam remediorū chymicam, Medici non improbant, quamuis sub eo nomine multæ fiant fraudes, & fermè omnes impostores hoc pallio technas suas occultent & tegant. Paracelsica autem hæresis, quamuis maximè vtratur remedijs chymicis, vulgari tamen modo præparata, quæ Galenica vocantur, non respuit, vt videre licet in multis apud Paracelsum locis, & consilijs, in quibus sæpè remedijs vtitur chymicè non præparatis, imò integris, tantummodo inter se variè permistis. Ita vt quò ad hanc Medicinæ partem, quæ medicamentorum præparationem spectat, non magis vnam, quàm aliam affectasse videatur Paracelsus.

Indicationes curatiue affectus hypochondriaci.

Indicationes autem curatiuæ affectus hypochondriaci per Pharmaciā, sunt primò euacuatio humorum vitiosorū in hypochondriorum locis hærentium: discussio quoque vaporum, qui ab ijs eleuantur, & variorum symptomatum causa sunt. Nec solum viæ illæ per quas isti humores nociui euacuandi sunt, lenientibus medicamentis expurgandæ, sed cùm crassiores sint, & ob ventriculi coctionem læsam pitui-

pituitosi & visceri humores admisceantur, incidentibus, attenuantibus, aperientibus ac detergentibus opus erit. Cúmque humores sint calidi, vasáque in quibus continentur calidiora & sicciora, inflammatoriámque quasi dispositionem habeant, non solúm citrà insignem calefactionem hæc peragenda sunt, sed & moderatè refrigerantia & humectantia, illámque intemperiem corrigentia admiscere debemus. Postea partium intemperies & debilitas corrigenda, naturalisque constitutio conseruanda & roboranda, ne humores hi vitiosi regenerentur. Tandem partes, quæ humores & vapores illos suscipiunt, atque ab ijs afficiuntur, roborandæ, & ab insultu humorum & vaporum defendendæ, vaporésque à partibus principibus auertendi, ac symptomata tollenda. Difficulter hæc omnia expedientur, quia indicationes dantur cōtrariæ: ventriculus enim debilis calida requirit: attenuantia, incidentia, aperientia, ac detergentia medicamenta, pleraque quoque calida sunt; contrà, inflammatoria illa vasorum dispositio & humorum calida intemperies, refrigerantia expetit. Cautè itaque agendum, ne dum vni prodesse studemus, alteri noceamus.

CAPVT

CAPVT XXI.

*De Curatione per Lenientia Aperientia Incidentia &
Digestiua medicamenta,*

Ro prima itaque indicatione explenda, vt primæ vię primùm euacuentur, primò leniora medicamenta exhibenda, ne per fortiora à longinquo & toto corpore vitiosi humores versùs primas vias trahantur, ibique cumulentur, à calidioribus quoq; & ficcis medicamentis, viscerum & vasorum intemperies cumulentur. In hunc finem profunt Enemata lenientia cum Platero, quia intestina penitiùs subeunt, & à venis mesaraicis illuuei partem euacuant, aluum humectant, & vasorum temperant calorem. Syrupus violarum solutiuis, de Cichoreo cum rhabarbaro, Magistralis, Aloë, Cassia correcta cum sem: anisi, vel cum additione specierum hieræ propter flatulentiam, Polypodium, Fol: sennæ. Elect: lenitium, diacatholicum, diaphœnicum, &c. Vomitus etiam in principio, sed lenioribus medicamentis conuenit, vt si quid pituitosæ & excrementitiæ materiæ in ventriculo hæreat, reijciatur, ne post aliorum medi-

Medicamenta Lenientia.

Vomitus.

medicamentorum vsum ad penitiores corporis partes deducatur. Pro alui itaque lenitione iniiciatur talis Clyster.

*Rec: rad: althæa, polypodij qu: ana Dr: vj. Herb: Mal- Clyster Le-
ua. Parietar. Althæa. Violaria. Mercurial. ana. mj. Flor: ^{nies.}
chamemel, mß. Furfur. in petialigat. mj. Prunor: n. x.
Coque in aqua pura. Colatur, Rec: ^{ßj.} in qua dissolue.
Elect: Lenitiui vel Diacathol: Vnc. j. Elect: Hiera simpl.
Dr: ij. Mell: rosat: colat: Ol: violar: ana Vnc. j. Ol. cha-
memel. Vnc. jß. Vitell: Oui. n. j. f. Clyster. Pro Vomi-
torio exhibeatur sequens.*

*Rec: succi radic. raphani, expressi Vnc. iij. Hydromel. Vomito-
Vnc. iij. In quibus mistis macerentur per noctem radic: ^{rium.}
Asari contus, Dr: ij. manè colentur & exprimantur, li-
quorque tepidè propinetur.*

Talia igitur primò exhibenda medicamenta, quæ primas detergunt vias, & cloacam corporis eluunt: nam succus crassus ventriculo & intestinis adhærens, parietes eorum quasi incrustat, vnde aluus pigrior, deterforio opus habet, quod simul leniendo saburram excludit, quale est Aloës insuccata, quæ à Montano Conf: 232. *Pradica-
tur Aloë
insuccata
pro laxati-
o.* & 233. laudatur, eique solam prærogatiuam dat, quæ stomachum confortet, in quo versatur cardo: & Platerus idè præfert, quia reserat hæ-

M m

morrhoi-

Obiectio. morrhoides. At jam erunt, qui adserant, Aloën sicco obesse ventriculo? quibus ego siccum dico me statuere: quemadmodum senex frigido & sicco est temperamento, qui tamē superfluis multis scatet excrementis. Ventriculus, intestina, copiam eorum habent, & tamē sicca & subcalidā intemperie lædunt chylicationem. Excrementis igitur debetur Aloë, cuius exemplum paulò post dabitur, vt nutrita & imprægnata bonis succis, quasi appropriata reddatur, ad humorem peccantem euacuandū. Ad cuius normam plures possunt dari compositiones Aloëtica: siquidem Aloë prout succo inebriatur ita & efficaciter agit. Sic cacochymico podagrico, cui serum abundās, Aloën succo rad: Ebuli, & cort: sambuci, ac primulæ veris, nutritam imprægnatamque, cum optimo successu ad scrup: exhibere possumus. Contra vertiginem & Apoplexiam cum succo Rutæ. Contra ventriculi debilitatem, & inflationem coli intestini cum succo Absynthij, nutritam dabimus. Taliū pilularum vsus esse potest septimo aut decimo quarto quoque die, vt fermentatus nimium humor expurgetur: & Montanus, Aloën in pauca dosi ideò trahere vult, quia potest materiam

*Aloës v.
fiss.*

riam

riam peccantem contingere Conf: 232. qui iubet omnia electiuè trahentia cauere, & ijs uti, quæ non è longo trahunt, sed solo contactu Conf: 233. Cùm benedictæ & quasi lenientes medicinæ exhibitæ in maiori quantitate plus trahant, quàm electiuè educentes in pauca. Conf: 232. Placet subiungere aliquam delineationem.

*Rec: Aloën succoteram subtilissimè puluerisatam, Formula
Vnc: j. vel quantum vis, pone in vas vitreatum, & Aloës nu-
trita,
laua vicibus tribus vino albo tenui, ita ut singulis vicibus
vinum absumat, idque fiat in loco calido aut Sole,
moueatur sepius in die, donec exiccata ad duritiem fue-
rit, ut in puluerem redigi possit. Post tertiam exiccationem
rursus puluerifetur, sed immergatur & nutriatur
succis sequentibus. Rec: succi florum Persicorum, succi
pomorum redolentium, succi borraginis an. q. s. singuli se-
paratim affundantur, & aloës ijs nutriatur, ita ut à sin-
gulis separatim humectatis aloës inebrietur, & in sole, vel
calido loco siccetur, ita ut puluerisari possit. Puluerisa-
ta & nouo succo perfusa semper benè agitetur, donec aqua-
biliter in massam vertatur. Si itaq; Aloës his succis quan-
tatem auxit, & jam massa una est. Rec: Rhabarbari
electi & puluerisati Dr: j. infunde in vino albo, & aqua
flor: persicorum, an. q. s. ad madesactionem dicti pulueris,*

M m a

expri-

264 MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.

exprimatur hæc infusio post 24. horas fortiter, qua expressione Aloë madescat, imbuaturque ac quasi inebrietur, nutriaturque; agitetur tota massa sæpius, & in sole siccetur aliquo modo: addantur deinde Myrrhæ electæ scr:ß. nucis myristica Dr:ß. f. massa. De qua sumatur scrup: j. pro alui deterfione, seu purgatione, mensibus singulis bis terque, prout aluus respondet. Videmus tamen quosdam Aloën sine effectu assumere & latitare inertes pilulas in multis corporibus: quare interdum de alio cogitandum. Commendatur autem tunc hoc Electuarium.

Non omnibus conuenit Aloë

Electuarium lenitissimum.

Rec: Fol: sennæ Alexandr: mund: Vnc. ij, Fol: Ceterach. Cort: Tamaricis an. Dr. ij. infunde in vini Rainfalici seu Puccini Mensura una id est ℥ ij. ponderis civilis per horas 24. deinde bulliant leui ebullitione, in hac colatura fortiter expressa, rursus infunde per horas octo passularum corinthiacarum Vnc. iij. Prunorum paruorum exoffatorum par. v. Pulpæ Tamar: Indorum Vnc. jß. Bulliant iterum ad tertias, pistetur & mittatur per setaceum, addendo Manne Calabrinæ Vnc. ij. Tabularum de Oleo Anisi Vnc. j. M. f. Electuarium s. a. utatur cochleari uno aut altero, pro ut aluus respondet, per se, aut soluto in juscule aliquo.

Aperientia incidenda & altera

Primis itaque vijs euacuatis per lenientia medicamenta, antequam ad electiuè purgantia seu solu-

solutiua feramur, pro secunda indicatione ad-
 implenda, primùm ante omnia exhibenda & ^{rantiã mē-}
 præmittenda sunt ea, quæ materiam peccantem ^{discamen-}
 calidam leniter alterando seu refrigerando, cras-
 sam incidendo & attenuando, crudam conco-
 quendo ac digerendo præparant, obstructio-
 nésque viscerum ac vasorum reserant. Etsi e-
 nim humores hi coctionem propriè non requi-
 rant, vtpote qui putridi non sunt, nec sanguini
 in vena caua permixti: præparatione tamen in-
 digent, & crassi ac viscidi attenuandi, incidendi
 & detergendi, atq; adusti temperandi. Ad hæc
 peragenda, vtilia sunt simplicia & composita.
 Simplicia sunt fumaria, endiuia, cichoreacea ^{Simplicia,}
 omnia, cuscuta, lupulus, scolopendrium seu ce-
 terach, absinthium, carduus benedictus, cen-
 taurium minus, violaria, malua, borrago, bu-
 glossum, rhabarbarum monachorum, spina-
 chia, &c. Radices quinque aperientes, cichorei,
 asari, liquiritiæ rasæ, capparum, fraxini, tamaris-
 ci, chamædrys, chamæpitys: flores 4. cordiales:
 sem: 4. calid. & frigida maiora, & huius census
 alia. Composita sunt. syr: de succ. fumiterr: ^{Composita,}
 violar: capill: veneris, adiantinus Fernelij, de po-
 mis, de succo borraginis, endiuia, de corticibus

M m 3

&

& acetositate citri, de absynthio, bizantinus
absque aceto. Aq: fumarix. borrag: bugloss:
lupuli: melissophyl: endiu: cichor: violar, &c.

Chymica. Chymicis in usu sunt: magisterium tartari &
omnia è tartaro parata, ut sunt, cremor tartari,
cristalli tartari, tartarus vitriolatus, tartarus
chalybeatus. Ex his verò nunc mitiora nunc
fortiora eligenda, pro natura humoris, & loco
in quo subsistit: nam cum ipsi lieni humores
impacti sunt, fortioribus medicamentis opus
est. In primis verò in usu horum medicamen-
torum perpendendum, an acida, an verò nidoro-
sa cruditas plus ægro molesta sit, & ad hoc ma-
lum conferat. Etsi enim ex utraque generari
possit, tamen secundum hanc vel illam ut ac-
cidentia variant, ita etiam curandi ratio variat:
etenim in acida cruditate calidioribus uti licet:
in nidorosa verò, & ubi insignis adest phlogo-
sis, temperatioribus utendum, cichorio, borragi-
ne, quibus aliquid oxymelitis addi potest. **A**
De medi- Crollio quidem tartarus vitriolatus, uni-
camentis versale digestivum appellatur, & à non pau-
ex Tart. cis vix vlla medicamenta præscribuntur, qui-
ro, an illa bus non cremor & cristalli tartari & tartarus
semper pro vitriolatus admisceatur: unde fatendum, è tar-
sint. taro

taro parata medicamenta in humoribus melancholicis crassisque incidendis & attenuandis, ideoque obstructionibus aperiendis, magnam vim habere. Cùm verò sæpè accidat, vt in affectione hypochondriaca bilis atra, humorésque falsi & acerbi, atque omninò acres, & qui ignis quasi seminaria in se continent, reperiantur: talibus certè humoribus, tartarus vitriolatus & huiusmodi acria medicamenta non conueniunt, cùm eorum acrimoniam nō retundent, sed eā potius vsurpanda, quæ prauas qualitates talium humorum temperent: & omninò contrariæ qualitates contrarijs opponendæ.

Itaque I. sequens Apozema præstans erit.

Apozema.

Rec: Polypod: qu: Vnc. j. β. Herb: fumar. betonic. scolopendr. chamædr. meliss. borragin. bugloss. violar. an. mj. Maioran. Carduibened. thymi. chamæpit. cuscut. capill: vener. ana mss. Flor: ros: rub. nymph. violar. borrag. bugloss. anthos. meliss. tunic. stech: arabic. lupul: salict. ana. P ij. Rad: s. aperitiu. cichor. liquir: ras. ana vnc. j. Cort: rad: cappar. fraxin. tamar. an. Dr. β. Epithym: cret. Dr. vij. Passul: min. leuiter conquass. Dr. v. Prunor: acid: exoss. Par. xx. sem: 4. frig: maior. an. Dr. j. minor. ana Dr. β. anisi. fenic. an. scr: iij. pæon. ocym. garyophyllat. ana. scr: ij. Tart: albiss. crud. vnc. β. Cort: citri. macis. cinam.

268 MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.

nam, an. Dr. j. β . galang. nuc: moschat, cardam: min. ana
 scr: j. concisa & contusa omnia debito modo infunde per
 noctem in seri lact. parte vna, aquarum fumar, borragin.
 bugloss. violar. ana q. s. parte altera, postea sub Diplomati.
 coq. adjust. Apozemat, consist. Apozema opt. colat. & cum
 alb. oui clarific. iterum sub Diplom. redig. ad rem. ib iij.
 Usus: Rec: Huius decoct. unc . iij. adde syr. de pomis. de
 cort: citri. e succ: violar. ana unc . β . Misce pro Digestiuo.
 Postea Rec: Decoct: preced. preparator. Vnc . j. β . dissolu.
 in ijs. Elect, Diacathol. Dr: vj. Essent. fol. sen. Dr. ij, ad-
 de syr: de pomis Vnc . β . Acid, Tartar. Dr. j. spir. salis gutt.
 vj. Ol: anisi gutt. ij. m. f. Haustus. vel. Rec: Decoct: præ-
 parator. Vnc . ij. β . dissolu. in ijs Elect: Diacathol. Vnc . j.
 Extr: fol: sen. scr: iij. Helleb: nigr. scr: β . adde. syr: viol:
 carulei Vnc . β . Ambr. gryf. gr. iij. spir salis gutt. v. M.
 pro Haustu. vel. Rec: Decoct. preparator. cum Dr. ij. sem:
 anisi Vnc . j. β . Extr: fol: sen. Dr. ij. syr: viol. Vnc . β . cre-
 mor: Tart. Dr. j. spir: salis gutt. vj. M. f. Haustus. Nota.
 Purgantia hæc alternatim & successiuè quater-
 nis diebus secundum motum humoris melan-
 cholici exhibeantur, biduo vacuo semper Dige-
 stiuâ præmittendo seu administrando.

Si æger apozema respuat, fiat secundum do-
Claretum. ctissimum Sennertum tale Claretum aut Destil-
 latum.

Rec:

Rec: rad: fœnicul. eryngij, helen. scorzonera. ana. Vnc.
 β. Cort. tamarisc. rad: cappar. polypod: qu. an. Dr. vj.
 cort: citri Vnc. β. Zedoaria Dr. ij. chamadr. ling: cerui-
 na: mel: ssa. capill: veneris. absinth. an. mβ. flor: borrag:
 bugloss. an. mj. cinamomi. Dr. ij. spic: indic. ligni aloës an.
 Dr. j. affunde vini Nekarici vel Rhenani calefacti ℥ vj.
 stent aliquandiu in infusione, & postea aliquoties traj-
 ciantur per manic: Hipp: vltimò adde sacchar: albiss: Vnc.
 iij. mane post iusculum, vel in prandio & cœna,
 loco primi haustus vsurpetur. Vel paretur tale
 Destillatum. Rec: rad: aperient, Vnc. j. helen. Dr. vj. ^{Destilla-}
 cortic: tamarisc. fraxin. an. Vnc. β. meliss. betonic, cha-^{tum.}
 medr. chamapit. an. mij. card: benediēt. mj. sem: anisi. fœ-
 nicul. ana Vnc. β. flor: bugloss. genist. centaur: minor. an.
 mj. macerentur omnia in aq: borrag. ℥ iv. vini ℥ iij. po-
 stea colentur. colatur: adde succi fumar: ℥ j. cochlear.
 ℥ β. trochisc. de cappar. Vnc j. destillentur. Destillatum
 exhiberi potest vel solum, vel cum syrupo bor-
 rag: aut alio, aut etiam addi oxymel scil-
 litic, vel tartarus vitriola-
 tus.

CAPVT XXII.

De Curatione Affectus Hypochondriaci per Purgantia medicamenta.

Vbi præmittuntur Leges ante assumptionem medicamentorum purgantium.

*Leges in
exhibitio-
ne medi-
camento-
rum pur-
gantium
obseruan-
da.*

Ræparato itaq; humore, Purgatio est instituenda, sub legibus tamẽ sequentibus.

I. Ne in principio in hoc affectu vehementioribus & validioribus medicamentis vtamur: siquidem laborantibus ventriculo & partibus illi vicinis, fortiora non conueniunt, cum debilitatem & siccitatem ventriculi augere, & caliditatem hypochondriorum fouere possint: fatiùs itaque fuerit, primò lenioribus agere, & quæ à proximis tantum partibus, in quibus noxia materia detinetur, hanc trahere valeant: vbi etiam maximè conueniunt Enemata, quæ tamen non sint admodum acria, sed potius temperata, ita vt simul flatus dissoluere, & æstuantem partes refrigerare possint.

II. Quod si contingat, vt mitioribus hiscè aliquoties exhibitis nihil omninò proficiamus, malum verò interea altas radices egerit, ad fortiora

tiora & validiora nonnunquam, in robustioribus tamen corporibus (cùm duro nodo durus quærendus sit cuneus) ascendere licebit, modò debilitas & caliditas viscerum aliquo pacto remiserit, febris nulla adsit, & vires satis cõstent. Semper tamen præstat, si aliquas saltem morbus inducias præbeat, iterare seu frequentius exhibere medicamenta lenia, quàm valentioribus semel & vno impetu naturam prosternere.

III. Et hoc in recta purgationis administratione neutiquam prætereundum, ne humoribus mixtis in corpore existentibus, illos omnes simul & semel euacuemus, cùm in transitu vnus humor impediatur alium, sed primò pituitam crassam, si quæ adest, cùm illa meatus, per quos transit, obstruendo, reliquos in corpore humores detineat, nec liberiùs exire sinat, educamus; postea verò reliquos humores deturbemus.

IV. Atque hoc ipsum fieri oportere, tum ipsa corporis structura, tum vsus partium satis superque demonstrant: cùm enim ob nimium calorem, venæ mesaraicæ, chylum crudum & inconcoctum, ex stomacho sicciore, debiliore, & ægrè coquente, auidius justo rapiant, hepar

N n 2

verò

verò tam primarium quàm vicarium (lien putà) supercalefactum itidem alimentum è mesaraicis non satis elaboratum ante perfectam concoctionem in sui cuiusque nutrimentum attrahant, vnde & postmodum venæ reliquæ iterum suam portionem accipiunt, pituitosam materiam ex alimenti partibus reliquam, à neutro prædictorum viscerum totam expetitam, in præfatis venulis & intestinis relinqui, ibidemque indies cumulatam ac coaceruatam, crassitie & visciditate suâ meatus obstruere plausibile est, adeò vt etiam ratio aliqua adstrictionis alui hypochondriacis satis familiaris, hinc desumi possit: vnde ratione necessariæ consequentię, mesaraicas venas & intestina primùm ab infarctu viscidæ materiæ liberanda (cùm causæ præternaturales eo, quo se mutuò pepererunt, ordine tollendæ sint) postmodum verò alios quoque humores peccantes euacuandos esse, in propatulo est.

V. Si cruditas acida adsit, & humor aliquis pituitosus ac viscidior admisceatur, paulò fortiora & pituitam etiam purgantia, vt agaricum, turbith, spec: diaturbith, episcopi, & similia admiscere licet: eâ tamen cõditione, vt ægri sum-

to

to medicamento vltra duas vel tres horas non jeiuent, ne vis fortioris medicamenti vltra epar & lienem, ad remotiores partes penetret, sed solùm id, quod circa ventriculum & epar ac lienem est, euacuet. Si verò nidorosa cruditas præcesserit, lenientibus vtendum, vt mannâ. fyr: rosar. vel violarum solutiuo, rhabarbaro. folijs senæ. Et ne calor viscerum purgantium vsu quocunquemodo augeatur, vtile est, post sumptum purgans paulò ante cibum haustum bonum feri lactis caprini fumere, quod & purgans abstergit, & calorem illum in visceribus temperat.

VI. Si crudi humores in ventriculo generentur, ex solo caloris innati defectu, id quod in literatis & studio nimio deditis comunitè accidit (& tum ructus ac flatus, qui emittuntur, & aciditatis & nidoris expertes sunt) à frequentioribus purgationibus abstinendum; cum ab ijs calor natiuus ampliùs debilitetur: sed calor natiuus augendus & fouendus, & bona diæta ordinanda. Ita si humores adusti, & intemperies calida maior sit, à valentioribus medicamentis abstinendum. Si verò humor crassior, & intemperies minor: fortiora tutiùs vsurpantur.

VII. Cùmque viscera in hoc affectu siccita

te nunquam careant, à valdè calefacientibus & siccantibus abstinendum; contrà, semper vtile est, medicamenta humectantia, & quæ alterandi vim habent, admiscere. Hâc ipsâ de causâ aloës frequentior vsus non satis commodus est, præsertim si copiosius sumatur, ita vt ad vasa illa, calidâ & siccâ intemperie laborantia, & epar, penetrare possit. Interim si minore quantitate, & paulò ante cibum sumatur aloë & ex ea composita medicamenta, pituitosos humores è vètriculo & intestinis abstergere possunt.

VIII. Utilissimum quoque fuerit alterantia & præparantia purgantibus miscere, & inde idonea humori præparando & euacuando medicamenta præparare, eâque sæpius exhibere.

IX. Quandoquidem etiam humor huius mali causâ pertinax sit, & vnâ vice non tollatur: necessarium est purgationem aliquoties repetere, & per epicrasin sensim materiam euacuare.

X. Si post purgantium vsu, medicamentorum reliquæ aliquæ, vel intemperies aliqua supersit, refrigerantium, attenuantium, aperientium, & detergentium vsu, eâ absumendæ & tollendæ, ac venæ & viscera alteranda.

XI. Vomitoria in assuetis etiam repeti possunt.

sunt, & pro ægri tolerantia nunc leniora, nunc fortiora vsurpanda: per vomitum enim commodè euacuantur humores, qui in ventriculo gignuntur aut resident, vt & ij, qui in liene, cauitate jecoris, & pancreate continentur: vnde fit, vt non rarò ex his locis crassissimi & maximè contumaces humores, qui alijs medicamentis extirpari non possunt, & diuturni, qui ab ijs pendunt morbi, curentur, teste Sennerto lib. 5. institit: part: 2. sect. 1. cap. 9. Si itaque res suadeat, excitandus est asperille & membrorum jeiunus fractor vomitus, ex longioribus interuallis, post cibum, in hoc affectu, leuioribus tamen primò, vt sunt, aqua hordei, vel simplex tepida, cum pauxillo mellis & salis, ptisana cum melle, hydromelite, oxymelite simplici cum aqua tepida, jusculis pinguibus, syrupo acetoso, violato, &c. Vbi verò malum hoc pertinaciter perseverat, fortioribus etiam ex mineralibus petitisid fieri potest, ceu sunt: asarum. rad: elleb: albi. vomitium Conradi, quod paratur ex rad: elleb: albi. bryon. cyclamin. & describitur ab Heurnio lib. 2. meth. ad prax. c. 21, Gilla Theophrasti. Mercurius vitæ, vomitorium Hartmanni. Aqua benedicta Rulandi & Quercetani.

ni. Aqua nucum viridium. Syrupus emeticus Sennerti, &c. Optimo cum effectu, in quotidiana praxi mea, vtor oxysaccharo vomitiuo sequenti.

*Vomitiviũ
vsuale.* Rec: Vitri Antimonij pulu: Dr: ß. Aceti vini albiff.
Vnc. viij, infundantur in B M. leni igne per horas xv. colaturæ adde sacch: albiff. Vnc. iv. reduc in patina vitrea ad consistentiam. Dosis à Dr: ij. ad vj. Quidam loco vitri antimonij, accipiunt crocum metallorum, veletiam flores antimonij. Cauendus verò vomitus in ijs est, quibus ventriculus est admodum debilis, quique ad vomitum non sunt apti & idonei (cum difficulter vomentes à vomitu arcendi sint, teste Hipp. 4. aph. 4.) vt obefiores, maximè, si frigus hybernum accedat, vt & in ijs, quibus ex quavis occasione caput facile dolet; sicuti etiam in vomitorijs eligendis ex mineralibus petitis summâ cautione opus est, ne in grauissima pericula ægrotos conijciamus, vt sæpenumerò contingit: qualia exempla apud Rosenber. in Ros: nob. latric. exercitat. 21. 22. Camerar. in syllog: memorab: med: & mirab: nat: arcan: cent. 10. part. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20, & alios passim videri possunt.

XII, In-

XII. Interdum etiam in hoc malo rutò & cum utilitate medicamenta diuretica adhiberi possunt, maximè temperata seu aliquantulum refrigerantia, ceu sunt rad: 5, diureticæ, graminis, liquiritiæ, capill: veneris. sem: 4, frig: maior, caro & sem: pepon: cucurbit: cucumer: hordeum, fraga, semen Halicacabi, seu Alkekengi fructus. syr: de althæa Fernelij. Spiritus salis, &c. siuè illa dococta, siuè destillata ex quibusdam facta fuerint: humor enim melancholicus maximè serofus & aquosus cùm sit, egregiè illum medicamēta diuretica expurgare solēt. Quamuis Hollerius in Scholio in cap. 40. nullam viam esse à liene ad renes putet, nisi multiplici tractu in venam cauam regurgitans humor eò perueniat: tamen res longè aliter sese habet, & expedita satis, nec ita longa via est à liene per arteriam cœliacam ad arterias emulgentes, & ab his ad renes. Hinc etiam Gal: 2. ad Glau. c. 2. renes & lienem per vrinas expurgari docet. Testatur id etiam experientia, ac sæpè obseruauimus, ab hypochondriacis & lienosis nigerrimas vrinas, & quidem cum cōmodo redditas fuisse. Quod etiam Antonius Valetius obseruauit, qui,

Diureti-
corū uti-
litas.

○ ○

IN

in exercitat. in modò allegatum caput Hollerij
idem refert.

*Diaphore-
tica &
Physagoga
caute ex-
hibenda.*

XIII. Nonnulli hic porrò, si flatus valdè vr-
gent, ex communi consuetudine ad diaphore-
tica, carminatiua seu physagoga electiuè sic di-
cta confugiunt: verùm viderint illi, ne ijs, præ-
sertim calidioribus, & quidem intempestiuè
exhibitis, calorem viscerum præternaturalem,
sicque causam atque originem ipsius ægritudi-
nis augendo, flatus potius cumulent, quàm dis-
sipent, atque ita ægro hac in parte non solùm
noceant, verùm etiam interitum persæpè acce-
lerent.

*Chalybs
Acidula
& Ther-
ma extre-
ma reme-
dia.*

XIV. Etsi verò quandòque purgantibus, &
hactenus propositis medicamentis sæpè repeti-
tis, malum hoc tollitur: tamen si paulò contu-
macius, & diuturnius sit, ijs non semper cedit.
Vbi ad tria efficacissima remedia tandem con-
fugiendum est. Chalybem. Acidulas, & Ther-
mas. Verùm in horum & similium vsu, prudens
Medicus semper ad morbum, causas, sympto-
mata, ægri temperamentum, habitum corpo-
ris, ætatem, tempus anni, & alia respiciat necesse
est: ex quibus faciliè colliget, quidnam magis
vrgeat: an magis refrigeratione, an calefactio-
ne,

ne, aut humectatione opus sit, & quodnam remedium ager facilius & commodius perferre possit. Vbi etiam semper oraculum Hippocratis ante oculos habeat: vt in morbis profit, aut saltem non noceat.

XV. Consultum est denique, vt interdum ab omni remedio abstineamus, & Naturæ aliquam remissionem concedamus, quæ aliàs assiduis remedijs affligi solet, quiescens verò recreatur, & validius hostem deinceps aggreditur, illumque facilius superat, cùm aliàs etiam nulla maior perniciēs sit, & quæ magis in incurabiles ægri tudines deducat, quàm pharmaca præsertim fortia multiplicare, sæpiusque repetere. Opportunè quoque & tempestiuè taliter affecti singulis annis non solum Vere, sed etiam Autumno purgandi: sicuti Galenus hoc facere solitus est, qui se hoc modo multos ab ista labe præseruasse gloriatur.

CAPVT XXIII.

In quo proponuntur medicamentorum purgantium formula in hoc affectu exhibenda.

*Medica
mōta pur-
gantia mi-
tiora sim-
plicia.*

*Composita
mitiora,
Galenica.*

PURGANTIA itaque in hoc affectu adhibentur aut mitiora aut fortiora, eaque vel simplicia vel composita. Mitiora sunt, epythimum, polypodium, sena: Montanus cassiam summoperè commendat, vt quæ qualitatibus manifestis, substantiâ & virtute aromaticâ huic ægritudini maximè conueniat, quia tamen flatulenta est, corrigentibus opus habebit: fumarîa, myrobalani Indæ, &c. Ex quibus Decocta seu Apozemata, Infusa, Diluta, parari possunt, præparantibus antea descriptis admixtis. Composita verò partim ex Galenicorum, partim ex Chymicorum familia desumi possunt. Galenicis familiaria sunt: Decoctum senæ D. Germanis, syr: de polypodio, de epithymo Mesuæ. de fumarîa maior & minor eiusdem. syr: ex multiplici infus: rosar. & violar. de cichor: cum rhab. Diafer: Andernaci. Puluis senæ præpar: Montagnanæ. Puluis melanagogus Quercetani. Syr: de sena Augustanorum. Syr: melanagogus

gogus Dorncreillij. Electuarium lenitiuum Nicolai & Florenzolæ. Passulæ laxatiuæ, Diacatholicon, &c. Chymicis in vsu sunt. Essentia foliorum senæ. Arcanum ex iisdem absque vlla additione paratum. Extractum eorundē &c.

Chymica.

Fortiora simplicia sunt. Lapis Lazuli. Lapis Armenus. Helleborus niger. Antimonium, &c.

Fortiora simplicia.

Composita itidem partim ex Galenicorū, partim ex Chymicorum penu depromi possunt. A Galenicis quæ petuntur, sunt. Mel helleborinum.

Composita Galenica.

Vinum helleboratum Quercetani. Vinū purgans senæ vindemiæ tempore optimè præparatum eiusdem. Oxymel helleboratum Iuliani & Gesneri. Oxymel de Peto Quercetani. Decoctum epithymi Mesues. Syrupus rosatus laxatiuus compositus seu helleboratus Montani. Diabalzemer seu Electuarium senatum Renodæi. Electuarium melanagogum Quercetani. Diasena. Diapolypodium magistrale. Hieria Logadij. Hieria Ruffi. Hieria Pachij. Hieria Abbatis. Hieria Archigenis. Hieria Diacolocynthidos Fernelij. Confectio Hamech cum infuso vel decocto hellebori. Pilulæ de fumaria, de lapide Lazuli. Armeno. Indæ. De 5. generibus Myrobalanorum. Tartareæ, Melanagogæ

O O 3

Quer-

*Composita
Chymica.*

Quercetani. Assaieret cum helleboro nigro, & sexcenta alia. A Chymicis verò quæ subministrantur, sunt. Extractum Panchymagogum. Melanagogum Quercetani. Melampodij, seu hellebori nigri, tanquam specificum. Antimonium seu stibium à varijs variè præparatum. Turpethum minerale. Mercurius præcipitatus albus. Flores Antimonij correcti. Mercurius seu Rosa vitæ. Electuarium Antimonij Crollij, & multa varijs nominibus insignita alia.

*Historia
de exhibi-
tiõe Helle-
bori crudi.*

In Helleboratis autem & Antimoniatis alijsque fortioribus tum præparandis cum propinandis magnâ cautione opus est: nec cruda tam facile, aut sine corrigentibus exhibenda. Non multi enim abhinc elapsi sunt anni, à quibus empiricus quidam, alias balneatorem se professus (quod genus hominum plerumque omniscium, temerarium, & superciliosum, de cæterò tamen stupidum & phantasticum est) nostram accedens urbem, publicè jactare se ausus est, quòd nouâ methodo, & singularibus remedijs, sepositis & spretis omnium Medicorū scientijs, quasunque melancholias, recentes & inueteratas, in quocunque etiam gradu & habitu essent, tollere, & è corporibus humanis pel-
lere

Iere posset. Peruenit hæc fama non solum ad
 sordidum vulgus (quod nouitates amat, mirè
 credulum est, & libenter decipitur) sed Prima-
 tum quoque, aliàs veratrum ægrè admitten-
 tium, aures titillare cepit (nam & hoc nostra-
 tium voluptatum genus non inelegans est, quã
 maximè peregrina maximè suscipere, & dome-
 stica negligere) quòd tandem melancholiæ
 propugnator aliquis aduenisset. Itaque nouum
 Æsculapium celebrare, & de nouis curationi-
 bus periculum facere, statutum est. Pro prima
 autem victima se Rusticus quidam maniâ fu-
 riosâ detentus, nolens volens offerre debuit:
 nam sæpenumero rustici pro dominis occum-
 bunt, vt verè dictum sit

Quicquid delirant Domini, plectuntur Achiui.

Is infortunio suo, ad suburbium nostrum, Au-
 gia dictum, aliunde adueniens, domos exurere,
 incolas excipere verberibus, & nescio quas in-
 solentias furijs & morbo exagitatus, exercere
 instituit. Verùm postquam res ad Augiæ Præ-
 fectum delata est, ne officio suo deesset, inco-
 lisque, aut sibi met ipsi maniacus vlteriùs nocere
 posset, carceri ad pontem Ifaræ proximo, in-
 cludi, & ad atram bilem discutiendam empiri-
 cum

cum prænominatum panaceam suam adhibere iussit. Vocatus igitur, præstò fuit, ægròque salutem (vti liberales sunt in promittendo & mentiando) restituere non dubitauit. Certam hinc quantitatem radicum Hellebori albi in aqua simplici parùm coquit, decoctamque ei exhibet; deserto postmodum per horam ægro, dum medicamenti effectum & operationem bonam expectat, corpus miseri ex toxico violentius comotum (sine dubio viribus non sufficientibus, & forsitan etiam ex actibus furiosis & vigilijs continuis) fractis, couulsionibus correptum, & ex vehementibus crebrisq; euomitionibus suffocatum est. Superueniente tùm empirico, vbi contrarium curæ suæ euentum & successum vidit, pœnam, quam ipsi consciëntia dictauerat, relictâ vxore & prole propriâ, fugâ declinavit. Cadauer postea extincti ex mandato Consilij Aulici à me inspectum, totum rigidum & conuulsiuum apparuit: cutis ab occipitio per integrum tergum vsque ad plantas pedum, ex rubro, cæruleo colore tinctâ: os, spumoso & bilioso humore repletum, certa conuulsionum & suffocationis signa dedere. Error itaq; temerarij huius empirici fuit in hoc, quòd
 Helle-

1113

cauti sunt, qui se illis committunt: felicem enim vnum aliquem quem fors dederit jactum, mille postea errorum dispendia diffamant, vt in empiricos multis methodi locis jactat Galenus. Plures similes verissimos de promere casus possem, si lectorem remorari, & paginas implere vellem. Itaque missis his, ad remediorum purgantium formulas in affectu hypochondriaco applicandas procedemus.

Enemata. Primò itaque occurrunt Enemata, quæ talia aut similia pro iudicio cuiusque Medici præscribi possunt.

Rec: Herb: betæ. mercurial. maluæ. bis malu. an. mj. absinth. mß puleg. mj. flor. cham. rom. P j. sem: fenugr. lini. ana Dr. iij. cartham. polypod: qu. ana. Vnc. β. Coq̃ pro t̃b j. in quibus dissolue. Elect: lenitiu. Dr. vj. Diacatholici. Vnc. β. Ol: cham. em. Vnc. j. β. rosac. Vnc. j. mell: ros: colat. aut solut. Vnc. j. β. salis Dr. j. M. f. Enema. Vel fiat tale contra melancholiam. Rec: Herb: fumar. endiu. chamædr. chamæpit. cuscute. ling. ceruin. ana mj polypod: qu. aper. Vnc. j. β. epithym. cret. Dr. vj. Prun. Damasc: ex oss. par. x. Tartar. albiss. Vnc. j. Fol: Senæ Alex. s. s. Vnc. iij. flor. 4. cordial. an. P. iij. cort: rad: cappar. fraxin. tamar. ana. Vnc. β. sem: anisi. fenic. carui. ana Dr. β. zinziber. galang. cinamom. an. scr: j. f. decoct.

ex

ex aq. comm. ad consumpt. med: part: postea colentur. Colat: Rec: ℞ j. dissolue in ea El: Diacathol: Vnc. j. β. adde Manna calabr: el. Vnc. j. Sacch. Thom. Dr. vj. M. f. Clyster. Reman. decoct. seru. ad vsum.

Secundò Potiones purgantes. vt

Potiones purgantes.

Rec: Polypod: qu. aper. Dr. vj. Herb: fumar. cuscute. scolopendr. cent: min. ana mj. betonic. meliss. chamaedr. endiu. cichor. ana mß. flor. 3. cord: demt. ros. ana P. iij. rad. s. aperit. ana Dr. ij. liquirit: rase. Dr. iij. epith: cret. Vnc. β. fol. sen. alex. s. s. Dr. x. sem. anisi. fenic. carui. ana Dr. j. 4. frig. mai. ana. Dr. β. Tartar. albiss. Dr. v. Prunor. Damasc. n. xv. Passul. min. Vnc. iij. Tamarind. Vnc. j. Caric. ping: lniubar. sebesten. ana. n. v. Zingib. galang. cinamom. ana scr: j. f. omn. decoct. ex seri lact. & aq. lupul. ana. s. q. ad remanent. Vnc. iij. post. col. & cum alb. oui clarific. colat: Rec. Vnc. ij. β. infund. in ijs p. n. Rhab: elect. Agar: troch. ana cum corrigent. Dr. j. manè leui ebullit. præmiss. iterum colentur & exprimantur. Colat: adde syr. Diaser. Andern. de polypod. ana Dr. vj. spir. salis gutt. vj. M. f. Potio breuissima. Alia. Rec: Polypod: qu: aper. D. vj. Herb: fumar. betonic. scolopendr. endiu. cuscute. carduibened. lupul: salict. ana mß. flor. 4. cord. an. Pij. Prunor. acid: exossat. par. v. fol. sen. Alex. s. s. Dr. vj. sem. 4. frig. mai. ana Dr. β. Tartari albiss. Dr. ij. f. decoct. ex aq. lupulor & cichor. ana. s. q.

Alia.

P p 2

ad

ad remanent. Vnc. iij. in quibus infunde p. n. Agar. trochisc. Dr. j. β. Rhabarb. elect. Dr. j. Zingib. galang. anscr: j. spica Indic. squinanth. ana. scr. β. manē leui ebullit. praemiss. colentur & exprimantur. Colat: Rec: Vnc. iij. dissolu. in ijs Elect: Diacathol. Dr. vj. Confect: Hamech Dr. j. β. Extr: helleb: nigr. gr. vij. adde syr. violar. cerul. Vnc. β. spec. diamoschi dulcis scr. β. M. f. Potio. Alia.

Alia. Rec: Decoct. comm. flor: & fruct. cum fol. sen. mund. Vnc. ij. in quibus dissol. Extr: fol: sen. Dr. ij. Helleb: nigri. scr. β. adde syr. violar. Vnc. β. Ambr: gryf. gr. iij. M.

Alia. f. Potiobreuis. Alia. Rec: Herb: fumar. cuscut. betonic. chamadr. chamapit. ling: ceruin. ana. mβ. Polypod. qu. aper. Dr. vj. flor. 4. cord. ana. mj. fol: sen. Alex. s. s. Vnc. ij. β. Prunor: acid. par. x. Tart: albiss. Vnc. β. macis. galang. cinamom. card: min. ana Dr. j. sem. anisi. fenic. carui. ana. Dr. β. f. decoct. ex aq. comm. ad consumpt. med. part. post colentur, & cum alb: oui clar. Colat. opt. clarif. Rec: Vnc. iij. dissolu. in ijs Elect: Diacathol. Vnc. β. adde syr. è succ. fumar. ros: solut. ana Dr. vj. Tinct. chalyb. scr. j. spir. salis. gutt. vj. M. f. Potio.

Syrupus
purgans.

Tertio syrupus purgans talis preparandus & exhibendus.

Rec: rad: cichor. endiu. scorzoner. eryngij an. Vnc. β. petroselin. fenic. apij ana Dr. iij. cort: rad: cappar. tamarisc. fraxin. ana. Dr. iij. β. polypod. qu. aper. Vnc. j. glycyrrhiz.

egrrhiz. ras. Dr. vi. sem: dauci, aquileg. an. Vnc. β. plan-
 tag. Dr. ii. cartham: conquass. Vnc. iβ. passular. Vnc. iβ.
 fol: sen. s. s. Vnc. iii. epithym, cret. Vnc. β. Herb: cichor.
 endiu, betonic, ceterach. Veronic. adianth: nigr. hyssopi.
 ling: ceruin. spica nardi, carduibened. an. mj. Coq: in s. q.
 aquæ, adde Acet. squillit. Vnc. v. pro ℥ ij. quæ colentur, &
 diuid. in 2. part: æq: vni parti colaturæ, ad dimidias inco-
 que cort: rad: helleb: nigr: ritè preparat. D. iii. garyophyll:
 Dr. iβ. expressum & colatum seruetur. Alteri parti co-
 laturæ adde myrobalan. chebulor: ol: amygd: dulc. præ-
 par. indor. ana Dr. iii. Coq: ut decet, postea in sine coctio-
 nis per noctem in nodulo infunde Agar: trochisc. Dr. viiβ.
 Rhabarb: opt: Dr. iiβ. spicæ Dr. β. manè affuso superiori
 colato & expresso bulliant parum, & validissimè expri-
 mantur. Colaturæ, quæ non superet ℥ j. adde syrupi Bi-
 zantini. de scolopendr. an. Vnc. iiij. oxysacch. squillit: Vnc:
 ij. sacch: albiss. Vnc. iiij. coque ad consistentiam syrupi
 fluidiorem, de quo singulis diebus æger manè Vnc. iiij. vel
 iiiij. vel q. s. sumat, addaturq; singulis dosibus ol. anisi vel
 cinamomi vel citri gutt. j. idque continuetur 4. diebus,
 quinto æger quiescat, hinc ad usum syrup: redeat, donec
 planè absumptus sit.

Fuit mihi quoque recommendatus sequens
 syrupus, ab optimo quodam amicorum meo-
 rum, Pharmacopœo: qui, vt artis pharmaceuti-

cæ peritissimus, ita quoque illius expertissimus est: Reuerendorum Patrum Societatis Sedulus Maierus, & in pharmacorum præparatione & administratione exquisitissimus, nec chymicarum operationum ignarus. Hunc itaque syrupum, vti quoque designatos trochiscos, in melancholia hypochondriaca flatulenta, se ex præscripto nominatissimorum Medicorum, sæpius præparasse, & magno cum ægrorum leuamine exhibuisse, affirmabat.

Rec: Herb: Maioran: hysopi. serpilli. Melissophil: Beton: an. mß. Borag: Cuscur: scolopendr: Capill: veneris, an. Pj. Rad: Cichor: Borag: Fenic: Capar: an. Dr. iij. Absynth. Cor: Citri an. mj. Fol: sen: Epythim: ana Dr. iij. Pulegij Flor: Chamomil: Centaur: min. ana Dr. ij. Chamedr: Chamepith: an. Dr. ijsß. Iunci odorat: spicæ indic: sem: Anisi. Dauci, Fanicul: rad: Asari an: Dr. j. Passular. Vnc. j. Miscæ & fiat omnium infusio cum aq: cõmuni per noctem. mane ebullitione & expressione facta *Rec: Colatura* *℞* *iv. quibus adde succi pomor: dulc: acidor. succi rosarum. granator: acidor: an: ℞* *ß. succi Borag: Fumariæ an. ℞* *j. sacchari q. s. fiat s. a. syrupus. Dosis Vnc. iij. cum aq: Lupuli vel Boragin. Post syrupi vsum detur aliquando Dr. j. Theriacæ Andromachi. Sequuntur Trochisci.*

Rec:

Rec: *Cremoris Tartari Vnc. ij. sacchari candi albi Vnc. j. cum infusio: tragacanth: factâ in aqua violarum: fiant Trochisci.* Notandum. Cremor Tartari per triduum infundatur in succo Limonum recen- ter express: deinde incorporentur omnia: & fi- ant s. a. Trochisci, qui aromatizentur ambræ moschi ana scr: j. si placet.

Quartò Decoctum galli veteris, quod singu- lariter in hoc affectu commendatur, sequenti modo parandum. *Rec: Polypodij quer. sem: cartha- mi ana Vnc. j.ß. Thym. Epithymi ana Pj sem: Cumini. Anisi Anethi Fœnicul. Carui. Carduibenedicti ana Dr. ij. Folicul. senæ Vnc. j. Turbith gummosi Vnc.ß. Cinamo- mi Dr. j.ß. Crystallorum vel cremoris Tartari albi Vnc. ij. salis Gemme Vnc.ß. contundantur & misceantur simul, ex qua mistura venter galli veteris euisce- rati impleatur, dein coquantur tribus aquæ par- tibus, & vnâ vini albi, quousque galli caro ab ossibus separetur. De hoc decocto seu jusculo vtatur æger omni mane, idque ad plusculos dies. Alij sic parant.*

Rec: rad: polypodij Vnc. j.ß. sem: carthami Vnc. j. Cinamomi acuti Dr. iij. Fol. senæ elect. Turbith. albi. Cort: Aurantior: an. Dr. ij. Zingib. alb. Galange min. Macis ana Dr. j. spec: Diacymini, Dianisi, ana Dr.ß. Baccar: Lauri. n. vj. species mixta ultimò cum pan- ni-

Decoctum
Galli vete-
ris.

*Uſu juſcu-
li gallinae
inter aſtu-
pſionem
medica-
mentorum*

niculo, cum gallus ſufficienter ferè eſt coctus, imponan-
 tur. Ius inquit, Dioſcor: lib. 2. cap. 43. è vetere
 gallo, aluum deiicit, crudos humores, craſſoſq;,
 atram bilem, & ſtrigmēta elicit. & Gal: xi. ſimpl.
 ſcribit, juſ gallinarū habere vim aluum retinē-
 di, velut gallorum veterum, ſubducendi. Vbi
 pariter obiter monendū eſt, ne juſcula gallinae,
 ijs qui purgationem ſumpſerunt, ante comple-
 tam vacuationem præbeantur, quamuis enim
 nutriant, aluum tamen remorantur. Iunioris
 autem galli juſculum nutrit optimè, humores
 contemperat, & propterea ægrotantibus opti-
 mè conuenit: quod etiam Meſues cap. 23. de
 ſimpl: purg: teſtatur. Addit tamen (interprete
 Syluio) decrepitorum autem præcipuè gallo-
 rum caro nitroſa & falſa, cibo inepta, medica-
 mentoſa eſt, iure ſuo maximè, potiffimūm ve-
 rò gallorum ruſorum, qui ad motum ſunt ala-
 cres, ad coitum ardentes, ad dimicandum for-
 tes, obeforum & macrorum medi, quaque ve-
 tuſtiores eò magis ſunt medicamentoſi Gale-
 no: Id ius, ob nitroſam & falſam ſubſtantiam, ca-
 lidū eſt, lauāt, terget, tenuat, flatuſ diſſipat, ob-
 ſtructa aperit, purgat pituitam & melancholi-
 cos humores.

Quintò

Quintò Vina purgantia sequenti modo & ^{Vina pur-} _{gantia.}
formâ præscribenda.

Rec: Rad: Cichor: Petrosel. Fenicul. Aspar. ana scr: iij.
Herb: cusc. scolop. Capill: vener. Betonic. Fraxin. ana.
mj. Flor: Borrage: Cichor. an. P ij. Fol: senæ unc. ij. Aga-
rici. Dr. iijß. Rhabarb: elect: Dr. jß. Cort: Citri sicc. Dr. j.
Galangæ. macis. sem: fenic. Anisi. ana Dr. ij. zz. Dr.ß.
Cremor: Tart: Dr. ij. Incidantur & contund. s. a. ad chartã
pro nodulo. Aliter. Rec: Rad: Cichor. Polypod: qu: ana
Dr. iij. Asparagi. Petrosel. Cort: rad: Capp. ana Dr. iijß.
Tamarisci. Dr. ij. rad: Hellebori nigri preparat. Dr. ij.
Herb: Cusc. Capill: vener. scolopendr. Borrage: Epithymi
an. mj. Absynth. mß. Flor: bugloss: borrag. ana P j. Fol:
senæ unc. jß. rad: mechoacan. Agar: Rhabarb: ana Dr.
iijß. Turbith: opt. Dr. jß. Myrobalan: Indor. Dr. iij. Cre-
mor: Tart: Dr. ij. Salis Tamarisci. Fraxini. ana scr: j.
sem: anisi. fenic. an. Dr. jß. Cinamomi elect. Dr. ij. macis.
Galangæ. zz. an. scr. ij. spec: diarrhod: abb: in petia Dr. j.
Incisa & contusa imponantur nodulo sericeo
qui pendeat per 24. horas in mensura vna cum
dimidia vini albi boni Nekarici vel Rhenani vel
Austriaci. Manè sumat purgandus de eo vino
bonum haustum, tepidum factum; post horas
duas iterum haustum, qui, si necessitas postulat,
circa meridiem vel vesperum reiterandus, sin-
gulis

Qq

gulis

Experien-
tia in vino
medicato
chalybea-
to.

gulis diebus vel alternis, donec satis purgatus sit æger, continuando. Monendum te quoque censui Lector, ne vinis medicatis ex speciebus purgantibus concinnatis, limaturam chalybis, ex aliquorum Medicorum præscripto, addere velis: in praxi enim & experientiâ meâ comprobavi, illa vina minus laxare, & alui solutionem remorari, minúsque penetrare.

Pulveres
purgantes.

Sextò Pulveres in hac forma conuenient.

Rec: Crystallor: Tart *unc. β.* Fol: *sena Alex. Dr. v.*
Rhab: *el. Agar: troch. ana Dr. ij.* scammon. *preparat. Dr.*
j. Turbith: *alb. Hermodactyl ana Dr. ij.* Cinamon. *Ga-*
langa. macis. ana Dr. β. *Misce propulvere, de quo Dr. j.*
in liquore, vel iusculo propinetur. Scammonium
quoque & Antimonium spagyricè preparatum
cum granis aliquot salis tartari, per quotidianâ
experientiam meam, in affectu hoc hypochon-
driaco, maximo cum fructu, non minore cum
ægrorum leuamine exhibeo. Accipitur scam-
monei electissimi certa quædam quantitas, eâ-
que crassiusculè trita super chartam exugentem
appellatam extenditur, mox sulphure super
ignitas prunas iniecto, super fumum, qui ex sul-
phure attollitur, charta iam dicta eouique deti-
netur, quousque scammonium liquari, & char-
tæ

tæ

tæ adherere incipiat ; nam tunc statim à fumo charta remouenda est, aliàs si diutiùs ibi permaneret, vim ex toto amitteret. At si vt dictum est paretur, medicamentum redditur sine odore ac sapore efficacissimum, ad bilem, cæteróque calidos ac tenues humores, blandè, placidè, & absque caliditate, ac molestia (contrà ac faciat scammonium communiter paratum) educendos. Antimonium verò alia arte, & aliis ingeniis paratur, quàm huc vsque paratum fuerit: nam accipiuntur antimonii optimi pars vna, v. g. vncia vna; salis verò nitri sic nuncupati partes duæ, v. g. vnciæ duæ; simul negligenter triturantur, mox in vase testaceo (crucibulum vocant) supra carbones ignitos collocato, ponuntur ad comburendum, seu vt dicunt, ad calcinandum, (sed notandum, ne talis calcinatio fiat igne admodum vehementi) hoc factò, iterum tantundem salis nitri, scilicet ad vncias duas ponitur, & denuò comburuntur. Tertio denique, rursus tantundem salis nitri superadditur, videlicet ad vncias duas, & comburuntur. Quoniam verò secunda, ac tertia vice, difficulter admodum combustio, seu calcinatio sequitur; eapropter, vt vis ignis quoquouer-

Q q 2

sum

sūm penetrare possit, ferro seu carbone ignito continuò res dictæ sunt versandæ, donec ex æquo vndequaque penitus combustæ sint, id quod ex colore cognoscitur: nam vel subalbæ, vel subflauæ redduntur; & quod si super ignitos carbones iterum ponantur, non amplius crepitum, vel fumum emittunt. Insuper idem antimonij pondus, vel parum excedens, quod ante calcinatiõem accēptum fuerat, post calcinationem remanere debet. Hoc pacto antimonium paratum mutatur secundum substantiam: quia quæ vruntur Galeni autoritate 5. simpl: 15. 3. de temperamentis, secundum substantiam mutantur: nullam adipiscitur caliditatem, & copiosè quidem, sed jucundè: non enim molestiam infert; suauiter: non enim prauo odore, non sapore præditum est, corpus nostrum à frigidis, & crassis humoribus purgat, sine vlla virium jactura. Quod verò ad vini fæcem spectat; hæc vt fiat cremor, seu sal cum scammonio & antimonio permiscendus, hac arte vti debemus. Accipiantur ex tartaro albo crasso modo puluerisato & multiplici aquarum ablutione repurgato, donec clarissimum euadat, libræ quinque vel sex: indantur in patinam
ter-

terream vitreatam: inde aquam affunde claram fontanam, vt quinq; aut sex digitos materiam supernatet, & bulliant in vase per spatium duarum horarum: posito dein vase in loco frigido, in superficie concrefcet cremor cryftallinus, quem feperabis cum cochleari perforato: reiteratâ sæpiùs eadẽ ebullitione, poft materiæ refrigerationem femper cremor adimatur, qui in frigido coagulabitur, & fac, vt exiccetur in aëre, & vtere. Caret hoc quoque omni odore, ac ferè omni sapore, ita, vt medicamentum nulla ratione ingratum reddere valeat. Et quamuis eximia huius celeberrimi pulueris vis, & potestas in duobus duntaxat primis medicamentis verferetur; nihilo tamen minus hoc tertium medicamentum, fi nõ propter primam rationem, faltem propter alias huic pulueri addendum, ac permiscendum est. Et recentiores omnes, qui de huiusmodi cremoris, seu falis Tartari viribus pertractant, tales illi præcisè tribuunt virtutes, nimirum incidendi humores crassos & tartareos, meatúsque obstruètos aperiendi. Scammonij dosis à granis sex ad sedecim vsque, vel decem & octo, & viginti duo in ijs, qui difficulter purgantur, Antimonij verò similiter, vt di-

Qq 3

ctum

ctum est, parati, à granis quatuor ad duodecim vsq; , vel quatuordecim, sedecim & octodecim in ijs, qui difficulter purgantur. Vbi verò ex æquo vterque abundet humor, tunc dimidia dicti scammonij dosis, scilicet grana octo vel decem, & dimidia pariter antimoniij, scilicet grana sex, vel octo, simul accipienda est. Tandem vbi alter alterum superat humorem, tunc pro ratione humoris superabundantis, medicamēti quoque ipsum respicientis quantitas augenda est. Vt. e. g. si bilis pituitam, vel succum melancholicum superet, dentur scammonij grana duodecim vel quatuordecim : antimoniij verò grana quatuor, quinque, vel sex. Quod verò ad tartari dosim pertinet; hæc proportione respondere debet, jam dictis, scilicet à granis duobus ad quatuor, vel quinque, vel sex.

Pilula purgantes.

Septimò. Pilularum purgantiū in hoc morbo præparandi ratio & modus, sequens non inconueniens erit. Cùm autem inter præcipua pilularum ingredientia aloë primas teneat, eius præparatio taliter instituenda. Rec: Aloës succotrine optimæ & laudatissimæ ex vesica, Vnc. vj. aut $\text{ʒ} \beta$. vel tantum, quantum lubet : quam redactam in puluerem, immittas in matracium seu

Aloës succotrina præparatio

1100

3 p 0

seu

seu cucurbitam vitream ; affunde aquæ endi-
 uie, aut acetosæ, aut alterius aquæ destillatæ, vt
 quatuor vel quinque digitos superemineat: po-
 ne in B. M. calidū ac ferē bulliens, vase optimè
 clauso cum subere ac cerâ Hispanicâ. Stet ita
 per duos vel tres dies integros, & conflabis a-
 quam ab aloës essentia tinctam & rubicundif-
 simam rubini instar, quam lentè per inclinatio-
 nē à fæcibus separabis, ne quod crassum est, ex-
 eat simul: liquorem effusum, seorsim asserua in
 alembico probe clauso ; materiæ relictæ aliam
 affunde aquam endiuie, sed non tantum, quan-
 tum prius : denuò digere, vt ante, colaturam
 separa, priorique adijce, ac rursùs aliam affun-
 de, donec aqua nullum amplius eliciat colo-
 rem, & videbis residuū, quod est in fundo, are-
 næ instar, aut cineris, in magna satis copia. Ex
 media libra, duæ vel tres vnciæ restabunt : est
 autem fæx aloës inutilis, nec in aqua dissoluitur.
 Aquam omnem tinctam destilla per alembi-
 cum, aut fac exhalare in patina argentea, carbo-
 nibus ac cineribus calidis imposita, donec ma-
 teria restet crassitudine mellis, quæ erit lucidissi-
 ma rubini instar, & maiori artificio atque judi-
 cio præparata, quam soleat vulgo simplici illâ
 ablu-

ablutione, si vel centies abluatur. Hæc ipsa per se ad vnius scrupuli dosin exhibita excellens medicina est.

Nec temoueat, quod Aloë vim habeat glutinandi, astringendi, atque etiam eruptiones sanguineas compescendi, vti cum Dioscoride etiam ipsa experientia docet: nam foris quidem vasis admota, emplastica virtute sanguinem sistit, & ob id interius sumpta, ratione astrictiōis suæ, humores minùs mouere & expurgare, aliquis suspicari possët. Verùm Dioscoridem, de applicatione externa aloës in farinam tusæ loqui, credas, quòd nimirum sanguinis eruptiones compescat, cui Gal: consentit lib. 3. de Temper. c. 3. Quòd nihil foris intùsque parem agendi vim habeat, & aloë deuorata, inque corpus distributa, tum venas hepatis, tum hæmorrhoides quoque aperiat: hinc illis vitanda, quibus hæmorrhoides sæpiùs & largiùs fluant. Docet hoc Mesue, item Brasauolus in examine succorum, vbi de nobili quodam scribit, cui, quoties aloën sumebat, ora venarum fuerint aperta. Quin etiam Iacobus Syluius asserit, experientiã sibi constare, quòd ex frequentĩ eius vsu, hæmorrhoides tumere incipiant, & quibus jam
prius

prius fluxere, inde frequentius, largius, ac periculosiùs fluant. Quamuis negent alij, quòd aloë hæmorrhoides per se aperiat; potiùs mouere dicunt acres humores ad has venas, qui acedine hac feriunt eas, ac stimulant, vt sanguinem eructent, aut corrosæ fundant: purgat enim aloë bilem & pituitam falsam; & Platerus ob id laudat in hypochondriaca passione, quia longiori vsu mariscas aperit: in tumidis verò, ob causam dictam etiam profit. Aloë itaque non suâ acrimoniâ aperit venas: id enim etiam extra corpus ageret, (quamuis multa sint, vti supra narratum, quæ extra corpus, & intra, diuersos habeant effectus) sed illâ vi, quâ etiam alia purgantia solent hæmorrhoides referare, quando scilicet fundunt illos succos, qui acedine venis integritatem demunt aut sollicitant, stimulantue earum expultricem. Qui igitur naturam frequentiori aloës vsu ad sollicitandam aluum affuefecerunt, his humores descendunt ad sedem quasi omnes acres, sollicitant aut aperiant venas, quod aloë adscribitur innocenter. Potiùs contrarium ab experientia habemus: quando aloëtica in maiori quâtitate sumpta, ventriculum roborando, aluum magis astringunt,

R. r

quam

quàm aperiunt, in pauciori verò quantitate deuorata, eandem magis relaxant & soluunt.

*Gummi
et scam-
monea præ-
paratione
respicien-
tia.*

Gummi quoque Ammoniacum. Bdellium. Opoponax & similia, antequàm in vsum veniant, ea in aceto rosato, aut vino albo dissoluenda sunt, & per setaceum trajicienda. Myrrha in vino ad ignem B. M. dissoluta, adhuc calens per linteum transcolanda est. Vera scammonæ præparatio fit cum succo limonum depurato, idque in eodem B. M. calido, in quo dissoluitur, & feruens etiam adhuc per linteum transmittatur, & hoc pacto crassa eius & impura substantia, quæ non nisi noxam parit, ab ea secerne- tur. Plurimæ itaque descriptiones Pilularum purgantium contra melancholiam hypochondriacam, in quotidiana quasi praxi habentur, quarum copiam beneuolus Lector non solum apud Practicos hinc inde dispersim, verum etiam in Dispensatorijs præcipuè nouis, collectim inueniet; Remitto itaque Lectorem ad Ioannis Danielis Horstij Archiatri Hassiaci Dispensatorium Medico-Chymicum vniuersale, Francofurti nuperrimè editum, in quo tanquam in fasciculo, omnes quæ hæctenus desideratæ sunt arcanæ descriptiones, fidelissimè inueniet, vlteriùs
hic

hic non repetendas. Quum verò cuiusque facultatis non sit, libro illo licet vtilissimo doctissimoque sibi prouisionem facere, vnicam tantum viri illius solertissimi & sagacissimi pilularum suarum benedictarum & polychrestarum descriptionem, huic meo tractatui inferere volui, quorum tamen primus author, ob id, quod tartareæ & melanagogæ sint, Quercetanus prædicatur. Itaque

Rec: Crystallorum vel cremoris tartari ꝑnc. iij. Poly-
podij querni ꝑnc. ij. Passul. Corinthiacarum ꝑnc. j.ß. My-
robalanorum omnium ana ꝑnc. ß. Flor: Buglossæ. Bor-
raginis. Nymphaea ana Pj. Coquantur in s. q. aquarum
fumarie & scolopendria ad medietatis consumptionem.
De hoc decocto acidulo & gustui grato, optimè depurato
& clarificato cape ℥ ij. succi optimè depurati pomorum
redolentium ℥ j. quibus adde Foliculorum senæ mundator.
ꝑnc. iij. Turbith. Rad: hellebori: nigri veri. ana ꝑnc. j.ß.
Myrrha elect: ꝑnc. j. macis. Caryophyll: Cinamomi. Epi-
thymi: ana ꝑnc. ß. macerentur ac digerantur ad ignem
B. M. per quadriduum, idque in vase vitreo optimè clau-
so: dein dum materia adhuc feruet, fiat expressio vel per
setaceum traiectio, cui adde Aloës ut supra preparatæ
ꝑnc. iij. omnia sufficienter coagulentur ad ignem len-
tum: addendo sub finem, dum ferè refrigerata ericmate-

Rr 2

ria.

ria. Spec: Latificantis Gal. Diarrhod. abb. Trochisc. di-
 lacca ana Dr. j. salis Absinthij & Fraxini ana Dr. ij. Es-
 sentia croci scr: ij. Olei anisi aliquot guttulas. Reducan-
 tur in bonam pilularum consistentiam. Dosis harum pi-
 lularum est scrup. j. vel scr: jss. ad summum. Admi-
 randa illarum virtus nunquam satis laudari po-
 test, purgant vtramque bilem, omnes humores
 crassos, tartareos, salios & mucilaginosos radi-
 citus eliciunt, vel è partibus etiam profundissi-
 mis: singulariter autem succurrunt omnibus
 melancholicis affectibus, & purificant totam
 massam sanguinis à varijs corruptionibus, ideo-
 que sæpius assumendæ. Sumi possunt mane
 vel vesperi post cœnam parciolem, & ante som-
 num, etiam à sanis, singulis mensibus, ad multo-
 rum morborum præcautionem: mirum enim
 in modum euacuant fæces atras, vel humorem
 atrabilarium, qui omnium totius corporis con-
 tumacissimus ægerrimè euincitur aut subigi-
 tur. Iisdem pilulis interdum adijciuntur. *Essen-
 tia Aloës & scammonij, Essentia rhabarbariana ꝛnc. jss.
 Essentia senæ ꝛnc. j. & Essentia Trochisc: alhandali ꝛnc.
 ss. vel amplius.* His essentijs vel seorsim vel om-
 nibus simul præparatis, pilularum harum vim
 purgatoriam longè efficaciorè reddere pos-
 sumus:

sumus: tunc enim omnes humores simul educent, & meritò, quòd pluribus affectibus conueniant, à singulari earundem proprietate polychrestæ appellabuntur.

Celebrantur apud nos Pilulæ eiusdem virtutis Clarissimi Domini D. Philippi Mülleri Serenissimi Electoris nostri Archiatri, Practici nominatissimi & celeberrimi, chymicæque artis exercitatissimi. Quæ sic se habent.

*Pilula D.
D. Philip-
pi Mülleri*

Rec: Herb: Agrimon. Fragar. veronic. Absynth. Centaur. scolopendr. Hyssopi. Card: bened. Melissa. ana mj. Bacc: iunip. vnc. jß. Cerasor: nigr. vnc. j. Flor: salvia. Lupuli. sambuci ana mß. Raf: lign: sancti vnc. ij. grosso modo incisa & contusa macerentur in s. q. aquæ communi per duos dies, deinde destillentur per cohobationem. In maiori portione huius aquæ bis destillata infunde sequentia. Rec: Rad: Tormentil. Caryophyllat. Pimpinella. Fenic. Enula. Cichorij. Apij. ana. Dr. ij. Zedoar: vnc. ß. Herb: Chamapit. Fumar. Chamæd. Epat: nob. serpill. ana mß. Maiorana mj. Basilicon. mß. Flor: Bugloss. Borag. Anthos. Lil: conuall. Nymph. violar. ana Pij. sem: Coriandr: preparat: Napi. Feniculi. Anisi. Pœonia. Saxifragia. Basilic. an. Dr. j. Cort: exter: Citri. Aurant. Cinnamon. Tamarisc. Fraxin. ana Dr. iij. Rhabarb: finiss. vnc. ij. Agarici albiss. vnc. ß. Croci orient. Dr. iij. Lign. aloës.

Rr 3.

santal:

santal: omn. ana Dr. jß. incisa & contusa infundantur in superiori destillato, relinquanturque per aliquot dies, quinque aut sex circiter in infusione: postea exprimantur fortiter, cumque subsederint, per deliquium separa à facibus: interim Rec: Aloës succotrin: ꝯnc. xij. quam in sequentibus succis, quibus etiam aliquid primæ destillatæ aquæ addere poteris, solues, per octiduanam digestionem aut in loco calido, aut soli exponendo, & quotidie bis agitando, postea extractioni per deliquium à facibus separata, addantur sequentia Gummata in Aceto Bezoartico hic quoque descripto soluta. Rec: succi ros: ꝯnc. xiv. succi. Lim, ꝯnc. x. succi, Cydon, ꝯnc. vj. Misc. Rec: Myrrh: el. ꝯnc. j. Ammoniacy ꝯnc. ij. Aceti Bezoarticy sequens descriptio est. Rec: Herb: Ruta mß. scordij. mj. Hader: terr. Acetosell, Chelidon, scabios. ana. mß. Rad: bistort. vincetox, Carlin. scorzoner, Dipt: albi, Petasit, Gentian, ana Dr. ij. Flor. 4. Cordial. flor: Centaur. Hyperic. Calend. Geniß, sambuc. ana Pij. sem: Leuistic, Plantag. Aquileg. Acetos. ana Dr. j. Bacc: rub: Idei ꝯnc. j. Alkermes Dr. ij. Lauri. Dr. j. Ebuli, ꝯnc. ß. scyll: preparat: Dr. ijß. Ras: C. C. crudi. Ras: Eboris ana: Dr. ij. Terra sigill. Boli Armen: veri. ana ꝯnc. ß. succini albi Dr. ijß. Camphoræ scrup: iij. Coralli albi preparat. ana Dr. jß. incisa & contusa misceantur infundanturque in aceto vini acerrimo. Hac denique omnia præter faces ex destillatio-

Acetum
Bezoarti-
cum.

ne infusione expressione & extractione improprie dicta, simul misceantur, & per lentam coctionem, siue in Alembico per B. M. siue in Vesica cuprea ad id facta super carbones ignitos, lento calore relinquuntur exhalare ad melles spissitudinem & crassitiem. Denique ex relictis facibus omnibus calcinatis, cum aqua destillationis sal extrahatur, & misceatur cum reliquis paulatim & particulatim, non simul & semel imponendo aut immittendo. Sicque habebis pilulas istas, quas essentiam siue extractum spagiricum vocant. Quod jam nouo, sed non multum absimili modo, sequenti ratione præparant.

Rec: Rad: Enula. Caryophyllat. an. vnc. ß. Polypod:
 Angelica ana vnc. j. Imperat. Aristot: rot. ana Dr. vj.
 Herb: Salvia. scordij. Card: bened. Ruta. ana mj. Endi-
 uie. Cichor. Tarax. ana mjß. Flor: Anthos scabios. Cen-
 taur. an. mß. Violar. mj. sem: Acetos, fraxin: excort. fa-
 nic. anisi. ana Dr. jß. citri Dr. ij. carthami Dr. vj. cort:
 Tamarisc. cappar. Frang. an. Dr. iij. cinamomi. macis.
 Zedoar. an. Dr. j. singula crassiuscule contusa & incisa
 cum s. q. aque pluuiialis vi caloris temperati per octo dies
 macerentur, deinde factâ forti expressione colentur, in co-
 latura dissoluantur Aloës succotrin. Epatic. an. vnc. iij.
 his affundantur, Succu Borag. Bugloss, ana vnc. iij. fu-
 marie. vnc. iij. Rosar: vnc. viij. Limon. Cydon. ana
 vnc.

*unc. ij. Granat. unc. j. Mixta bene pro octiduaana dige-
 stione quotidie bis agitando infundantur vitro capaci, qui-
 bus adde Gummi Ammoniacy unc. β. Myrrh: elect: Dr. ij.
 dissolue in s. q. Aceti Bezoart. postea Rec: Rhabarb: finiss.
 Dr. vj. Agar, candid: unc. β. Croci Austriac. scr: ij. Ci-
 nam: elect. scr: iiij. salis Tamarisci. Iuniperi, Fraxini. Ab-
 synthij ana scr: j. incisus & contusis affunde vini malua-
 titi unc. x per quatrduum vitro capaci imposito & vn-
 dique bene munito, postea forti factâ expressione, miscea-
 tur liquor cum ceteris. Stent tandem omnia immotè per
 aliquot dies, donec feces resideant, deinde clarum per incli-
 nationem effundatur, aut calefactum per pannum lineum
 transcoletur, quod in B. M. aut per lentam cocturam su-
 per carbones ignitos ad consistentiam mellis abstrahatur.
 Ex fecibus omnibus calcinatis, cum aqua distillationis, sal
 extrahatur, & misceatur toti supra cum reliquis.*

Habentur similes plures descriptiones, inter
 quas non minimum locum & laudem sibi ven-
 dicant: Pilulæ Panchimagogæ Quercetani. Pi-
 lulæ de Ammoniaco eiusdem. Pilulæ Angelicę
 Salæ. Pilulæ Angelicæ Hartmanni Beyer, pro
 quarum descriptione sanctè affirmant, Genera-
 lem & Ducem illum famigeratissimum Tilliū,
 Pharmacopœo Franckfurtenfi soluisse 300.
 Thalers. Pilulę Alœphanginę Mynsicht. Pro-
 prieta-

prietatis. Polychrestæ. Spleneticæ. Hypochō-
driacæ eiusdem. Pilulæ Marocostinæ Min-
dereri. de Lapide Lazuli Mesues, &c. quarum
omnium copiam in Dispensatorio supranomi-
nato quilibet qui vult inueniet: est enim quasi
Extractum ex reliquis celeberrimis Dispensa-
torijs Augustanorū: Norinbergenſium: Fran-
cofurtensium: Quercetani, Renodei: Mynſich-
tij & aliorum.

Octauo. Quibus Electuaria & Boli arrident, *Electua-
ria purgā-
tia.*
ij assumere possunt. Electuarium de Tamarin-
dis cum fol: senæ Horstij. Elect: Diacatholicon.
Diaprunis simplex & compositum siue Magi-
strale. Diaphœnicon, de Pſyllio. Diacartamū.
Rosatum Mesuæ. è succo rosarū Nicolai. Con-
fect: Hamech. Electuarium Herculis Saxonie
ad melancholiam hypochondriacam cum pal-
pitatione cordis. Passulas laxatiuas, &c. Aut ab
Extractis. Extr: Panchymagogum. Melampo-
dij seu Hellebori nigri. Holagogon. Diasenæ
Mynſicht: Cnicopharmacum & alia. Ventricu-
li tamen, vt jam sæpius dictum, in purgantibus
inprimis habenda est ratio, præcipue ijs, qui cru-
ditate acidâ laborant; & cauendum, ne nimio
purgantium medicamentorum vsu, is amplius
debilitetur,

S s

CA-

CAPVT XXIV.

*De usu seri Lactis & Chalybis in Melancholia
Hypochondriaca.*

PURGATIONE hoc modo instituta & perfecta, quando quidem viscera inde non nihil calefiant, & aliás in hoc affectu epar & venæ mesaraicæ plerumque sint calidiores, addenda sunt medicamenta, quæ præternaturalem illam venarum mesaraicarum caliditatem & siccitatem emendent: igitur aperientia, incidentia, & attenuantia vsurpanda. Quos scopos omnes, explere poterit seri lactis caprini vsus, aliquot diebus, octo scilicet aut quatuordecim continuatus. Serum Lactis itaque, vbi nec acidularum nec thermarum copia habetur, recomendatum habeatur. Nam vt Aretæus l. 2. de caus. & signis acutor. c. 8. & post eum Mercat. l. 2. de Virg: & Vidu: affect: cap. 7. doctè explicuit. Serum ad ventilanda viscera, auferendum cauma, deobstruendum, humorem nigrum suauiter expurgandum, abstergendum meseræi venas quæ flatu turgent, calidâque intemperie laborant, summoperè præstat: hoc enim medicamen,

Vsus & præparatio & electio seri Lactis.

mē, attenuat, abluit, abstergit: vtili. 2. distinct. 1. cap. 9. de medic. simpl. purg: Mesue inquit; & nitrosâ quâ præditum est facultate, aluum absque mordacitate vlla leniter subducit, bilem tum flauam tum atram, ab adustis humoribus genitam, deijcit; quo fit, vt mirificè cōferat melancholicis, lienosis, & ijs qui terrestri succo sca- tent.

Quantas in se habeat vires serum lactis eti- am bubuli, in morborum grauiſſimorum cura- tionibus, præsertim verò in abstemijs, siue hy- dropotis, quorum natura & consuetudo, pro- potu & medicina, præteraquam puram, putam, & lac, nihil admittit, omniâq; nauseat & respuit: id expertus sum hæcenus in venerandissimo Domino Parente meo, Tobia Geigero, Vtriusq; Medicinæ Doctore, jam propè octogenario; is per totum vitæ suæ curriculum, licet inter me- dicationes suas chirurgicas & medicas, quas tam pacis quàm belli tempore, egris suis, magna cum laude, non minore felicitate probauerat, pluribus morbis, & inter illos etiam malignis, la- cessitus fuerit, ab ijs tamen per seri lactis largio- rem vsum, omnibus alijs remedijs exclusis & posthabitis, sæpius pristinæ sanitati restitutus

est. Admiratione dignum est, quod narro. Elementa studiorum prima, & linguam Latiam trigesimo suæ ætatis anno, cum jam per aliquot annos matrimoniali vinculo obstrictus fuisset, perdiscere cœpit, inde Hippocratis Galenique scholam ingressus, per priuatas Thomæ Mermannii percelebris Medici, de quo supra in cap. 15. mentio facta fuit, prælectiones quotidianas, tribus aut quatuor annis continuis, in tantum profecit, vt pro Medicâ & Chirurgicâ Laureâ certare ausus sit, & vtramq; non sine magna aliquorum malevolentium inuidia, adeptus sit. Sex vicibus, sub bellicosissimis & victoriosissimis Hungariæ & Bauariæ Ducibus & Generalibus, Medicum castrensem egit. Triginta sex annis, secundo Numine, Nosocomijs tam Electoralibus Bauaricis, quàm Metropolis Monachiensis, tanquã Medicus & Chirurgus præfuit, ibique deploratos multos, & ab alijs derelictos, restituit; neque vnquam occidit, vt sanaret. Vir veteris profapiæ, & antiquæ fidei. Verùm, meridiem supergressus, cum jam in vespero viuat, ideò tamen à cœpto, quem sibi destinauit, nondum desistit cursu, optatam laborum suorum metam (quæ nostrorum omnium finis est) tandem

dem

dem in bona pace adepturus. Vt autem expurgatio, sero lactis celebrata, optatum finem consequatur, tria efflagitat. Primum, vt sit serum lactis caprini. Secundum, vt sumatur medicatum & præparatum. Tertium vt sumatur in magna quantitate.

Eligendum est serum Lactis Caprini. Nam *Electio,* hoc temperatum est, maximè si capra sit nigra, cuius caro, & lac, suauitatem corpori cõciliant: vt testantur Auic. lib. 2. tract: 2. cap. 145. Mesue. tract. 2. de simpl. tit: de aqua lactis. Rasius vlt. contin. tr: 2. cap. 172. Ætius tetrab. 1. ferm. 2. c. 88. Nam nigriora sunt suauiora, jucundiora, & præstantiora, & melius cocta, ex Gal. 6. epid. sect. 2. com. 44. Laudatur quod in vere extrahitur, eo enim tempore capræ herbis vtilibus vescuntur, ex quibus lac probum generatur. Minus laudabile, quod estate colligitur: herbæ enim, quibus pascuntur animalia, sunt exuccæ, & pastores, capris, vt maiorem lactis largiantur copiam, salem offerunt, & sic sitientes copiosius bibunt, & lac hâc de causâ generant serum nimis, quod vitiosum est. Cùm itaque, serum naturâ suâ sit quasi temperatum, vel parum ad frigidum & humidum declinet, est materia

teria omnium medicamentorum, quare mor-
bis frigidis, & calidis remedio est.

*Prepara-
tio.*

Vfus autem feri lactis, in multis regionibus
admodum frequens est, quod sub finem veris,
ac in æstate ad purgandum exhibetur. Et si in-
de conficere voles remedium, quod omnibus
affectibus, ab atra bile & melancholico humo-
re subortis, & nutritioni dicatis partibus, ab in-
flammatione, aut nimio calore æstuantibus, in
quibus opus est refrigeratione & humectatio-
ne, aptum & idoneum sit, hâc viâ præparatio
aggredienda est. Rec: feri Lactis ℥ iij. vel am-
plius: huic adde succi Limonum Dr. iij. succi
pomorum redolentium recens extracti Vnc. vj.
omnia simul cum vno atque altero oui albumi-
ne probè agitata & mixta, igni admota clarifi-
centur. Adde, si velis, parum sacchari, & habe-
bis medicamentum excellentissimum & sua-
uissimum ad supradictos vsus: de quo sufficet
pro dosi exhibere Vnc. vj. horis matutinis: ro-
bustioribus autem plus dabitur, continuando
ad 15. vel 20. dies. Non est maior simul & semel
paranda quantitas, quam quæ satis sit pro duo-
bus tribusve diebus, ne acefcat. Aut si ex illo ve-
lis lulapium parare. Rec: feri lactis prius aciduli
facti

facti cum succo limonum, & clarificati, adde
Florum violarum & Buglossæ, recentium, vel
exsiccatorū, & optimè mundatorum, hoc est,
in quibus amplius nihil, quod viride sit, superfit,
quantum voles, & in 24. horis, serum tingetur
colore, sapore, & odore enumeratorū florum:
adijcies sacchari ad libitum, & habebis iula-
pium suauissimum & vtilissimum. Ad expur-
gandum autem humorem melancholicum,
maccrentur in eo per noctem (scilicet in sero la-
ctis) folia senæ, epithymum, polypodium, radix
hellebori nigri, myrobalani Indi, lapis lazuli,
fumaria, &c. Pro vacuando humore bilioso:
rhabarbarum, pulpa cassiæ, flor: cordiales, my-
robalani citrini, conserua violacea, semina fri-
gida. Pro pituitoso humore: turbith, agaricum,
mechoaca, jalapa, hermodactili, radix iridis,
myrobalani chebuli, emblici, colocynthis. Si
volumus causam morbificam euacuare per vias
vrinæ, in sero infundimus diuretica. Si calidam
Iecoris intemperiem remouere est in animo, illi
permiscemus folia cichorei, lactucæ, buglossæ,
boraginis, &c. Si flatulentia eius metuatur, dum
igne depuratur, aliquid seminis coriandri, & li-
gni sassafras, addi potest. Sumendum igitur me-
dica-

dicatum & præparatum ijs, quæ ipsius frigiditatem aliquantulum retundant, vñaque internas partes roborent, vel deobstruant, vel expurgent humorem, qui morbi causa esse solet. Cùm enim ferum sit materia, in qua omnia medicamenta infundi possunt, tùm quoniam facilè obtenuitatem substantiæ, vires medicamentorum in se imbibit, tùm quia, vti supra dictũ est, temperatum, & vel parum recedit per frigiditatem, hisce morbis summo est vsui. Suadet etiam Mesue, sub dio exponendum esse, vt accepto rore à cœlo demisso, qui suapte naturã purgare potest, reddatur magis refrigerans & expurgans, noctisque & aëris frigidi percussu, vis ipsa vniatur. Galenus quoque, sal & mel admiscuit, propter maiorem alui irritationem & absterfionem.

Quantitas In magna autem quantitate sumendum, præsertim ventriculo non admodum debili: aliter enim non purgat, nisi in magna quantitate sumptum, vt libro: 2. epid. sect. 6. docuit Hipp: qui octo cotylas assumendas imperat, in hypochondrij distentione; accipit verò cotyla vncias nouem, hoc est octoginta circiter vncias: quas tamen nostro tempore, vix aliquis capiet; ideo

ideo pro cuiusque viribus facile dispensandum, Communiter autem ad ℥ iij. vel etiam plures sumendæ, & ebibatur calix vnus post alium pitifando, & post vsum seri deambulandum, vt in profundiora corporis sese insinuet, & materiam quæ obstructiões facit, per aluum & vrinas deducat. Neq; magna copia seri pertimescenda: si enim per venas penetrare, & iterum per aluum & vrinas statim deijci debet, magna copia requiritur, in minore verò nihil præstat, eodem modo, vt thermæ & acidulæ in maiore quantitate ebibuntur. Pro corroboratione ventriculi, post vsû seri, singulis diebus manè & vesperi fumatur de elect: seq. portio, quæ quantitate nucem juglandem æquet.

*Rec: Conseru. bugloss. borragin. ana ꝯnc. j. rosar. an-
thos, ana ꝯnc. β. spec. diarrhod. abbat. diatrion santal.
ana Dr. β. Margarit. preparat. scr: ij. Lign. aloës scr: j.
Cort: citri condit. ꝯnc. β. Confect: Alkermes Dr. β. cum
syr: de Pomis: fiat Electuarium. Comendatur quo-
que Cereuisia aut Vinum absinthites, post pur-
gationes per aliquot dies exhibitum.*

Proprium etiam Melancholiæ Hypochon- ^{Usus Cha-}
driacæ alexipharmacum, chalybs nominatur, ^{lybis.}
& plurimum ad obstructiones hypochondrio-

T t rum

rum aperiendas, non solum à Chymicis, verùm etiam à Galenicis, quòd continuus illius vsus, semper felicem sit assecutus finem in ægris, cõmendatur. Cùm verò chalybs sit calidus & siccus, vimque astringendi & sistendi aluum habeat, præsertim in Dysenteria: non immeritò in dubium vocatur, an hypochondriacæ affectiõni, quæ maximè sicca & calida est, conueniat. Nec admittendus tam facilè esset, nisi experientiã tam diuturnã, plurimãque grauissimorum Medicorum, tam veterum, quàm recentiorum authoritate constaret, chalybem ad affectiõnem hypochondriacam, cachexiam in mulieribus ex mensium obstructiõne, aliõsque à pertinacibus lienis & venarum mesaraicarum obstructiõnibus ortos morbos, esse probatum remedium. Missis autem antiquiorum allegatiõnibus, vt Plinij, Pauli Æginetæ, Dioscoridis, Aëtij, Oribasij, Rhasis, Serapionis, Auicennæ, Halyabbatis: ex Neotericis vnicum Mercatum inter multos proponemus, qui de morb: mul. lib. 2. c. 6. refert, tantam esse chalybis naturam & efficaciam, vt magnos etiam lienis & vteri scirrhos persanasse visum sit. Et de inter: morb: curat: lib. 1. cap. 17. incredibili efficaciam affectiõni
 hypo-

hypochondriacæ chalybem prodesse, & experimento esse confirmatum. in omnibus ferè affectionis hypochondriacæ causis, vsus chalybis commodum esse, siuè in fæminis ex vtero, siuè in eis, ac viris, ex ventriculo, mesenterio, jecore, aut splene obstructis, aut quomodolibet humore obsessis, malum oriatur.

Prodest autem, aut ratione ponderis sui partes obstructas permeando, & ita ab infarctu liberando, aut ratione virtutis absterfusæ & aperitiuæ, & purgatiuæ: quàmuis electiuè purgare vt alia purgantia, à nemine concedatur. Probabilissimum omnium videtur, ferrum & chalybem, peculiarem cum humoribus melancholicis & adustis habere cognationem, atque idcirco eos attrahere, seu imbibere, ac cum ijs vniri: & atram bilem, vt & ipsam melancholiam, vitriolatæ naturæ participem, aut certè ei cognatam esse, & ferruginei quid sapere, nemo facile negauerit. Et cum chalybs naturæ sit metallicæ, & in alimentum conuerti non possit, crassioris etiam substantiæ, quàm vt in penitiores corporis partes penetrare valeat, natura eum per aluum maturè iterum exturbat, cum quo etiam humor melancholicus euacuatur. Dum

*Quomodo
& quibus
viribus
prosis chalybs.*

T t 2

verò

verò hoc fit, fæces nigræ redduntur, & id nisi fiat, parum felix est vsus chalybis, & ab eo desistendum. Ex quo patet, non solum ipsum aperire, sed secum etiam vitiosos humores educere. Hinc multi chalybem rudiori & crassiori modo paratum, subtilissimè præparato præferunt, procul dubio, ne penitus in corpus penetret, sed in primis vijs hærens, humores illos crassos imbibat, iterumque faciliùs per aluum descendat. Putat etiam Mercatus de morb: mul. lib. 2. cap. 6. ex Aetio: si nimis exquisitè præparetur, vomitum ciere, & aluum turbare, quia magis in vitrioli naturam abit: in crassiore autem substantia, satis quidem vitiosos humores imbibere, verum naturæ non ita molestum esse, aluumque non ita turbare. Et licet chalybs calidæ & siccæ naturæ sit, atque hoc modo humorem atrum ferociorem reddere videatur: tamen non alterandi causâ exhibetur, sed vt obstructions aperiantur, & humor ater educatur; atque commodum, quod ex eius vsu provenit, longè maius est, quàm incommodum: sicut etiam Rhabarbarum in euacuanda bile, Elleborus niger in humore melancholico euacuando, commodè exhibentur, etsi in primis qualitatibus

bus

bus cum hisce humoribus aliquam conuenientiam habeant.

Varijs autem modis chalybs exhibetur. Alij *Chalybs varijs modis exhibetur.* enim subtiliter limatum exhibent; alij calcinatum; alij aceto præparatum, quod fit, limaturâ chalybis in aceto acerrimo maceratâ, hinc ficcatâ & tritâ; alij ex eo Vina chalybeata, Syrupos, Oxymel, Electuaria, Crocos, Tincturas, & Essentias parant, quorum descriptiones in fine huius capituli inserere placuit. Cùm autem certum sit, vires quas exerit in hypochondriacis curandis, ab eius sulphure, quo abundat, præcipuè pendere, attendendum in præparando & exhibendo chalybe, ne eius sulphur pereat, quod fit, si vel crudus valdè igne vratur, & (vt Chymici loquuntur) reuerberetur, ve etsi alio modo solutus sit, si reuerberatione partes eius sulphureæ & volatiles dissipentur, & fixæ salinæ relinquuntur, quæ potius astringendi, quàm aperiendi vim habent. Verùm optimè notat doctissimus & fidelissimus Zacutus Lusitanus in lib. 9. cap. 10. obs: 3. faciliorem modum exhibendi chalybem, & curandi hypochondriacos per illum, vbi scribit; macerant sese cum Medicis Pharmacopœi in præparando chalybe, cū

Experientia singularis de Minerâ ferri.

T t 3

aliud

322 *MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.*

aliud facilius sit ad manus, minoris pretij, & vtilitatis incredibilis. Est terra quæ in mineris ferri reperitur, quam si sicces ad vmbra, teras subtilissimè, & in læuorem redigas accuratè, eadèmq; quantitate, ordine, & formâ, in eisdem malis, egrotantibus offeras, mirabilem imò excellentiorem vtilitatem, quàm ex chalybe percipies, pro vt sæpissimè, felicissimè tamen, sum expertus. Nec mireris: nam terris plures insunt admirandæ virtutes & vires, pro vt Dioscorides, Galenus, Paulus, & cæteri Medicinæ Principes vnanimi consensu affirmant, maximè verò illi, quæ in fodinis ferri reperitur. Quique analogiam Macrocosmi & Microcosmi explicant, scribunt, quod Mars metallicus maioris mundi, respondeat Marti Microcosmi, eiusque seruitio destinetur, & custos sit valetudinis eius membri, cui cœlitus videtur esse destinatus. Vera hæc & experta esse, viuum qui hæc scribo, dare possum testimonium: siquidem in Electoralibus Nosocomijs, quibus tam in medica quàm chirurgica facultate jam per viginti annos præsum, terram illam, ferri minerâ benè imprægnatam, quam ex ipsis ferrifodinis adferri, & præscripto modo preparari curavi, pro obstructionibus

nibus

nibus cachechiticis, præcipuè verò mensium, & viscerum omnium inferiorum, tollendis, in communi & quotidiano ferè vsu habeo, optimo cum effectu, & ægrorum leuamine.

Datur autem chalybs vel terra ista in substantiâ, vel in conseruâ rosarum, violarum, boraginis, quæ in hac affectione commodissima est, Quomodo exhibeatur chalybs. vel aliâ conueniente, aut cum syrupo aliquo, vel in pilulas cum syrupo aliquo, aut succo cichorei & agrimonix redactus. Ne autem ventriculus offendatur, alij caryophyllos, alij cinamomum, alij specierû Diarhodonis dimidiam partem, admiscent. Quidam cum cinamomo & saccharo inde rotulas faciunt, accipiendo chalybis præparati Vnc. ß. Cinamomi Dr. ij sacchari albissimi Vnc. j. Possunt & alia huic scopo inseruientia addi, vt cortices radicum capparum, tamarisci, fraxini, filicis, folia chamedryos, ceterach, chamæpityos, flores genistæ & similia. Antequam verò exhibeatur, primæ viæ euacuandæ sunt. In substantia si datur, mediæ ætati exhibeatur Dr. j. dosis tamen neque infra binos scrupulos, neque supra drachmam cum semisse esto. Oxymel & syrupus datur ad Vnc. ij. vel Vnc. iij, Vinum ab Vnc. iij. ad Vnc. vj. sumpto

Sumpto chalybe in substãtia, hauriendum poculum vini albi, neque nimis tenuis, neque nimis generosi: abstemij aquam, in quã cinamomum coctum sit, vel jus galli bibant. Exhibendus etiam chalybs commodissimè vere & autumno, hyems enim frigore, æstas calore obstat: manè quoque jeiuno stomacho sumendus, & sumpto eo, æger vnâ atque alterâ horâ obambulet, vel exerceatur, vt facilius medicamentum distribuatur, postea quiescat. Si vires sint debiles, exercitium omitti potest, cum etiã in lecto decumbētes per vsum chalybis sanatos fuisse compertum sit. Prandendum horis quatuor ab assumptione medicamenti: cibus autem boni succi vtendum, & diætã sit frugalis. Initio, tertiã die chalybs exhibendus, si cui æger postea assuevit, morbusque id postulat, singulis diebus dari debet. Et licet quidam, primis diebus, eum cum multa bile, & vitiosis humoribus euomãt, tamen ideò non desistendum, quia cum comodo fit, neque vbi assueuerint, amplius vomunt. Pro ægri & morbi ratione, vsum continuatur, diebus pluribus, vel paucioribus: alijs enim dies quindecim sufficiunt, alijs viginti, alijs etiam trigintã necessarij sunt. Quòd si verò

ex

ex assumptione chalybis aluus non soluat, nec faeces nigrae appareant, quarto die, vel clystere iniecto, vel pilulis ex aloë rosata, vel de tribus, aluus cienda. Neque inutile erit post decimum vel duodecimū diem leni purgatione vti, deinde à purgatione biduo quiescere, & hinc ad vsum chalybis redire. Vt autem facilius descendat, possunt pulueris Dr. ij. addi spec: diarhod: abb: Aloës ana Dr. j. & cum syrups: capill: vener: vel fumarix, pilulæ inde formari.

Præparationes chalybis, & formulæ chalybeatorum, sequentes sunt. Primò, chalybis præparatio ex aceto secundum Augustanos. Rec: Limaturæ chalybis quantum volueris, affundatur aceti vini acerrimi tantum, vt tota maceat in eo, stent in loco calido tam diu, donec acetū ad ficcitatem absumptum; postea puluerisetur, & sic septies reiteretur: postremò molatur supra Porphyritem, & seruetur vsui. Secundò, chalybs cum sulphure. Rec: Limaturæ chalybis quantum volueris, & fac cum puluere sulphuris citrini stratum super stratum, calcinetur: hanc calcinationem, semper addito nouo sulphure, toties repete, donec chalybs liquefcat: tunc extingatur in vino albo generoso,

*Formula
diuersa
prepara-
tionū Cha-
lybis.*

*Chalybis
preparatio
ex Aceto.*

*Cum sul-
phure.*

V v

dein-

*Crocus
Martis a-
peritiuus.**Essentia
Martis.*

deinde in tigillo ad ignem fortem sinatur per
vnam atque alteram horam, vt optimè exicce-
tur, & sulphur euanescat & consumatur, tan-
dem in Porphyrite leuigetur pro vsu. Tertiò.
Crocus Martis aperitiuus. Rec: laminas è fer-
ro vel chalybe puro ductas, obline eas aceto de-
stillato, oleo vel spiritu sulphuris, vel vitrioli,
colloca in cellam, & post aliquot dies crocum
deradendum pede leporino inuenies: hunc la-
borem repete toties, donec in crocum Martis
totæ laminæ abierint. Dosis à gr. viij. ad xv. in
conuenienti vehiculo. Quartò. Essentia Mar-
tis liquida. Ferrum limatum candefac igne va-
lido, aut in crucibulo, aut olla, excandescens li-
matū ferrum, extingue in sufficienti quantita-
te aceti acerrimi, reiteretur labor prædictus ter
aut quinquies, semper cum extinctione ferri in
aceto: deinde acetū (essentiâ Martis prægnans)
filtra per chartam, & impone cucurbitæ: ab-
strahe acetum in Balneo, ad latitudinem trium
digitorum, remanentijs verò, affunde spiritum
vini, in quantitate sufficiente, pro extrahenda
essentia Martis: iterum spiritum vini tinctum
filtra, & in Balneo abstrahe, vsque ad syrupi li-
quidioris cōsistentiam. Quintò. Tinctura Mar-
tis.

tis. Rec: Limaturæ chalybis q. v. affunde acetum destillatum, rubedinem extrahe, aliudque acetum affunde, idque per menses duos, vel tres continua, donec nihil amplius extrahatur. Acetum tinctum omne commistum in Balneo destillando separa, & residuo spiritum vini affunde, & digere, vt tincturam extrahat; spiritum vini destillando abstrahe, iterumque affunde, idque sexies repete, & sic habetur Martis tinctura.

Tinctura
Martis.

Sextò. Vinum Chalybeatum. Rec: Chalybis sulphure preparat. ꝑnc. iv. rad: Eryngij. Enula: campanana ꝑnc. j. ꝑ. Santali citrini ꝑnc. j. Coralli rubri. Rassa eboris ana Dr. vj. Caryophyllorum. Macis. Cinnamomi. Zingiberis ana Dr. iij. Ceterach. Flor: Genista. Anthos. Epithymi. ana Pij. Vini albi generosi ana ℥vj. Macerentur per octiduum ad minimum, ad ignem B. M. calidum, dein transcolentur per manicam Hippocratis ter quaterue, vt vinum optimè clarificetur, quod dulcorari saccharo poterit, vt fiat vinum gustui gratum: dosis, vnum aut alterum cochleare in principio, quæ deinceps, si opus sit: augeatur. Septimò. Syrupus chalybeatus. Rec: Limatura Chalyb: sulphure soluta & prepar: ℥ ꝑ. Aq: Melisse. Fœniculi. scordij. ana ℥j. fiat infusio per octiduum in loco cal. deinde coqu. ad 3. colentur, & adde

Vinum
chalybeatum.

Syrupus
chalybeatus.

V v 2

Herb:

Herb: Meliffa. Betonica. Capill: vener. an: mj. sem: Fa-
nic. Dr. j. fassafras Dr. j. β . stent per noctem: manè vicif-
sim decoquantur & colentur. Adde sacch. q. s. fiat syru-
pus. de quo cum decoctione rad: Fenic. Eryngij, Passular.
Cicer: rub. quotidie bis unc. ij. vel unc. iij. diluantur,
& assumantur per octiduum. Octauò. Electuarium

Electua-
rium cha-
lybeatum.

chalybeatum. Rec: Limatura Chalybis unc. viij. mo-
latur super porphyrite subtilissimè ex aceto, deinde sicce-
tur ad solem, vel ignem, & sic septies iteretur: postea Rec:
Limatura sic preparata unc. vij. Cinamomi acuti, Nu-
cis Moschata ana Dr. vj. Rhabarb: electi Dr. ij. spec: aro-
mat, rosat. Dr. vj. Mellis optimè despumati. sacchari al-
bissimi ana unc. xij. Miscè ad lentum ignem, & fiat E-
lectuarium. Hoc Electuarium erat quondam fa-
miliarissimum Clarissimis viris D. D. Cratoni.

Electua-
rium cha-
lybeatum.
Zacuti Lu.
Mani.

piæ memoriæ. Inter omnia præcipuum obti-
net locum Electuarium hoc, diutino experi-
mento confirmatum, vtere eo, corpore prius
exurgato quantitate Dr. ij. jejuno ventriculo,
superbibito haustu generosi vini, aut aquæ, quæ
prius sit decocta radice Chinæ, scorzonæ, aut
aperientis decocti; & si vires valeant, post eius
potum, non displicet exercitium spatio dimi-
diæ horæ celebratum. Rec: Fol: senn: ori: $\text{unc. \beta.}$ E-
pithym.

pithym. Polypod. sem: carthami. ana Dr. ij. Flor. borrag.
 violar. Bugloss. an. Dr. j. β . Passul.: corynth: unc. ij.
 Prunor: sine acinis. n. x. sem: Anisi. Feniculi ana Dr. j.
 Adianth. $\text{mj. } \beta$. Eupatorij. Asplenij. an. mj. Cort: citri exic-
 cati unc. j. Tamarisci. $\text{mj. } \beta$. Myrobalan. Chebul: Indor. an.
 Dr. iij. coquantur omnia in aq. chalyb: quousque rema-
 neat lb j. in colatura infunde s. a. Rhab: elect. Dr. ij. Agar:
 troch: in vino zzingib. Dr. j. Hermod: Dr. j. Mechoaca
 Dr. ij. Omnia deinceps excipiantur, tum adde. syr: Fu-
 mar. maior. Chalyb: subtil: tritur: unc. j. Conf: Alkerm.
 Elect: de Gemmis. Confect: Hyacinth. ana. Dr. iij. Mar-
 garit: preparat: Dr. ij. Lap: Bezoartici gr. xxx. Eboris
 in tenuissimum pollinem redacti Dr. ij. Flor: Meliss. Dr. β .
 Pulu: senae Dr. ij. Tartari vini albi Dr. $\text{j. } \beta$. Theriac: An-
 dromachi. Dr. $\text{iij. } \beta$. Mithridatij Dr. $\text{j. } \beta$. spec: Aromat. rosat:
 Mes. Diarrhodon: Abat. an. Dr. β . Rubinor: preparat:
 Granat: preparat: an. Dr. j. serici crudi. scr. ij. Omnia
 in puluerem tenuissimum redacta cum sol: auri. n. xx. mi-
 sceantur, & cum saccharo q. s. fiat s. a. Electuarium.
 Nonò. Oxymelchalybeatum. Rec: rad: Irid. vulg. Oxymel
chalybea-
tum
 $\text{unc. j. } \beta$. Vincetoxici. unc. ij. Taraxici. Valeriana. Me-
 choaca. Rubie tinctorum. Polypodij qu. ana unc. j. Cort:
 Fraxini. Tamarisci. Cort: Ebuli. ana Dr. vj. Ras: Ligni
 rhodij. Eboris in nodulo lineo inditi an. $\text{unc. } \beta$. Chalybis
 Sulph: preparat: unc. ij. Herb: Eupatorij: Mesuae. Fu-

Vu 3

maria.

330 MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.

maria, Hepatica, Ceterach, ana mj: sem: Cuscuta, Melonum, Acetosa ana Dr. ij, Carthami, Ebuli, Halicacabi, ana Dr. v. Feniculi, Anisi ana Dr. iij. Flor: Genista, Ebuli, sambuci, Centuarij min. ana, Pij. Flor: Cichorij, spicanardi. an. Pj, Trochiscorum de rhabarbaro Dr. x, de Capparibus ꝑunc. ß, Agarici troch: cum suo nodulo Dr. vj. Macerentur omnia in aceti sambucini & scyllitici ana ℥j. Aquæ Flor: Ebuli ℥jß. per tres quatuorue dies ad ignem B. M. dein coquantur ad unius tertie consumptionem, in colatura clarificata adde syr: Rosati solutivi. syr: Flor: Persicæ arboris ana ꝑunc. iij. Mellis Narbon. optim. prius despumati ꝑunc. x. & coquito ad ignem, materiam optimè despumando, addendo sub finem coctionis, Elaterij Dr. ij. scammonæ ꝑunc. ß. fiat oxymel coctum ad legitimam consistentiam. Dosis cochlearia duo vel tria pro robustioribus. Remedium est ad hypochondriacam affectionem maximè accomodatū. Eius vsus per aliquot vices repetendus, prout malum facile aut difficile permanserit, perse assumetur, aut commixtum vni aut duabus vncijs Aquæ Hypochondriacæ, inferiùs in corroborantibus descriptæ.

CAPVT

CAPVT XXV.

De vsu Acidularum in Affectu Hypochondriaco per Potum.

RÆ cæteris medicinis refrigerantibus, in hoc affectu acidularum suadetur vsus: virtutes enim minerales & metallicæ, duplici ratione aquis his medicatis cõmunicantur, dum nimirum vel spirituosâ fossilium substantiâ cõtinuò expirante imprægnantur, vel reali contactu mineralium, matrices transeundo, vires à primâ metallorum & fossilium materia, nondum in corpus metallicum & solidum compacta, recipiunt. Dum igitur Archeusille, seu Vulcanus subterraneus, seu virtus metallifera, cum spirituofo calore ministrante, cooperante corporum cęlestium influxu, materiam proximam metallorum maturare, coquere, & perficere conatur, opere continuò durante, prægnantes exhalationes, metallorum originem redolentes, hoc est subtiliores, & magis spirituales mineralium ac metallorum imperfectorum partes, aquas subterraneas tingunt & inficiunt. Quarum tenues & subtiles spiritus, præcipuè vitrioli

Acidularum vsus in affectu hypochondriaco.

Qua ratione acidule mineralibus imprægnentur.

trioli

*Vires aci-
dularum.**Quo anni
tempore
sint vsur-
panda, &
quot annis
repeti pos-
sint.*

trioli & salis commendantur, ob quas etiam va-
sa perreptant interiora, obstructiones latentes
intrinsecus reserant, detergunt, & per vrinas
purgant; quam expurgationem, Natura videtur
expetere. Acidulæ igitur, quia feruenti sangui-
ni frigidam suffundunt, quia crassum humo-
rem attenuant ac incidunt, quia obstructa re-
serant, quia spiritus figunt & frenant, quia cum
vrinis terrestris oppilans educunt, multis doti-
bus præcedent omnia alia medicamenta. Vio-
lenta earum non est actio: mitè hic tractari cu-
pit morbus; temperant succos superassatos, bi-
liosos, atque euacuant; vasa in hypochondrijs
obstructa reserant, crassa incidunt, visceribus
naturalibus robur addunt. Vsus earum sit in
æstate sub cane; repeti toties, id est, tot annis
possunt, donec totius mali radices euulsæ sunt.
Longus est morbus, eradicatu difficilis, qui fre-
quentem medicinarum requirit repetitionem,
quæ ob saporem nauseabundum facilè fasti-
diuntur, si ex pharmacopolio petas, at ex hoc
fonte gratiores erunt. In æstate itaque salitis il-
lis acidæ aquæ spiritibus fidendum: in hyeme
verò, ad artificiales fugiendum. Commenda-
tur autem vsus, seu Fiderensium seu Ebenhusa-
narum,

narum, Schwalbacensium, Griesbacensiu, Egranarum, Göbbingensium, aut Bruzerianarum acidularum: aut aliarum in alijs regionibus

*Quales acidula cō-
men-
dantur.*

& prouincijs. Sunt quidā Chymici, qui acidularum compendiū quoddam promittunt, & se id, quod acidulæ magnâ copiâ potē prestant, salino quodam puluere, paucorum granorum pondere exhibito, aut liquore exiguo idem effecturos pollicentur: & sui instituti hanc rationem proferunt; quod magna aquę copia, ventriculum offendat, id quod exiguus puluis facere non possit. Verum errant illi non parum: nam hæc ipsa acidularum & thermarum est prærogatiua, quod etiam in magnâ copiâ potæ corpus non offendant, sicut alia medicamenta purgantia, dum mox iterum euacuantur; interim omnia ventris inferioris vasa penetrant, & quicquid ibi vitiosi offendunt, abstergunt & abluunt, quod puluis aliquis salinus, granorum non ita multorum pondere exhibitus, præstare non potest. Si enim perpendatur, quantus sit vasorum mesaraicorum numerus, nulla paucorum granorum ad ea est proportio, vt illa in omnia distribui, hærentesque hinc inde humores educere possint. Vt nihil dicam de illa singulari

Chymici salino quodam puluere in paucis quantitate exhibitio idem præstare promittunt.

X x

gulari

gulari mistione à naturâ facta, quam ars imitari non potest; vt & de eo, quod vis thermarum & acidularum, non tam in sale quodam fixo consistat, quàm in spiritu volatili, qui facilè euanescit.

Modus vtendi Acidulas.

Modus vtendi acidulas, sequens est. Ante vsum acidularum corpus præparetur, quæ præparatio cõsistit. 1. in alui lenitione. 2. in sanguinis detractioe. 3. in viarum reseratione. 4. in noxiorum humorum expulsionem. Vernali primò, postea Autumnali, denique Æstiuale tempore, comòdissimè & aptissimè bibuntur acidulæ: matutino quoq; & vespertino diei tempore: manè tribus horis ab exortu solis: vespere circa tertiam aut quartam, cum prandium concoctum. Si vires ferant, & necessitas exigat, bis in die vsurpari possunt acidulæ: si verò debiliores sint, æger vsu matutino contentus esse poterit. Ii, qui bibere & balneari debent, propter affectus internos & externos, præmittant potum, eoque absoluto, & quantum necessitas postulat vsurpato, demum ad lauacrum accedant: nam balneum est remedium topicum, & externis potissimum vitijs dicatum: potus catholicum, malisque internis vnde externa

terna

terna manant, destinatum: at vniuersalia primum, particularia secundum locum in vsu requirunt. Submouenda etiam ante omnia causa; postea affectus ab ea genitus expungendus. At causa tollitur potu, affectus balneo: potui ergo primus, balneo secundus locus tribuendus. Certus dierum numerus pro potu determinari non potest, sed tot diebus bibendæ, quot ægri benè ferunt: quotque vel ad omnimodam sanationem, vel saltem ad meliorationem, & manifestam mutationem necessarij videntur. Quantitas potus acidularum, in adultis, sit à media usque ad duas mensuras, hoc est ab vnicis 18. usque ad 72. vncias. Maior autem debetur acidularum quantitas viris, quàm mulieribus: iuuenibus, quàm pueris, aut senibus: cholericis & sanguineis, quam phlegmaticis, vel melancholicis: calidum robustumque habentibus ventriculum, quàm quibus idem est frigidus, humidus, laxus, & infirmus: assuetis & bibacibus, quàm qui longo potu & largo minimè delectantur, neque ei assueuerunt: calidam inhabitantibus regionem, quàm qui incolunt frigidam: magno & amplo corpore præditis, quàm pomilionibus: vacuationem desiderantibus,

*Quantitas
potus aci-
dularum
continua.*

X x 2 quàm

quàm alterationem & corroborationem poscentibus: ægritudinibus conflictatis partium longè à ventriculo & primis vijs distitarū, quàm quibus partes affectæ sunt ventriculo vicinæ; ad has enim acidulæ integris perueniunt viribus; ad illas non nisi retulæ pertingunt. Tantum autem cuiuslibet bibendum, quantum ventriculus benè fert: ita vt neque se nimis oneratum, neque immodicè distentum sentiat. In potu, per gradus ad summam dosin ascendendum: paulatim enim quod fit, tutum est. De die quoque in diem augenda: v. g. prima die 8. vncias, secunda, 12. tertia, 16. quarta, 20 quinta, 24. sexta, 28. septima, 32. & sic vltèrius, donec quilibet ad illam dosin quam ferre potest, perueniat. Cùm gradatio facta ad summam dosin, in ea quidem aliquot diebus perseueretur, sed gradatim rursùs descendatur, donec iterum ad primæ diei dosin peruentum. Perseuerandum autem aliquandiu, quia hæc ratio est, quæ affectum viribus æquat, eumque fugare valet. Descendendum, quoniam non tantum ad affectum, sed etiam ad naturam & vires respiciendum: vt enim affectus paulatim decrescit, ita quoque remedium decrescere debet. Et hæc de quantitate continua. Se-

Sequitur discreta quantitas potus acidularum. Vbi obseruandum, mensuram præscriptam, vno hauſtu minimè ingurgitandam eſſe, ſed in partes distribuendam: in plures quidem, ſi meſura fuerit magna, in pauciores verò, ſi parua, ne ventriculus euomere cogatur: vt melius quoque distribuantur, & in actum deducantur, ne ventriculus etiam nimium refrigeretur. Tantum temporis interuallum inter potiones poni poteſt, vt & liberè respirare liceat, & ventriculus neque offendatur, neque obruatur. Conſultum tamen videtur, vt intra dimidiam, aut integram horam, tota meſura bibatur: ſic enim ſat ſpatij inter potum & paſtum ordinarium intercedet, ipſeſq; potus, ſuam perficiet operationem, priuſquam cibus ingeratur.

Tempus & quantitatem, ſequitur qualitas vtendi & bibendi acidulas. Manè itaque finito ſomno, vbi corporis excrementa depoſuerit, lenitèrque pauliſper obambulauerit, aliquid in promptu habebit, quod vel ventriculum præmuniat, roboret & calefaciat, ne à frigiditate acidularum offendatur, vel diſtributionem promoueat, vel ſimul etiam affectui, cuius cauſa acidulæ

*Quantitas
potus aci-
dularum
discreta*

*Qualitas
vtendi &
bibendi a-
cidulas.*

cidulæ bibuntur, conferat. Cuius generis varia sunt, tragemata, tabulata, condita, confectiones, siue species saccharo incrustatæ, & alia. Ventriculo accommodatæ sunt Tabulæ aromat: ros. aromat: caryophyllat: Diacinam. Diagalang. Diazing. Dianis. Diatrion piper. Morful: imperat. Tab: post pastum. Tragea grossa. Confect: sem: Anisi Fenicul. Coriandr: præparat: Carui. Cinam. Caryophyll. Zingib. Cort: aurant. Hepati cõueniunt, Tab: Diarrhod. abb. Diatrion, fantal. Renibus & Vesicæ competunt. Elect: Ducis, Elect: Iustin. Lithontribon. Capiti profunt. Tab: Diamb: Diamoschi dulcis. Diaplriss. Diacubeb. Dianthos. Tab: nucis myrist. Vtero congruunt. Diamargarit: cal. Diacalaminth. Diaprasium. Diacymin. Diamb: &c. Lieniconducunt. Tab: Dialacc. Diacurcumæ. De his ergò confectionibus, patiens ante potum assumet: postea acidulas promet, easq; in manibus aliquandiu fouebit, vt actualis earum frigiditas temperatior euadat. Tandem deglutiet, non simul & semel vno haustu, sed lentè & paulatim, vicibusque partitis, interponendo si placet, inter haustus, siue portiones singulas, leues deambulationunculas, vt & aqua
pota

pota citius distribuatur, & moto exuscitatoque
 calore melius operetur. Potu finito, confectio-
 nem priorem repetet, & pedetentim inambu-
 labit. Inter deambulandum verò, diligenter na-
 turæ inclinationem obseruabit, per quam scili-
 cet viam vacuare intendat, an per sudores, vel
 per vrinas, vel per aluum, an per duas, tresue vias
 simul. Si itaque per sudores, in lectum se com-
 ponet, & vice primâ, quartam horæ partem, aut
 horam dimidiam benè tectus sudabit. Sudo-
 rem postea calidis absterget linteaminibus, siq;
 vrgeret dormiendi necessitas, somnum capiet:
 inde iterum surget, caputque probè siccabit at-
 que pectet. Pluuio aut frigido existente cœlo,
 in conclauisuo spatia conficiet: suda verò sere-
 nâque & temperata vigente constitutione, li-
 bero sese committet aëri, & tribus aut quatuor
 à potu transactis horis prandebit. Vesperi circa
 tertiam aut quartam, nisi, vti supra scriptum est,
 in viribus aut naturâ impedimentum senserit,
 eodem planè modo segeret quo horis matuti-
 nis. Sicuti etiam sequentibus diebus, nisi quod
 potus quantitas (vti iam relatam est) per gradus
 augenda, donec ad sufficientem dosin ascende-
 rit. Sudoris quoque quantitas, addendo quo-
 tidie

tidie quartam horæ partem, donec ad horas
 duas peruenerit, aliquot diebus continuanda,
 & postea iterum minuenda. Quod si verò na-
 tura in sudorem prona non fuerit, sed potius ad
 aluum aut vrinæ vias inclinârit, tum hisce solū
 vacuationibus operam dabit æger. Verum non
 antè cibum capiet, quàm aqua iterum sit reddi-
 ta, & quidem ea ferè quantitate, quâ pota, aut
 etiam largiore. Reddita autem cognoscitur, si
 aluus fluere cesset, aut vrinæ excretio non ad-
 modum sollicitet, & quæ excernitur, non am-
 pliùs cruda conspiciatur, alba scilicet & aquea,
 sed pallida, magisque tincta: nam acidulæ vt-
 plurimum per secessum & vrinas vacuare so-
 lent. Si tertia aut quarta vice, acidulæ potæ in
 corpore profus retineantur, consultum est, vt
 earum vsui valedicatur, & aqua pota, vel suppo-
 sitorijs, vel clysmatibus ex ipsismet acidulis,
 melle rosato, saccharo rubro & sale confectis,
 vel aniso laxatiuo, vel puluere senæ præparatæ,
 vel alio aliquo cathartico expellatur: nihil e-
 nim peius, quàm si in corpore diutiùs maneat:
 nam & ventrem inflat atque distendit, &
 colicos excitat cruciatus, rugitus ac murmura
 in intestinis parit, naturam grauat, calorem
 nati-

natuum suffocant, ciborum appetitum deijciunt, faciem decolorant, & symptomata alia pariunt. Quòd si sudores & vrinæ prouocentur, aluus verò sistatur, hæc lenientibus pharmacis vti supra monuimus ad excretionem irritanda est. Sed eâ die à potu acidularum abstinendum: euenit enim, vt acidulæ interdum vitiosos quidem humores incidant, attenuent, & abstergant, sed non sufficienter educant; vnde molestiæ bibentibus creantur. Quòd si ventriculus post 5. aut 6. dies aquæ fastidio afficiatur, aut flatus atque ructus suboriantur, similiter potio die vno vel altero intermittenda, & ventriculus, vel tabulis atque confectionibus supra commemoratis, vel remedijs alijs corroborandus. Qui se post haustum acidularum mouere nequeunt, vt paralytici & arthritici, eurent, vt vel vehantur in lecticâ, vel circumferantur in curru, vel equo gradario imponantur: sic enim ad distributionem acidularum, sat motus habebunt.

Yy

CAPVT

CAPVT XXVI.

*De usu Lotionum & Thermarum in Affectu
Hypochondriaco.*

*Lotiones
in affectu
hypochon-
driaco.*

*Lotio dul-
ci aqua.*

Therma.

LOTIONES perficiuntur aut per Balneum simplex, aut per Thermas. Per balneum simplex, fiunt aquâ dulci, per thermas, aquâ metallicâ & minerali. Quod dulci aqua conficitur, si calidum fuerit, optimum est, & tutum in affectu hypochondriaco: hoc nimirum, fatigationem soluit, plenitudinem discutit, calefacit, mitigat, mollit, flatu diffundit, somnum excitat, benè corporatum reddit, est que commodissimum vniuersis. Sin verò frigidum fuerit, non omnibus conuenit: siquidem simpliciter frigido lauacro vti, nequaquam tutum est, Galeno teste lib. 3. de tuend: bon: valet. Quin etiam aliud est, quod non aquâ dulci constat, idque multifariam patitur: quæ enim per se naturaliter proueniunt thermæ, aliæ quidem nitri, aliæ salis, aliæ aluminis, aliæ sulphuris, aliæ bituminis, aliæ æris, aliæ ferri naturam imitantur. Nonnullæ compositam ex eis vim obtinent. Omnes autem per se sponteque proueniunt thermæ

thermę exiccandi calefaciendique vim habent, harumque aquę omnes medicam facultatem promittunt Gal: auth. lib. I. de tu: valet. Verum quę nitri salisque mixturā constant, capiti & thoraci, faucibusque destillationibus affectis, suppetias ferunt, & stomacho, quem humor quidam pituitosus interturbat, nec non aquā inter cutem laborantibus, tumoribus frigidis & pituitosis. Sulphuris verò naturam imitantes, neruorum passionibus medentur, quales sunt conuulsio aut spasmus, distensio siue tetanus, paralyfis, tremor, stupor, saltusque: adhęc, scabiem auferunt, lienis crassitudinem expurgant, vteri excrementa siccant, stomachum autem effaminant & subuertunt. Quę Aluminis vim habent, sanguinem per mariscas reijcientibus, ventriculo nauseoso, mensibus tūm discoloribus, tūm inordinatē fluentibus, mulieribus frequentes abortus faciētibus, epatis, splenis, eiusmodique generis obstructionibus, mirum in modum profunt. At quę Bituminis mixturā constant, caput infarciunt, sensoria lædunt atque opplent; excalefaciunt tamē & emolliunt, si quis diutiùs iisdem immoretur. Quę verò Æris vim retinent, ori, gurgulioni, oculis, an-

helationi, seu asthmați vtiles sunt. At Ferri naturam habentes, nutrientium morborum vitijs, pulmonisq; imbecillitati conueniunt. Ex quibus facile manifestum euadit, non parum imò verò totum referre, vel illis, aut alijs quibuscunque thermis operam dare. Est autem Acidularum & Thermarum eadem ratio: nam cum externus thermarum vsus, in melancholicis, si macilenti atque exsuccis sint, rarò commodus sit, & metuendum, ne corpus amplius ijs exsicetur: tamen si bibantur eadem ratione, quã acidulæ, profunt: cum ob mineralia, à quibus suas vires habent, primas vias eluant, & vitiosos humores, qui in ijs hærent, per aluum & vrinam educant, ventriculum calefaciant, epar & lienem roborent. Thermæ quæ in hoc affectu conueniunt, sunt Badenses Marchionis, & Ferinæ in Germania: quarum quoque in Bauaria plures existunt, quæ tamen pro tempore ob præteritum Bellonæ furorem deuastatæ, neglectæ, & nec dum reparatæ sunt.

Observanda in quantitate lotionis.

Quòd si itaque quis hypochondriacus, ratione symptomatum, lotionis opus habeat, sequentia, in quantitate lotionis animaduertet & obseruet. Certus & statutus dierum numerus ad

ad

ad lauandum, omnibus ex æquo, propter viriū, ætatis, sexus, habitus corporis, consuetudinis, ipsarummet aquarum, aliarumq; circumstantiarum diuersitatem, determinari non potest: in primis verò propter diuersam morbi conditionem, cuius alius leuior est, recens & curatu facilis, alius grauior, inueteratus, rebellis ac contumax. Ex quibus ille quidem pauciores, hic verò plures dies ad sui sublationem postulat. Consuetum tamen est 15. 20. 25. 30. 35. & ad summum 40. diebus lauare: hoc enim temporis spatio, vel morbi balneis extirpantur radicitus, vel saltem ad meliorem statum reuocantur. Si æger sentit, balneum viribus & naturæ suæ conuenire, ac de die in diem morbum decrescere, balneum tam diu continuandum, donec is prorsus sit debellatus. At si vel modicam solum, vel nullam prorsus ex balneo percipiat vtilitatem, valedicendum balneo est, præsertim cum pluribus jam diebus lauit, & quodammodo debilitari incipit: contumacior enim affectus est, quàm vt balneo superari possit. Vel naturæ aliquid relinquendum: multi enim toto tempore quo lauârunt, nihil leuaminis senserunt, domum verò reuersi, aliquot hebdomadis, aut mensibus post, vel prorsus resti-

tuti sunt, vel plurimum saltem alleuati. Hinc vulgo dicitur *das Bad würcket nach*. In communi suadentur egris 70. 80. 90. 100. aut etiam plures lauationis horæ. Verum, non tam dierum & horarum præscriptarum, quàm morbi, corporis, & virium habenda ratio. Secus qui faciunt, sibiq; vim inferunt, vt constitutas horas rigidè obseruent, in grauia symptomata incidunt. Excoriatio, neque sufficientis lotionis, neque bonæ operationis certum ac perpetuum signum est. Signum autem est sufficientis lotionis, si corpus melius, quàm antea habere cœperit, & functiones naturæ vegetiores extiterint. Hinc balneum non semper continuandum, donec scabies, pruritus, exulceratio, asperatio, rubràque cutis efflorescentia conspiciatur: quia aliquibus cutis nunquam eroditur, propter multas causas. Si verò exulceratio apparet, siuè ea circa primos, siuè circa vltimos dies superueniat, lauando pergendum est, ne vitiosis humoribus in corpore derelictis, nec per cutem, vt natura cœperat, euacuatis, mala grauiora subsequantur. Parcius tamen & tepidiùs lauandum, vt noua regenerari possit cuticula. Post balneum etiam sudor in lecto prouocandus,

dus, vt expulsâ materiâ vitiosâ, maturiùs cesset
 exulceratio. Certus præscribi horarum nume-
 rus, qui lauantibus omnibus sit obseruandus,
 propter multas circumstantias, vix potest :
 breuissima tamen mora, est hora dimidia aut
 integra, mediocris, horæ duæ, longissima, ho-
 ræ quatuor, idque tempore matutino, ve-
 spertino autem tres. Quas moras quilibet
 suæ naturæ, corpori, & viribus accomodare
 studebit, & potiozem virtutis ac tolerantiaẽ ra-
 tionem habebit, quàm numeri horarum. Qui
 vim sibi inferunt, spiritus resoluunt, calorem
 dissipant, humidum radicale exiccant, ipsam-
 que naturam ita debilitant, vt deinceps neque
 balneum tolerare, neque promptè atque ala-
 criter noxia expellere, neque affectum feliciter
 curare valeant. Initium autem lotionis facimus,
 ab horâ dimidiâ, vel integrâ, & quotidie eam
 augemus quartâ horæ parte. Aut si æger robu-
 stis sit viribus, neq; velit diu balnei vsui immo-
 rari, sed curam tempestiuè absoluere, horâ me-
 diâ, donec manè quidem vsque ad horas 3. aut
 4. vesperti verò vsque ad 2. vel 3. ascenderimus.
 Moram hanc, quam putamus longissimam,
 diebus 4. 5. aut 6. continuamus, vt affectui ali-
 quan-

quandiu remedium viribus par, quod ipsum profligare queat, opponamus. Iis autem elapsis, moram rursus abbreviamus, & quidem singulis diebus, vel quartâ vel mediâ horæ parte, donec peruenerimus ad moram primam, tuncque finem lotioni imponimus. Nam cum morbus minuatur, & natura quodammodo delassetur balneando, rationi consentaneum est, vt & remedium minuatur, & natura viribus consulatur. Si morbus postulat & vires finunt, bis in die lauandum est: manè scilicet horâ vnâ aut alterâ ab exortu solis, & vesperi, concoctione peractâ. Intercedere autem inter prædium & lotionem vespertinam debent 4. 5. 6. aut ad summum 7. horæ. Quòd si patiens debilis sit, naturâ aut morbo, semel lauare satis erit. Nec vesperi tot horis lauandum, quot manè: quia cœna longius protrahi deberetur, quod tamen non omnes ferre possunt: natura quoque matutino balneo fatigata est, ideoque vesperi non nihil subleuanda: manè etiam corpori feruor inustus, quare vesperi breuiori morâ illud minus calefaciendum. Hoc autem de summâ morâ intelligendum est, nō de principio, quod vtrobique est æquale. Nam si longissima

gissima mora manè fuit 3. aut 4. horarum. Vesperari duarum aut trium erit.

Qualitas & modus lauandi sequens est. Ma-
 ne expurgato corpore ab excrementis, circa *Qualitas
& modus
lauandi.*
 sextam aut septimam jeiunus balneum ingrediatur. Qui verò jeiuniū ferre nequeunt, ventriculi gratiā aliquid de tabulis, confectionibus, & conditis, quorum mentio facta, aut de trageā super pane tosto, vino albo imbuto, aut qui à medicinis abhorrent, jusculum assumant. Caput antè ingressum benè tegat, ne à vaporibus balnei offendatur. Si hepar & renes loturus habuerit calidiores, tum ne calore balnei inflammentur magis, partes hæc refrigerantibus præmuniat topicis: id quod etiam post balneum, cum sudor finitus & abstersus, facere potest. In balneum non subito & repente se præcipitet, sed demittat sensim, immergis primum pedibus, mox cruribus, & hinc ventre, tandem corpore toto si sit opus: distinguendæ enim hic sunt partes affectæ, & pro diuersitate fitus earum, alijs altè, alijs minus altè insidendum: quoniam calor noster mutationem illam paulatinā meliùs ac faciliùs feret. Ad calorem balnei quod attinet, curet eger, vt primâ die bal-
 Z z neum

ne um sit temperatius , secundâ calidius , tertiâ adhuc calidius. Primâ quoque die, infideat tantum vsque ad vmbilicum, secundâ vsque ad regionem stomachi, tertiâ ad pectus vsque, quartâ & sequentibus totum immergat corpus , si scilicet affectus sit vniuersalis, & totum corpus occupet. Calidius etiam balneum tolerant senes, viri, mulieres, phlegmatici & melancholici, pingues, robusti, quique frigidis conflantur ægritudinibus. Minus calidum postulant, pueri, iuuenes, cholericis, sanguinei, debiles, calidis affecti morbis, quique gracili, raróq; sunt corporis habitu præditi. Mandet insuper, qui lauat, vt quoties lauare decreuit , aqua sit recens & noua : nam in quâ bis lauit , euanida quodammodo est, & olida, quoniam putrilaginem concepit. Det denique operam, vt folium siue labrum, quotidie scopis diligenter expurgetur, ne quid vitij aqua ex sordibus illius contrahat. In balneo quietem agat, vt & aqua sit tranquilla, ne vapor emergens, capiti molestus sit, aqua etiam melius penetrare queat, & corpus ex motu non nimium incalescat. Nec in balneo assidue confabulandum aut cantandum, ne siccitas oris, sitis, lassitudo, & turbatio capitis excitetur.

tetur; ne autem grauetur, à somno in balneo abstinendum; vti quoq; à cibo & potu, ne natura à suo officio auocetur: concessum tamen infirmioribus, aliquid ex roborantibus assumere. Sitis si vehementer vrgeat, sedetur prunis, passulis minoribus, cerasis acidis arefactis aut coctis, ribesiis, berberis conditis, & alijs similibus. Dum æger labro insidet, medietas labri, vel tapetibus, vel linteaminibus sit tecta: reliqua pars, quæ versus ægrum est, laminâ ligneâ, ne halitibus balnei, caput eius oppleatur. Paulò ante exitum, actualis balnei calor, affusione nouiæ aquæ in tantum augeatur, quantum ad liberiolem sudoris prouocationem requiritur. Balneum egressus, linteamini calefacto se inuoluat, pelliceoq; aduersus externum frigus defendat: hoc enim per apertos corporis poros promptè penetrat, ipsiq; uisceribus atq; neruis, haud mediocriter obest & nocet. Ex balneo in lectum se componat, siq; sudare sit necessum, & natura etiam in sudorem prona sit atq; procliuis, contactus eum proliciat, primâ quidem die parciùs, sequentibus verò largiùs. Sudorem postea calidis abstergat linteis: siq; dormiendi vrgeat necessitas, vires, quæ ob spiritus,

ritus, tùm calore balnei, tùm sudoribus dissipatos, non nihil fractæ, somno refocillet. Experretus, caput probè & diligenter siccat, priusquam dio se committat, vt vapores possint exhalare: non siccatum enim, plurimùm offenditur, quia pori cutis condensantur & obstruuntur, quo fit, vt recrementa eius minimè euaporent. Iis verò retentis, & grauitas, & dolor, & defluxiones capitis excitantur. Siccatum caput, peccat, vt pori aperiantur magis, liberiorque sit fuliginum transpiratio. Inde solitas induat vestes: neque vt multi facere consueuerunt, nudis sese pedibus frigido aëri exponat: habent enim pedes, miram, cū capite, neruis, ventriculo, intestinis, aliisque membranosis & neruosis partibus, ob societatem generis, sympathiam. Iis ergò refrigeratis, & partes dictæ refrigerantur: hinc tormina, hinc alui profluvia, hinc catarhi, hinc mala alia. Vestibus indutus, in aërem egrediatur apertum, si cœlum sudum serenumque fuerit: sin minus, in conclau leuiter deambulet, vt refrigescat, & vapores ex balnei calore contracti discutiantur. Prandio concocto, balneum denuò ingrediatur, id quod vesperi circa quartam fieri potest, easdemque regulas ante,
in,

in, & post balneum obseruet, quæ lotioni matutinae præscriptæ. Stillicidij siuè embrochæ, luti thermalis, fomentationis, oris collutionis, gargarisationis, lapidis ahenarij, & floris thermalium vsus, cùm in melancholia hypochondriaca non practicetur, ideò Lectorem, qui de his maiorem informationem cupit, ad Tractatum de Acidulis disertissimi & doctissimi Melchioris Sebizij transmittito : fusiùs enim & doctiùs, de hac materia, ex recentioribus hætenus nullus scripsit.

Quid ante, & in potu & balneo acidularum & thermalium sit obseruandum, intelleximus: sequitur nunc, quid, post, faciendum. Curâ ergò absolutâ, non statim à loco acidularum aut thermalium discedendum, sed tribus aut quatuor diebus ibi perseuerandum, fessæque vires recolligendæ, & corpus liberiori aëri iterùm assuefaciendum, præsertim si is, vel ob vsum balnei, vel ambulandi infirmitatem aliquãdiu fuit denegatus. In itinere, minimè properandum, ne qua vis corpori inferatur. Corpus aduersus pluias, ventos, aliásque externas iniurias probè muniendum: vires enim teneræ sunt, humores fluxiles, & corpus rarefactum, ita vt faci-

*Quid post
vsu aci-
dularum
& thermalium
faciendum.*

lè noxam aliquam cōtrahere possit. Deniq; ubi eger domū fuerit reuersus, vitanda ea, quæ priori morbo ansam atq; occasionem præbuerunt. Modus in sex rebus nō naturalibus seruandus, strictiorisq; regiminis terminus, ad minimum quadragesimus dies statuēdus. De symptomatibus verò, periti Medici consilium petendum.

CAPVT XXVII.

De Curatione Melancholiæ Hypochondriacæ per Partium Principum & aliarum malè affectarum corroborationem, tam per Galenica quàm per Chymica medicamenta, præcipuè per Aurum potabile.

ALTERVM Pharmaciæ membrum restat, nimirum partium principum & aliarum primariò affectarum calidiorum refrigeratio, & ventriculi microcosmicæ œconomix culinæ, semper in hoc affectu laborantis, cordis ac cerebri confortatio seu corroboratio, quæ perficitur tum remedijs internis assumptis, cum externis admotis. *Ventriculi roboratio.* Ventriculus quidem roborandus ijs, quæ calorem & humiditatem eius fouent, concoctionem adiuuant, & flatus discutunt, quæ ita moderanda, ne nimis calidorum

rum

rum usu, intemperiem, quæ est in vicinis visceribus, augeamus, humoresq; amplius exicemus & aduramus. Scribit Aetius tetrab. 2. serm. 2. cap. 10. in hoc omnibus reliquis præualere Absynthium, quod non solum stomacho & ventri vtile sit, sed & neque flatum in ventre multum fieri, neq; aluum exiccari penitus, permittat, & vrinas cieat, & coctionem probè adiuuet; testaturque, huius solius usu quosdam à melancholia liberatos esse. Vapores ex hypochondrijs eleuati, quia cordi & capiti molesti sunt, auertendi, dissipandi, eorumque prauitas corrigenda. Auertunt, extremorum frictiones, lotiones, scarificationes, fonticuli in cruribus excitati: discutunt, & corrigunt, flores borraginis, buglossi, betonicæ, tunicis, melissa, rad: helenij, scorzoneræ, sem: coriandri, anisi, zedoaria, ambra, quæ in calore natiuo etiam, & spiritibus ac membris principalibus roborandis, facile primas tenet: margaritæ, corallia, lapides pretiosi vsitati, bezoar, confectio de hyacintho, Alckermes, è quibus plurima parari possunt medicamenta. Epar quoque obseruandum, & in contraria ventriculi & epatis intemperie cautè agendum, ne dum vni succurrimus, alte-

Vapores eleuati ad superiores & principales partes auertiendi dissipandi.

Epar obseruandum.

*Lieni pro-
spiciendū.*

ri noceamus. Fit autem hoc, dum vel ventriculo sua medicamenta extra, epati intus, aut contra adhibemus; vel alternatim nunc ventriculo, nunc epati prospicimus, prout huius vel illius affectus & symptomata magis vel minus vrgent; vel dum medicamenta vtrique visceri conuenientia miscemus. Lieni quoque prospiciendum cum internis tum externis medicamentis, quæ terrenum ipsius humorem leuiter emolliunt, attenuant & detergunt: nam lienaris lienis noxa obtingit, dum humorem melancholicum attrahere, depurare, & expellere nequit, quod euenit, dum aut iusto amplior, aut minor existit. Vbi præter naturam intumuit, ineptus est continendis omnibus excrementis, quæ proinde regurgitant, & infecto omni humore corpus inficitur & tabescit. Quod benè animaduertit Hippocr: in Epidemijs, dum ait, quibus lien augetur, vniuersum corpus immittitur. Vnde Imperator Traianus, lienem fisco comparabat, quod veluti augmētum fisci, ruina est & inopia populi, ita incrementū lienis, totius est corporis tabes & extenuatio. Pari ratione quantitas diminuta lienis, quæ vitio conformationis accidit, morbo huic occasionem præ-

præbet: cum enim neque attrahere, neque cōtinere possit tantum humoris melancholici, quantum natura exigit, necesse est vt regurgitet, & per omne mesenterium dimanet. Illustris quædam familia affectui huic plurimum subiecta est, à quatuor, quatuor, trigesimo quinto ætatis anno, immaturâ morte obiisse scio, neque vlli causæ præproperum fatum imputari potuit, quàm exiguitati lienis, qui vsque ad eò exilis, secto corpore, deprehensus fuit, vt functioni à natura præscriptæ satisfacere nequiverit.

Interna itaque pro confortatione & refrigeratione viscerum medicamenta sunt, vel simplicia, vel composita, eaque partim Galenica, partim Chymica: vt aq: acetosæ, borag: bugloss: becabung: carduibened: centaur: minor: cichor: endiu: fumar: nympheæ: violarū. Syr: è succo acetos: è succo cichor: de acetos: citri, de endiu: violarum. Robribium, berberorum. Conferu: rosar: violar: acetos: acetosellæ. Flor: cichor: borag: bugloss: nympheæ. Rad: cichor: condit: scorzonæræ condit. Cort: citri cond: aurant: condit: calam: arom: condit: enulæ condit: spec: arom: ros: diarrhod: abb.

*Interna
medicamē
ta roborā
tia & re-
frigeran-
tia.*

A a a

dia-

diatron fantal; diamargarit: frig. Pulu: Birk-
mañi. Elixir Proprietatis Paracelsi. Mistura sim-
pl; Spiritus vitrioli. Sp: sulphuris. Sp: falis. Tin-
ctura Martis & alia, quæ tamen omnia, non nisi
prudenter & methodicè exhiberi debent. Nec
solùm medicamenta roborantia vsurpanda in
fine curationis, sed & medicamentis preparan-
tibus & purgantibus per interualla subiungi de-
bent, vt ita viscera ad natiuam constitutionem
& temperiem reducantur. Topica seu externa
sunt. Cerotum rosatum Galeni. Vng: rosatum
Mesuæ. Cerotum infrigidans Galeni. Santali-
num. Oleum rosatum completum, violatum,
nymphæatum, &c. aliæque epithemata frigi-
da, quæ vel ad jecur, vel ad partes æstuentes &
calidiores apponenda sunt. Vti quoque Cero-
ta stomachalia & inunctiones similes. Pro lie-
ne quoque & hypochondrijs, fomentationes
ex decoctis lupuli, fumarix, cuscut; rad: cap-
par: tamarisc: fraxin: meliss: aliisque appropria-
tis; item inunctiones ex ol: scorpion: cappa-
rum, amygd: amararum, & denique malo con-
tumaciori existente, emplastra splenetica, ac
sexcenta alia.

*Medica
mentis ro-
borantibus
etiam me-
dicamen-
ta prapa-
rantia &
purgantia
subiungen-
da.*

*Topica seu
externa
medica-
menta.*

Com-

Composita itaque intrinseca medicamenta *Composita intrinseca confortantia.* confortantia, sub sequentibus formulis exhiberi possunt. A cibo, medicamento aliquo peptico uti, interdum utile est. Ut *Rec: spec: aromat: rosat. Dr. j. succin: alb. pulueris: Dr. β. Ambr. gr. viij. Moschi. gr. iij. Ol: nuc. mosch. destill. scr: β. Conf: ros: rub: Dr. ij. sacchari in succo cydonior: dissol. ꝯnc. iv. F. morsuli.* Mistura ad vapores melancholicos discutendos. *Rec: Conseru: tunica ꝯnc. j. rosarum. Confect: Alkermes. ana. ꝯnc. β. Lapid: Bezoart. scr: j. succin: albi pulueris: scr: ij. Cum syr: de cortice citri. f. Electuarium.* In cordis debilitatione, ingruente paroxysmo hypochondriaco, detur vnum atq; alterum cochlear ex sequenti liquore potabili, qui instar emulsionis est. *Rec: Aq: flor: borrag: in B. destill. ꝯnc. iv. Aq: Cinamomi ꝯnc. β. Margaritt: preparat: Dr. ij. Smaragdi preparat: Dr. j. β. ꝯel, loco horum, magisteria. misc. f. Liquor potabilis, detur calide. Efficax est & hoc in debilitatis. Rec: Essent: Melisse. Mixtura. Zedoariae an. Dr. ij. spir: Rosar: scr: j. lulebi rosar: ꝯnc. ij. syr: tunicis ꝯnc. j. succ: recent. citri, granat: dulc: ana ꝯnc. β. f. Mixtura. Ut & hæ Rotulæ. Rec: Ol: nuc: mosch: destill. scr. β. Confect: Alkermes. Extr: Pæoniae ana scr: j. calam: aromat: scr: β. Margaritt: preparat: scr: j. corall: rub: preparat: scr: β. Ol: Carui gutt: iij. sacch: in*

A a a 2

aq:

- aq: pæonia & melisse dissol: ꝛnc. vj. f. Rotule. vel sequentes. Rec: spec: aromat: rosat. spec: Diambre ana Dr. j. Margarit: preparat: scr: j. Ambragr. iv. Ol: destill: macis. caryophyllorum. Ol: Citri ana gutt ij. sacchari in aq: cinamomi ꝛnc. ꝑ. borrag: s. q. dissol: ꝛnc: iij. fiant
- Destillatū.** Rotule. Est & hæc aqua efficacissima. Rec: rad: buglossæ. borraginis ana ꝛnc. j. ꝑ. pæonia. Cort: citri ana ꝛnc. ij. rorismar: meliss. ana mj. flor: borrag. bugloss. stæchad: Arab. ana ꝛnc. ꝑ. sem: basilic. Croci. Cinamomi. caryophyll: ana Dr. j. Confect: Alkermes Dr. ij. Aq: buglossæ. borrag: ana ꝛnc. iv. vini Rhenani ℥ ij. stent infusa. destillentur. Felici etiam cum successu exhibere licet sequentem puluerem, dosi, quantum a pice cultelli bis capi potest, sub lecti ingressum. Rec: Pulu: smaragdi. Hyacinth. Margaritt: Coralli preparat. scobis Eboris. Boli armeni ana part: equ: M. f. Puluis. Vel ex confectio cordiali Bezoartica. Rec: Flor: 4. cordial. anthos. meliss. ocym. garyophyllat. sem: eiusd. ana Dr. ij. Cort: citri. garyophyll. cinamom. nuc: moschat. cardamomi ꝛtr: been ꝛtriusque. doronic. Zedoar. sem: pæon. ana Dr. iij. ligni aloës. galang. macis. croci orient. ana Dr. j. ꝑ. ras: ebor. margar: preparat: corall: rub: preparat: succin. alb. preparat: ana scr: iij. fragm. s. lap. pret. ana Dr. j. Oss. de corde Cerui n. ij. Ambr: gryf: Moschi Alexand. ana scr: j. Lap: Bezoart. or. ver. scr. ꝑ. fol:

Confectio
cordialis
Bezoartica.

fol. Aurin. vj. Argenti. n. iij. M. fiat puluis subtilissimus.

Electuarium confortans. Rec: Conf: ros: rub: bor- Electua-
rium liqui-
dum.

rag. bugloss. violar. ana Dr. vj. flor. tunic. anthos. pæon.

meliss. ana Dr. iij. Acid: Tart: Dr. ij. Confect: cord: Bezor-

art modo descript. ꝑnc. ß. spec. lætific: Galen. & Rhasis

ana Dr. j. spec: diamoschi dulc. Pliri sarcot. ana scr: ij.

Confect: Alkerm. scr. j. ß. Extr: croci scr: ß. Ambre gryf.

Moschi fin. ana gr. iij. fol: auri. n. iij. syr: de pomis. violar:

cærul. De cort. citri ana q. s. fiat l. a. Elect. liquid. adde

spiritus salis q. s. ad grat. aciditat. Mixture
Antime-
lancholice

Mixtura Antime-
lancholice pretiosa. Rec: Rad: borrag: bugloss. ana

ꝑnc. j. ß. Herb: violar. Maior. Betonic. Meliss. an. m. j. ß.

flor. 4. cord. ana m. j. betonic. calend. ana m. j. stachad. a-

rab. ꝑnc. ß. tunic. anthos. ana Dr. ij. nymphæ. pæon. ana

Pij. Passul: min. conquass. ꝑnc. vj. capit. papau. alb.

cum semin: n. xv. sem. 4. frig. mai. excort. ana. Dr. ij. mi-

nor. pæon: excort. an. Dr. j. anisi. fenic. ana scr. iij. Nucia

moschat. Dr. iij. santal. citrin. Cort. citri sicc. Xyloaloës

ana Dr. j. ß. macis scr: iij. ß. omnia incisa & cõtusa minutim

decoq. in aq. stillat. rosar: fragr. nymph. meliss. borragin.

bugloss. violar. flor. cyani. & vini albi odoriferi opt. ana

s. q. ad consump. med. part. postea colentur, & fortiter ex-

primantur. Demum Rec: medull. panis tritic. recent. coct.

lib. j. Conf. ros. rubr. violar. borrag. bugloss. flor: tunic. an-

thos. pæonia. meliss. nymphæ. betonica. salvia. lilior: con-

A a a 3

uallij.

362 MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.

uallij ana Dr. ij. Cort: citr: condit. nuc. ind: cond. ana Dr. vj. Theriac. venet. Mithridat. opt. ana ꝯnc. β. Confect. Bezoart. cord. superius descript. Dr. iij. spec: diamosch. d. Plirisarc. ana Dr. j. β. croci orient. ver. Dr. β. Quibus affunde in vase stanneo vel vitreo bene obturato liquoris partem: remanentia stent per noctem in loco calido, postea ex B. M. destillentur. NB. in rostro Alembici suspende in puppa Ambra cinerit. Moschi Alex. ana scr. j. Destillatio postea dulcoretur syr. violar. de pomis. è cort. citr. ana ꝯnc. ij. luleb. rosar. ꝯnc. j. β. adde Fol: auri fin. n. xij. Argent. fin. n. vj. Ni sapor obstiterit, feces post distillationem residua calcinentur, ex ijsque sal extrahatur, qui mixturae postea addatur. Dosis ꝯnc. iij. Mixture alia in Hypochondriaca conueniens. Rec: Polypod: qu: aper. Dr. vj. rad: borrag. bugloss. ana ꝯnc. j. β. Herb: fumar. epithymi. cuscut. meliss. ana m. j. β. maior. an. m. β. sem. 4 frig: maior. an. Dr. j. anisi. fenic. ana scr. iij. pæon. excortic. Dr. j. β. flor. 4. cord: an. m. j. betonic. m. β. stæchad. Arab. ꝯnc. β. anthos Dr. ij. Nucis moschat. Dr. iij. macis Dr. β. Xyloaloes Cubebar. Cardam. min. ana scr. ij. puluerisanda pulueriscentur, reliqua verò minut. incis. & contus. affund. in vase opt. clauso Aq. stillat. feruent. rosar: fragr. nymph. meliss. ana ℥ j. β. cichor: ℥ β. dein destillentur cum vini Rhenan. opt. ℥ ij. Destillato. adde mell. passular. ꝯnc. iij. anthosat. ꝯnc. j. β. syr: è succ. viol. è pomis ana ꝯnc. ij. Croci

Mixtura
alia hypo-
chondria-
ca.

Croci Dr. β . *asseru. in vase vitreo opt. obturato ad vsu.*
 Dosis unc. ij. unc. iij. vel unc. iiij. Si magis mixtu- *Conserua*
 ra seu conserua magna arrideret, talis componi *magna.*
 posset. *Rec: Conserua flor: Nymphaeae albae. Violarum*
martialium. Rosarum ana unc. j. flor: Tunicae. Borriginis
ana Dra: vj. Acetosella. unc. j. Corticis & carnis citri cō-
ditarum ana $\text{unc. \beta.}$ radic: scorzoneræ hispanicæ conditæ
Dr. vj. Zedoariae conditæ $\text{unc. \beta.}$ Pineorum & Phistico-
rum decorticatorum ana $\text{unc. \beta.}$ spec: diamargaritarum
frigidarum Dr. $\text{j. \beta.}$ Aromatici rosati. scr. ij. Ambræ. gr.
iv. moschi. gr. ij. Fol: Auri n. j. cum syrupo de pomis redo-
lentibus f. mixtura. Conserua hæc magna, reficit
 cor, sanguinis arteriosi feruorem temperat, &
 palmum cordis corrigit. Non minoris effica-
 ciæ est sequens. *Rec: Conserua ros: rub: borragin: bu-* *Conditum*
*gloss: Violar. Acetof. acetosellæ ana $\text{unc. \beta.}$ Betonica. Flor: *ad formã*
Tillie, Lilior. conuall. anthos ana Dr. ij. rad: cicbor: con- *opiatæ.*
dit. scorzoner: cond: cort: citri cond. nuc. Ind. cond. an Dr.
iiij. Confect. Bezoart: cord. supra descript: Dr. vj. spec:
cord: de gemm. diamarg: frig. Plirisarc. ana Dr. j. Acid.
Tart. Tartari chalyb. ana scr. ij. Conf. Alkermes Dr. $\beta.$
M. & cum syr. de acet. citri, & e cort. citri & Aq: Car-
func. opt. ana s. q. f. l. a. Cond. ad form. opiat. adde spir: *Aq: corro-*
sal: parum coopert. fol: auri. Rec: Aq: flor: borrag: in bal- *borans cor-*
neo destill: unc. vj. flor. citri unc. ij. syr. flor. borrag: tu- *dialis.*
*nica.**

Aqua Carbunculi.
 nica, ana ꝯnc. j. spir^{us} rosar^{um} Dr. ij. Aq^{ua} Cinamomi. ꝯnc. β. Carbunculi, Dr. ij. Magist. Perl. scr^{ipta}. j. Confect^{io}. Alkermes Dr. β. Misce, dentur cochlearia duo vel tria. Aqua Carbunculi sequens descriptio est. Rec^{ipere}. flor^{um} roris marisue anthos, Lilior^{um}, conuallij, violarum, Borrage ana ꝯnc. vj. Herb^{orum} maioran. saluie min Lauendul. Eudiu. spic. ana ꝯnc. j Nucis moschat. ʒ. Macis. Garyophyll. Cinamom. Cardomom. Gran^{um} paradisi. Cubebar^{um}. Galang. visc. querc. Auellanar. sem^{ina}. Pæon. Rasur. Corn^u. Ceru. ana ꝯnc. j. Incidantur & infundantur in vini Maluat. Aq^{ua} Lauend. spicæ, Rosarum. Fragor. ana ℥ iij. vini albi generosi ℥ ij. postea adde. Off. de corde Cerui. Lapid: Percar. ana ꝯnc. β. moschi q. v. f. s. a. Destillatio in M. B. destillato adde. Auri foliat. Margarit^{um}, præparat^{um}. an. ꝯnc. β.

Experientia Zacuti Lusitani cum Ebo- re, Lapide Bezoartico & limatura auri, & auro potabili.
 Inueniuntur apud Medicos similia composita quamplurima, quæ omnia recensere hic nimis longum foret. Domauit Herculeum hunc morbum sæpius, eboris vsu, Zacutus Lusitanus, vt in praxi sua admiranda lib. 2. obs. viij. commemorat. Cum hæc, inquit, immani hydra luctatus sæpissimè, oleum & operam perdidit. Remedia à peritis præscribuntur passim: si fueris expertus, inuenies nulla. Admiraberis, si dixerim, pluries eboris vsu hunc morbum curatum

ratum fuisse; nam id in flaccido, resolutoque
 ventriculo roborando, eximendis obstructio-
 nibus, discutiendis tetrīs flatibus, malignā au-
 rā retundendā, præstantissimum semper inue-
 ni: nec mirum! nam cardiacum medicamen-
 tum est, si veterum, & juniorum dictis est stan-
 dum, & sic in præstantissima venit antidota. E-
 ius subtilissimam scobem, aut ramenta tenuis-
 sima in pollinem redacta, cum saccharo per-
 mixta, in tabellas efforma, diluculò vnam, quā-
 titate drachmæ assume, desuper vinum, aut
 melissæ aquam epotandam cura. Si tædiosus
 sit æger, grana sex, in eodem liquore dissolu-
 ta, fatisunt. Si febris adsit, aut viscerum squa-
 lor, rosacea fatis est. In vna quoque ægra, La-
 pidis Bezoartici vires eximias, cum fructu ten-
 tavit idem Zacutus lib. 2. praxis medic: obs: 9.
 vbi hæc habet. Quædam foemina cùm ex re-
 tento menstruo in Mirachialem incidere, cum
 cordis tremore, tristitiâ summâ, metu, taciturni-
 tate, & demum inexplicabili melancholiâ
 coniunctam, tentatis omnibus vix conuale-
 scere potuit; tandem dira hæc symptomata
 Bezoartici lapidis vsu succubuere. Aquam e-
 potabat ipsius frustulis decoctam: frustula in

Bbb

ore

ore diu retinebat, & fortiter exugebat: annulum
 incrustatū parauit, in quo lapis erat inclusus ita
 vt carnem tangeret, in proximo minimo læuæ
 manūs digito gestatum; sacculum ex eius pul-
 uere, cum alijs cardiacis supra cor gestandum
 construxi, tabellas ex eo, cum electissimo sac-
 charo, alijs etiam pulueribus admixto, confeci;
 ex quibus vnam ieiuno ventriculo, alteram tri-
 bus horis post cœnam deuorabat, stillatitiã a-
 quã scorzoneræ superbibitã: aliquando in iure
 auis, grana sex interdum sumebat. His omnibus,
 quum quadraginta dierum spatio vsa esset, & à
 mœstitiã conualuit, & menstrua recto ordine
 fluxerunt. Observatione quoque decima, eius-
 dem libri, idem auctor refert, se Baronem quen-
 dam illustrem, melancholicis imaginationibus
 diu vexatum, cum pluribus auxilijs cardiacis,
 conualescere haud potuisset, auri potabilis vsu
 curasse: auri enim tenuissimam scobem, quæ
 ex purissimã limaturã excidere solet, prius opti-
 mē læuigatam, rhodosaccharo permixtam, aut
 liquidum, & potabile aurū, velut oleum, alter-
 nis diebus maluatico permixtum, ieiuno ven-
 triculo assumebat: auri liquidi sex guttulæ, pul-
 ueris duodecim grana, satis erant. Hoc præsi-
 dio

dio, cùm per mensem vteretur, omninò à tantis malis immuniseuasit.

Aurum autem duobus modis exhiberi potest, vel integrum, aut in folia redactum, & aliàs nihil immutatum, vel arte chymicâ resolutum.

*Aurum
duobus mo-
dis exhi-
beri potest.*

Priorem modum quod attinet, hoc modo aurum exhibitum, planè improbant non solum Chymici plerique, sed & Galenici nonnulli, qui auri in medicina vsum nullum esse existimant, & vnico ferè id probare conantur, quòd aurum nimis compactum & durum sit, & cui etiam, extremo calore & igne fortissimo adhibito, nihil deperat, & proinde à calore nostro vinci, & in actum deduci non possit, sed integrum rursus per aluum excernatur, atque ita sumptus saltem inutiliter profundantur, ad ægrum verò nihil commodi & vtilitatis inde redundet. Verùm ratio ista mihi satis firma non videtur: etenim actiones illæ occultæ, & quæ magneticæ dicuntur, in integris sese exerunt, & à formâ totius fluunt, atque eâ destructâ, vel etiam corpore corrupto & immutato, euanescent. Magnes integer ferrum trahit, quod oleum, si à Chymico in id resoluatur, non præstabit: talia multa in Medicina occurrunt: lapis Lazuli, saltem

B b b 2

pul-

puluerifatus purgat; antimonium, & alia mineralia & metallica, etiam chymicè non præparata, quæ à calore nostro nullo modo vinci, quorumq; compages, ab eodem solui non potest, nihilominus occulto modo in corpus nostrum agunt, idque variè afficiunt, vt ipsa experientia docet. Ideoque si aurum tales occultas qualitates habet, eas etiam, integrum & non resolutum exerere potest; tribuerunt eas, illi, tot docti viri, tot seculis, quibus non facile refragandum; chymicè verò resolutum & præparatum, quod multas vires habeat, extra dubiũ esse puto, cum id experientia testetur. Verum etsi plurimis morbis, iisq; periculosissimis medeatur, tamen omnes non tollit, adeoque panacea non est, neque quos tollit, solum tollit, sed & alijs medicamentis opus est.

*Solutio auri
sive Aurum potabile.*

Soluitur autem tutius & melius sequenti modo. *Rec:* Calcem auri per reuerberationem in summam tenuitatem redactam; affunde menstruum ex Mercurij Philosophici microcosmici volatilis (hoc est salis vrinæ volatilis) & spiritus sulphurei vegetabilis, potabilis & optimi, (id est spiritus vini optimi,) partibus æqualibus, simul in balneo, diebus duodecim digestis, paratum,

tum,

tum, & in lento calore digere per mensem vase Hermeticè clauso, donec sanguinis instar rubicunda tinctura euadat, idque quoties opus est repete. Tinctura sæpius collecta, per octodecim dies digeratur: hinc spiritus lenissimo calore per destillationem separetur, & aurum in fundo, formâ olei rubicundissimi, in quolibet liquore resolubilis remaneat, quæ tinctura vicem auri potabilis supplere potest. Eandem solutionem, si in arena per cucurbitam humilem, vel retortam destilles, tandem auri tinctura simul per alembicum transcendit rubicunda instar sanguinis, relictâ in fundo terrâ aridâ spōgiosâ & nigrâ: à tinctura hac, menstruum per Baln: tepidum separandum, & tinctura seu oleum auri in fundo relinquitur. Calx auri, quâ in perficiendo auro potabili indiges, fit, quando aurum per lupum incanum seu multiuorū, hoc est, per antimonium fustum & purificatum, amalgamatur cum sextuplo Mercurij, additòq; sulphuris duplo pondere, continuèque ad ignem agitatur, donec sulphur & Mercurius exhalent: calcem relictam nonnulli spiritu vini madefaciunt & accendunt. Dosis huius auri potabilis à gr. v. ad, viij. ex vino maluatico, aqua cinna-

momii, caponum, vel alio cordiali specifico vehiculo. Quidam ad vnciam huius tincturæ vel auri potabilis, addunt ambre griseæ, moschi orientalis ana scr. j. Extr: croci gr. viij. Et de hac mixtura, aliquot guttæ, in morbis melancholicis, egris, cum felici successu propinantur. Præcæteris autem omnibus, nobilissimum confortans sequense est. *Rec: auri potabilis vnc. ꝑ. Tinctura Perlarum. Corallorum. smaragdi. ana Dr. j. Croci. scr. ꝑ. Quinta essentia Ambre. Moschi Orientalis ana. scr. j. Extr. Ligni Aloës gr. x. Tinctura citri gutt. xx. f. Mixtura. Dosis gutt. v. vel vj. vel x.*

Nobilissimum confortans sequens.

Verum Aurum Potabile Glauberi.

Verum aurum potabile, siue tincturam auri veram, sequenti modo præparat Glauberus chymicæ artis peritissimus, & vt mihi videtur fidelissimus scriptor. Accipit auri viui part. i. & part. 3. Mercurij viui, non vulgi, sed philosophici, vique reperibilis sine sumptibus & laboribus, de quo inferius, (poteris etiam admiscere argentum viuum ponderis æqualis solari, & quidem rectius, quam solum aurum, ob varietatē colorum, maiorem proficiscentem à mixtione viri & foeminae: persuasus verò sibi de melioritate tincturæ, à solo auro proficiscente, admisceat solum aurum: non sic item metallorum peritus, qui nouerit potentiam vnionis radicalis.

lis auri & argenti, vno eodémque menſtruo ſo-
 lutorum) mixta colloca in vaſe philoſophico
 ad ſoluendum, & ſpacio quadrantis horę, radi-
 caliter ſoluentur à Mercurio mixta illa metalla,
 dabúntque colorem purpureum; poſtea auge
 ignem paululum, & mutabitur ille in viridem e-
 legantiſſimũ, cui exempto, affunde aquam ro-
 riſmaialis nouies deſtillatę ad ſoluẽdum, quod
 fieri poteſt ſpacio medię horę: ſolutionem fil-
 tra, & in Balneo per alembicum vitreum abſtra-
 he aquam, quam vel recentem denuò reaf-
 funde, iterũmq; abſtrahe, atque hoc fac tribus vic-
 bus, & interea temporis viriditas illa mutabitur
 in colorem inſtar atramenti ſcriptorij nigrum,
 inſtar cadaueris foetentem, ac proin formidabi-
 lem: oportet autem aquam aliquoties abſtra-
 here, reaffundere & digerere, & nigredo illa fo-
 tórque euaneſcent, quadraginta horarum ſpa-
 tio, producẽtque albedinem lacteam elegan-
 tiſſimam. Quã apparente, omnem ad ſiccita-
 tem uſq; abſtrahere oportet humiditatem, quę
 maſſa erit alba, & paucis horis leniſſimo calore,
 apparentibus prius varijs coloribus, vertitur in
 egregiam viriditatem, priore longè excellentio-
 rem: cui affundere oportet ſpiritum vini opti-
 mē

mè rectificatum, ad eminentiam duorum vel trium digitorum latorum transuerforum, & aurum illud viride resolutum, attrahet spiritum illum vini, ob summam amicitiam, instar spongię siccæ attrahentis aquam, ipsique communicabit animam suam, sanguinis instar rubram, quâ ratione, viuificâ suâ tincturâ priuatur viriditas illa, mutaturque in colorem rubrum, relicto corpore superfluo cinereo. Tinctum decantare oportet spiritum, filtrare, & in Balneo per alembicum vitreum abstrahere à tincturâ rubrâ, attrahēte igneam spiritus vini essentiam, ita vt arctissimè coniungantur, & inseparabiliter, propter quam, aqua saltem stillat insipida, relictâ virtute vini spiritus cum auri tincturâ, instar salis rubri ignei, fusibilis & volatilis.

Alius processus elaborandi aurum potabile.

Nec incommodus Solis tincturæ modus sequens est, qui sic se habet. Accipe calcis auri puri, & per reuerberium, vt inferius docebitur, præparati q. v. affunde huic calci menstruum suum (de cuius fabrica etiam paulò post dicitur) quo intra paucas horas, tinctura sanguinei coloris, relictis metallicis fæcibus elicietur; separatâ per decantationem illâ tincturâ, superfundatur materiæ relictæ menstruum aliud ad tinctu-

tincturam iterum extrahendam, idque repeta-
tur toties, donec nihil relinquatur, præter fæces
mortuas, quæ tamen non abijciendæ, quippe
quæ ficcandis vlceribus vsui esse possint. Por-
rò destilletur tuum menstruum in arena ad sic-
cum vsque, & purpurascens coloris tinctura
valdè friabilis in vitro subsidebit, cui affunda-
tur spiritus vini ritè paratus, aut quod melius est,
quinta salis essentia: stent conclusa in digestio-
ne, & extrahetur tinctura purior. Spiritum vini
ad medietatem abstrahe, vt habeas aurum po-
tabile excellens. Si verò quintam salis essentiam
affundas, sine abstractione aut destillatione in
vsu medicum seruare poteris, quandoqui-
dem ista salis essentia per se, etiam absque auro,
medicina saluberrima existit.

Menstruum sic præparatur. Recipe vrinx *Menstruū*
pueri quantitatem sufficientem, destilletur illa *ex sale &*
ad dimidij remanentiam. Quod destillatione *spiritu v-*
hâc abstractum fuerit, iterum ad dimidietatem *rina pro*
destilletur, isque labor tertia vice continuetur: *solutione*
sic vnâ cum subtilissimo spiritu sal pellucidum *auri.*
micansque ascendet, quod spiritus ipsius collu-
tione, ex alembico colligatur. Deinde huic spi-
ritui appenso, tantundem spiritus vini optimè

C c c

recti-

rectificati affundatur : simul per octiduum leniter putrescant, tandemque destillentur, ita menstruum admirabile, ad quæuis metalla, mineralia & gemmas acquisieris, eoque verissimam auri tincturam obtinueris, hocque vocatur Mercurius viuis Philosophicus, sine sumptibus & laboribus, ex spiritu & sale microcosmi elaboratus. Ab alijs præparatur loco salis volatilis Microcosmi, sal naturæ Macrocosmi, Elementorumue spiritus, in terra ceu Macrocosmi Generatorio (vt inibi in fœtum terrestrium nutrimentum faceffat) in corpoream substantiam transplantatum, de quo tamen inferius dicemus. Ad pleniorẽ autem horum cognitionem, etiam sequentia animaduertenda.

*In quibus
consistat
preparatio
auri pota-
bilis.*

Aurum, vt formam medicamentoſam induat, atque adeò potabile fiat, sine menstrui beneficio nequaquam fieri potest, quod vniri tamẽ auro nunquam potest, sine interuentu tum solutionis tum coagulationis : hoc quoque menstruum, quàm maximè fieri potest, temperatum ac blandum esse debet. Vt autem solutionem, aurum promptissimè suscipiat, calcinatio prius requiritur; absoluitur itaque processus auri potabilis elaborandi, tribus hisce actibus;

etibus; calcinatione; solutione magistrali; & coagulatione.

Calcinatio, quæ actus est, per quem corpus *Calcinatio auri.*
Solis attenuatur, emollitur, in indiuisibiles atomos disrumpitur, inque puluerem impalpabilem redigitur, hoc quidem fine, vti ad suscipiendam, in sese soluentis magistralis actionem, habile fiat acidoneum: duobus modis fieri consuevit, vel per humidum, vel per siccum. *Per humidum.*
Per humidum, vulgariter fit in aqua chrysulca, quam regiam seu solarem vocant, quæ constat ex aqua forti & sale armoniaco, e.g. capio aque fortis, ex duabus partibus vitrioli, & vna parte nitræ distillatæ ꝑj. in quâ dissoluo salis armoniaci summè depurati vnc. ij. Hæc est aqua regia vulgaris, in qua pro instituta calcinatione dissoluo aurum laminatum, & frustillatim concisum, id quod leni calore, non sine tamen ebullitione dissoluitur: solutionem claram & flavescentem, in Bociam satis capacem, lixiuio tartari limpidissimo, ad dimidium repletam, pedetentim, & ferè guttatim instillo, quibus inuicem confusis, præuio crepero ebullitionis strepitu, & mirabili exastuatione, Sol instar limi procumbit in fundum; hoc facto, & repercusso omni ex parte

C c c 2

Sole,

*Aurum
fulminans*

Sole, aquâ calidâ, eluo falsedines, donec nihil amplius acrimoniæ appareat. Tum limum illum auri eximo, & siccescere facio calore vel leuissimo, vel potius nullo, atque ita habeo præcipitatum ceraunochryson, vti vocant, Solis, scloperantem, fulmantem, quod eius grana duo vel tria, igni exposita, vbi flammam conceperint (concipiunt autem promptissimè) similem bombardæ explosæ sonum faciant, operatione tamen pulueri pyrio contraria; quum non vti hic fursùm, sed deorsùm, impetum suum omnem conuertant. Cæterùm ad calcis modo dictæ partes duas, coniungo florum sulphuris purissimorum vnam partem, hisce permixtis in crucibulo comburo sulphur, atque ita calx illa, acquirat colorem boli armeni, & vim scloperandi omnem amittet. Calcem Solis cum floribus sulphuris permixtam, priusquam igni exponas, humecta, & quasi impasta cum spiritibus vel salis, vel vitrioli; vel sulphuris, vel quibuscunq; alijs acidis liquoribus, & omne periculum effugies.

*Quomodo
vis fulmi-
nans auri
corrigen-
da.**Calcinatio
auri per
siccum.*

Per siccum calcinatur aurum, quandò vel cum sulphure & mercurio (vti supra in primâ auri potabilis siue tincturæ præparatione demon-

mon-

monstratum est) vel cum sale quopiam stratificatur, & in igne reuerberij, adhibito tali caloris moderamine, ne aurum fluat, subtilissimè pulueratur. v. g. Primò tibi in promptu sit aurum obryzum, aurifabri operà in tenuissimas admodum diductum lamellas, quæ in particulas latitudinis nummi argentei loachimici dissecentur. Deinde formentur de cornu cerui orbiculi, crassitie & latitudine dimidij loachimici, quibus aptetur pyxidula cementatoria tantæ capacitatis, quæ orbiculos istos arctè admittat. Huius fundus substernatur arenâ, potiusuè alumine plumoso, cui orbiculus de C. C. orbiculo verò, particula lamellæ aureæ, vicissim orbiculus cum auro imponatur, & sic chymicorū verbo, fiat stratum super stratum, vsque ad plenitudinem pyxidiculæ, seu quousque aurum tibi pertingat: superiniiciatur aluminis illius tantillum, ne vacuus fiat locus. Pyxidicula sigillo Hermetico claudatur, siccatâque in igne circulatorio mediocri (ad præcauendam fusionem) ponatur à gradu caloris tenui, lentè progrediendo ad tantam intensiõem, vt pyxidula per horas quatuor excandescat; quæ refrigerata & aperta, aurū monstrabit calcinatione ad colorem quasi incarnatum redu-

C c c 3

ctum

ctum. Labor hic, si ter repetatur, aurum adeò friabile reddetur, vt pistillo conteri, & complanari queat. Taliter præparatum, admixto C. C. vstulato, per integrum diem, igne reuerberij nõ nimis forti, ad vsq; latericium colorem, & perfectam calcinationem perducatur. Calx hæc aurea, nullâ corrosionis qualitate inquinata, & adeò subtiliata est, vt sine vltiori præparatione, in vsum, contra nonnullos morbos adhiberi queat. Omnium optimè perficitur auri calcinatio, Mercurio Philosophico, non illo communi, quo ad amalgamationem vtimur, sed liquore aliquo singulari ita dicto, quem nunc Azoth, nunc Magnesiam, nunc Adrop, modò salamandram, CrySTALLUM philosophorum, Guma, Aquilam albam & rubram, Aquam permanentem, Lac virginis, Sperma mundi, &c. vocant. Est ille liquor ad summum exaltatus, planè spirituosus, aëreus, diaphanus, subtilis, penetrabilis, in soluendo & coagulando vires edens planè mirabiles, quas non tantum in rebus extra microcosmum, verum etiam ipso microcosmo potenter exerit.

*Calcinatio
auri per
Mercuriũ
Philosophi-
cum.*

*Solutio au-
ri quid? &
modus so-
lutionis.*

Solutio magistralis, est actus ille, quando liquor soluens magistralis, in calcem auri ritè prædispo-

dispo.

dispositam agit, eamque sibi penitissimè, & secundum minima naturalia, concorporatam, combibit, hoc quidem fine, vt ex intima illa vtriusq; coniunctione, accedente postmodum coagulatione debitâ, corpus auri, formam acquirat medicamentosam, in quouis liquore solubilem, & potabilem. Modus solutionis hic est; capeliquorem nostrum magistralem limpidissimum, eumq; funde super calcem: videbis exactiõnem menstrui in calcem, causare minimè leuem ebullitionem, atque exstuationem; pone in Balneo, & digere per triduum, solutio flavescet, quam per declinationem effunde, affunde iterum de soluente, & solue, donec superfusus calci liquor, desinat ebullire, solutiones omnes collige & serua. Menstruum pro solutione calcis Solis, aut erit merè aqueum, & insipidum, cuiusmodi est aqua vulgaris, & aquæ destillatæ vegetabilium: aut erit sulphureum, cuiusmodi est spiritus vini, terebinthinæ, olea aromatum stillatitia, &c: aut erit salinum, cuiusmodi est. e. g. spiritus vitrioli, sulphuris, salis, aceti destillati, mellis, succi limpidi citrinorum, limonum, &c. Quartum dari nequit, sed hisce tribus generibus, tota soluentium familia continetur. Menstruum

*Differen-
tia Men-
struorum,
pro auri so-
lutione.*

struum aqueum, nihil de calce auri soluet, nisi fortè adhærescentis salis extranei quicquam eluat. Menstrua quoq; sulphurea, intactam relinquent calcem auri: reliquum est ergò, vti menstruum solutiuum sit è genere salium, atq; adeò corrosiuum: nullum enim menstruum salinum, agit in calcem metallicam, nisi corrodingo. Neque verò tamen est, vt audito corrosiui nomine, statim quis cohorrescat: quemadmodum enim in arte medica, purgantia tripliciter distinguuntur, in fortissima, valida, & benigna, perinde in chymia quoque conuenit, soluentia corrosiua, in tria eiusmodi genera dispesci. Ad primam classem referimus, aquas fortes, regias, spiritum nitri, aliòsque liquores, præditos vi erodente igneâ, & humanæ naturæ infestâ. Secundi generis, sunt spiritus vitrioli, salis, sulphuris, saturni, aceti radicati, atq; alij, qui quidem facultatem corrodingi minimè debilem possident, interim tamen naturæ nostræ nõ ita aduersantur. In tertio verò, & benignorum ordine, collocamus, spiritum aceti simplicem, mellis, aquam quercus, succum limpidissimũ citriorum, arantiorum, limonum, &c. Nos primi generis corrosiua, quin etiam secundi, à solutio

lucio

lutione nostra penitus amandamus, & solo benigno liquore corrosiuo rem conficimus, qui acrimoniâ suâ, ipsum acetum destillatum minimè excedat: acetum autem ipsum certâ quoque suâ corrosiuitate minimè destitui, experientia docet. Quandoquidem illud ipsum corrodendo, non tantum corallia, perlas, conchas, verum etiam corpora metallica, chalybem, plumbum, stannum, cuprum in liquores resolvere valeat. Non sunt igitur omnia in vniuersum corrosiua promiscuè proscribenda, aliâs ipsum vnâ acetum, aliique succi naturæ nostræ familiarissimi, exulare pariter jubendi.

Coagulatio denique, actus omnium facilimus & vltimus, per quem solutio auri magistralis reducitur, ad consistentiam solidam. Solutio abstrahitur lento igne, quemadmodum fit in magisterijs perlarum, coralliorum, & consimilibus. Ita in fundo relinquitur magisteriû auri potabile, solubile in quouis liquore, ex pallido subobscurè flauescens, preciosissimum naturæ arcanum.

Est autem in rerum natura liquor, neque ex vegetabilium, neque animalium, neque mineralium familiâ præcisè oriundus, de quo tamen

Coagulatio
auri.

Quid sit
Mercurium
Philosophicum.

D d d

nul-

nullum, siue vegetabile, siue animale, siue mi-
 nerale non participet. Is arte spagyricâ ad sum-
 mum exaltatus, euadit planè spirituosus, aëreus,
 diaphanus, subtilis, penetrabilis, eius in soluen-
 do & coagulando, vires expertæ habentur pla-
 nè mirabiles, quas non tantùm in rebus extra
 microcosmum, verùm etiam in ipso microcos-
 mo potenter exerit, magnâq; cum admiratio-
 ne & ipsius microcosmi commodo singulari.
 Receptus enim intra corpus humanum, statim
 vim suam spiritualem, ex centro, ad ipsam vsq;
 superficiem explicat, quasçunq; tartari micro-
 cosmici, in visceribus præsertim, coagulatio-
 nes efficaciter resoluit, separat resolutas,
 & mumiam vitæ, quibusçunque tincturis
 venenatis, malignis, pestilentialibus, putredi-
 nis infectam insigniter rectificat. Hunc li-
 quorem (cui nomen datur Mercurij Philoso-
 phici) commodissimum iudicant, qui in choa-
 ræ calcinationis negotium perficeret, atque ab-
 solueret. Itaque calx auri suprâ parata in hoc li-
 quore soluitur, soluta coagulatur, idque mul-
 toties repetitur, donec tãdem Sol ille terrestris,
 duodecim signis Zodiaci (i. e. bidui spatio) sui
 bis euolutis, deuenisset in calcem subtilissi-
 mam, rarissimam, spongiosam, & impalpabilẽ,
 aptam jam solutioni.

Mer.

Mercurij huius Philosophici præparatio sequens est. Soluatur sal marinus cum proprio menstruo, id est, cum aqua pluuiali, seu fontis destillata, idque fiat toties, donec ad summam purificationem ac claritatem perueniat. Huius sic mundati & clarificati salis libris sex, adijce acetum ex melle facti, ad commodiùs, spiritus sulphureos ac vitriolatos, dulces, acidòsque, qui firmissimè sali illi reconditi inhærent, extrahendos. Quod in pixide Waldenburgicâ, hoc est, quâuis retortâ terreâ firmissimâ, vel etiam vitreâ luto probè munitâ & loricatâ, præstandum est. Ideò additur acetum, vt ex eo expediùs & libentiùs spiritus salis per alembicum transeat: sal enim, si in destillatione vehiculo suo expulso careat, difficulter spiritum prodire finit. Quare, si quis salem in retortam conijcit & distillat, prodit aqua acida seu vitriolata. Quamprimùm verò aqua seu phlegma in sale latitans prodijt, sal armoniacus quidam sublimatur. Quod si verò à distillatione cesset, & caput mortuum aliquâ aquâ irriges, vel in locum humidû statuas, ad attrahendam aquam, & rursus salem illum in retortam coniicias & destilles, tùm vt primum, spiritum acidum con-

*Mercurij
Philosophici præparatio.*

D d d 2   seque.

sequeris, hoc toties repetere potes, donec totum tuum salem, in spiritum conuertas, qui postea in Balneo rectificandus. In hoc versatur rei cardo, vt gradatim ignis admoueat: nec non & fornax reuerberatoria Athanoris requiritur: oportet enim, vas incandescat, purpureo, non claro calore, ne videlicet sal fluat, cuius fluxus spiritus impediatur, & retineat, ne copiosius & opportunè, vt decet, extillent. In eo autem adæquato igne retortam immorari necesse est ad octo dies, quo tempore semper recipienti inuigilandum erit, quod vsque ad eò & spissum & capax, firmissimòque luto obuolutum vel obductum esse oportet, ne quid vsque expiret: quod & turbidum, & spiritibus vaporosis ac albis oppletum animaduertetur, in quibus virtus, & primum ens metallorum resolutum est in aquam acidissimam. Post spiritus exhaustos, tandem ad collum & summitatem recipientis, sub finem distillationis sublimabitur aut attolletur terra, quæ foliata dicitur, instar niuis albissima, ve etiam flaua, quæ collo adhaerebit, quæ Mercurius aut sulphur Philosophorum nuncupatur, quam vtramque appellationem merito & jure suo obtinet. His itaque peractis,

actis, & refrigeratis omnibus vasculis, vt probè omnia conquiescant, loricis vasa erunt exuenda, coniunctaque per agitationem vtrâque essentiâ, salinâ, ac spiritalis seu liquidâ, in alembicum effundetur vitreum, ex quâ tria principia, sumè spiritalia, simplicissima ac efficacissima, seu maximè penetrantia, quæ in ea continentur, separanda erunt; seorsim singula seponantur, vt mox dicetur, quæque deinceps in vnum corpus vniantur. Quod verè homogeneous est, ac nihil heterogenei retinens, simplicissimū ac penetrantissimum, efficacissimumque futurum est. Alembicus autem & recipiens, firmissimè loricati in balneo vaporoso collocentur, suo quodque loco, ac lentissimo calore insipidum phlegma, aquæ tantū inutilis saporem referens, separetur. Quo separato, ad justam satis quantitatem, idque lentissimo igne, vt dictum, alembicus frigori exponatur, vbi pellucidissimi lapilli crystallini, gustuque dulces formabuntur. Quibus semotis ac seorsim depositis, redditoque denuò balneo dulci alembico, rursus ad lentum calorem, insipidum phlegma seiungatur, si alembicus iterum frigori exponatur, concreſcent denuò glaciales globuli,

Ddd 3

ijdem.

ijdemque perdulces. Quæ quidem operatio
 toties repetenda est, dum nulli amplius emer-
 gant lapilli, & quicquid residui extillabit, non
 amplius phlegma insipidum, sed aciditatis vi-
 triolatæ, quæ mordicationem summam linguæ
 inferat, instar acerrimi spiritus vitrioli gustum
 inducat. Tunc verò ab operatione desistendū,
 & fundo alembici, quærendum verum falis o-
 leum vitriolatum, acidūque, à quo omne in-
 sipidum phlegma, & inutile extractum fuerit.
 Crystallini verò lapilli, etsi sapore dulces depre-
 hendantur, admirandæ tamen sunt virtutis, vt
 qui Soli vel auro seorsim, vel cum oleo suo, ad
 idoneam quantitatem permixti, sint verum ter-
 restris Solis menstruum, ac dissoluens. Vnde
 magna medicina nascetur, & admirandæ virtu-
 tis. Consule Hartmann, in Croll pag. 399. Sa-
 lam de Auro potabili. Tentzel. in Exeg. pag. 491.
 Scheunemani Hydromantiam, &c.

Breuiorem, faciliorem, commodiorem, &
 minus preciosum modum destillandi & præ-
 parandi Mercurium Philosophicum, siue spiri-
 tum falis, tanquã menstruum vniuersale, docet
 Iohannes Rudolphus Glauberus, in prima & se-
 cunda

cunda parte Furni noui philosophici, quo Lectorem demando,

Est igitur Aurum, præcipuè verò potabile redditum, Balsami seu calidi natiui, cordisque summum corroborans, vnde & in omnibus morbis, in quibus vires reficiendæ sunt, cum successu exhiberi poterit. Mundificat insuper sanguinem, noxiorum scilicet humorum discussionem ac diaphoresi. Debet autem secundum Glauberum, in tractatu suo, de vero auro potabili, auri tinctura siue sal, admodum esse volatilis, ita vt igni minimè resistere queat: sed leni calore instar ceræ liquefcere, & instar salis rubri sublimari, solubilis in vini spiritu, ita vt in vsus medicos venire possit. Aurum potabile gustatum, non sit corrosiuum vel acre, vel astringens, ad instar aliarum auri solutionum: nec inficiat manus, vngues & crines, colore nigro vel fusco, sed potius elegantiores reddat: nec inficiat cuprum, ferrum, stannum, plumbum, rubigine vel colore nigro, sed potius elegantiore colore: nec sit corpus Solis, factâ extractione, reducibile, nec in aurum albū, quod colorem pristinum recuperare potest per antimonium & aquam regis; sed sit instar terræ
cine-

Vires auri potabilis, & quomodo verum à philosophico internosendum sit.

*de Effluuiis
Petræ*

cinereæ, lenique calore instar arsenici sublimabile, capellæ examen non indurans. Quibus dotibus si præditū, vera auri Tinctura dici meretur: sin minus, non item, sed potius aurum quoddam potabile sophisticum, à quo abstinendum.

*Magisterium Tinctura Olei
sive Quinta Essentia
Perlarum*

Magisterium & tinctura, Oleum siue Quinta Essentia Perlarum, fit sequenti modo. Rec: Margaritas optimè lotas, & in puluerem tritas: his phiolæ inditis, superfunde menstrui acidi, hoc est aceti acerrimi, vel spiritus vitrioli, vel succi limonum destillati, vel succi Berberorum clarificati, vel aquæ salis gemmæ, vel spiritus vini alcalisati, ad trium vel quatuor digitorum eminentiam, ac phiolam benè oclusam, cineribus calidis impone, donec Perlæ omnes soluantur, & in liquorem abeant: menstruum deinde in B. M. abstrahatur, & in fundo Magisterium Perlarum restabit. Hoc fume, ipsiq; aliud menstruum affunde, vt denuò soluantur: tunc nonnullæ impuritates ab eo separabuntur, à quibus, quod clarum est, & in menstruo delitescit, effundito, ne fæces cum illo permaneant, denuòque vt prius menstruum abstrahatur, & rursus, quod in fundo manet, soluatur, idq; tam diu repete, donec nullas amplius impuritates
Perlæ

Perlæ reijciant, & solutio pura appareat. Quando igitur menstruum vltimâ vice abstractum fuerit, affunde aquam pluuialem destillatam, & cum eâ magisteriû hoc ablue, quo factò, aqua rursus per destillationem separetur, idque tantisper, donec aqua insipida prorsus gustui se offerat. Accipe nunc huius magisterij quantum vis, eique affunde spiritum vini optimum ad duos digitos, vase cum luto optimè clauso, ad octiduum in cineribus calidis ad digerendum illud colloca, in quo temporis spatio, nonnihil in oleû spissum resoluetur, quod ob suam subtilitatem spiritui vini innatabit. Hoc oleum, per inclinationem cautè à remanentiâ separa, & alium spiritum vini affunde. clausoq; vase, tuam materiam in calidis cineribus, vt antè, digere, toties repetendo, donec omne magisterium in oleum siue essentiam conuersum sit. Hoc oleum seu quintam essentiam, per triduum cum spiritu vini circulato, ac tandem spiritum vini siue tincturam, ab illo, per Balneum Mariæ euocato, ita tamen, ne essentia nimium arefiat, & ad vsum referuato.

Paratur deinde & tinctura ex Gemmis & lapidibus quinque preciosis : vt Rec :

*Tinctura
Smaragdâ*

E e e Sma-

Smaragdi fragment. q. v. terantur super lapide porphyrio subtilissime: postea affunde vrinam puerorum destillatam, & in loco calido tinctura extrahatur, idque toties repete, quoties opus erit. Hanc vrinam destillando separa, & remanet puluis gryseus, ex quo cum spiritu vini tinctura viridis extrahatur. Spiritus vini aliqua pars separetur, vt consistentiam quandam acquirat, & relinquitur tinctura smaragdi, quæ à gutt iij ad v. in aq: conueniente exhibetur. Ex Rubino, & gemmis plerisque, tinctura extrahitur, si calcinentur, & postea spiritus vini tartarifatus affundatur.

*Tinctura
Rubini.*

*Tinctura
Corallorū.*

Tinctura Corallorum sequenti modo paratur: calcinantur prius corallia non puluerisata, sed integra, igne reuerberij primū lento, vt saltem viua flamma, corallia in testis (scutellis terreis) in furno reuerberum posita, superficie tenus tangat. Corallia hoc modo primo gradu albescunt, colorēque natiuum abscondunt. Tamdiu ergo, gradibus ignis inuicem succedentibus, corallorum corpus est fatigandum, donec ex albedine in flauedinem, & ex flauedine in rubedinem summam reducantur, corpore toto reddito spongioso & leui, id quod

quod plerumque biduo, vel triduo absolvitur. Hoc igitur signum, dum in promptu fuerit. tunc demum corallia, beneficio graduum ignis facta, sunt habilia, ad propriam tincturam in aliud menstruum deponendam. Sic itaque præparata corallia, si in spiritum vini, vel in alcohol spiritus roris maialis iniiciantur, paulò post sponte sua, in idem alcohol, tincturâ deponunt. Igitur hæc, aliquantulum menstruo vini per distillationem inde ablato, fit rubicundissima cum quadam dulcedine. Dosis à gutt. iij. ad x. in vehiculis conuenientibus. Habetur alius modus in Augustanorum, Francofurtensium & aliorum Dispensatorijs, vbi beneuolus Lector copiam inueniet.

Croci & Citri tinctura fit, spiritum vini toties affundendo, donec tinctura tota subtracta fuerit, abstrahendo postea leni Balnei calore eundem spiritum ad consistentiam debitam.

Essentia Ambræ & Moschi sequentibus modis paratur. Ambræ & Moschi bona quantitas comparanda, dissoluatur in sp: vini ardentis, collocati in vitreo vase oblongi colli optimè clauso, lento igne: partes heterogeneæ

*Croci &
Citri Tinctura.*

*Essentia
Ambræ &
Moschi.*

E e e 2

ad

ad fundum lapsæ, per inclinationem separanda, & sic dissolutas partes, in aliud vas vitreum oblongi colli transferes, & in eo vase obturabis, & sic denuò collocabis in B. M. per quindecim dies, in lento calore, vt partes solutæ omnino depurentur: quam depurationem, cognosces per separationem partium heterogenearum, in fundo residentium; quas vt in prima operatione separabis, & tamdiu sic ages, quamdiu feces & hypostasim faciet solutum, post residentiam longam in balneo tepido. Postquam autem feces nullas emittet, sed clarum & limp dum semper permanebit solutum, tunc temporis destillandum erit lentissimo igne, vsque ad mellis consistentiam: quod erit arcanum ambarinum, reseruandum in pixidibus argenteis, vel aureis, ad vsus, & aqua, in phialis optimè clausis, quæ etiam suos peculiare habet vsus & virtutes. Dosis, granum, aut gutta vna atque altera in aqua Cinamomi, aut alijs vehiculis. Alij ita præparant. Rec: Ambra gryseæ. p. j. ol: amygd: dulc: p. ij. Impasta & digere per aliquod dies, postea exprime, expressioni affunde spirit: vini rectificatum, digere, & destilla per arenam: sic eleuabitur cum spiritu vini Essentia Ambrae, reli-

relieto oleo amygdalarum in fundo. Abstrahe spiritum vini ad consistentiam olei. Dosis guttæ pauca.

Extractum ligni Aloës, paratur pulueri- *Extractum ligni Aloës*
fando, incidendo, aut radendo, cui affundatur spir: vini, vt superemineant digiti duo vel tres, reponendo postea in teporem B. M. extrahendoque. s. a. Tandem depletiones omnes confundendo, & abstrahendo leni igne B. M. ad consistentiam debitam.

Tota series Auri potabilis, præparatio, & occulta vis eius analogica cum microcosmi corde, proponitur emblematicè in præsentibus his duobus Emblematis, ex quibus Chymicorum arcana, circa hanc compositionem, facile intelligentur.

E e e 3

SIGNI-

SIGNIFICATIO.

Quarti & Quinti Emblematis.

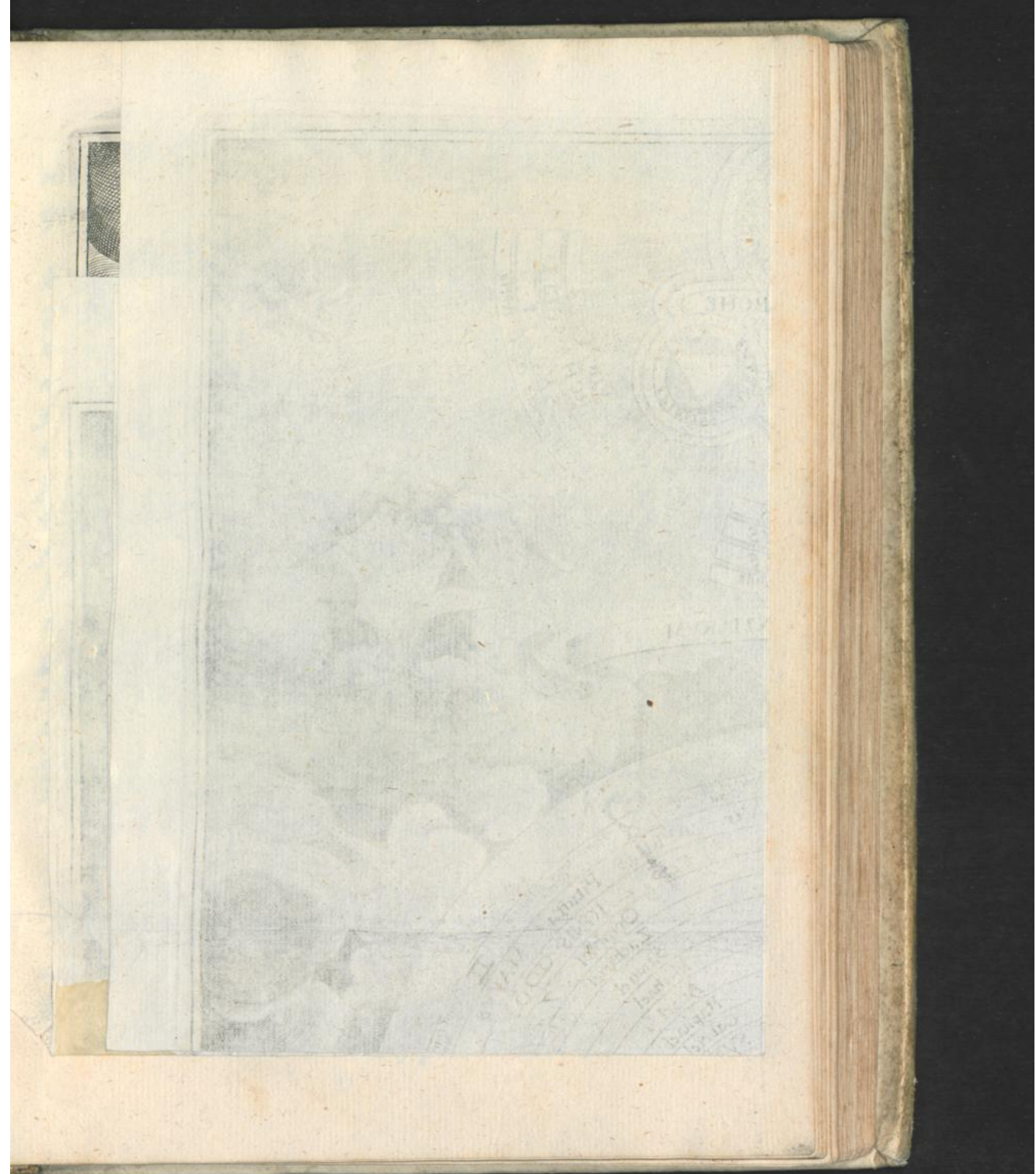
Homo ternis
vita
generibus
destinatus.

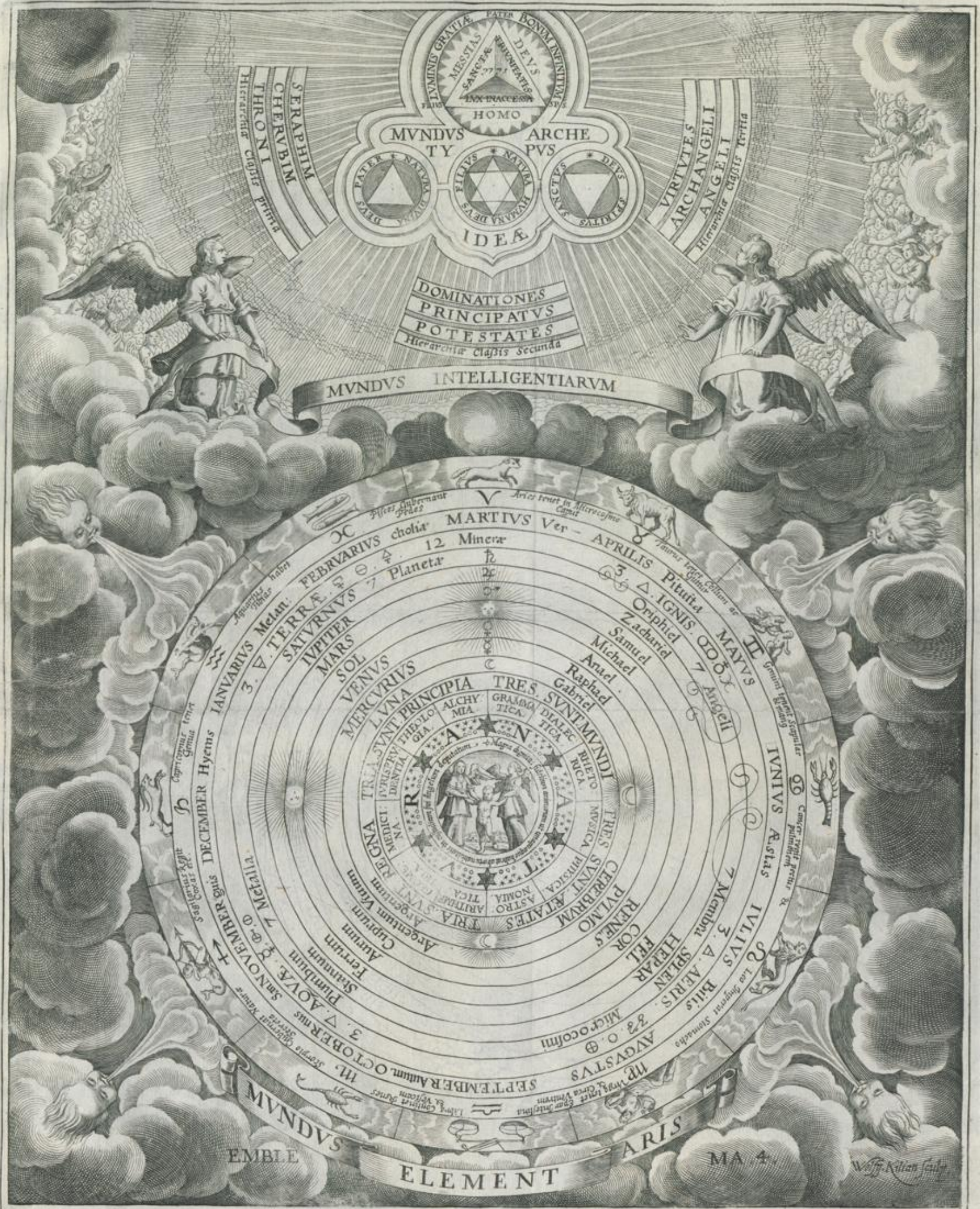
HOMINEM ternis vita generibus uiuendis destinatum esse, in confesso est omnium. Vegetabili primo, in utero matris, ubi planta instar crescit & augmentatur, secundo, sensibili, ubi maxima ex parte sensibus ducitur, ceu reliqua animalia, à quibus tamen differt, quòd intellectu incipiat uti, licet imperfectè; tertio, intelligibili, in altera vita apud Deum & Angelos. In presenti vitâ, quò quis magis ad diuinam naturam accedit, eò magis rebus intellectu indagandis, subtilibus, miris & raris, gaudet, & delectatur: e contra, quò quis ad pecuninum genus magis declinat, eò minùs his capitur, & sensui corporaliori astrictus est. Vtrorumque videmus exempla; quosdam illis, utpote doctiores, artibus & scientijs politos, esse deditos, quàm plurimos hisce, nempe voluptatibus corporis, libidini, gula, pompæ externæ, & his similibus. Magis itaque illos ad sapientiæ penetralia accedere, dum subtilia, augusta, sacra, rara & abstrusa rimantur, quàm hos, qui à communi pecorum vitâ tanquam asini ad lyram ab omni

ni

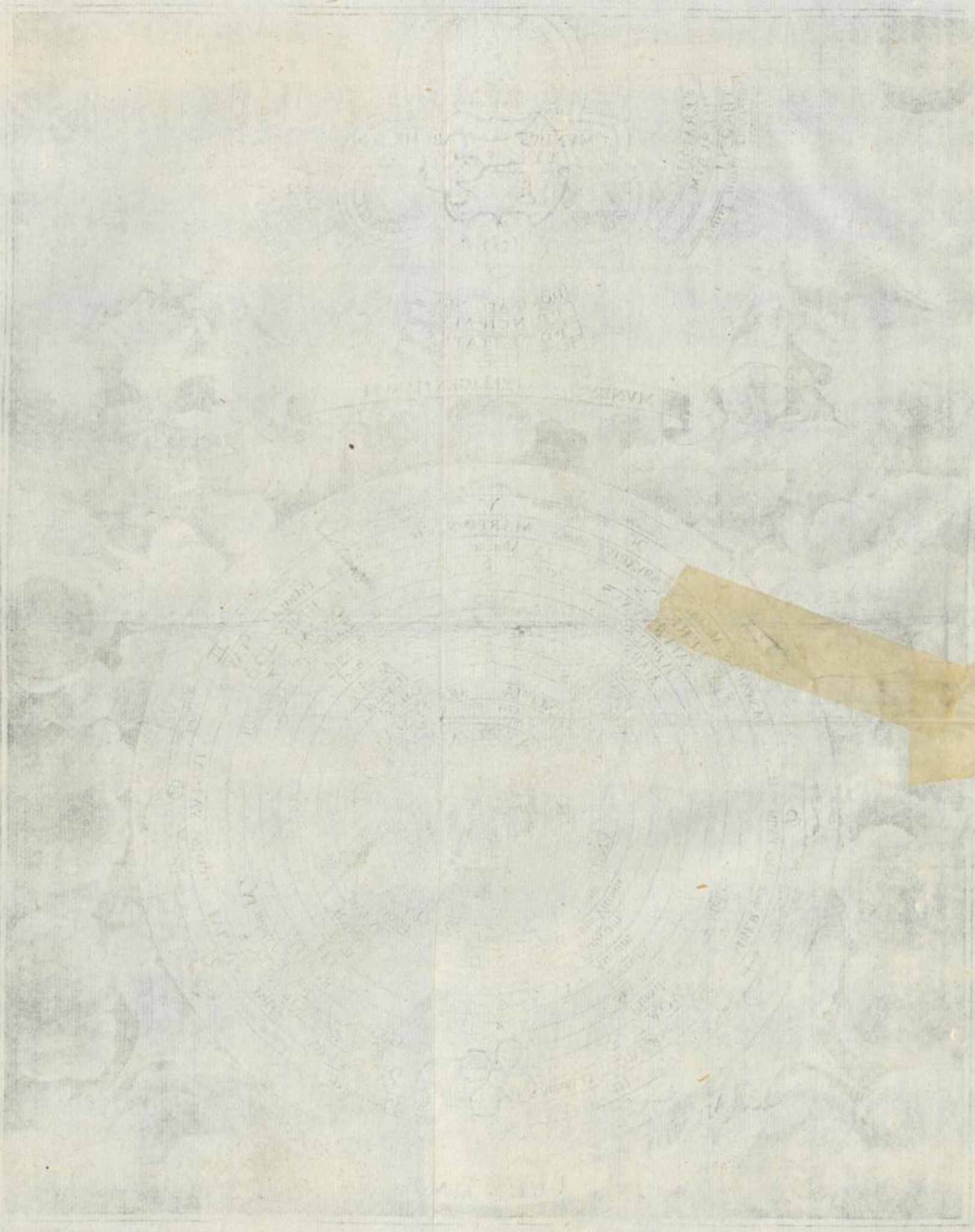

ni bona doctrina & intentione alienissimi sunt, nemo est qui dubitet.

Sapiens itaq; qui Arbori vitæ assistens, in presenti Quis sapiens & quid sapientia. Emblemate proponitur coronatus, dominabitur astris: Sapiētia enim, id est diuina particula aera, in humanis (diuina, ad animæ salutē spectantia, semper excipiendo) non consistit in sophisticis argutis, non in oratorijs & phaleratis sermonibus, nō in poeticijs versuū sonoris, nō in criticis grammaticorum subtilitatibus, non per fas & nefas, per dolos & periuria, per deceptiones & mendacia, per immisericordiā & pauperū sudorem, nummos & opes coaceruandi astutiā, sed in cognitione sui, & aliarum rerum creatarum. Discite itaque, inquit Baruch Propheta, 3. 14. Veram sapientiam, & experieris quis sit ille, qui vitam longam, opes, gaudium & pacem largiatur. Ipsa potentior est rebus omnibus, & sapientem magis confortat, quā decem potentes, qui in ciuitate sunt. Est autem donum Dei altissimi, qui prout vult, & etiam cui vult ex suis seruis & fidelibus, illud committit & monstrat: decet igitur, Omnipotenti Deo, esse in omnibus humiles & omnino subiectos. Est quoque hæc sapientia Arbor vitæ, omnibus qui apprehendunt eam, & beati sunt, qui seruant eam. Lignum verò vitæ dicitur, non quod salutem æternam in se habeat, sed ad eam quasi viam monstret, & fructus huic vitæ vtilis portet, quales sunt sanctas, bona fortuna & animi, quibus

vita

Vita carere nequit; absque his enim, homo vel uiuens mortuus est, brutoque non absimilis, etiam si externa eum, qui esse deberet, & non est, potiore sui parte representent.

Homo tres
habet par-
tes.

Homo siquidem tres habet partes: corpus mortale: sy-
dereum spiritum; & animam aeternam, quae est domici-
lium imaginis Dei, vel Spiritus sancti. Si igitur propria
voluntate uiuit, secundum carnem, sensualiter est bru-
tum; si uiuit rationaliter, tunc est homo, & dominatur
animantibus in suo corpore; si uero imaginis Dei proprie-
tate obseruata uiuit secundum Dealem spiritum ex ar-
bore uita, seu secundum talentum & thesaurum in fictili
sibi concreditum & depositum, dominatur astris & omni-
bus rebus. Hinc uerissimum Hermetis pronunciatum in
Tabula Smaragdina esse, Deali spiritu illuminatus compe-
riet. Superiora esse sicut inferiora, & inferiora si-
cut superiora: nihil enim in ueritate Deus creauit su-
perius, quin eidem simulachrum aliquod creauerit infe-
rius: nihil creauit in spiritu inuisibiliter, quin in corpore
aliquoid ipsū adumbrauerit uisibiliter, ut per corpus um-
brae patentis, perueniamus in cognitionē spiritus latētis, &
per effigiem apparentis inferius, ad notitiā re ipsā existentia
superius. Et Scaliger alternatam cohesionem mundi ad-
struit, cum inquit: forma inferiores a superioribus fouen-
tur, & superiores inferiorum benignitate non destituun-
tur: pendent haec nostratia a superioribus, non propter

Superius
est sicut in-
ferius.

uni-

Uniuocam effectuum communionem, sed propter equiuocam connexionem. Sunt enim superiora quasi forma conseruatrices inferiorum, quia hæc causa ipsa causarū, tue. turea, quæ fecit, per ea, quæ fecit. Hoc sensu non ad eò re-
 pu lianda uidetur veterum sapientum Theoria, qui formas rerum & virtutes principio ab Idæis in mente diuina eminentibus prodeutes, deinde intelligentijs administris stellis communicari, & ab his maxime à Sole Cæli corde, & lumine masculino, hinc à Luna veluti matre susceptas & collectas per spiritus atheri vehiculum in Elementa, & ab his in uniuersum mundi corpus, ventremque & centrum terræ per ventum prolificum, & aquarum lapsus ceu genitale semen immitti, & minerali naturæ primùm agglutinari, hinc in vegetabilem & animaleam transire: rursus autem mediatoribus illis sublati, à corporibus resolutas & emeritas, per gradus ad pristinos fontes regredi atque reuerti, confirmant.

Propius itaque ut ad rei cognitionem accedamus: ^{Tres Orbes seu Mundi} Caballistæ Hebræorum, Mundum à pulchritudine & munditie nomen sortitum, siue uniuersam machinam creationis, in tres Orbes seu Mundos diuiserunt: Archetypum: Intellectualem: & Elementarem, Quibus alij Microcosmum pro quarto addiderunt. In Arche- <sup>Archety-
pno.</sup> typo est ipse Deus Triunus & Vnitrinus, ubi ab uno omnia, in uno omnia, & per vnum omnia, tanquam à supremo uniuersitatis Creatore & Rectore creata reguntur, à

Fff

solo

*solo videlicet Deo, dierum antiquissimo, errare nescio, ac
 Luminum Patre. Hic arcanorum conditor; hinc inde
 proprietates creaturarum, hic rerum omnium perfectus
 artifex, hic creator sublimis, gloriosus ille Iehoua Deus.
 Pater, Filius, & Spiritus sanctus, Messias, Deus &
 Homo, Lumen Gratia. Bonum infinitum. Sanctæ Triu-
 nitatis Lux inaccessa. Per gradus disposuit & ordina-
 uit Res, semper nobiliores in summo gradu collocando: pri-
 mōque descendit potentia & voluntas diuina, & ante-
 quam inferioribus se communicet, ad Intelligentias aut
 Angelos, ab illis postea ad Sphas Firmamenti, Planeta-
 rum aut Stellarum: ultimo accedit in mundum Elemen-
 tarem, vel in regionem quatuor Elementorum, ubi postre-
 ma executio mandatorum & voluntatis diuinæ, imple-
 tur ac perficitur. Sunt autem in Archetypo Ideæ, & diui-
 næ dignitates Dei. Vnde B. Thomas, ex sententia S. Au-
 gustini manifestè declarat, omnium rerum ideas esse in di-
 uina mente, & eas esse diuinam essentiam, per quas Deus
 omnia videt ac cognoscit. Sunt Ideæ principales quædam
 formæ, vel rationes rerum stabiles, atque incommutabi-
 les, quæ ipsæ formatæ non sunt, ac per hoc æternæ,
 ac per se eodem modo in se habentes, quæ diuinâ
 intelligentiâ continentur, & cum ipsæ nec oriuntur, nec
 intereant, secundum eas tamen formari dicitur, quod ori-
 ri & interire poterit; & hæc Ideæ non repugnant simplici-
 tati*

tati diuina, vt testimonio intelligimus S. Augustini in lib. trium & 80. questionum. Naturam diuinam per Trigonum characterem (vti in quarto Emblemate ex Archetypo videtur) antiqui expresserunt inuersum, cuius centrum Deus, superiores duo anguli, Pater & Filius, inferior mucro, Spiritus sanctus, suos sub se habens vertices, à quibus egrediuntur spermata omnium creaturarum. Per Trigonum verò characterem erectum, naturam humanam siue hominem significarunt, qui passione & morte in cælum sublatus est: centrum huius est homo, superior mucro anima, basis corpus & spiritus. Quicumque jam opus sophorum assequi cupit, ambos characteres trigonos coniungat: sextangularis inde fiet character. Voluerunt Philosophi per primum signum aquam præfigurare, & indicare, Aquam esse primam materiam omnium rerum, & cum ea etiam Mercurium Philosophorum. Secundo characterem verò ignem, & per illum sulphur Philosophorum. Duobus hisce characteribus in unum compositis & copulatis, tunc merito vocatur duplex Mercurius. De quo tamen inferius plura.

In Mundo Intellectuali siue Angelico, quæ secunda regio, habitatio seu locus Angelorum est, à doctis Rabinis Mundus Intellectualis, siue Angelorum. Mundus intelligentiæ vocatus: quem quartum etiam indicat Emblemata. S. Gregor: in Homil. ait; Angelorū vocabulum nomen est officij, non nature: nam sancti illi cæle-

Fff 2

stis

*His patria Spiritus, semper sunt spiritus, sed semper vocari Angeli nequaquam possunt. Tunc solum sunt Angeli, quom per eos aliqua nuntiantur. Hi ergo, qui minima nuntiant, Angeli: qui vero summa nuntiant, Archangeli vocantur: græcâ enim linguâ Angeli nuntij, Archangeli vero summi nuntij vocantur. Origenes in numer. Hom. 66. Adest unicuique nostrum, etiam minimo, qui sunt in Ecclesia Dei, Angelus bonus, Angelus Domini, qui regat, qui moneat, qui gubernet, qui pro actionibus nostris corrigendis & miserationibus exposcendis, quotidie videat faciem Patris, qui in cælis est. Angelorum bonorum ordo, dicitur Hierarchia cælestis: est namque triplex Hierarchia, nempe supercælestis, Deitatis solius: cælestis, Angelorum: Terrestris, militantis Ecclesie. Secundum Christianos ex D: Dion. Areop. Hierarchia cælestis, tres classes, & nouem ordines habebit huiusmodi. Classis prima, in primo ordine & supremo, viciniore Deo Angeli, dicuntur Seraphim: i. e. incendentes & ardentes in illustratione diuina contemplationis. Esa. cap. 6. Hi apparent specie ignis & luminis, ac pinguntur cum radijs. In secundo ordine Cherubim: i. e. Multitudo scientie hi vocantur, apparentes formâ aliquâ, siuè humanâ, siuè aliâ: significat enim vocabulum, imaginem fabricatam, quasi alatam habentem formam, vel hominis, vel bouis, leonis, aquilæ. In tertio ordine sunt Throni, apud quos relucet
 iudicij*

judicij diuini & voluntatis Dei rectitudo. *Classis secunda.* In quarto ordine sunt *Dominationes*: ex ijs legitima formula dominandi, & imperiorum. In quinto ordine sunt *Principatus*: ex quibus ducendi & regendi notio. In sexto ordine sunt *Potestates*: ex quibus modi coactionis iusti & legitimi. *Tertia Classis.* In septimo ordine sunt *Virtutes*: hinc nomina principatus, dominationis, & virtutum inde sumuntur; quia sunt exercitus Dei, potentes virtute ad exequenda mandata Dei. In octauo ordine sunt *Archangeli.* In nono. *Angeli.* Hinc ordines *prima & secunda classis*, in contemplatione & dispositione eorum, quæ exequi alios oportet, consistere videtur. *Tertia autem classis*, in actione & executione. De malis Angelis & spiritibus hic taceo: quantum enim in humano corpore, Deo permittente, & præcipuè in melancholicis, quibus se libenter tanquam subiectis aptissimis associant, possunt, ex plurimorum Theologorum & Medicorum doctrina, cuiuslibet intelligere licebit. Nam cum tres à Deo constitutæ sint *Hierarchiæ*: videlicet *Ecclesia*: *Politia*: *Oeconomia*. Quis nescit, quantæ in Ecclesia hereses; in Politia nequitia, iniustitia, inuidia & ambitiones, in aulis præcipuè; in *Oeconomia* denique, calamitates & miseria, à malis his spiritibus & genijs excitentur & disseminentur. Beati igitur homines illi, terque beati, quos boni & tutelares Angeli dignos iudicauerint præsentia,

visitatione, & tutelâ suâ, quibus protegere se, & propul-
sare inimicum possint.

Mundus
caelestis &
Elementa-
ris, In Mundo Elementari seu infimo & sensibili, est regio
firmamento. Continet in se Quatuor Elementa, Ignem,
Aërem, Aquam, & Terram, corruptionibus & generatio-
nibus obnoxia. In caelesti regione, Planeta septem exi-
stunt, & reliquæ stellæ seu corpora caelestia, suam gubernationem habent, & officia exequentur. *Microcosmus*
Quartus
Mundus
Microcos-
mus, siue quartus Mundus, cum triplici Mundo, 1. Archetypo
seu Deali, 2. Intelligibili seu Angelico, 3. Sensibili Elementa-
li seu corporali communicat symbolum cū omnibus, item
operationem & conuersionem habet. Communicat enim
cum Deo Archetypo animo seu mente, quia ad imaginem
eius, propter spiraculum vita factus est, nec reperitur ali-
quid in homine, non ulla dispositio, in qua non fulgeat a-
liquid Diuinitatis, nec quicquam est in Deo, quod ipsum
non representetur in homine. Cum Angelis Symbolum
habet, ratione corporis inuisibilis & animæ rationalis, cu-
ius beneficio operatur & conuersatur cum ipsis, & eandem
cum eis habet sapientiam: sicut etiam cum firmamento
& stellis, à quibus illud corpus astrale seu spiritum syde-
reum accepit, qui verus homo est astralis. Hinc spiritus &
astra in homine vnum sunt; at corpus, est horum subiectū.
Cum Elementis correspondet etiam, unde corpus physi-
cum,

cum, terrestre ac mortale: item cum elementatis animan-
tibus, Vegetabilibus & mineralibus omnibus: horum e-
nim omnium naturam ac proprietates in se possidet. Nam
cum Adam primus homo, ex terræ gleba à summo Creato-
re formatus esset, nondum sese exerebat vitæ alicuius per-
ceptibilis motus, donec ipsi Deus spiritum inspiraret: tum
terræ gleba viuisicâ vi donabatur; in terra erat sal, id est
corpus: aër inspiratus erat Mercurius, spiritus; per hanc
inspirationem dabat ipsi aër genuinum & temperatum
calorem, qui erat sulphur, i. e. Ignis. Tum mouebat sese, &
manifestabat Adam tali motu, quod ipsi anima viuisica
infusa esset. Nam ignis sine aëre esse nequit, & vicissim
nullus aër absque igne: Aqua terræ erat incorporata, cum
necessario simul, si modò vitæ sequi debeat, in aequali mix-
tionis concordantia, existant. Ita Adam primo ex Terra,
Aqua, Aëre, Igne, ex Anima, Spiritu & Corpore, ac deni-
que ex Mercurio, sulphure & sale eductus, compositus
& generatus est. Cælestis autem hæc creatura genera-
ta, cuius vitæ per astra conseruatur, & per qua-
tuor elementa nutritur, interire debet, atque post putrefie-
ri; quod si fiat, astra per elementorum media, quibus id in-
cumbit, corpora putrefacta rursùm vitæ donabunt, ut
iterum cæleste quid, quod in suprema firmamenti regione
habitationem suam habebit, inde fiat: si id perfectum sit,
videbis, quòd terrestre à cælesti cum corpore & vitæ as-
sumptum,

sumptum, & terrestre corpus in caelestem substantiam reductum sit.

Medico Sine cognitione autem *Luminis Natura*, seu maioris
cognitio *Mundi*, nullus Medicus potest habere exactam vegetabi-
Luminis *lium, mineralium, animalium, metallorum, morborum,*
Natura ne *& Microcosmi cognitionem. In Sole igitur, lucis ac caloris*
cessaria. *fons est, regitque ignem. Luna aquam concitat: hinc est,*
quod pro Luna situ, etate, coniunctione, aut plenilunio,
mare fluit ac refluit. Aerem Saturnus, Iupiter, Mars,
Venus & Mercurius mouent: Saturnus vero frigidum,
Mars æstuosum; Iupiter caloris, sicut Venus frigoris tem-
peramentum efficiunt, & Mercurius à sua natura non
declinans, ventos etiam facit, & facilem preparat ad
omnem mixtionem omnemque varietatem. Terra à cæ-
lo stellato, hoc est octaua sphaera mouetur, brutum & im-
mobile Elementum, tot à cælesti machinâ indigens, ut mo-
ueatur.

Planetarū *Quare Planetarum sunt numero septem: ad quorum*
& metallo- *imitationem & Metalla hunc numerum non tam propter*
rum nomen *similitudinem, quam propter actionem, ut que dicam co-*
rum. *lorem, implent. Sic Aurum habitudinis temperatæ, de-*
pendet à Sole. Argentum Luna tribuitur. Ioui assigna-
mus Stannum. Aes siue Cuprum Veneri, Saturno Plum-
bum. Ferrum siue Chalybs Martem sequitur. Argentum
viuum Mercurium. Quando autem septem Planetæ cum
septem

Septem Metallis actionibus & coloribus uniantur; sic etiam Planeta-
am septem principalia membra Microcosmi, pro ratioe Pla- rum, An-
netarum, Angelis tanquam eorum Dominatoribus adnu- gelorum,
merantur, Luna, quam reget Gabriel, respiciet Cerebrum, & mem-
Mercurius, qui regitur a Raphael, Pulmonem. Venus, brorum,
cuius rector erit Anael, Renes. Sol, quem reget Michael, hominis
Cor. Mars, cuius regens Samuel, Fel. Iupiter, cuius do- principa-
minator Zachariel, Hepar. Saturnus, cuius motor erit O- liorum co-
riphiel, Splenem. Correspondent quoque Planetae cum uenientia,
morbis cuiusque membri modo enarrati. Omnes reliquæ
partes minus principales, cum duodecim signis Zodiaci so-
cietatem habent. Humores corporis humani, præter id, Humorum
quod numerum & qualitatem Elementorum imitentur, cum Ele-
sic quoque cum duodecim Anni mensibus correspondent: v. mentis &
ti etiam duodecim Mineræ cum Quatuor Elementis. e.g. Mensibus
Bilis siue Cholera propter caliditatem & siccitatem, Ignem correspon-
habet, subiacet Marti & Soli præcipuè, quibus se accomo- dentia, qu-
dant, Auripigmentum, Antimonium, Talcum. AtraBi- bus etiam
lis siue Melancholia propter frigiditatem & siccitatem Ter- Mineræ
ram, quæ Saturno obedit: cui Tartarus, Sal commune & attribuuntur,
Sulphur attribuitur. Pituita siue phlegma, Aquam, pro-
ter humiditatem & frigiditatem, propter quæ, Lunæ &
Veneris dominium sequitur: cui additur Mercurius, Vi-
riolum, Sal nitrum. Sanguis denique ob caliditatem &
humiditatem, Aerem, vnde Ioui persimilis est, & huic Cin-

Ggg.
naba-

nabaris, Alumen, Aes viride. Sic etiam septem dies
septimana, nomen à septem Planetis acceperunt.

Ætatum
cum Pla-
netis com-
paratio.

Ætates quidam tres statuerunt. Iuuenilem, mediam,
& senilem. Rectius tamen Ptolomæus lib. 4. Iudiciorum,
accomodat Ætates ad Planetas, ubi scribit: Luna gu-
bernat Infantiam quatuor annis, propter humiditatem.
Sequentibus decem annis, Mercurius, ingenij magister, &
morum informator. Octo sequentes annos sibi vendicat
Venus, ingenerans blandimenta cupiditatum ac libidi-
num. Post Venerem, viginti annis dominatur Sol, sa-
pientie gravitatisque author. Post Solem Mars, annis
quatuordecim, curam laborum ac contentionum inserit.
Martem excipit Iupiter, consiliorum & prudentiæ parens
atque moderator, annis duodecim: & sic complentur anni
sexaginta octo. Quod reliquum est ætatis, Saturnus con-
ficit, inertia, morositate ac mœstitia. Vno intuitu hæc
omnia quilibet in Quarto perspiciet Emblemate, quasi in
compendium redacta.

Solis &
Lunæ ne-
cessitas.

Premissis itaq; generalibus, ad particularia magis ac-
cedamus. Sol ergo, boni filius, magnæ Planetæ potentia,
dux lucis, & caloris vitalis fons; Lunæque ipsius amula,
humorum domina, cum reliquis luminibus minoribus er-
raticis & fixis, masculinâ vel fœmininâ, æstivâ vel hye-
mali influentiâ præditis, suo per Zodiacum cursu, suo or-
tu & occasu, congressu & discessu, necessaria sunt digestio-

NUM

num instrumenta: qua inferiora hæc agitant, mouent, & latentes formas exuscitant, benigno roris, manna, Thereniabin & pluuiarum nectare, blandissimoque Zephyrorum genitalium, & teporis uerni afflatu, ac gratâ temporum vicissitudine fecundant, & ab extra opitulando, & obstetricando formas ad actus secundos perducunt. Hinc miranda & imperscrutabilis rerum sympathia & antipathia, consensus & dissidium, discors concordia oboritur.

In Sole tanquam corde cæli, ut in potenti scaturigine ^{Solis &} & fonte, reperiuntur cælestes occultæ operationes corpo- ^{Luna vi-} res, rum cælestium. Hinc cælestis regina & uxor Solis, Luna, omnium cælestium influxuum virtutumq; ultimum est receptaculum, Solis cæterorumque Planetarum ac Stellarum radios & influxus, quasi factum suscipiens, inferiori mundo sibi vicino, quasi parturiens edit: æstimaturque, à Deo sapientissimo, spheram Lunæ, in infimo loco corporum cælestium, & supremo elementarium motuum creatam & collocatam esse, ut ab illa desuper possint accipi vires & influentia cælestes astrorum, & ipsa Luna, easdem à se refundere in omnia elementaria, vel in ipsa elementa usque in terræ globum distribuere, & cuiusque rei peculiare ac proprium innatum astrum cum superioribus conspirans hoc pacto excitare. Sic absque Luna intermedia vim superiorum attrahere omnino nequimus: nihilque sine Lunæ beneficio unquam perfecimus, quia Luna vir-

tute Solis domina generationis, augmenti, & detrimenti:
 Luna quasi luce lucens aliena, quia ipsa non lucet de se, sed
 omnem splendorem suum à Sole mutuatur; sic Luna licet
 ab omnibus stellis vires suscipiat, potissimum tamen in So-
 le, quoties illi coniungitur, viuifica virtute repletur, ac
 pro illius intuitu complexionem mutuatur. Sol, ubi in
 Arietis domicilium ingressus, quod fit in Martio (vnius
 enim anni spatio, duodecim signa Zodiaci percurrit, diebus
 ferè triginta signum vnum; Luna spatio menstruo signa
 pertransit, inque sexaginta horis æquinoctialibus peragit)
 maximos & manifestissimos effectus monstrat in terris:
 variat enim pro qualitate signorum humanos actus, quia
 & signa diuersos effectus obtinent habitudine: nam Aries,
 Leo, sagittarius, ignea: Taurus, virgo, Capricornus, terrea:
 Gemini, Libra, Aquarius, aërea: Cancer, Scorpius, Pisces,
 aquatica signa sunt.

Solis cum
 Auro ana-
 logia.

In Mundi itaque oculo, siue Sole, omnes naturæ vires
 quasi in receptaculo & fonte perenni reconditæ sunt: hu-
 manæ sanè sapientiæ fermentum, superque omnia lucet:
 & sicut in Microcosmo Cor est scaturigo vitæ spiritus &
 sanguinis, omnibus reliquis membris motum ac vigorem
 impertiens: ita Sol cor cæli vicissim, tãquam omnium vir-
 tutum elementarium Dominus per vniuersam naturam
 suos spargit & infundit radios: & vt Sol inter cælestia, sic
 Aurum inter metalla tenet primas, estque receptaculum
 &

& subiectum omnium virium elementarium, caelestium
 ac supercaelestium: delabuntur autem à supercaelesti &
 caelesti influentia deorsum, in mundum hunc elementa-
 rem, concentrandoque confluunt in hoc unicum metal-
 lum, sicque colligata in eo asseruata concluduntur. Et ve-
 luti Sol communicat & praelucet omnibus stellis ac Plane-
 tis, & ab ipso tanquam Rege, lumen omne recipiunt, ope-
 ram vicariam, assurgendo, vel motus variatione sese ac-
 comodando praestant, dum in Apogæo tardi, in Perigæo ce-
 leres, nunc retrogradi, nunc apparent directi. Sic ab Auro
 ceteræ res, valorem & sui pretium consequuntur, quæ vi-
 cissim illi cedunt in honore, durabilitate, & virtute. In
 honore; quia in Regum coronis & sceptris gestatur; in po-
 culis & patinis usurpatur; in catenis & vestibus visitur.
 In duratione; quoniam ceteræ res in chaos Elementorum
 citò redeunt; aurum verò nunquam, nisi tardissimè. In
 virtute; quia & Medici ipsi summas virtutes adscribunt.
 In Auro spiritus est secretissimus ac caelestis, omnibus crea-
 turis totius mundi, vitam, substantiam, essentiam lar-
 giens. Idem ille spiritus liberrimè diffusus, motu ac virtu-
 te suâ in terra maxime, ut in centro eius, arctissimè con-
 tractus condensatur, & quasi in substantiam illorum in-
 corporatur, quæ in terra centro proueniunt: Inde metallis
 totus clauditur & figitur. Hic spiritus vnus idemque cõ-
 uenit cum omnibus animantibus, vegetabilibus, & mine-
 ralibus.

ralibus. Sic membra omnia principaliora in Microcosmo reguntur à spiritu, spiritus ab astris, astra à Sole, Sol verò à supremo vniuersitatis Rectore. Inter cœlestia sic Sol obtinet primas: inter Vegetabilia Vinum: inter animalia Cor: inter mineralia Aurum. Sapientes antiqui, Solem uno caractere hieroglyphico, videlicet integro circulo, & visibili centro describere & præfigurare voluerunt: siquidem Solis character tum cælum tum terram refert; nam circulus, cœlestes motiones & influentias, centrum, terrenam & fixam naturam promittit.

Solis character hieroglyphicus.

Aurum Cordis cor. roborans. Cum itaque Cor, focus sit caloris nostri, centrum microcosmicum, Rex & Princeps reliquorum membrorum, quo saluo, cætera salua, laeso laesa sint, primum viuens, & vltimum in animali moriens, fons caloris ac spirituum: tutor, rector, & inspector aliorum: at primogenituræ jus habeat, spectet ad conseruationem totius familiae, mareque æstuosum affectuum turbinibus sit. Quare pacandum veniet auro in medicamentum concinnato: aurum enim ex summè corroborantibus primum est: æquatio qualitatum, quasi corticem externum superinduxerit auro, seu potius clypeum Achillis, sub quo, tanquam testudo sub testa durissima, sua inferiora viscera abscondit, & ab iniurijs prætereuntium seu iniquè tractantium tuetur. Ut autem in usum corroborantis, metallum hoc peruenire possit,

fit, tunc scias primum per artem, metallicam & minerali formam separare, solvere, & recludere: nimirum corpus per solutionem, & vice versa à corporali forma reducere Mercurium, sulphur, & salem, quae ita separentur, ut quodlibet teneatur separatim. Hoc autem aliter non fit, quam ut mineralis spiritus & sulphurea anima, cū albo sale vicissim, per artem spagyricam in liquorē subtilē ac substantiā redigatur, quod nullo alio fit medio, quam cū aqua philosophica, in qua omnia Elementa, imprimis omnes caelestes, elementares, & terrestres qualitates latent incluse: mercurialis enim spiritus frigidus est, lenis & humidus, anima sulphurea calida & sicca, & talis liquor, nihil aliud est, quam prima materia & primum semen metallorum & mineralium; qui liquor, si more philosophico cum suo fermento componatur, & per Vulcanum ad optimam perfectionem in fixam medicinam redigatur, magnum secretum confectum est, quo totus Microcosmus refici, & ipsi noua quasi vita introduci potest.

Requiruntur autem ad solutionem hanc, metallica ^{Genealogia} substantiae; non aliae: cum enim illud, quod ad ultimum ^{gia Tinctura auri.} per artis adminiculum fieri intenditur, sit metallum perfectum, quomodo hoc genealogiam suam incipiet ab animali, vel vegetabili. Pater itaque Auri tinctura est, & mater argentum viuum, auus est mercurius fixus, auia itidem mercurialis ac volatilis: tota itaque prosapia huiusmodi.

iussmodi à Mercurio incipit, in eumque desinit: nam & aurum totum Mercurius est, inque eum resoluitur à quibusdam & tinctura ipsa perfecta. Vnde rectè dictum.

Est in Mercurio quicquid querunt sapientes.

Distinctio Mercurij, sulphuris & salis Distinguitur autem Mercurius, in corporeum, vulgarem, & philosophicum. Vti sulphur, in aethereum, combustibile, & fixum. Sal, in sale elementorum, terrenum, & centrale. Omnis Mercurius ex fumis est compositus, hoc est, ex aqua subleuante terram secum in aëriam raritatem, & ex terra, cogente aërem redire in aqueam terram, seu terream aquam: cùm enim Elementa in eo sint per omnia, & mixta, & inuicem in quandam viscosam naturam conculcata & redacta, non facile ab inuicem recedunt, sed vel volatilia sequuntur superius, vel apud fixa inferius manent, quorum primum in vulgari Mercurio, alterum in Philosophico & metallis fixis apparet: in his, Elementa fixa prædominantur volatilibus, in illo, volatilia fixis.

Mercurij signa explicantur. Nec verò absque causa est, cur Mercurius Deorum reliquorum nuncius, interpret & quasi minister intermedius currens dicatur & habeatur, alis ad caput & pedes adaptatis: ventosus enim est, & volat per aëra ut ipse ventus, ut in communi, multorum cum damno re ipsa conuincitur: at quia caduceum gestat binis serpentibus transversim cinctum, qui animas ex corporibus ducit & reducit, & multa eiusmodi contraria efficit.

Philo-

Philosophici Mercurij symbolum optimè exprimit. Est radix metallorum, ex qua omnia quolibet tempore metalla nascuntur, quæ omnibus in locis inuenitur; non verò est viuus Mercurius, seu vulgaris, qui venenosus est: hic salubris, quo nemo hominum carere potest. Salis igitur cælestes effectus balsamicos, terræ liquor, qualem ex salibus erui diximus, quodammodo imitari potest: siquidem nihil *Ars Naturam imitatur.* natura progeniuit, quod idem ars imitatione non effingat. & quæ potest Sol cælestis naturali proprietate præstare, eadem & Sol artificialis, chymicâ industriâ paratus, & ex rebus terrenis assumptus, exerere quodammodo valet: quod enim est inferius, idem est ac quod superius. Liquor igitur iste balsamicus, ex sale eductus, hoc ipsum potest, si ad debitam quantitatem aquæ, aut passivi liquoris, qui vbiq; copiosus occurrit (i. e. aquæ pluuiialis destillatæ) commisceatur. Sic Ars & Natura mutuas sibi manus conferunt, ita ut hæc illius vicaria fiat, & illa huius: nihilominus Natura manet Domina, & Ars ancilla. Est autem Natura principium & causa motûs, & status eius in quo est primo, & ancilla per se, & non vi alienâ.

Igni quatuor sunt genera, naturalis, innaturalis, cõtra *Ignium quatuor genera.* naturam, elementalisk; qui lignum accendit. His vtimur, & non pluribus. Ignis contra naturam, debet excruciare corpora, ipse est draco, violenter comburens, ut ignis inferni. Ignis nature, est tertium menstruum: ille ignis na-

H h tura-

turaliter inest cuique rei. Ignem occasionatum vocamus innaturalem, ut calorem cinerum & balneorum ad putrefaciendum: absque his ignibus nihil producit ad putrefactionem, ut possit separari materia, ut simul sit proportionata ad nouam coniunctionem. Ignes vero dicuntur, quia virtutem igneam habent, naturalis coagulando, innaturalis dissoluendo, contra naturam corrumpendo, elementalium calorem & primum motum administrando: atque in his catenatus ordo obseruatur, ut secundus à primo, tertius à secundo, quartus à tertio & primo simul incitetur ad actionem, sic ut unus sit agens, & alter patiens, idemque agens & patiens diuerso respectu. Primus est ignis elementalium re & nomine, secundus aer est siue aërius, tertius aqueus seu lunaris nature, quartus terreus. De primo, quia omni videnti & tangenti cognitus est, superuacaneum est aliquid dicere. Tres reliqui sunt dracones, menstrua, aquæ, sulphura & Mercurij.

Cur Ignis
dicatur
Draco.

Dracones, quia venenositatis participes, deuorent sui generis serpentes, corpora sibi commixta atterant & alterent, hoc est, soluant & coagulent: deuorare autem Draco dicitur sui generis serpentes, & caudam suam, cum partem volubilem, venenosam & humidam absumat, ut post absque cauda videatur corpulentior & tardior, siquidem motus & volubilitas eius magna ex parte ratione caudæ contigerit. Menstrua dicuntur, quia ex il-

Cur Men-
struum.

lis

lis fœtus Philosophicus producitur & nutritur, usque ad eius natiuitatem, distinguunturque in Vegetabilia & mineralia. Aquæ sunt, quia aqueam naturam in igne ostendunt, hoc est, fluxum & liquiditatem, quæ aqua conuenit. Sulphura quoque appellantur à sulphuris virtute, quam in se habent: nam sulphur natura, cum alio sulphure miscetur, & fit unum; & duo sulphura ab uno soluuntur, unumque à duobus segregatur, & sulphura à sulphuribus continentur. Sunt autem sulphura animæ occulta in quatuor elementis, quæ per artem extractæ se inuicem continent naturaliter, & coniunguntur. Quod de sulphuribus dictum, idem de totidem Mercurijs intelligendum erit.

Sphynxum itaque Ænigmata, i. e. Chymicorum allegoricas & æquiucas dictiones & propositiones, tanquam alter Oedypus soluturus & explicaturus, ad Antrum Philosophicum siue Officinam arariam & chymicam cautissimè procedemus, arcanumque summum & utilissimum ibi latens eruemus: nam rosæ intra spinas abditæ capillos flauos habent interiùs, & vestem viridem exteriùs: nemo has nisi sapiens carpet, & à spinis separabit, si secus, aculeum sentiet in digitis: sic nullus nisi cautissimus Philosophorum flores decerpit, nisi apiculas & aciculas in aluearijs, & fel in melle experiri velit. Plurimi Rosarium manibus prædatorijs clam ingressi sunt, sed nil præter do-

Cur Aqua

Cur sulphur & Mercurius.

Allegoria & Ænigmata Chymicorum, solis Philosophis cognita.

lorem inde retulerunt, hoc est, oleum & operam perdidere-
runt: dum enim quis putat se fecisse, mundum habere, ni-
hil in manibus suis inueniet: & absque sapientia Palla-
dis, Solius Vulcani operâ freti, gignunt fœtus, videlicet
monstrosos, Apodas & abortiuos, qui nec se sustentare, nec
alijs prodesse possunt.

*Enigma
Chymicum*

In hoc autem antro, sunt Venti, Percutiens, Re-
percussus, & Hominum Pernicies. Vbi res è mi-
neris accipiuntur suis, & à Vulcano Ignis Patro-
no, & Neptuno Aquæ Dominatore, exaltantur
ad altiora loca, & mittuntur à cacumine mon-
tium suorum, & reducuntur ad radices suas.
Hæc omnia, sunt & fiunt in officina chymica: nam per
ventos, folles; per percutientem, malleum; per repercus-
sum, incudem; per hominum perniciem ferrum intelli-
mus. Per montes significantur cucurbitæ, & per cacumi-
na montium, alembici: mittere autem secundum simili-
tudinem, est recipere aquam illarum per alembicum in re-
cipiente: reducere verò super radices, est super hoc, à quo
prodeunt: & nominantur cucurbitæ montes, quia in mō-
tibus inuenitur Sol & Luna: sic etiam in his montibus, qui
sunt cucurbitæ, generantur Sol & Luna eorum. Exal-
tantur autem ad altiora loca à Vulcano & Neptuno, sci-
licet ab Igne siue Calore, & Aqua Balnei Mariæ, per Co-
ctionem, Philosophus siue artifex, diligentissimè & pro-
uide

auidè omnibus suis operationibus procedit: materiam enim
 suam purgat, præparat, & disponit suis vasis, caloremque
 aptum ministrat, quo de die in diem inter se commixta
 subiecta, agunt & patiuntur ab inuicem, eò usque, donec
 post longum tempus, varios colores transeuntes ad vnum
 colorem & essentiam deuenerint. In quo opere solutio, co-
 agulatio, sublimatio, ascensio, descensio, distillatio, calcina-
 tio & fixio, tanquam intermedia absoluuntur: durum e-
 nim & compactum alterari nequit, ideo Solutio præmitti-
 tur, ut liquefiat & mollescat. Vbi autem solutum quid
 est, ut quoque coaguletur, conuenit, non ad duritiem pri-
 stinam, sed melleam tractabilitatem; sublimatio verò se-
 gregat purum ab impuro, & vile reddit dignius, inferius
 superius: unde nec hæc abesse debet, sed est quasi domina
 omnium & magistra. Dum fit sublimatio, aliqua partes
 altius ascendunt, quæ est ascensio, & aliæ iterum descen-
 dunt, & sic descensio fit. Distillatio abhinc clarificat to-
 tum sæpius interposita, & quæ in fundo remanet, calcina-
 tur: utrumque verò figitur, & sic opus perficitur. Luna
 est, quæ ad solis sublimitatem exaltanda venit, propter
 quam hæc omnia fiunt: matrimonium enim inter Solem
 & Lunam durable intenditur, & Sol absque Luna non
 magnæ est estimationis, & Luna absque Sole abiecta con-
 ditionis & vilis originis: at hæc à Sole coniuge, splendo-
 rem, dignitatem & robur, seu animi corporisque firmita-

Operatio-
 nes chymi-
 ca in solu-
 tione Auri
 potabilis.

Solutio.

Coagulatio

Sublima-
 tio.

Ascensio.

Descensio.

Distilla-
 tio, Calci-
 natio, &
 Fixio.

Coniunctio
 Solis &

Luna quæ
 si necessa-
 ria.

tem accipit, Sol vero à Luna prolis multiplicationem, generis propagationem. Hinc Rosarius: si in Arcano nostro esset tantum alterum ipsorum, nunquam facile flueret medicina, neque tincturam daret, & si daret, non tingeret, nisi in quantum esset, & reliquum & Mercurius in fumo euolaret, quia non esset in eo receptaculum tincturae. Et Geber probat in libro examinum, quod si Sol & Luna insimul incorporentur cum arte, non separantur de facili.

Conceptio & desponsatio fit in putredine in fundo vasis, & generatio genitorum fit in aëre, scilicet in capite vasis, id est, alembici: estque conceptio in balneis nihil aliud, nisi putrefactio in simo: corpus enim nihil facit, nisi putrescat, & non potest putrescere, nisi cum mercurio. Putrefactio itaque fiat igne lentissimo simi calidi & humidissimi, & nequaquam alio, ita ut nihil ascendat: quia si aliquid ascenderet, fieret separatio partium, quae fieri non debet, donec masculus & femina sint perfecte coniuncti, & unum recipit aliud, cuius signum est in superficie nigredo perfecta solutionis: ortus eius est albus, qui fit in cacumine montium, hoc est, in aëre seu alembico. Sic Rosarius habet, & ex Arnolde refert, fac ut principio habeas colorem nigrum, & tunc certus eris quod putrefacis, & viam rectam procedis. Nigredo haec Saturnus est, quem per Corium nigrum alas succisas habentem chymici indicant, aut

Conceptio
& Desponsatio
Solis
& Luna fit
in putredine,

Nigredo
signum solutionis,

aut per atramentum, & auem volantem noctu sine alis, quam primus ros cælestis, in nigredinē capitis coruini transmūtavit; hæc caudam Pavonis assumit, deinde pennas Cygni acquirit, postremò rubedinem totius mundi accipit, quæ igneæ naturæ siue Phœnicis signum. Est autem in hac transmutatione maximus nigredinis illius coruinæ siue atramenti fætor, cadaucrosus, abominabilis, & sulphureus, odorem sepulchrorum de se mittens: fundamentum tamen est aqua hæc fætida, & mater omnium elementorum, ex qua, & per quam, & cum qua preparant Philosophi ipsum Elixir in principio & fine. Hæc est illa aqua rubium, quia distillata est velut Ros Maij tenuissimarum partium, quam Pegasus ex Parnasso ungulâ suâ percussio elicit, quam Nonacris Arcadiæ mons ex jugis emittit è saxo prorumpentem, quæ in sola ungula caballina seruari potest, ob vim eius fortissimam: hæc est aqua draconis, quæ debet fieri per alembicum sine omni alia re addita, in qua faciendâ est maximus fætor.

Post aquam fætidam Leo viridis occurrit: totum enim quod est perfectum in are, est illa sola viriditas, quæ in ipso est, quia illa viriditas per spiritum vegetabilem siue spiritum vini qui etiam Mercurius vegetabilis à quibusdam vocatur, vertitur in verissimam tincturam nostram & aurum potabile, propter amicitiam quam inter se habent mineralis & vegetabilis mercurius. O benedicta viriditas, quæ cunctas res

Leo viridis.
dis.
gene-

Nigredinis fætor unde proveniat.

generas, cum nullum vegetabile neque ullus fructus germinando appareat, quin sit ibi viridis color. Similiter itaque nostra compositionis generatio viridis est, propter quam viriditatem Philosophi ipsam germen appellauerunt. Ex *Leoruber*. hac autem viriditate tandem emergit rubedo siue *Leoruber pulcherrimus, robustissimus, cuius iuba pectus, caput corona aurea gemmis pretiosissimis distincta ornant; nec immerito; plurima enim in microcosmo accidentia expellit, semimortua reuiuificat & refocillat. Ignis quoque, qui omnes alias res destruit, Leonem hunc construit, qui reliquis mortem, huic vitam prabet. Vnicus etiam est Phœnix, qui reparatur igne, qui innouatur flammis, & ex cinere emergit reuiuus.* Summa igitur huius compositionis & *Conclusio Enigmatica,* Conclusio est; *Manè Quadrupes, Meridie Bipes, Vesperi tripes.* Qui hoc ad hominis etatem interpretantur, falluntur: nam *Quadrangulus seu quatuor Elementa omnium primo consideranda sunt, hinc ad Hemispharium (duas habens lineas, rectam & curuam) hoc est, Lunam peruenitur albam, abhinc ad Triangulum, qui constat corpore, spiritu, & anima, siue Sole, Luna, & Mercurio. Hinc Rhasis in Epist. Tinctura Auri, inquit, est triangula in esse, quadrangula in qualitate: philosophi enim, quadrangulum in triangulum ducendum esse volunt, hoc est, in corpus, spiritum & animam, quæ tria in trinis coloribus ante rubedinem præuijs apparent, utpote corpus*

Quid Philosophis significet Quadrangulus, Triangulus, & Circulus.

corpus

110

PRO FACILIORI REPERITIONE

GENITIAE FACILIORI REPERITIONE

primae in his quae sunt

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

prochoyavayac dicitur in vna

PRO FACILIORI REI INTELLI.

GENTIA PLACUIT HAC ICONE EX.

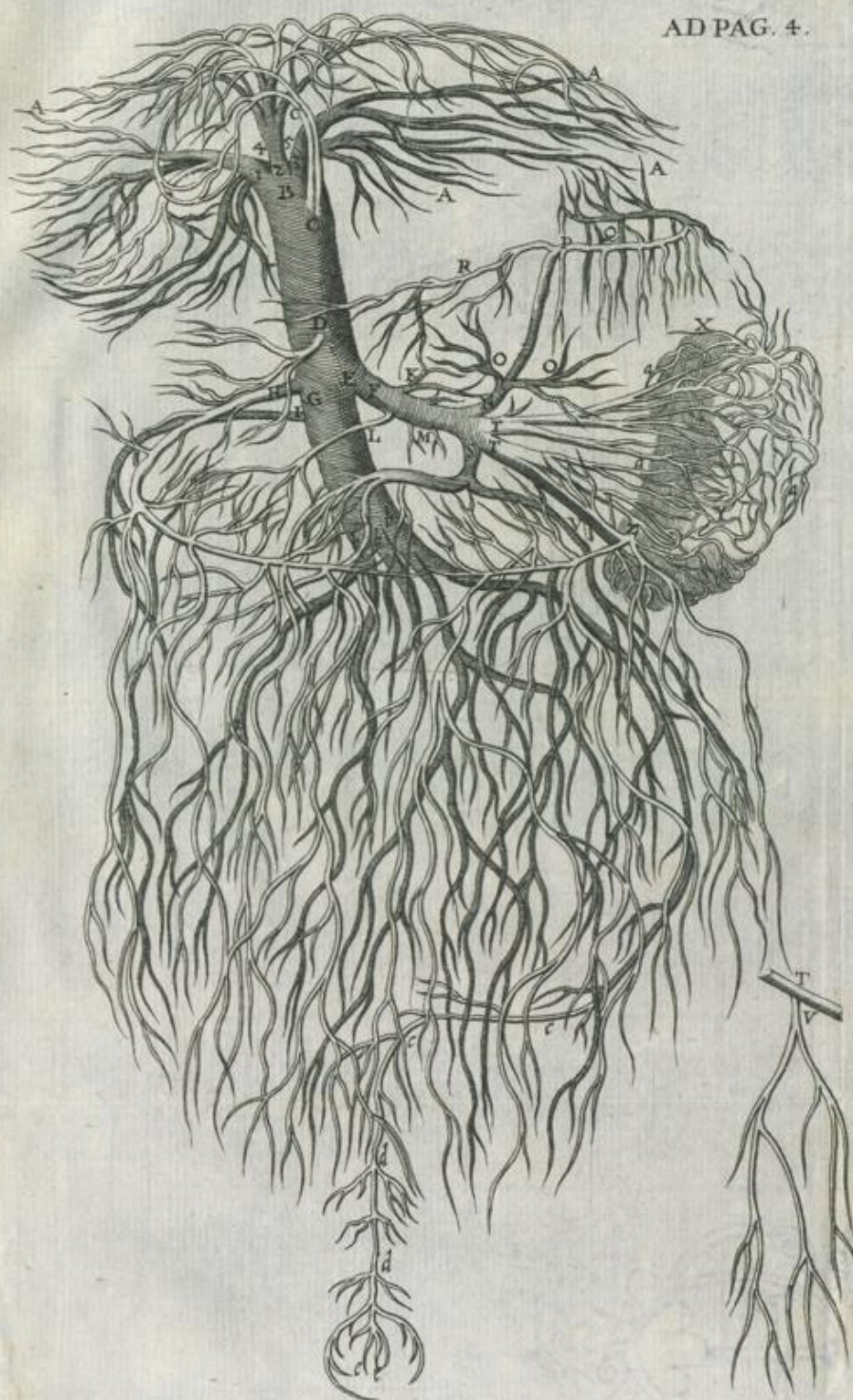
primere subiectum melancholicis.

pochoudriacis quatenus in vena

Porte vasis per ramificationem

hepar egressis consistit.

- AA. &c. Propagines vena porta per hepar.
 1. 2. 3. 4. 5. Numerus ramorum in quos vena porta divaricatur.
 B. Vena porta iuxta hepar.
 CC. Cystica gemella.
 D. Vena gastrica dextra ad pylorum.
 E. Vena porta divaricatio.
 F. Ramus splenicus.
 G. Ramus Mesentericus.
 H. Gastroepiplois dextra.
 I. Duodena.
 K. Gastrica minor.
 L. Epiplois dextra.
 M. Rami e splenico ad pancreas.
 N. Gastrica maior.
 OO. Eius rami posteriora vniculi adentes.
 PQR. Coronaria stomachica.
 S. Epiplois postica.
 TT. Divisio rami splenici in liene.
 V. Epiplois sinistra.
 XY. Vasa brevia.
 Z. Gastroepiplois sinistra.
 aa. Divisio rami splenici in liene.
 bb. Mesenterica dextra.
 cc. Coli intestini vena.
 dd. Vena recti intestini.
 ee. Vena hemorrhoidales.

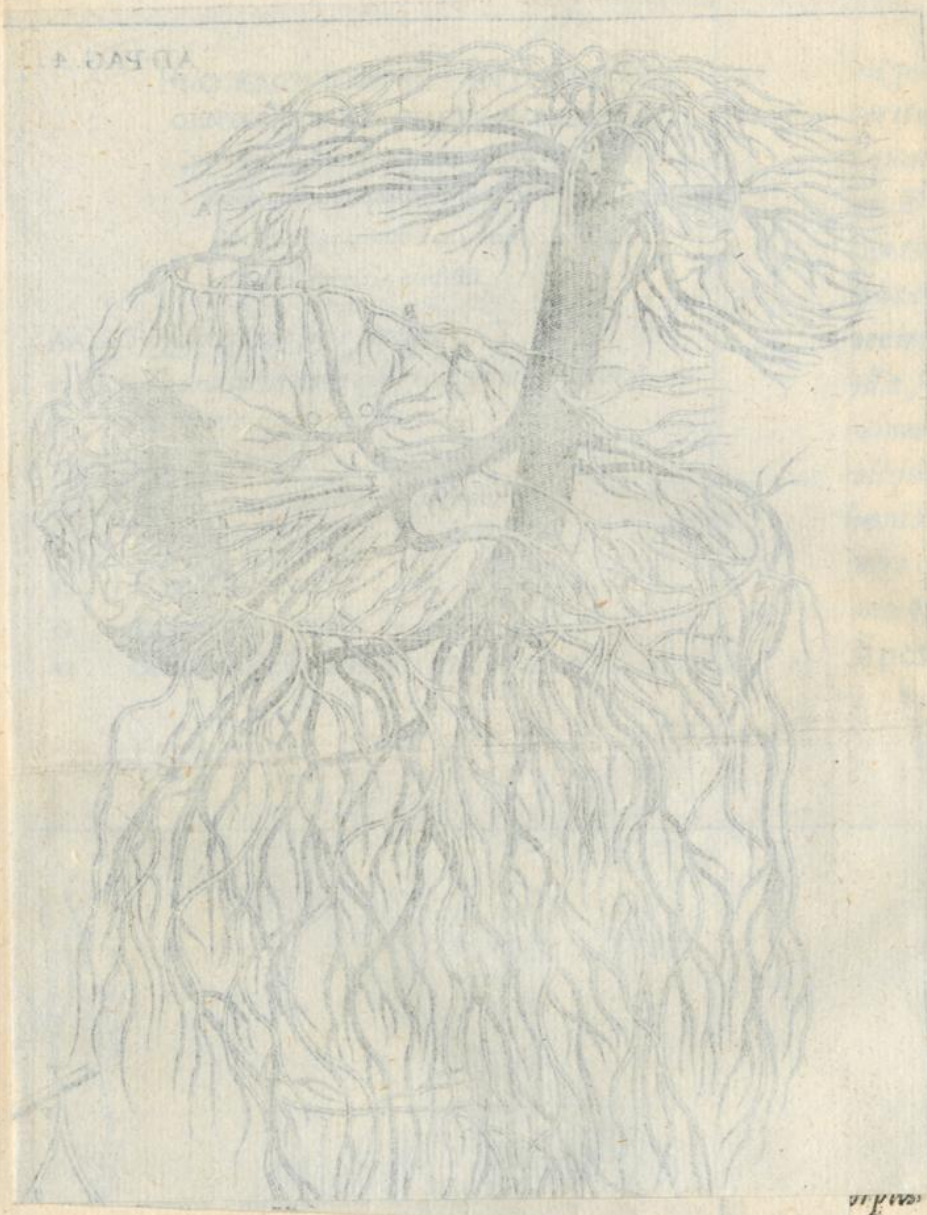

PRO FACILIORI REVISIONE
GEN. DIAC. T. H. C. L. O. R. I. Y.

1. ...
2. ...
3. ...
4. ...
5. ...
6. ...
7. ...
8. ...
9. ...
10. ...
11. ...
12. ...
13. ...
14. ...
15. ...
16. ...
17. ...
18. ...
19. ...
20. ...
21. ...
22. ...
23. ...
24. ...
25. ...
26. ...
27. ...
28. ...
29. ...
30. ...
31. ...
32. ...
33. ...
34. ...
35. ...
36. ...
37. ...
38. ...
39. ...
40. ...
41. ...
42. ...
43. ...
44. ...
45. ...
46. ...
47. ...
48. ...
49. ...
50. ...
51. ...
52. ...
53. ...
54. ...
55. ...
56. ...
57. ...
58. ...
59. ...
60. ...
61. ...
62. ...
63. ...
64. ...
65. ...
66. ...
67. ...
68. ...
69. ...
70. ...
71. ...
72. ...
73. ...
74. ...
75. ...
76. ...
77. ...
78. ...
79. ...
80. ...
81. ...
82. ...
83. ...
84. ...
85. ...
86. ...
87. ...
88. ...
89. ...
90. ...
91. ...
92. ...
93. ...
94. ...
95. ...
96. ...
97. ...
98. ...
99. ...
100. ...

AD PAG. 4.

W. D. W.

corpus seu terra, in Saturni nigredine: spiritus, in Lunari albedine, tanquam Aqua: anima siue Aër, in Solari citrinitate; tum triangulus perfectus erit. Sed hic vicissim in circulum mutari debet, hoc est in rubedinem inuariabilem. Quâ operatione, fœmina in masculum conuersa, & vnum quid cum ipso facta est, & senarius, primus ex perfectis numerus absolutus, per vnum duo, cum ad monadem iterum redierit, in quo quies & pax aeterna.

In Quinto igitur hoc Emblemate, Virgo coronata, Sapientiam significat. Arbor cum fructibus, qui signa metallorum & mineralium in se habet, sanitatem & vitã nostram demonstrant, quæ præseruatur & fouetur ex multiplici compositione & applicatione illorum. Aquila & Phœnix, quatuor Elementa vnguibus suis representant, tanquam prima creaturarum omnium principia. Aquila, aqueum & terrestre, propter sal volatile, & album terrestre. Phœnix æreum & igneum, propter igneam & sulphuream suam naturam, volatilem quoque & fixam. Sphæra cœlestis cum circulis suis, primo Firmamentum, secundo Planetarum effigies, tertio Zodiaci signa, quarto Annos, quinto Sal, sexto Sulphur, septimo Mercurium, octauo Ignes, nono Triangulum sua principia in se habentem, denotat. In supremitate, ostenditur sacrosancta Trinitas & Deitas, cum Angelorum choro. Inferius, Antrum apparet, in quo Vulcanus & Neptunus cum suis furnis de-

Expositio
compendio
sa Quinti
Emblematis.

stillatorijs igni & aqua accomodatis, se ad destillandum & laborandum accingunt, pro materia sua Aurum, Argentum & Mercurium capientes, ex quibus solutis & coctis, variae resultant mutationes, & plurimi colores cōspiciuntur, qui per Coruum nigrum, per Cygnum, Pauonem, Leonem viridem Lauro coronatam & vitibus ornatam, Leonem rubrum coronâ aureâ coronatum indicantur. Pelicanus Veneris, & Basiliscus Martis est symbolum; concurrunt influentijs suis in hac compositione omnes Planetae: cum verò vnus benignior sit altero, & quidem Venus siue Pelicanus, amoribus suis, Solis & Lunae cōiunctiōnibus: Mars verò siue Basiliscus, venenato aspectu suo, & occulto veneno, saluberrimum Elixir hoc, magis destruere, quàm exaltare in viribus posset: ideo Pelicanum siue Venerem admittere, Martem verò siue Basiliscum, tanquam nociuum, & iurgia in quouis matrimonio & coniugio facile excitantem, & totam rem turbātem, excludere, & ab Apolline & Diana fustibus trucidari, operæ precium fuit. Quae omnia compendiosè, hac iconē indicantur.

CAPVT

EMBLEMA 5
AVRI POTABILIS CHIMICE
PRÆPARATI

W. Kilian sculp.

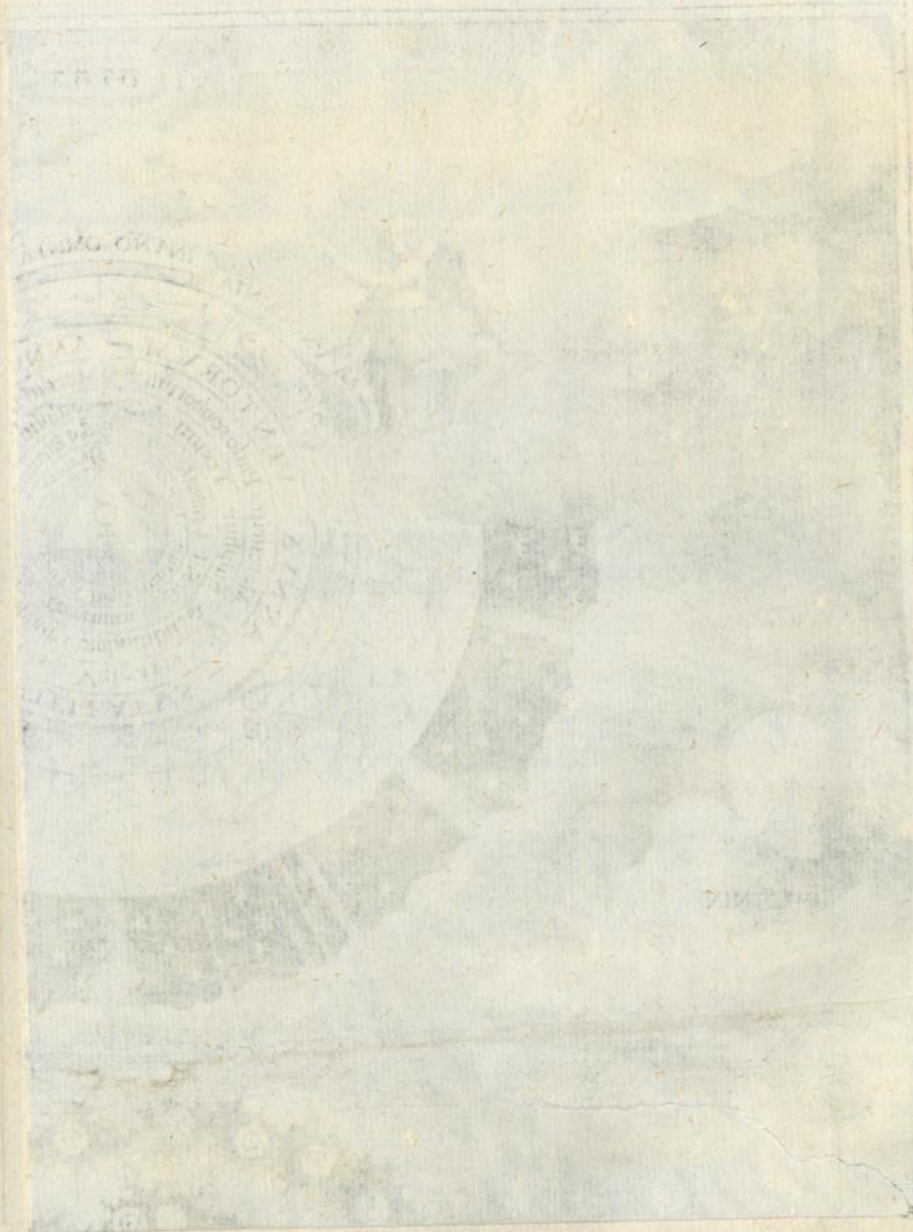

1048

1476

MUSEUMS OF THE UNIVERSITY OF DUISBURG
DUISBURG

CAPVT XXVIII.

De Topicis quibusdam Medicamentis & de usu Nico-
tiana potus in Affectu Hypochondriaco.

INTER Topica, siuè externa medicamen-
ta, in primis non parùm commendantur
lapides preciosi, è collo penduli, aut annulis,
aut armillis, ita tamen vt cutem nudam attingant,
inclusi & gestati. Quales sunt rutilantia & rubra
Corallia, Smaragdus orientalis, Saphyrus, Lapis Lazuli:
siquidem melancholias, inanes timores, fascinationes,
dæmonum insultus, ac varia terriculamenta arcere,
fugaréque creduntur. De Lapide Lazuli tamen, hoc animadu-
uertendum; quandoquidem in grauidis etiam abortum
præcaueat, vt in partu appropinquante, ne foetum
retineat, auferatur. Possunt etiam applicari cordi & pulsi-
bus, sacculi, vino albo & aquâ rosarum irrorati. Vt Rec: Flor: rosar. roris-
mar. ana Dr. ij. Lauend. Dr. j. sem. angelic. cort: citri. caryo-
phyll. Cinamom. macis. ana Dr. ß. Croci scr: j. moschi. an-
bra ana gr. vj. cum sindone rubra siât sacculi interpastati.
vel Rec: spec: aromat: rosar. diamoschi an. Dr. ij. Pulv:
macis. caryophyll. corr: citri an. Dr. j. flor: bugloss. citri. an.

Lapides
preciosi è
collo pen-
duli.

Sacculi
pro Corde
& pulsibus

Aliu;

424 MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.

- Alius.* ꝑnc. ꝑ. f. sacculus vino albo irrorandus, & cordis regioni applicandus. Vel. Rec: Fol: melissæ hortensis. cardiaca. rosarum. violarum. nymphe. buglossæ. borraginis. tunice an. Dr. j. Cort: citrisicci. Dr. ij. Xyloaloes scr. ꝑ. santalorum omnium ana scr. j. caryophyll: scr. j. macis scr. ꝑ. Nucis myristica ꝑnc. ꝑ. sem: ocymi. Citri. ana Dr. j. Troch: de caphura scr. j. f. Puluis & cum syndone rubra sacculus interpastatus cordialis. Vel applicentur Epithemata ex aqua rosarum. melissæ. lauend. borrag. card. benedict. cinamomi. carfunc: Inunguetiam potest cordis regio, oleo citri, melissæ, caryophyll: macis, cinamomi, vel solis, vel cum unguento rosaceo mistis. Ut. Rec: Vng: rosar. ꝑnc. ꝑ. ol: Citri scr: ꝑ. Cinamomi. Caryophyll. ana gutt. vj. moschi. ambra. ana. gr. iij. M. f. Linimentum. Vel. Rec: succi cardiaca, melissæ, olei nardini, rosarum ana ꝑnc. ꝑ. coque parum, adde Ol: caryophyll. scr. ꝑ. Caphura gr. viij. Croci. scr. ꝑ. Cera alba. q. f. fiat linimentum: addi potest parum si placet Moschi. Vel. Rec: Ladani puri ꝑnc. ꝑ. styrac: calamita. Terebinthina. Mastich. ana Dr. ij. Ol: Citri. Caryophyll. Cinamom. ana gutt. vj. Moschi. Ambra. an. gr. iij. subigantur in mortario pistillo calido, addendo sub finem Ol: Nucis moschat. express. scr. ij. f. Emplastrum quod cordi applicetur. Sunt & odoramenta valdè vtilia, cum viâ non longâ ad cor tendant,
- Epithemata Cordialia.*
- Linimentum cordiale.*
- Aliud.*
- Emplastrum pro scuto cordiali.*

dant, virésque valdè reficiant. Vt *Rec: Fol: meliffæ. Nodulus*
ocymi, caryophyllatæ ana Dr. ij. Cort: Citri, santali citrini. odoriferus
Caryophyll. an. Dr. j. Croci scr. ß. Ambra gr. vj. Moschi
gr. iv. ligentur in nodulo, & irrorentur aquâ cinamomi &
rosarum. Vel Balsama ex enumeratis modò o-
leis olfacienda naribus offerantur, tempora
quoque, vertex capitis, & nucha illinantur. Vt
Rec: Ol: nucifæ expr. Unc. ij. Ambra nigra Dr. ijß. Am-
bra grisea Dr. ij, Moschi Dr. j. ß. Zibeti Dr. ijß. Ol: Cina-
momis scr. ß. Ol: Maiorana, Ol: Lauend: ana Dr. ß. Ol:
Caryophyll. gutt. vj. Ol: succini scr. ß. cum Balsamo Indi-
co. q. s. f. Balsamum. Quod tamen mulieribus ob
suauitatem minùs commodè adhibetur, præci-
puè vterinis affectibus obnoxijis, quibus fœti-
da aut malè olentia, propter vteri motû & suf-
focationem, magis conueniunt, aut alia cardia-
ca. Auicennas enim, lib. de viribus cordis do-
cet, septem modis Medicinam dici cardiacam,
Primò, quia reficit spiritus, vt vinum, oua, ju-
scula, & alimenta eupepta, & euchyma; & sanè
vires alimento maximè roborantur, eodem ta-
men intempestiuè exhibito, easdem lædi cer-
tum est. Secundò, quia spiritus illustrat, vt mar-
garitæ & sericum. Tertiò, quia substantiam cor-
dis congregat, spirituum resolutionem prohi-
 I i i 3   ben-

*Balsamū
cordiale &
capitale.*

*Quot mo-
dis Medi-
cina dica-
tur car-
diaca*

bendo, vt carabe, terra sigillata, bolus armenus; at hæc omnibus non profunt, quia sunt adstringentia, quæ interdum nocere possunt. Quartò, quia cordi est amica, vt sunt dulcia & odorifera, aqua cœlestis, imperialis, Mariæ. Quintò quia roborat per qualitates manifestas, vt quæ est temperata, borrago, buglossum, aurum. Sextò, quia euacuat, depurando humorem melancholicum, & euacuando quod cordi nocet, vt sunt myrobalani. Septimò, quia proprietate occultâ roborat cor, vt Hyacinthus, Hæc autem varia, omnibus omninò causis conuenire nequeunt. Nunc autem, cum roborantia vultus postulat, intelligit non iuscula, aut venæ sectionem, purgationem uic, sed Theriacam, Mithridatium, aquas stillatitias generosiores, fortio-rem cereuisiam, vinum cum aromatibus coctum, aliâque eiusmodi, quæ sæpè non solum ægris, sed etiam sanis nocere possunt. Iudicio igitur Medici, in cardiacis & corroborantibus exhibendis, opus est, qui si prudens & doctus sit, facilè cuique ægro & morbo conuenientia proponere & applicare sciet.

Multis quoque in affectu hypochondriaco Lien tumet, alijs induratur sine incrementò insigni,

gni, alijs, simul insigniter & augetur & indure-
 scit: omnibus grauitas adest, & circumscriptus
 in hypochondrio sinistro tumor, spiritus diffi-
 cultas, prauus color, ad plumbeum vergens, de-
 cubitus in sinistram latus grauis, venæ ad lie-
 nem nigricantes & turgidæ, & pedum sæpè in-
 flatio. Illis, post generalium præsidiorum o-
 pem, cōfert regioni lienis hoc vnguentum ad-
 hibere, quod vim habet malacticam, seu emol-
 lientem, resoluentem, aperientem, roborantem
 & splenicam, vnde nomen. Non debet igitur
 omitti, & cū eius vsus sæpè sit vtilissimus, om-
 nibus hypochondriacis cōmendatur. Est au-
 tem talis eius descriptio. *Rec: Ol: de Capparibus. Ol: Vnguentū
 de lasmino ana vnc. ix. Butyri æstiuī & insulsi ac recen- splenicū.
 tis ꝑ. succorum bryonia & cyclaminis. ana vnc. viij.
 Gummi Ammoniaci aceto dissoluti vnc. ij. Pulu: Cumi-
 ni Dr. ij. Cort: Tamarisci. Fraxini. Ceterach. sem: agni-
 casti. ana. vnc. j. Cera noua & odorata q. s. f. Vnguen-
 tum. cui adde Ol: de spica Dr. ij. Vt ritè præparetur,
 olea, & butyrum, igne lento bulliant cum suc-
 cis, ad eorum dissipationem: commisceatur
 Ammoniacum dilutum, addantur pulueres,
 tum demum cera, & fiat vnguentum, cui parū
 olei de spica addatur, quod sua tenuitate efficit,*

vt

vt reliquorum vis melius ad partem deferatur,
& suo halitu, vnguenti odor minus sit ingratus.

Aliud. Vel. Rec: ol: de cappar: vnc. iij. ol: sem: Eruca exp: Nigella
exp: Canabis exp: Amygd. dulc: ana vnc. j. ol: luniperi vnc.
ß. mixtis affunde suc. scolopendr: exp: vnc. iij. & coq ad
succo consumptionem; postea adde Ol: stillat. Mastichis, Cy-
mini, Myrrha, an. Dr. j. Ol: Gum. Ammoniaci. Chama-
milla. Absynthij ana Dr. ß. Extr: Croci Ori. scr: ij. denuo mi-
sce, & cum cera alba s. q. f. Vng: Lien ad ignem illitū,
cum aperit, confortat, & à scyrrho præcauet;
præterea dolores & inflationes sedat & discutit.
Non minoris effectus sequens Emplastrum ex-

*Emplastrū
splenicū.* pertus sum. Rec: Ol: Capparum. Chamemel. ana vnc.
iij. succorum scolopendria. Absynth. Rorismar. Agrimo-
nia. ana vnc. iij. Coque in diplomate ad succorum consum-
ptionem, postea adde Gummi Galbani in aceto dissol. Am-
moniaci, Bdellij an. vnc. j. Empl: de Meliloto. Diachylon.
simpl: ana Dr. vj. Ol: stillat: luniperi. succ. inspiss: rad:
Filicis utriusque ana vnc. ß. sem: Agni casti. Ruta hort.
Genista, an. Dr. j. ß. Resina & Cera ana q. s. misce & fiat
s. a. justæ consistentiæ Emplastrum. Huius Emplastri
portio extendatur super alutam rubeam, & ob-
ducatur syndone rubra s. a. cui inspergatur Ol:
Rorismarini q. s. & regioni splenis applicetur,
cuius

cuius duritiem & tumorem emollit, resoluit, splenémque aperit atque confortat.

De Tabaci siue Nicotianæ suffitu, an in melancholia & affectu hypochondriaco conueniat, quum omnibus ad eò familiaris sit, vt pauci ab eo abstineant, pauca mihi scribenda erunt. Extra omnem enim controuersia aleam est, Nicotianam potui datam, tantum aduersari ventriculo, ac intestinis, quantum prodest humido, ac frigido cerebro. Immodicus namque calor, vt exhaurit humidum radicale, sic obscurat nebulosus ipsius fumus, non parum illustrem, nostræ vitæ spiritum: imò suffocat tam efficaciter calidum innatum, vt instar tabidorum (qui ex sententiâ Galeni à siccitate consumuntur) planè extenuemur, cum tussi perenni, & infatigabili spiritus difficultate. A quo equidem plurimos, qui dies ac noctes, cum hac Helenâ transegerant, vidi pessundatos. Moderata certè, vti nullibi, sic neque hic culpantur. Sed modum in hoc fumo si excesseris, obnubilabitur, desiccabitur, & inflammabitur cerebrum, defatigaberis à tussi, vitiabitur pulmo, emarcescet animus, & tandem cõsumetur corpus vniuersum: vel lentè, si fueris integer ac

Virum cõducatur Nicotiana siue Tabaci suffitus in melancholia hypochondriaca.

K k k

valens;

*Tabaci fu-
mus per se
nō est nar-
coticus.*

valens, vel celeriter, si quid vitij alibi sit in visce-
ribus. Putant autem plurimi, esse narcoticum
hunc fumum, & propterea hyoscyamum Peru-
ianum vocant; somnum enim conciliare, &
dolores consopire multi docti scribunt: quod
tamen vero consentaneum nō prorsus videtur.
Nam quòd somnum conciliet, id præstat va-
pore, vel excitato in cerebro, vel illuc delato, vel
cibi coctionem adiuuando: tunc enim suavius
dormimus, cum stomachus cibo non grauatur:
dolores autem tollit, quia causas illorum vel a-
dimit, vel alterat, non autem narcosi consopit,
quod inde cognosci potest. Primò, Tabacum
est calidum, siccum, attenuat, penetrat, humo-
res resoluit: at narcotica, siue calida siue frigi-
da sint, humores incrassant, vnde si à crassis hu-
moribus dolor fiat, maximum damnum infe-
runt, quia crassiores reddunt humores, sicque
curatu difficilior affectus redditur: at Tabaci
fumus, frigidis naturis, humoribusque magis
competit, contra naturam narcoticorum. Se-
cundò, cum nimix euacuationes adstringenti-
bus fisti non possunt, narcoticis vtimur, tan-
quam summo præsidio, ad humorum motus si-
stendos, at herba hæc, corpus sursùm deorsùm-
que

que purgat, instar hellebori aut antimonij. Nec vomitum compeſcet, niſi cauſam adimendo, ſicut vomitus vomitum ſedat. Tertio, ſtupeſcientia extrinſecus appoſita, parti ſenſum adimunt, eamque admodum refrigerant: at nihil tale herba hæc facit, ergò non eſt per ſe narcotica, ſed tantum per accidens. Quandoquidẽ vero hoc fumo omnis generis homines vtantur, tenues, craſſi, bilioſi, pituitoſi, aliq; , nihilq; incõmodi inde percipiant, ideò valde nociuum eſſe non cenſeo, niſi fortè, vti ſupra monui, ob immoderatum vſum, vbi omne nimium vertitur in vitium. Licet multa, pernicioſum eſſe illius vſũ oſtendere videantur, quia naturæ contraria eſt herba: nam ſuſquẽ dequẽ purgat violenter; purgantia autem omnia naturæ ſunt quodammodo inimica; cùmque quis primùm illã vtitur, vertigines, animi defectiones, ſudores frigidos patitur, quæ ſunt malignæ qualitatis indicia. Quæ omnia quidem vera ſunt, cùm in corpus ingeritur, ſed quandò ſolo ſuffitu aſſumitur, nec vltra fauces peruadit, cerebro prodeſt caliditate ſuã, humorẽsque pituitoſos vacuando, nec ſtomachum turbat, ſed potiùs roborat, & coctionem iuuat. Cùm igitur oſtendat ex-

Huius vſus non eſt valde nociuus ſi ſit moderatus

K k k 2

perien-

perientia, sine noxa à quamplurimis assumi, reijcienda non est: verùm sequentia obseruanda.

Observeda in usu suffitus Tabaci. Primò, moderatum illius esse debere vsum. Secundò, magis vtantur crassi, pituitosi, illique, quos defluxiones fatigant, ob calefaciendi, & exiccandi vim quâ pollet: licet etiam tenuibus, calidis, & melancholicis, si moderatè vtantur, non multum noceat, cùm etiam illi, sepius, plurimis ad cerebrum ascendentibus vaporibus infestentur: cùm nemo visus sit, magnoperè illius vsu exiccatus, narcoticâq; calidis & biliosis magis, quàm pituitosis conueniant. Tertio, quibus Tabes ex rheumate in pulmones delabente contigit, ijs suffitus Tabaci non conuenit, ne ad partem affectam humores è capite trahantur. Quarto, inter vsum huius suffitus, non assidue potandum: sic enim per reciproca pocula illius beneficia prohibentur: quamuis enim, humores resoluere, cerebrum calefacere & siccare videatur, cerebrum autem calidum siccumque, pauciora generet excrementa; tamen quatenus tale, potentiùs attrahit, faciliùsque repletur vaporibus, ab inferioribus partibus, ex ingestione vini, cereuisiæ, aut eiusmodi potùs vaporosi, sursùm expirantibus, vnde postea assidue repletum,

repletum, exiccationis illius beneficia minùs percipit. Quintò, qui hoc fumo jam pridem vsi sunt, illique assueuerunt, curiosè obseruare debent, ne temerè postea illo abstineant, nisi simul valdè temperatam obseruent viuendi rationem, aliàs sentient sibi ex humorum abundantia, caput, corpùsque grauari, quos scilicet quotidiana fumi huius assumptio, vacuare solebat, tum somnos breuiores, & implacidos contingere, vaporum defectu, quos hic fumus excitabat, concoctiones pariter in ventriculo, minùs feliciter obiri, plurimàque inde vitia pululare: vnde senibus, aliisque, quibus naturâ frigidior ventriculus est, consulendum, vt eiusmodi fumo vtantur, etiamsi prius non fuerint assueti; eos enim à podagra, variisque affectibus frigidis præseruare potest. In melancholia autem hypochondriaca, moderatus quoque illius sit vsus, ne caliditas & siccitas, quæ semper in hoc affectu prædominium habet, augeatur, foueatúrque: vbi consuetudini quidem parum indulgendum. In assuetis autem hypochondriacis, non facilè suffitus iste præscribendus aut admittendus.

CAPVT XXIX.

An & quomodo conueniat in hoc affectu Puluis Bezoarticus animalis, & quales in se habeant qualitates Vipera.

CELEBRATUR hoc tempore ab omnibus ferè modernis Medicis, Puluis Bezoarticus animalis, tanquam Vniuersalis panacea cōtra quosuis morbos, præcipuè autem astrales & chronicos, inter quos (vt taceam pestiferos) non infimum locum tenent, morbi à serosa illuue, à tartaro, & atra bile pronati, quales sunt hydropici, arthritici, nephritici, & melancholici, præcipuè hypochondriaci, qui vt supra narrauimus, symptomata sæpè malignissima in se habent. Hoc itaque Bezoartico animali, cum calor innatus, & humidum primigenium, à vehementia morborum & symptomatum jam delinquens, restaurari, viscera corroborari, symptomata aut impediri, aut expelli, & vita ad multos annos protrahi possit, operæ precium esse duxi, si de eo quoque, quandoquidem Magnatibus in quotidianum propemodum vsum cedat, parum fusiùs scripserim. Fit autem Pul-

Puluis Bezoarticus animalis in varijs morbis & melancholia hypochondriaca celebratur.

uis

uis Bezoarticus animalis, ex venenatissimis ser-
 pentibus, colubris & viperis dictis, quæ anima-
 lia in montibus Eugenijs, decem milliaria itali-
 ca à Padoa distantibus, Venetæ ditionis, certo
 & statuto tempore capiuntur, singulariq; mo-
 do præparantur. Antiquitatem verò, vipera-
 rum vsum non exclusisse, inde liquet, quod vi-
 pera baculo nodoso circumuoluta, symbolum
 Æsculapij & Hippocratis fuerit, quasi vita ho-
 minis per illam prolongata, & ab omni maligni-
 tate præseruata fuisset: hinc partim in honorem
 Hygæ Deæ valetudinis, partim in laudem &
 honorem Hippocratis, tanquam sanitatis re-
 stauratoris & restitutoris incolarum Insulæ
 Coæ, in gratitudinis signum, veteribus mone-
 ta aurea & argentea sub viperarum insignibus
 excusa habebatur. Iam verò vti testatur An-
 gelus Baldus, in suo libello de viperis, 26. cap. ex
 secreto Dei consilio factum est, vt quemad-
 modum per serpentis fallaciam & inuidiam, in-
 nocens homo ad mortem condemnatus, & æ-
 ternâ vitâ priuatus fuerit; sic quoque per mor-
 tem viperæ, & vsum illius, jam hominis vita, tri-
 plo longius quàm aliàs prolongari, à plurimis
 quoque morbis præseruari & curari possit.

Nam

*Ex quibus
 fiat Puluis
 Bezoartis-
 cus ani-
 malis.*

*Vipera
 symbolum
 Æscula-
 pij & Hip-
 pocratis.*

Nam senectutis eadem causa est, quæ lampadis oleo ferè absumpto emarcescentis, & obscure lucentis: vt enim in lampade tria, elychnium, pinguedo, & flamma; sic in homine. elychnium sunt membra vitalia, viscera & artus; pinguedo, humidum radicale; flamma, calor natiuus. Sola differentia est in eo, quòd flamma lampadis luceat, calor natiuus neutiquam, cum nõ sit ignis, sed saltem calor, & quòd pinguedo sit oleosa, humidum radicale viscosum, vt pote feminalis principij. Vt quoque lampas extinguitur ex defectu olei, sic homo ex senio, absque alio morbo, in marasmm & tabem senilem ac denique mortem incidit. Quia verò inter reliquos serpentes, vti Quercetanus in sua

Vipera vn. de capiant suas vires. Pharmacopœa Zoologica c. 1v. recenset, non sunt, nisi hi duo numerati, coluber nempe (vulgò serpens dictus) & vipera, qui exuias stas deponant temporibus: præsumendum hinc est atque credendum, his duobus animalibus, non tantum ad sui conseruationem, sed in aliorum quoq; vsum, concessum esse naturalem quendam instinctum, quo deligunt, exugunt, & in alimentum attrahunt, non materiali aut crasso modo cibum corporeum, visibilem, & palpabilem.

bilem (siquidem authore Aristotele, & teste quotidianâ experientiâ, eiusmodi animalia, citra cibum aut potum vitam multo tempore siuè subtùs, siuè supra terram transigunt) sed merè formalem & spiritualem, hunc nempe salem sulphureum, & preciosum naturæ balsamum, quo omnia animantur & vegetantur, idque potissimùm, dum circa æquinoctium vernale, calore siuè igne Athanoris, magnæ lampadis cœlestis, potenter operante, & attrahente, sublimatur, & eleuatur: quod naturæ sulphur, per mirabilem hanc sublimationem, totam terræ superficiem irrorat spiritibus balsamicis, eiusque interiorem sinum irrigat preciosæ & viuificæ aquæ vitæ, & nectaris naturalis saluberrimo & vtilissimo liquore: vnde omnia, penetrando durissimas etiam arborum radices, truncos & cortices, reuiescunt & efflorescunt, & quæ mortis speciem referebant, vitam recipiunt & reuiuiscunt. Eadem sublimatio fit etiam sub æquinoctio autumnali, sed decrescen- te paulatim calore, sydereoque igne longiùs regresso, magnum terræ sublimatorium refrigetur, omnesque spiritus vegetales & balsamici, reuertuntur in suum chaos siue matricem. Ser-

pentes & viperæ, quæ in terræ sinu & domicilio
 commorantur, naturali quodam instinctu vt
 diximus, exugunt, & in alimentum alliciunt ci-
 bum æthereum, qui tam insigni, viuificâ & spe-
 cificâ facultate pollet, aduersus venenatam &
 deleteriam illorum naturam: vt si eo satis refi-
 ciantur & instaurentur, non solùm vim acqui-
 rant, & virtutem, spolia sua vtroque tempore
 stato exuendi, seque renouandi: sed ob exube-
 rans illud balsamum, quo abundè vigent, instar
 medicinæ insuper vniuersalis sunt, ad corpus
 quauis ex parte vitiosum, putidum, & in frustra
 mox collapsurum, ita emundandum, vt in pu-
 rum, floridum, & sanum euadat; ita quoque
 fiunt, eiusdemmet balsami virtute, quâ abun-
 dant, alexiterium summum, contra omnia le-
 thifera & præsentissima venena. Hinc ipsis fa-
 cultas illa deponendi cutem, tempore videlicet,
 vt jam diximus, vernali & autumnali, quando
 spiritus isti sulphurei, sunt in sua exaltatiõe: qui-
 bus temporibus (ac in ipso præsertim Vere) vi-
 demus etiam arborum cortices balsamicis suc-
 cis, tum maximè abundantes, truncis suis, & li-
 gno solidiori nõ adhærescere, sed facilimo mo-
 mento, ab ipsis auelli & separari: non secus ac
 fer-

*Viperarū
 vites.*

serpentes, qui circa idem tempus, & ab iisdem
causis, veterem dimittunt cutem.

Solis autem viperis & colubris inter ceteros
serpentes & animantia, in interioribus terre do-
micilijs habitantia, à natura hæc proprietas in-
dita est, vt cum delectu, in alimentum sibi at-
trahant hoc radicale nature balsamum, eodém-
que perfundantur. Vti inter fucos, vespas, &
huius generis infinitas alias muscas, quæ licet
dulcissimum omnis generis flosculorum, her-
barum, ac fructuum succum, in alimentum
exugant, inter illas tamen omnes, vnica tantùm
apis, naturalem illam scientiam obtinuit, cœle-
stem eiusmodi mannam, in ceram & mel con-
uertendi. Res certè summæ admirationis &
mysterij plena! Quod autem in viperis & ser-
pentibus, per imbibitionem balsami illius radi-
calis & vegetabilis, non eâdem operâ tollatur
venenum proprium: pro hoc pariter contem-
plandæ sunt apes, quæ nihilominus aculeum
suum retinent pungentem ac venenatum: licet
totum illarum corpus abundè diffluat, cœlesti,
dulci, & balsamico liquore, qui propriij veneni
aptissimum est remedium. Idem de serpenti-
bus esto iudicium.

*Solis Vipe-
ris facult-
tas inest
prolongan-
di Vitam.*

*Cur vipe-
ris per ve-
getabile
balsamum
non tolla-
tur pro-
prium ve-
nenum.*

Venenum
viperarū
illarum,
veneno pel-
litur.

Qualita-
tes viperarū
sum.

Venenum quoq; viperarum, earundem veneno pelli & curari, docet P. Athanasius Kircher in lib: suo miraculoso de Magnete. 3. part. 7. cap. 4. paragr: 1. Quòd nempe Erfurti pharmacopæum nouisset, à vipera ictum, cui diuersa quidem remedia, sed sine effectu, adhibita fuerunt: eundem itaque tam diu in extremo vitæ periculo perseuerasse, donec vipera, à qua ictus, enecata, cocta, & ab ipso comesta fuisset: vnde postea pristinam recepisset valetudinem. De qualitatibus autem viperarum, Medici non consentiunt. Arabes, calidam & siccam illis attribuere naturam, quia carniū viperarum comestores, & qui à viperis icti sunt, indelebilem sitim acquirunt. Auicenna lib. 4. tr. 3. c. 2. Rhaf. 20. continent. 2. Aeginet. lib. 7. Tit. de vipera. Aetius. Tetrab. 1. ferm. 2. c. 170. & alij. Econtra Galenus lib. 2. de loc. affect. c. vlt: vipersas vult qualitatis esse frigidæ, vbi sic scribit. Animalia quæ frigidiora sunt naturâ, per hyemem ob frigoris vim, ac si mortua essent, latitare solent, atque tunc vipersas quoque videres, si manibus tractantur, haud quaquam mordere. Quam sententiam ex junioribus etiam defendit Hieronymus Mercurialis, Medicus Patauinus insignis

gnis lib. 2. de venen. c. 3 & quidem his de cau-
 sis, quia in æstate frigidissimæ sunt, virúsque il-
 larum sanguinem grumescere facit, calorem
 naturalem extinguit, sudorem frigidum expel-
 lit, & mortiferum Carum causat, haud secus
 quam alia narcotica & soporifera in 4° gradu
 frigida venena, Conradi tamen Mutschleri vi-
 ri doctissimi iudicio, qui nuper pulcherrimum
 de Bezoartico animali, adeoque de vsu vipera-
 rum edidit libellum, cap. x. non abs re statuerit
 quispiam, si viperarum, vti in alijs animantibus
 & homine ipso sunt, partes similes siuè ho-
 mogeneas, & dissimiles siuè heterogeneas,
 qualitatibus & naturâ inæquales dixerit. v. g.
 inter membrorum hominis partes, temperata
 est caro, calidæ tamen qualitatis cor, jecur, re-
 nes, venæ, &c. frigidæ verò, cerebrum, & me-
 dulla spinæ dorsi, ossa, & cartilagine. Et hæc
 differentia non solum in viujs animalibus ap-
 paret, sed etiam in plantis, arbutis siuè frutici-
 bus, & arboribus: in pomis Citri, vti notum est
 Medicis, externus cortex & semen calidæ, suc-
 cus frigide, caro verò temperate naturæ & qua-
 litatis est. Simili modo in viperis esse potest,
 dum venenum illarum (quod per duos ductus

Conradi
 Mutschle-
 ri opinio
 de qualita-
 tibus vipe-
 rarum.

442 MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.

à bilis vesicula dentibus inseritur, & ictibus communicatur) calidissimæ, caro & aliæ ad hanc partes aptæ, temperatæ, exuuiæ verò vel tota vipera, secundum externam speciem, frigidissimæ naturæ sit. Quandoquidem æstatis calidissimæ tempore, vti commemoratur, vinum in vitreis vel stanneis vasis, in cauernis aut paludibus serpentum, magis quàm per niues aut glacies refrigescat.

Opinio
Raymundi
Lullij de
vipera.

Cui sententiæ patrocinator maximus Philosophus Raymundus Lullius lib. de conseruat: vitæ, cap. 2. cuius hæc sunt verba. Vipera rectè præparata, est medicina Regis, quæ miraculum facit, quæ à 4. Elementis non corrumpitur, & est humanæ complexionis conueniens, nec calefacit, nec infrigidat, nec desiccatur, nec humectat, imò est temperata, temperamento excedens omnem rem huius mundi in temperantia & perennitate, quia temperata est in 4. gradu, & 4. habet gradus cuiuslibet quantitatis, nec est aliqua res, quæ huic rei assimiletur, nec loco eius stare possit: habet enim potestatem subueniendi defectibus stomachi, & timorosos facit audaces, cardíacos confortat, curat melancholiam, alopeciam & tineam, & calorem naturalem

turalem temperat, & virtus eius, in sua manife-
 statur substantia, quia in ea est claritas, ideò cla-
 rificat, in ea est puritas, ideò purificat, in ea est
 magna temperantia, ideò multum temperat v-
 tentem, cuius temperamentum transit omne
 temperamentum medicinale, omni quanto-
 cunque mortifero veneno mundi resistit; in eo
 est perennitas, ideò conseruat corpus huma-
 num, in eo est assimilatio humanæ complexio-
 nis, ideò facit ad corpus humanum omne bo-
 num; nam caro earum præparata, confortat
 virtutes ex proprietate: sed virtutes aliarum re-
 rum & herbarum, variantur secundum diuersi-
 tatem locorum. Hæc Lullius. Sunt autem hæc
 vires, in viperis, apertis qualitatibus non attri-
 buendæ, sed occultis & incognitis, totique sub-
 stantiæ illarum, ad modum Lapidis Magnetis
 ferrum attrahentis, & lapidis Theamedis ferrum
 repellentis. Ex singulari quoque (vti ex Baldo
 supra narratū) prouidentia & benignitate DEI
 erga genus humanum, natura & vis indita est
 viperis, vt sanitatem præferuent, & contra quæ-
 uis venena sint antidota.

Quandoquidem verò, propter seductionem,
 inter serpentes & homines perpetua antipathia
 &

*Vipera oc-
cultis qua-
litatibus
prædita.*

*Prepara-
tio Viperarum ad v-*

*sum medi-
cinalem.**Solinan-
dr: prapa-
ratio.*

& nausea vigeat, præstabit modos indicare, qui-
bus sine omni nausea & periculo, secure & sua-
uiter vti, & vires earum corporibus nostris ap-
plicare possimus. Iohannes Baptista de Porta
& Solinander conf: medic: sect. I. consil. 25. pag.
100. sequenti vtitur præparationis modo. Hic
duas aut tres capit vyperas (vel in defectu vipe-
rarū, communes serpentes) viuas diffecat, postea
coquit in aqua fontana cum s. q. hordei ad fis-
suram vsque: cum hoc hordeo & viperis coctis,
postmodum cibit pullos gallinaceos, nihil a-
liud in illorum cibum admittendo. Cibati sic
per aliquot dies, pennarum, siuè plumarum de-
fluuium patiuntur, quæ tamen paulò post de-
nouo recrescunt: mactatorum deinde carnes
coctæ & iuscula, exhibentur illis ad certū tem-
pus, qui simili indigent curâ, non sine maximo
ægrorum commodo, & miraculosa præsertim
leproforum & melancholicorum salute. Post
Solenâdrum, quidam celebris Medicus magnæ
Ducissæ senioris Florentiæ, nomine Carolus
Panicelli, in tractatulo suo, quem italicè de mi-
rabilibus viribus carnis viperinæ scripsit cap. x.
sequentem modum docet, gallinas, gallos &
capones, cum carne viperina, ad prædictas in-
tentio-

*Caroli Pa-
nicelli mo-
dus prapa-
rationis.*

tentiones faginandi. Hic viperas capit tempo-
 re illo quo omnium maximè vigent, quo plenæ
 sunt salis sulphurei & liquoris balsamici, plures
 vel pauciores, pro vt multas vel paucas gallinas
 faginare placet, abscissis capitibus & caudis,
 pellem detrahit, interaneaque abijcit, carnes
 minutim difsecat, cùmque quatuor partibus
 farinae panis similacei vel triticei, subigit in bo-
 los, quibus gallinas, gallos, & capones tamdiu
 faginat & cibatur, donec viperarum vires balsami-
 cas imbiberint, quod secundùm Forestum lib.
 4. chyrurg: obseru. 7. inde colligere licet, quan-
 do faginatæ, plumæ antiquæ cadunt, & nouæ
 renascuntur. Quòd si verò, recentes & viuæ ha-
 beri non possent, loco illarum exiccatus & præ-
 paratus viperarum puluis, viginti partibus fari-
 næ admisceri, & in bolos siue pastas formari,
 inque vsum faginationis accomodari potest.
 Hæ gallinarum & caponum carnes, vtique
 oua ab illis exclusa, vim & virtutem habent, hu-
 midum radicale, naturalèque balsamum, in quo
 vita consistit, restaurandi, corroborandi, & re-
 nouandi, haud aliter, ac si lampas ob defectum
 olei obscure ardens & parum lucens, per addi-
 tionem olei recentis, lumen maius & flammam

M m m

luci-

lucidiorē, recipiat. Ne autē hanc operatiō-
nem, & effectum bonum, remorentur maligni
& vitiosi humores, fortē in corpore delitescen-
tes, ante omnia necesse erit, ad aliquot dies præ-
mittere purgationes, per assumptionem clareti
aut vini alicuius laxatiui; curam hanc viperi-
nam, post pascha, verno tempore, instituere,
eāque per vnum, duos, aut tres menses, se-
cundum ægri constitutionem & necessitatem
continuare: nempe singulis diebus, mane, vel
in principio prandij, capiendum vnum par re-
centium ouorum, ex gallinis, carnibus vipera-
rum saginatis, quibus superbibendum vitrum
vnum clari vini, cui infusa sit integra vel media
drachma ambrae, tamdiu, quamdiu ambra
gratum suum odorem seruauerit. Ad prandiū,
assumat optimum similis gallinae jusculum,
cū medietate vel quarta parte gallinae; similem
pullum, vel particulam ex tali capone asso. Pa-
ri modo ad cœnam, auiculas montanas vel syl-
uaticas; vitulinas, hædinas, & ouiles carnes, alios
quoque facili digestionis cibos, benè nutrien-
tes, sanguinēmq; laudabilem generantes, cum
moderamine tamen, nunquam excludes. Po-
tus sit vinum album, clarum, cui, vti supra mo-
nui-

quimus, in figulino, aut ex maiolica facto niti-
 do vase, infusum sit frustulum ambrae. Cœ-
 nam & Prandium, claudat Tragea ex speciebus
 Trypheræ Saracenicæ facta. Nocturnus som-
 nus longior parum sit, sepositis grauioribus cu-
 ris: nam cura facit canos, licet non habeant an-
 nos: curæ enim, melancholia & tristitia, vitales
 spiritus in ordinarijs suis motibus impediunt,
 circa cor congregant, sanguinem immutant &
 inquinant, sensus omnes & sensoria obnubi-
 lant, intellectum obfuscant, pedes, omnesque
 articulos debilitant & aggrauant, somnum im-
 pediunt, appetitum ad cibum & potum pro-
 sternunt, coctionem impediunt, naturalem ca-
 lorem paulatim debilitant & refrigerant, inna-
 ramque humiditatem exiccant, naturale Balsa-
 mum consumendo. Ex quibus omnibus ne-
 cessariò præmaturum senium exoriri debet, nec
 durantibus similibus melancholicis ac tristibus
 curis, optima aliàs remedia, quidquam operari,
 aut optatum effectû habere possunt, quia me-
 dicamenta per naturalem calorem in actum de-
 duci, & ad vires suas exerendas, incitari debent.
 Vnde, licet ægerrimo, apud quem calor natura-
 lis propemodum extinctus est, fortissima exhi-

M m m 2

beal-

hibeatur purgatio, tamen sine coadiumēto caloris naturalis nihil operabitur, frustra que exhibebitur.

Salis Viperini præparatio.

Sal viperatus, à multis sequenti modo præparatur. Verno tempore, circa festum S. Gregorij, accipiunt recenter captas vyperas, secundum placitum, pauciores aut plures, funiculo circa collum cōstricto clavi appendunt, cutim cultro à collo circumcidendo separant, postea eandem detrahunt, ventrem aperiunt, intestina siuè interiora extrahendo; carnes primò aquâ pluuiali recenti, tum vino, aut aquâ destillatâ, vel succo cuique morbo appropriato optimè lauant, his peractis, in furno pistorio vna cum jecore corde & lingua exiccant, & in puluerem purū redigunt. Huius pulueris capiunt drachmam vnā, salis cōmunis sequenti modo præparati & calcinati portionem: nempe vnciam vnā salis, in pixide ex ligno Tiliæ elaborata, impone ollę benè tectę & custodite, relinq; in furno pistorio calido tam diu, donec pixis in cinerem combusta sit: sal iste, permiscetur cū drachma superioris pulueris viperarum, locóque alterius salis, ad mensam vtimur. Vel secundum affectus constitutionem, per viginti quinque, vsque

vsque in triginta dies, exhibetur mane & vesperi huius viperini pulueris, aut salis, scrupulus vnus, in appropriatis aquis, succis, aut syrups. Proponit Quercetanus in libro supra citato, diuersas correctiones & reformationes viperatarum compositionum: vt confectionem viperinam aromaticam, saccharinam, & Iuniperinam: habet quoque de hoc proposito, rationes, experientias & authoritates. Proponit modos conficiendi sales theriacales secundum antiquos & neotericos: docet compositionem trochiscorum de viperis: ex Aëtio quoque, recenset eorum virtutes. Præparationem deniq; Essentiæ viperarum, Magisterij Bezoartici animalis, Tincturæ à magisterio, Pulueris Vulnerarij alexipharmaci, &c. recenset. Vbi quisque qui vult, legere poterit.

Quercetani compositiones & confectiones ex viperis.

Ex quorum omnium itaq; consideratione, facile concludendum, viperarum vsum, in affectu hypochondriaco, saltem prophylacticè, optimè conuenire: sapientiæ enim symbolum cum nobis referant, vt simus prudentes sicut serpentes, longæuam quoque indicent vitam, per id, quòd calorem & humidum primigeniũ, occulta virtute, quam singulariter præ alijs ani-

An in affectu hypochondriaco vsus viperarum, & quomodo admittendum.

M m m 3 mali-

malibus beneficio balsami & spiritus vegetabilis, ex terræ visceribus attracti, in se cōtinent, restaurare valeant: insuper quòd temperatis suis qualitatibus, corpus nostrum minimè offendant, cruditates & excrementa cōsumant, evaporationes malignas & melancholicas ad partes principes, impediunt, corporique optimum nutrimentum concilient, spiritus depurent & clariores reddant, temperiem bonam inducant, exhilarent, totúmque hominem restituant & vigorosum faciant. Quis sanæ mentis, tot firmissimis rationibus nixus, præclarissimis tam veterum quàm recentiorum autoritatibus confirmatus, & denique experientijs quotidianis & viuis securus & certus, nō recommendabit hanc panacæam, & plenis vlnis excipiet. Verùm cum sumptuosum, solis ditioribus & magnatibus reseruatam sit remedium, & ob id minus commune, ideò tamen, hic præterire nolui.

CAPVT

CAPVT XXX.

*De Curatione Melancholiae Hypochondriacae-Hystericae in
femina cum mensium obstructione, & in Vtroque sexu ex
seminis redundantia & retentione cum stimulis
amorosis & venereis.*

CONSTITVIMVS in Capite sexto, Melancholiae huius Hypochondriacae-hystericae tres gradus, nempe incipientem, progressam, & confirmatam siue idiopathicam: quibus singulis, si praesidium accomodarit Medicus, ex arte faciet. Primus igitur gradus est, cum morbus incipit, nec signa eius manifesta prorsus apparent. Cui sapienter occurretur, si virgo matura viro nubat: nam si conceperit inquit Hippo-
lib. de virg. pristinam valetudinem statim recuperabit. Quod si virginis conditio id fieri vetet, primum vtraque basilica, deinde si menses retineantur, vel fluant parcius, praemisso balneo, saphena pertundetur; interea frequenti enemate hysterico aluus colluetur; prima regio bladis catharticis expurgabitur, menses apoze-
matis aperientibus, & fomentis hystericis mouebuntur. Victus ratio parcius & refrigerans
insti-

*Curatio
primi gra-
dus melan-
choliae
hypochon-
driacae-hys-
tericae.*

*Secundi
gradus cu.
va.*

instituat; corporis superflua, frequenti exercitio absumantur; rebus denique jucundis & diuersis, animus distrahatur. Alter gradus est, cum sanguis crassior factus & melancholicus, mores consuetos jam immutauit, metusque, moeroris, atque delirij signa, sese proferunt manifesta: quo tempore, Medicus accersitus, morbum oppugnabit, quatuor remediorum generibus. Primò euacuantibus, nimirum frequentibus enematis emollientibus, simulque flatus discutientibus; sanguinis missione ex utroque cubito & malleolo, tantò largiore & frequentiore, quantò sanguinis exuperantis & feruidi, plura signa apparuerint: purgantibus etiam medicamentis, crebrius & per epicrasim exhibendis: quibus nonnulla semper hysterica admiscebuntur, propter causam affectus primariam, quæ ab ipso pendet utero, & propaginibus venarum, ipsum circumdantibus. In hunc usum possunt exhiberi lenitiua, in forma boli, electuarij, syrapi, in præcedentibus capitibus descripta, aut sequens apozema, quod partim

*Apozema
preparans
& cathar.
ticum.*

preparans, partim catharticum. Vt Rec: rad: Cichor. Aspar. fenic. eryng. angel. peoniae, bugloss. ana unc. j. Fol: adianti. scolop. beton. agrimon. fumar. artemis.

Flor:

*Flor: anthos. stach. bugl. borrag. an. Pj. sem: fœnic. ocy-
 mi. citri. cardui. ana Dr. j. Cort: Citri cond. Dr. ij. Ligni
 aloes. sant: citr. Cinam. ana Dr. j. fiat decoct. In colat. ad lb
 j. dissol. syr: de Byzantijs vnc. ij. syr: de Pomis. & de epi-
 thymo. ana vnc. j. fiat Apozema clarum in 4. doses, su-
 mendas 4. diebus continuis manè, duabus horis ante pa-
 stum. Rec: Prædictæ decoctionis q. s. pro dosi: in qua in-
 funde per diem & noctem Rhab: opt. Dr. jß. Cort. Elleb:
 nigri florem purpureum ferentis scr: iij. rad: Zedoaria
 sem: peonia ana scr. j. vini maluatici vnc. ß. In express:
 dissolu. syr: saporis vnc. j. Elect. lenit. vnc. ß. Confect:
 Hamech. Dr. ij. f. Potio. Si tamen mediocria non
 sufficiant, cum ne mouere quidem humorem
 tam crassum, fixum ac stabilem possint; ad for-
 tiora, Elleborum nigrum, & Lapidem Lazuli a-
 scendendum, Ideoque Helleborismus Mat-
 thioli, & alia medicamenta purgantia, capitibus
 præcedentibus proposita, vsurpanda. Vel cum
 ægra, fortiora purgantia non ferat, humor verò
 contumax sit, mitiora medicamenta, sed fre-
 quentiùs vsurpanda. Commendatur quoque
 hic puluis. Rec, Epithymi vnc. ß. Lap: Lazuli præpa- Puluis
 rat: Agar: troch. ana Dr. ij. ß. Diagryd: vel Extr. scam. purgans.
 mon. gr. xv. Caryophyll: n. xx. Fol: sen. Dr. vj. sacch: al-
 biff. vnc. iij. f. Puluis. Vbi semel atq; iterum pur-*

N n n

gatum.

gatum est, antequam denuò ad purgationem accedatur, medio tempore, medicamenta humorem melancholicum alterantia vsurpanda sunt, vt supra. Secundò morbus oppugnabitur flatus discutientibus, tum enematis, tum fomentis & hypnoticis. Tertiò vtero prospiciendum, & danda opera, vt menses si subsistant

Potio mē-
ses mouens

Rec: vini albi ℥vj. Aq: matricar. ℥jss. Herb: Diētā: cret. Puleg. Calaminth. ana Pj. sabin. Rad: Rubia, ana ꝑunc. j. Galang. Cinamomi. Macis, sem: dauci. ana Dr. iij. stent in infusione per diem integrum, postea colentur, & addatur Limatura chalybis preparat. ℥ss. atque in loco calido in vase vitreo benè clauso asseruentur per dies decem. Dosis ab ꝑunc. iij. ad ℥ss.

Aqua vte-
rina.

Comendatur etiam valdè hæc aqua in vteri affectionibus, è mensium & seminis retentione & melancholia inde nata. Rec: succi borrag. depurati, melissæ ana ℥ij. Croci opt. ꝑunc. ss. infundantur & postea destillentur in balneo. Dosis cochlear vnum manè cum iusculo. Quartò, cor & cerebrum roborandum: quæ omnia ex capitibus superioribus repetenda: quibus additur victus ratio humectans, quæ simul vim habeat incidendi & attenuandi.

Tertij gra-
dus cura.

Tertius gradus est, cum res eo deuenit, vt plā-
nè

nè foemina deliret, nec amicis aut familiaribus amplius delectetur. Quod genus mali iisdem prorsus remedijs oppugnabitur, sed longè efficacioribus. Imprimis toti corpori & capiti ita prospiciatur, vt nec sicca nec frigida intemperies contrahatur; quod fiet, si minus sanguinis detrahatur, & purgatio frequentior validiorque instituat: non ex catapotijs, quæ nimium desiccant; sed syrupis, opiatis, & potionibus supra commemoratis: à quibus totum corpus omni arte humectandum erit, tum victûs ratione humectante, tum balneis vniuersalibus, semicupijs, fomentis, & pedum lotionibus: non omis- sis interim aquis naturalibus, præsertim spaden- sibus, & apozematis mensis cientibus. Quæ si non succedant, mirificè proderit hæmorrhoides per hirudines prouocare, quòd per eas, san- guis melancholicus, natura grauis & terrestris, magno mulierum commodo, deorsum reuo- cetur, ex aph. II. lib. 6. & si malum neq; his ces- serit, vt à capite & corde materia auertatur, fon- ticuli in cruribus excitentur.

Non rarò quoque in viris, ex feminis reten-
tione, fouetur & excitatur melancholia hypo-
chondriaca, præsertim ad illam jam dispositis,

*Melan-
cholia hy-
pochondria-
ca ex semi*

N n n 2

voca-

nis reten-
tione.

vocatúrque affectus ille *Erosis*, qui solitudo quædam est melancholica, mentisq; anxietas, spei, timoris, tristitiæ & lætitiæ plena, vtrique sexui quidem communis, sed viris sæpius contingit, quòd sint mulieribus calidiores. Cuius causa non est alia, quàm amor ab aspectu mulieris pulchræ exortus, primùm sentientem & animale appetitum allicit, à quo vim concupiscibilem sitam in jecore impellit, quæ tandem vitali calore incensa, rationem ipsam ita perturbat, vt sibi eam subijciat, & mancipatam detineat. Vnde tanta illius vis, vt spe fruitionis tantillæ voluptatis, nihil asperum iudicet aut formidandum, resque suas negligat atque dissipet. Vnde facies illorum pallefcit, & totum corpus emaciatur, neque cibus in ventriculo, neque sanguis in hepate ritè coquitur, oculi quoque excavantur, propter vigiliarum assiduitatem. Pulsus talis, qualis in animi conflictationibus, hoc est inordinatus & inæqualis, si res amata in mentem amantis vel aspectu vel auditu repente venerit: aliàs languidus & paruus. Curatur autem duobus modis: fruitione rei amatae, & Medici industriâ. Quod ad priorem attinet, certum est, ægrum nullâ re citiùs leuari posse, quàm

Duplex cu-
ra huius
Affectus.

quàm si eo potiatur, quod tantoperè concupiuit. Quod si jus diuinum vel humanum fieri vetet, ad industriam Medici recurrendum, quæ in eo potissimùm versabitur, vt mens ad alias curas & cogitationes abducatur: quod fiet sequentibus modis.

Primò, si eger amans, virtutis, religiõis, & sanctimonie, per viros doctos, sibiq; familiares admoneatur, propositis eorum exemplis, qui cum opibus vitã vnã profuderunt, nec solùm honore, sed etiam æternã foelicitatẽ sese prorsùs abdicarunt. Secundò, si post neglecta consilia, increpetur acerbiùs, flagellis cædatur, aut trudatur in carcerem, pane famem, & sitim aquã sedaturus. Tertiò, si coram egro, amata vitia & turpitudines recitentur, simulq; pulchrior alia vel dignitate superior & moribus elegantior proponatur: sic enim plerumque accidit, vt nouus amor veterem explodat. Quartò, si detur vacuæ menti, quo teneatur, opus: nullum enim fomitem habet amor desideriorum: ~~quia~~ ^{quia} enim si tollas, periere Cupidinis arcus. Quare, multis & grauibus negotijs, amantis animum applicandum esse, tradet Ficinus in Platonem, in conuiuio; vt tot curis implicitus, sensim ab amore

more distrahatur. Quintò, si jucundis spectaculis, choreis, ludis, colloquijs, sermonibus, venatione, deambulatione per loca amœna pratâque virentia, musicâ, vel armis, cæterisque exercitiorum generibus detineatur. Quam ob causam, Poëtæ fabulantur, Palladem, Dianam, & Vestam nunquam Veneri succubuisse. Pallas bellicum apparatus: Diana venationem: Vesta denique victum frugalem designat. Scitum est autem, sine Cerere & Baccho frigere Venerem. Sextò, si amans mutet regionem, variâsque suscipiat peregrinationes: nihil enim æquè amorem dissoluit, quàm locorum frequens mutatio. Siquidem in peregrinatione vitam agentibus, hoc evenit, vt multa habeant hospitia, nullas amicitias ex Seneca i. epist. Quòd, si affectus amantis, adeò sit pertinax, vt his artibus & consilijs minimè reprimatur, more melancholicorum curabitur: nimirum enematis remollientibus & refrigerantibus: purgatione per melanagoga, & precedentibus repetenda: sanguinis missione lib. nisi corpus morbi longitudine & grauitate jam sic extenuatum: apozematis refrigerantibus, & siccando, semè absumentibus, interdictis aromatis, et cæca, & cunctis acri-

cribus, quæ Veneri corpora nostra parant: vino interdum largiore, soluendis curis grauioribus valdè idoneo: quo alioquin prorsus abstinendum, quòd stimulum addat Veneri: seri lactis vsu per æstatem, & eorum præfidiorum, quæ nymphæam & camphoram recipiunt: multa frictione & exercitatione ad sudorem vsque, vt corporis meatus ad fuliginis excretionem aperiantur: licitâ Venere, quæ compescit cœstrum libidinis: potionibus & catapotijs somniferis, vt cerebrum tot curis & cogitationibus expeditum humectetur & conquiescat: balneis denique aquæ dulcis frequentibus, quæ per se corpus totum humectant, & reseratis cutis meatibus, impensè refrigerant. Non exiguam meretur laudem sequens aqua composita, quâ

Aquam Castitatis vocant, vt *Rec: Terra sigillata* *Aqua Cœ-*
unc. iij. sem: Agni casti. unc. j. sem: ruta. nymphæa. stitatis.
lactucæ. papau: albi. ana unc. j. canabis. acetosæ. portu-
lac. endiuia. milij solis. ameos. coriandr: preparat. ana
Dr. vj. rad: diptam. albi. Cynogloss. bistorta. ireos flor. ana
unc. ß. santalor: omnium. magist: Saturni. camphoræ
ana. Dr. iij. Herb: absynth: pont. Mentæ crisp. Bursa pa-
stor. Taraxac. verbenæ. fol: salicis ana Dr. ij. Incidan-
tur, contundantur & infundantur in vini rub. stiptici
lib.

lib, x. permittantur in digestionem per octiduum, postea B. M. destillentur. Hæc Aqua ideò casta vocatur, quia omnium illorum qui in cœlibatu viuere constituerunt, ignitum & prolificum semen ita compescit, vt inde libidinosi omnes eâ vtentes, in castitatis & modestiæ amantes, sine fanitatis periculo facillimè euadant: suâ enim frigiditate, & occultâ quadam proprietate, rem veneream dissoluit. Præterea, præmissis vniuersalibus, vnamquamque Gonorrhæam, seminisque profluuium, absque vllâ molestiâ curat. Dosis: manè & vespèri, vel tempore necessitatis, ab vnc. j. ad vnc. ij. & vnc. iij.

CAPVT XXXI.

De Hypochondriacorum & Hysteriarum Ecstasi siue Melancholia attonita.

Hypochondriacorum Ecstasis.

Non rarò quoq; Hypochondriacis & Hystericis accidit melancholia attonita, à Medicis Ecstasis vocata morbosa, quæ apud Hippocratem duobus modis sumitur. Interdum quidem generaliter, pro qualibet vehementi & repentina mentis emotione, qualis est perturbatio, quæ crifim antecedit, pugnamque naturæ

ræ

ræ ostendit, vnde sanitas, vel mutatio in melius consequitur aph. 5. lib. 7. & 2. prorrh. ex quibus locis patet, Ecstasim nonnunquam esse salutarem. Sæpius verò affectum ipsum significat, cuius triplex est distinctio; vna stuporis; altera silentij; tertia furoris. Prima, in stuporis excessu consistit, quo affecti, manent immoti, adeoque stupent, vt transfixi non sentiant, vt Hipp: in aph. 14. lib. 7. intelligendus; propter plagam in capite acceptam; vel Gal: in com: cum quis ex morbo, nec loquitur, nec quicquam agit, sed apertis oculis quietus manet, veluti præ timore attonitus; quæ accidit affecto cerebro, sensus motusque principio, percussis spiritibus, & in cordis sinus receptis: sed causam huius præcipuam, esse refrigerationem, testatur Aretæus cap. 6. lib. 1. Chronion, cum ait, sensus & rationis marcorem, ex refrigeratione provenire; cui idcirco, si febris superueniat, salutiferum. Hæc autem inducitur, vel à causis externis, maximè verò solano, manico, hyoscyamo, ephemero & similibus, quæ vim habent ecstasticam, vel ab internis, vt crassis vaporibus, ab utero & liene sursùm elatis, aut atrâ bile jam refrigeratâ cerebrum occupante, vnde spiritus a-

O O O

nima-

nimales increassantur & sopiuntur, sicq; totum corpus quasi frigore obrigescit. Quod hypochondriacis & hysteris, sæpè vidi contingere. Secunda, Hipp: sigosa nominatur, propter adiunctum silentium, cuius causa non alia est, quàm animi pertinacia superstes melancholiæ: non enim accidit impotentiâ facultatis, vel culpâ instrumentorum vocem efformantium, sed defectu voluntatis, quæ animo pertinaci morē gerit. Hæc facilè in Ecstasim furiosam phreniticam euadit, auctâ humoris feritate: à qua Tertia species Ecstasis, furoris nempe, prodit, vehemens & ferina mentis alienatio, quâ cerebrum peius afficitur, propter atram bilem, cuius morsus sunt acriores quàm melancholiæ. Qualiscunque verò ea sit, minatur exitium, si in febres acutas inciderit, ob causæ magnitudinem, vel translationem humoris vsti à venis ad cerebrum. Nec verò minus portendit periculi, si desinat in tremorem & conuulsionem, propter neruos ab incendio resiccatos, vel totius corporis perfrigerationem adferat, quæ caloris extinctionem indicat, vnde releuari æger non potest.

Non paucos tales ægros quasi stupidos, & loco-

locomotiuâ, sed apparenter solum, destitutos, *Discriptio
talium Ec-
statorum*
in mea praxi habui: certo loco affixi & immo-
biles quasi hærebant, jacentes, se nõ erexerunt,
sedentes, non assurrexerunt, stantes, substite-
runt, nec spontè pedes promouerunt, nisi vel
ab amicis & adstantibus impulsì, & ad locum
mutandum manuum operâ sollicitati fuerint.
Homines quidem non fugiebant: loquentibus
tamen, licet attendere viderentur, nihil respon-
debant, surdis veluti auribus, quidquid moni-
tum fuisset, prætermiserunt, & quasi cogita-
bundi, & contemplatione aliarum rerum oc-
cupati, obiectis visui, auditui, & tactui oblatis,
non attendebant. Interim & dormiuerunt &
vigilarunt per interualla: cibum ori admotum
comederunt, potum hauserunt, inque his & si-
milibus satis tractabiles, vel non multum relu-
ctantes exstiterunt. Quanquam écontra eti-
am refractarios quosdam habuerim, quibus vi-
potum, & juscula nutrientia, per os infundere
opus fuerit, sibi stupidè imaginantes, se entia
rationis Logica solummodò esse, ore carere &
dentibus, atque adeò cibum aut potum assu-
mere, eundémque masticare & deglutire non
posse: in hac pertinacissima phantasia fame po-
tius

tiùs perire quàm cibum admittere volentes. Multi in simili melancholia, quasi tentationibus vexantur, propter peccata non atrocias, sed leuia planè, quæ olim commiserant, se cum Deo in gratiam redire non posse, adeoque æternùm damnatos esse, sibi persuasum habēt, indignòsque se reputant, qui viuant, aut gerant honestius aliquod munus. Itaque desperabundorum instar, longum tempus, quo aliquoties sibi ipsis, vt & alijs, violentas manus inferre tentant, miserè transigunt. Feruore autem illo in actionibus remittente, tristiores præter modum fiunt, sempèrque tacentes crebra solùm suspiria ingeminant. Amicis præsentibus, & varijs consolationibus ægri miseriam lenientibus, interdum à melancholia & tristitia seriò dehortantibus, lubentes quidem auscultare videntur: ad responsum tamen dandum, licet varijs propositis interrogationibus continuò instigentur, permoueri non possunt. Hanc tamen vocem aliquandò edunt: Ah DEVS! Quà exceptâ aliquot septimanis non verbum vllum ex illis, licet sæpius interrogatis, & vt loquerentur monitis, extorqueri potest. Interim nocturno tempore dormiunt, summo mane euigilantes, cogi-
tabun-

tabundorum instar in lecto immobiles jacent: è lecto operâ ministri eleuati, & vestibus indu-
ti, stant instar statuarum, manu capiti & tem-
poribus spontè admotâ, quod præter modum
tristes facere solent, suspirant, impulsî &
manu deducti incedunt, ad scamnum vel sel-
lam adducti sedent: instigati mensæ assident,
cibum ab adstantibus in os insertum edunt, &
cantharo ori applicato, quem moniti arripiunt
& tenent, bibunt. Hic affectus, cùm tempore
veris incipit, æstate exasperatur, durat toto au-
tumno, media hyeme post solstitium hyber-
num minuitur, ita vt tandem restituti, si rectè
curentur, munera sua iterum obire possint.

Causa verò est, quòd melancholici vapores *Causa hu-
ius stupo-
ris Ecsta-
tisi,*
cerebro comunicati, spiritus animales ita red-
dant fixos, & quodammodo immobiles, vt præ-
ter illa firmiter concepta & impressa phantaf-
mata, nulli fermè speciei phantasticæ effor-
mandæ, & rationi repræsentandæ apti & ido-
nei sint. Vnde phantasia & ratio, speciebus illis
firmiter inhærentibus occupata, obiectis alijs
attendere, vel illa satis cognoscere non potest.
Hinc per consequens nullus rerum obiecta-
rum appetitus, & voluntarius ad illa motus, sed

mera apparens stupiditas. Æstatis verò tempore, humor melancholicus nonnihil caloris præternaturalis acquirens, & sic quodammodò adustus existens, delirium vehemens excitat, & quasi maniacum. Absumptis autem tractu temporis partibus calidioribus, vel fixioribus redditis, segniùs animum irritare, tandèmq̃ue spiritus planè torpidos reddere incipit. Cura est eadem, quæ aliorum melancholicorum; nisi quod ob causam vehementiorem fortiora medicamenta requirantur.

*Cura hu-
icem melan-
cholia Ec-
stasica.*

*Tres spe-
cies Ecsta-
sis siue ani-
mae abstra-
tionis.*

Quandoquidem verò D. Thomas, animæ abstractionem siue Ecstasim 2. 2 qu. 175. art. 1. ex triplici causa contingere statuat. Nempe ex virtute diuina, ex virtute dæmonis, & ex causa corporali, siue humorum vitio. De vltima cum jam dixerimus, per occasionem non videbor ab instituto meo valdè recedere, si tam breuiter, quàm obiter docuero, quomodo priores duæ contingant. Ecstasis igitur ex virtute diuina contingit, cum quis ad rerum cælestium contemplationem per spiritum sanctum euehitur, cum abstractione mentis à sensibilibus. Qualis fuit raptus D. Pauli, Prophetarum, & Sanctorum hominum. Cuius raptus subiectū

*Ecstasis ex
virtute
Diuina.*

non

non est aliud, quàm anima humana, ratione intellectus passibilis: formalis, est ipsa actio, quâ quis eleuatur, & rebus cælestibus quasi vnitur: finalis, est coniunctio animi cum Deo, qui requies tranquilla pijs existit. Agens duplex, instrumentalis, est intellectus agens: principalis, Deus ipse, qui cùm se menti nostræ per raptum insinuat, ea quæ vult nos tum videre, diuinâ quâdam repræsentatione ostendit. Quæ dum percipit noster intellectus, ope intellectus agentis, rerum visarum quoddam simulachrum efficitur, qui raptus verus & metaphysicus est. Ex virtute dæmonis autem ligantis sensus exteriores, Ecstasis bifariam accidit, nempe obstructis tramitibus, per quos spiritus animalis à cerebro ad sensoria ipsa permeat, & retracto eodem spiritu ad sensum communem, ibique retento, ne ad sensuum externorum instrumenta possit remeare. Quo fit, vt sensuum externorum munia, ita impediuntur, vt corpus viuum, cadaueris speciem præ se ferat. Talis est magorum, vt Lappiorum & Finnorum, sagarum quoque (de quibus consule Olaus) Ecstasis. Qui cùm certo in loco maneant soporati, varia tamen se peragrasse falsò arbitrantur: dum se per
aërem

*Ecstasis ex
virtute
Dæmonis.*

aërem ferri, lautè epulari, choreas ducere, cum dæmone congregi putant. Verùm, quæcunque huius rei causa sit, de eo disquirere, Medici proprium non est. Siuè enim reuera transferantur sagæ, & vnguentis, nescio quibus, delibutæ, ceremoniisque nõnullis adhibitis, ad loca conuentusque nocturnos à dæmone transportentur, quod verissimè fieri interdum, historiarum testantur: de eo differere, Medici non interest, siuè etiam corpore non transferantur, sed domi suæ sopitæ, grauiore somno oppressæ, se choreis & conuiujs illis interesse somnient, & vigilantes postea in eodem errore permaneant (quod etiam accidisse ex historijs patet) itidem causam rimari, Medici non est. Neque enim somnia illa naturalia sunt, fierique non potest, vt tanta sit loco, temperamento, ætate, sexu, & studijs differentium in somnijs consensio, vt vnâ nocte, vnâ horâ, de vno tali conuentu somnient, atque planè de loco, numero & conditione personarum, similibusq; circumstantijs cõueniant: sed à causa supernaturali, diabolo videlicet, Deo permittente, confœderatis talia somnia suggeruntur. Vnde etiam sagis illis semò conuersis, & conuentibus illis amplius interestesse

teresse nolentibus, talia somnia amplius non contingunt, quod indicio est, ea antea à naturali causa profecta non fuisse.

Sed queritur, vtrum in Ecstasi corpus ab anima deseratur. Quod affirmat Bodinus lib. 2. Dæmonomanie, multis ad huius opinionis confirmationem adductis autoritatibus & exemplis. Quibus omnibus vno verbo responderi potest, in huiusmodi raptibus vim magicam intercedere, sed nunquam à corpore animam recedere, quod citra mortem fieri nequit, quæ nihil aliud est, quàm animæ separatio à corpore. Atqui si mors interuenit, quis animam iterum in corpus inducit? sola Dei virtus est, quæ per raptum animam separare potest, confirmatis in ipso corpore dispositionibus, huic iterum recipiendæ idoneis. Quod, an sibi contigerit, dubitare se D. Paulus profitetur Corinth. 12. Falluntur ergò, qui falsam & magicam Ecstasim, à verâ, eadèmq; diuinâ, minimè nôrunt distinguere, & in illa putant animam extra corpus peregrinari. Omnia inquit Tertullianus lib. de Anima, sunt potiùs confectanda, quàm hæc animæ licentia sine morte fugitiuæ. Alioquin Ecstasis cum apheresia confunderetur, in qua verè corpus exanimum dicitur, cùm in illa sit

*Virum in
Ecstasi cor-
pus ab ani-
ma dese-
ratur.*

P p p

tan-

tantum priuatum anime functionibus, propter spiritus animalis impedimentum.

CAPVT XXXII.

*De symptomatum correctione in Melancholia
Hypochondriaca.*

RESIDIA omnia modo narrata, prophylactica & curatiua sunt, quæ morbo intermittente & infestante, à Medicis præscribuntur. In ipso autem paroxismo, dum sæuit morbus, causa eiusdem ad tempus relinquenda est, vt symptomatis magis vrgentibus succurratur. Primum igitur, si venter flatibus distendatur, adeo vt æger veluti suffocetur à crassis vaporibus, diaphragma & pulmones prementibus: clyster iniiciatur, ex remollientibus, splenicis, & flatus discutientibus: fofus ex iisdem instituat ad lienem, cum spongia: aut facculi parabantur, ex chamæmelo, meliloto, anetho, cum seminibus anisi, fœniculi: cucurbitula magna, vmbilico applicabitur: aliquid mithridatij cum vino exhibebitur, vel aqua cinnamomi, aut clareta ex cochleari, vel tantillum essentia anisi cum iuscule. Si vires prosternantur, cardia-

*Præsidia
contra flatus.*

cardiacis omnibus sumptis & admotis, inftaurabuntur, præfertim vino generoso, in quo panis tostus intingatur: cortice Citri condito, confectione Alkermes, odore grato, vt panis tosti: non omiffis interim succis carniū expressis vel concretis, cæterisque rebus, quæ vel succo tenui & alibili, vel odore jucundo, languescentes spiritus citò refocillare possunt. Multa sunt alia symptomata, pro corporum diuersitate: vt vètris segnities, quæ malactico enemate corrigatur: æstus igneus totius corporis, præfertim abdominis, cui venæ sectio medebitur, præmissio clystere ex sero lactis: crudelissimum quoque symptomata est agrypnia siuè vigilia: cui propter periculum, quod inde imminet, modis omnibus incumbendum. Ad somnum igitur conciliandum, præscribuntur, hordeatum cum semine papaueris albi: massa panis ex amygdalis infusis in aqua rosarum, & tritis cum eodem semine & saccharo: Syrupi de nenuphare & papauere, perse, ex cochleari, vel cū aquis & decocto lactucæ & endiuie: opiata ex cōseruis radicis lactucæ & florum rosarum, violarum & nymphææ cum puluere diamargar: frig: & syrupis prædictis: Bolus ex conserua

*Si vires
prostrantur.*

*Æstus corp
poris*

Vigiliae

P p p 2 papau:

papau: & theriaca recenti: Chymistarum laudanum, vel pilulæ de cynoglossa ad gr: v. Requies Nicolai. Quibus per os sumendis, multiplica succenturiantur, vt simplex oxyrhodinum: olea, rosatum, violatum, & nenupharinum, cum succis vel aquis lactucæ, solani, papaueris; pro litu frontis & temporum, frontalia, ex ynguento populeo, conseruis, aut floribus violarum, rosarum, nymphææ, papaueris, cum seminibus, lactucæ, portulacæ, papaueris albi, coriandri, & santalo rubro: puluis ex iisdem, additâ maioranâ, capiti inspergendus: Irrigatio eiusdem capitis, ex aquis lactucæ, rosarum, oxalidis, nymphææ, cum pulu. rosar: santali rubri, & diamarg: frig. Emplastrum temporibus admouendum, ex mastiche, gummi elemicum gr. iij. opij. Lotiones tibiæ & pedum, ex decocto lactucæ, maioranæ, papaueris, rosarum, flor: chamomillæ & nenuph: in aqua & vino: granum opij admotum puncturæ hirudinis, pone aures admotæ. Quibus adduntur facculi ex rosis, violis, folijs & floribus nenuph: papau: & hyoscyami, capiti per noctem supponendi: ferta odorifera ex violis, rosis, & maiorana conferta: quæ perfunduntur aquâ rosarū,
in

in qua opij aliquid cum camphora infusum fuerit: vel spongiola iisdem immersa: pila denique odorata, ex cortice rad: mandragoræ, semine hyoscyami & papau: scr: β. opii cum styrace, ladanio, & cera, vel carbone salicis. Quibus tamen omnibus, parcè & prudenter vtendum est, ne calorem innatum jam debilem, suo frigore narcotico magis cōsopiant, vel extinguant. Quod ne accidat, dies aliquot interponantur, quibus ægro cardiacum offeratur, ad vires fulciendas, & cor, ipsum fontem caloris, roborandum. Corporis totius lassitudines, & vibrationes, palmi, & veluti punctiones, pruritus, ephidrosis, macies vniuersalis, tolli possunt per balnea aquæ dulcis tepida: quibus tantum tribuit Gal: lib. 3. locor. aff. vt solo eorum vsu, citra purgationem, multos se curasse profiteatur. Quod si corpus valdè sit aridum, quædam adijciantur remollientia, vt malua & althæa, cum floribus violarum. Item sacculi, ex amygdalis dulcibus, cum semine citruli & melonum contusis, pro frictione corporis: à Balneo, illinetur oleis violato, & amygdalino cum butyro recenti: sudores quoque, sed non sumptis hidroticis, vel in hypocaustis (quia morbus hic, potius in-

*Corporis
lassitudo,
vibratio,
palmus,
punctio,
pruritus,
Ephidrosis,
Macies.*

diget humectantibus quàm desiccantibus) sed
 exercitio, labore, & balneo, aut in lecto tantum
 moderatè excitentur, ad dissipandas morbi re-
 liquias. Sonitus aurium, capitis grauitas, & ver-
 tigo, ascensus euaporationum ad superiores
 partes, rubores & calores vultûs, vnde postea
 varia prodeunt phantasmata melancholica,
 metus & mœstitia, inhiberi possunt auertenti-
 bus, quæ vel humores à capite deorsum reuel-
 lunt, vel in partes vicinas deriuant. Cuiusmodi
 sunt primò clysteres paulò actiores: secundò,
 sectio venæ internæ vtriusque malleoli, præser-
 tim si menses vel hæmorrhoides suppressæ fue-
 rint: tertio, cucurbitule, omoplatis, vtriq; hypo-
 chondrio, natibus, & internis femoribus, pro ra-
 tione causarum & symptomatû affigendæ: quartò,
 hirudines fronti, temporibus, pone aures,
 collo, ano, & locis varicosis appositæ: quintò
 frictions colli, dorfi, & partium extremarum,
 cû crebris pedum & tibiârû lotionibus ex aqua
 tepida: sextò, pyrotica, quæ collo, humeris, &
 tibijs internis admouentur: interdum etiam su-
 pra futuram coronalem, vbi paulò diutiùs si-
 nuntur remanere, donec cranium vstionem
 sentiat. Quibus nihil proficientibus, Recentio-
 res

Sonitus au-
 rium capi-
 tis graui-
 tas & ver-
 tigo, euap-
 oratiões,
 rubor &
 calor vul-
 tus, metus
 & mœsti-
 tia.

res, trepanum capiti adhibent, vt vapor ater exhalet, & si quid aliud est præter naturam in cerebro, vacuetur: septimo, quæ collectos in capite humores, post exactam purgationem eliciunt, vt masticatoria, errhina, & sternutatoria. Interea si varices dilatentur, secandi; si menses in mulieribus supprimantur, mouendi; denique si in viris tumeant hæmorrhoides, ad motis sanguisugis sunt aperiendæ. Quòd si ne quidem appareant in hypochondriacis, sunt tamen excitandæ, si fieri possit, per remedia conuenientia, vt clysteres, & balanos acres, sumptam aloën, fomētum ani, litum & frictionem, & eiusmodi: quòd nullum præsidium, melancholiæ tum præcauendæ, tum curandæ, sit efficaciam huic comparandum. Ad æstum & calorem alteradum, & siccam intemperiem humoris melancholici corrigendam, alia sumuntur, alia foris adhibentur. Inter illa, præter humidam victus rationem, magnam vim habent, huiusmodi syrapi, lulepi, & Apozemata, aquæ spadeses siue acidulæ, lac caprillum, asininum, & serum lactis, vti in præcedentibus fusiùs dictum. Externorum alia sunt vniuersalia, quædam particularia. Vniuersale, est balneum aquæ tepidæ
dul-

*Ad æstum
& calorem
alteran-
dum.*

dulcis, cum frictione & illitione. de quibus modo dictum. Particularia remedia, sunt epithemata, quæ cordi admouentur, oxyrhodinum, quod regioni hepatis: fomentum ex splenicis & malacticis, quod lieni: litus frontis & temporum, ex oleis, violato, rosaceo, & nenupharino, vel amygdalino: embroche sincipitis rasi, cum filtro vel panno, ex decocto betonicæ, melissæ, rosarum, violarum, florum buglossi, borraginis, anthos: denique lotiones tibiarum & pedum ex aqua tepida, de quibus ante dictum est. Nausea, cardiogmos, vomitus, dyspepsia, anorexia, & in quibusdam bulimia, ructus, ventris rugitus & borborygmos, tensio & grauitas abdominis, frequens sputatio, dyspnæa, ventriculi dolor & inflatio: hæc omnia, medicamentis purgantibus, vomitorijs & ventriculum roborantibus pelluntur. Purgationi incumbendum per melanagoga, quibus interdum adijciantur, quæ bilem vel pituitam simul cum melancholia reduntantem euacuent. Purgationis autem initium sumatur à mitioribus, vt aliàs dictum est, adiectis nonnunquam valentioribus, quia chymus melancholicus, sua siccitate & crassitie medicamentis purgantibus reluctatur. Sic

Hipp:

*Nausea,
Cardiog-
mos, vom-
itus, dyspe-
psia, anore-
xia, buli-
mia, ru-
ctus, rugi-
tus, tensio
& graui-
tas abdo-
minis, fre-
quens spu-
tatio, dysp-
næa, ven-*

-lub

Hipp: aph. 9. lib. 4. melancholicos per inferiora vehementius purgandos esse iubet. Quod tamen tentandum non est, nisi corpus ipsum & humor peccans antè præparetur Iulepis & Apozematis conuenientibus: quorum copia superius quoque designata est. Aëtius cap. 10. ferm. 2. tetrab. 2. purgationem frequentem instituit ex aloë & epithymo, vt quæ moderatè & paulatim aluum subducatur. Idem probat hieram, quæ recipit epithimum. Auic. præscribit pilulas de hiera, & de Lapide Lazuli, quæ tamen, vt & cæteræ omnes, non omnibus conueniunt, propter calorem & siccitatem. Itaque quandoquidem hypochondriacus morbus, sit chronicus, valdè contumax, & curatu difficillimus, tùm ratione humoris morbifici, qui cùm sit crassus, terrestris & frigidus, neque citò à naturâ coqui, neque facillè ab arte edomari possit: tùm ratione ipsius egri, qui sæpè adeo est pertinax, vt leges sibi præscriptas non facillè admittat. Quamobrem, vel imminenti malo confestim occurrendum, vel jam nascèti, priusquam inualescat, promptè subueniendum consulit Aëtius loco citato. Si verò morbus inualuerit, & symptomata vrgeant, Græci omnes & Arabes

*tricus de
lor & in-
flatio.*

*Vsua vera
tri nigri.*

Q q q

bes

bes, vnanimi consensu, recurrendum putant ad Veratrum nigrum, tanquam ad sacram anchoram, sed ea cautione, vt nec in substantia, sed decoctum vel infusum, & cum corrigentibus aromaticis, aut alijs, nec pueris, senibus, aut naturis infirmioribus, sed tantum robustis atra bile vexatis exhibeatur. Matthiolus commen. in lib. 4. Diosc. cap. 146. affirmat, se illud sexcentis hominibus citra damnum præbuisse. Deligetur autem cortex radice, & in vmbra siccatus, à scr. j. ad. Dr. j. infundetur in iure pingui, vel hydromelite, sicque dilutum propinabitur. Cauendum interim, ne vel myrobalanis, vel alijs astringentibus admisceatur, quia sic diutius hæreret in corpore. Vomitus, sit moderatus, sique si materia turgeat, mitioribus excitetur; licet Arabes eum probent, minus tamen conuenit melancholicis, quia humorem sursum reuocat, qui potius per inferiora educendus, quod si verò quis assuetus sit, & facile ferat, indeque se alleuatum senserit, non omnino cauendus erit. Sed vomitu fortiore abstinendum, qualem præscribit Ægineta, cap. 14. lib. 3. ex Veratro albo, aut Recentiores, ex stibio præparato: quod multi, Aëtio teste, cap. 10. loco cit: efficacioribus

Vomitus.

vomi-

vomitorijs primùm in melancholiam fortio-
 rem inciderint. Purgationis vice, clysteres to-
 to morbi decursu, & symptomatibus vrgenti-
 bus, frequenter inijciantur, ex malacticis & fla-
 tus discutientibus, coctis in sero lactis, vel jure
 omaforum. Dissoluentur diacassia, lenitium,
 catholicum, confect: Hamech, mel violatum,
 aut mercuriale, saccharum rubrum cum buty-
 ro recenti, vel oleis nunc calidis, nunc refrige-
 rātibus, pro humoris peccantis qualitate. Ven-
 triculo roborando, præter vsum absynthiacor-
 um, & conditorum, conueniet partim puluis
 digestiuus, ex anisi & fœniculi conditi an. vnc.
 β. cort: citri conditi Dr. ij. Cinamomi D. j. Co-
 ralli rubri & Vnionum præparat: ana Dr. β. cum
 vnc, iiij. sacchari rosati, post pastum sumendus
 ex cochleari: partim scutum ex melissa, men-
 tha, absinthio, maiorana, rosis, caryophyllis,
 macere, fœniculo. Aut litus fiet ex oleis, ma-
 stich: de mentha, & absinthite: sed ne jecur eo-
 rû vsu incalescat, eius regioni applicetur oxyr-
 hodinum, cum cerato santalino, vel epithema,
 quod vim refrigerandi obtineat. Cordis pal-
 pitatio & lipothymia, insomnia turbulenta &
 peregrina, plerumque cessant, si euaporationes

*Vsus Cly-
sterum.*

*Roboratio
ventriculi*

*Cordis pal-
pitatio &
Lipothy-
mia.*

Q q q 2

mali-

malignæ impediuntur, aut per corroborantia
sistantur. Quibus autem cor, jecur, cerebrum
roboranda, spiritusque animales recreandi sint,
tàm per illa quæ sumuntur, quàm per alia quæ
admouentur, ex prioribus repetenda sunt.

*Curatio
per saluta-
res admo-
nitiones &
rationes
plausibiles
à Medico
illatas.*

Tandem deprauatio imaginatricis, vnde mi-
ra prodeunt phantasmata melancholica: qui-
bus adduntur metus & mœstitia, quæ melan-
cholicis omnibus communia existunt, si
jam ad longum enarratis medijs prophylacti-
cis & curatiuis cedere nolint, in visitatione æ-
grorum, non solum plausibilibus ac fidem eti-
am facientibus rationibus vtendum, quæ va-
gum alioquin iudicium, & inconstantem ani-
mum sistant ac roborent, quæquè certissimis
documentis auertant & leniant eiusmodi per-
turbationem, æger solandus, eidemque bona
futuræ suæ pristinæ valetudinis spes concitan-
da: verùm etiam varijs subinde exemplis ea-
dem confirmanda, quanta videlicet commo-
da, ex varijs curationibus, in hoc affectûs gene-
re feliciter adhibitis, orta sint. Hinc enim fiet,
vt in temperatam ac firmiorem statum, animus
eorum perturbatus reuocetur: vbi insuper no-
tandum, juxta malorum varietatem, varias eti-
am

am

am rationes, diuersaque exempla accomodanda, singulaque ad singulas causas (præsertim si cum literatis nobis res sit) reuocanda esse.

CAPVT XXXIII.

De ingeniosissimis quorundam Medicorum curis, in deprauata, imaginatione.

PLACEBIT & licebit hic, quorundam gra- Historia
uissimorum Medicorum verissima ex- quorundã
empla seu obseruationes, de quibusdam hy- deprauata
pochondriacis & melancholicis, varia, rara, & imagina-
notatu digna, introducere: ex quorum lectio- tione labo-
ne non modo Lector recreari, sed ex inuentio- rantium,
ne, ingeniosissimarum curarum, Doctorum in- & eorum
genia quoque mirari poterit. Nam, velut non curaciones
cuiusuis est, melancholicis mederi, sic difficul-
ter quoque eradicantur clanculum ex ipso-
rum animis imagines, ab atrabile, falsò impres-
sæ: cuius tamen ingeniosi inuenti, nobile speci-
men olim editurus Philodotus Medicus, resti-
tuit plumbeo pileo, cuidam melancholico ca-
put, quod putauerat sibi, jam diu, amputatum.
Quo respiciens Cornelius Celsus, suadet lib. 3.
cap. 18. insanix huic sæpiùs assentiendum,

Q q q 3 quàm

quàm repugnandum : & non euidenter, ab his, quæ stultè dicuntur, ad meliora, mentem ipsorum abducendam.

Historia I.

Insignis Pictor, vti commemorat Tulpius in suis obseruationibus cap. xviii. infestatus aliquandiu, ab atrâ bile, imaginabatur sibi falsò, cuncta corporis ossa, ad eò mollia, ac flexibilia sibi esse, vt instar sequacis ceræ, facillimè in se complicarentur; si vel minimùm illis innitetur. Quâ opinione menti penitiùs impressâ, continuit se integram hyemem in lecto: veritus inde si surgeret, aliquid sinistri: & certò certiùs euenturam, quam hactenùs metuerat, deformem ossium suorum, vel potiùs totius corporis conglobationem. Quo metu intellecto, noluit ipsi aduersari: neque palàm, sed clam surreptum ire, quam conceperat imaginationem. Afferens propterea, mollitiem hanc non latere Medicos: quin potiùs jam diu animaduersam ab incluto Fernelio lib. ii. de abd: rer: causs: & sicuti cera emollitur, ac induratur: sic plurimùm in ossibus etiam posse artem medicam, modò morigeros se præbeant ægri. Ipsius autem ossibus, intra triduum, restitutum iri pristinum stabilimentum, Et ante diem sextum, potentiam

rentiam quocunque ambulandi; dummodò fuerit dicto audiens. Quæ promissa, dici vix potest, quantam excitauerint spem recuperandæ sanitatis: & quàm morigerum reddiderint ipsum, in admittendis remedijs, atræ bili destinatis. Quâ conuenienter ex corpore depulsâ, exsoluimus & nos facilè fidem nostram: jubentes ipsum surgere, ex cubili: in quo integram hyemem decubuerat. Verùm cum eâ lege, vt duntaxat insisteret pedibus: neque procederet vel latum vnguem. Secùs si faceret, penes se culpam futuram. Sexto verò die, me veniam ipsi daturum, quocunque deambulandi: modò ritè obtemperaret arti. Quæ certè monita, eò fuère rigidiora, quò minùs expedijt ipsi dolum hunc resciscere. Qui quò magis lateret, continuauimus tectè in medicamentis catharticijs. Sed appropinquante jam secundo triduo; ostendimus coràm promissi veritatem. Factâ non tantùm veniâ, ambulandi per conclaue, sed etiam in publicum prodeundi, & obeundi jugiter, qualiacunque, fani hominis, munia. Quâ libertate tantoperè gauisus fuit; vt ignorauerit, quibus encomijs extolleret sanitatis suæ Præsidem. Admiratus hinc artis potentiam;

tiam; illinc detestatus suam diffidentiam: quod tam diu denegasset fidem, à quâ tam salutare recepisset consilium. Vidit quidem hic æger robur ossibus suis restitutum: vidit rediuiua crurum officia: vidit expeditum incessum: vidit alia: sed stultam hanc, totius hyemis imaginationem, clanculùm sibi eripi, nec vidit, nec sensit, homo cæteroquin minimè stupidus, sed in arte suâ abundè sagax, & vix vlli secundus.

Historia
ll.

Quod ipsum inuentum, non minùs feliciter quoque cessit mulieri. Quæ credebat, in vtero suo, contineri molam viuam, interimendam à Medico. Quam operam siquidem ipsi denegasset, satagens rationibus potiùs, quàm sagaci aliquo stratagemate, sententiam illam euellere, operam perdidisset, neque vel tantulùm profuisset ægræ, quam præstitit clam circumuenire, quàm palàm conuincere. Monita itaq; fuit, haberet exactam excretorum rationem: & si quæ conspiceret atra, vel nigræ fuligini simillima, crederet firmiter, jam tum expelli molam sibi ingratiſſimam. Quibus verbis fidem habens, admisit haud grauatè, modò Veratrum nigrum, modò Confectionem hamech, aliaue expellendæ eiusmodi insanix apta. Quorum
ope,

ope, atrabile excretâ, non dubitauit amplius de molæ suæ interne cione: certa (vti credebat) ex eius occisæ colliquatione, sequi nigram illam deiectionem, in quam prædixeram dissolutum iri, viuum illud monstrum, quod imaginabatur vtero suo inclusum: à quo, licet id temporis feliciter euaserit, incidit tamen haud diu post, in simillimam insaniam, sed priore multo grauiorem; credens firmiter, se fato functam, eâ conditione, à Deo in mundum remissam, vt viueret deinceps excors. Corde enim suo, à Deo retento, doluit impensè, aliam esse sibi, quàm aliorum mortalium vitam: quam tamen imaginationem, nulla cùm auferrent stratagemata; affixit quidem ipsam aliquandiu hæc trititia: sed tandem quoque, licet tardiùs, discessit: juxta illud elegantissimi Iusti Lipsij. *Illos ab atrabile, curat dies & quies.* Quidam se Deos, Imperatores, Reges, Cardinales, Principes, Vates, Augures, Sacerdotes, homines Moniales & Sanctos; quidam se dæmones, damnatos; quidam cuculos, caros, canes, lupos sese existimant, harumque aut similium bestiarum mores & gesticulationes imitantur; quidam grana tritici gallinis deuoranda, se esse autumant, proindè-

R r r

que

que verentur, ne à talibus animalibus deglutiantur, vnde illa fugiunt; alij se fame confici putant, seque propterea continuis escis ingurgitant; nonnulli cibum recusant, sibi jam jam migraturam in labris fessitare animam autumantes; sunt præterea, qui à latronibus continuo putant se circumueniri & spoliari; alij vero, qui à licitoribus se colligari, & mox in carcerem conijciendos credunt.

Historia
III.

Burgundus quidam, Lutetiæ ad ædem S. Iuliani, multis clarissimis Medicis adstantibus, mortuum se affirmabat, simul fratre ibidem decumbente, postea phantasiâ mutatâ, declamabat, precabaturque Medicos, ne amplius animæ impedimento essent, quò minus è purgatorio euolaret ad Deum, aliquando imitabatur moribundum, quasi efflaret animam, monebat, vt spectarent expiratum, postea summo timore, & omnium desperatione corripiebatur, Tandem opportunis adhibitis remedijs, & hæmorrhoidum profluuiio, liberatus est. Scholiograph. ad cap. 17. Holler. lib. 1. de morb. intern. Sic Vir quidam illustris, in eum mentis errorem incidit, vt mente & animo conceperit, se jam è viuus excessisse, adeò, vt licet illum amici & familia-

Historia
IV.

miliares, ad instaurandas vires jam collapsas, precibus, blandimentis, obiurgatione adhortarentur atque vrgerent, omnia tamen respueret, quòd causaretur mortuum esse se, ac nihil ita constituto opus esse alimenti. Cùm autem fame propemodùm enecandus videretur, instante scilicet septimo die (qui famelicis atque inedia laborantibus plerumque lethalis esse dicitur) comminisci cæperunt, excogitaréque rationem aliquam, quâ posset hic mentis error eximi aut curari. Itaque inducti sunt in conclauem, arte atque industriâ obscuratum, personati quidam histriões, linteo obuelati, ac fascijs obuincti, quibus mortui sepulchris inferri solent, instructaque mensâ ferculorum apparatu, liberaliùs largiùsque se cibo ac potu reficiunt. Æger autem hæc cõspicatus, sciscitatur, quid moliantur, & quod sit genus hominum? responsum est, mortuos esse se; tum is: mortuine edunt? illi: maximè; si libeat accumbere, id non vanum experturum. Confestim mente captus exiit, lectóque se subduxit, atq; vnà cum mortuis commentitijs, cibo vsus est affluentius. Postea à cœna somnus illi obrepfit, & sanatus est. Lemn. lib. 2. de complex. cap. 6.

*Historia
V.*

Insignis aliquis Medicus, agnatum quēdam habuit virum doctum & celebrem, qui sibi imaginatus fuerat, & credebat certò, sibi à quodam amico ex Italia reuerso, ingestos in corpus duos Spiritus, qui in colloquiū cū ipso sepè veniebant: à quibus multa audiebat, sed qui, præsertim mortem, sepè interminabantur, aut graue aliquod malum, quo torqueretur. Is cum Medico rem patefecisset, & morbum suum exposuisset, agnouit ille statim, phantasiæ elusæ esse morbum. Cūque iuuandi consanguinei studio teneretur, consilium inijt, qui morbo illius mederi posset: communicato itaque cum alijs consilio, sic in curam processum est. Confinjendi fuerunt in libello characteres, & Spirituum nomina, nec non persuadendum, committendos esse fortiores Spiritus, cum ijs, qui corpus torquebant, vt in hac pugna, potentiores, ex corpore debiliores eijcerent. Arrisit hoc medicandi genus ægrotanti: interim dum tempus opportunum expectabatur administrandi huius remedij, alia præscribebantur remedia, quibus indies utebatur æger, ad atram bilem fugandam: atque id per aliquod tempus con-

tinua-

tinuatum est, dum canicula occideret, & feliciores dies orirentur. Tandem Medici, vt rem suam peragerent, magnam aulam quandam selegerunt, vt illic & characteribus suis, & inuocatione Spirituum, ac aliorum cōiuratione cōfictis, phantasticam illam imaginationem exploderent. Ad hoc institutum, delectus est honestus & prudens quidam Chirurgus, qui inuocati Spiritus personam ageret, qui que optimè calleret, quid sibi dicendum & faciendum esset. In quo loco, hora que electâ, delineatus tandem est quidam circulus, aliæ que adhibitæ ceremoniæ, quibus Spirituum Cōiuratores & Necromantici vti solent, quas attentè obseruant. In medio circulo, collocatus est æger, monitus ne quid reformidaret. Deindè post insusurationes quasdam, & cœca murmura, conuocatus primò orientalis Spiritus, vt accederet: eadem & meridionali Spiritui facta est coniuatio, sed frustra. Tertio demùm loco, conuocatus ille Spiritus, qui opportunus videbatur. Assurgit tunc prudens ille Chirurgus, latitans in quodam obscuro illius aulæ loco: qui sese in laruâ spiritûs dat conspiciendum. Monetur

R r r 3

rur-

rursus æger ne quid metuat, qui ob spem & expectationem valetudinis, quam ex huiusmodi præstigijs certò præfagiebat futuram, respondit, nihil se reformidare. Tandem res ita peracta est, tamque dextrè, ac artificiosè ducta, vt sibi prorsus æger persuaserit, à se suos Spiritus prorsus exclusos, & integræ valetudini se restitutum. Atque hac ratione & industriâ imaginatrix eius facultas prorsus deprauata, ad sanam mentem reuocata est. Nec tamē desierunt Medici, promouere confirmationem valetudinis ægri, remedijs atram bilem purgantibus, vt reliquias omnes morbi excuterent, quibus etiam æger totaliter restitutus est. Quercetanus in fine Diætæ: cap. 33.

Historiæ
71.

Hyppochondriacus quidam, persuasum habebat, ranas ac rubetas, quas Bufones vocant, intestina perterebrare, nec vlla ratione, isthęc opinio, illi eximi potuit. Medicus quò illū haberet obsequentem (nam Melancholici ægrè ab opinione dimouentur) tale quiddam corpori inhærere pronunciauit. Itaque exhibitâ purgante potione, applicatòque clystere, procuratum est, vt aliquot eius generis reptilia, in subiectam peluim conijcerentur. Vbi autem pharmacum

macum vires suas explicuit, alius affatim inanita est, conspectisque excrementis, & quæ illis innatabant animalculis, vana illa opinio, animo excussa est. Lemn. lib. 2. de complex cap. 6.

Senensis quidam, nullo modo persuaderi poterat, vt vrinam redderet: aiebat enim si mingeret, totam vrbem diluuiio perituram, quem ad lotium excernendum, eleganti commento perduxerunt: nam pulsantibus campanis ad melancholicum accurrunt, magno incendio vrbem conflagrare nunciantes, obnixéque rogantes, vt reddita vrinâ, ciuitati ob incendium periclitanti opem ferret. Quod & factum. Marcell. Donat. de hist. med. mir. lib. 2. cap. 1.

Cuidam persuasû erat, nasum sibi excreuisse in imensam atque prodigiosam longitudinem, exporrectum sic, vt Elephantis proboscidem circumferre visus sit, qui nusquam nõ esset impedimento, adeò vt subinde patinis, vt illi creditum est, innataret. Accitus Medicus, atque affectum melancholicum subesse ratus suspicatusuè, dexteritate quadam, ac latenti habilitate, longum farcimen naribus admouit, arreptâq; nouaculâ seu cultro tonsorio, apprehensâ nonnullâ carnis parte, imaginarium nasum auulsit.

COB-

Historia
VII.Historia
VIII.

confestim exhibitâ homini parû sobriæ mentis
foporiferâ potione, præscriptâque salubri di-
ætâ, omnis mali metus ademtus est. Lemn. lib.
2. dē complex. cap. 6.

Historia
IX.

Quidam, se cornua gestare putabat, sed tan-
dem, adhibitis prius idoneis medicamentis, cer-
uinis cornibus capiti alligatis & impositis, ferrâ-
que resectis & ostensis, ab insania liberatus est.

Historia
X.

Alex. Benedict. lib. 1. de cur. morb. cap. 28. &
ex hoc, Schenck l. 1. obseru. 253. Quidâ, in capite
se passeret habere dicebat, Medico verò per na-
res eos extrahere simulante, & ægrotanti, quem
in manica absconderat, passerculû monstrante,
sanatus fuit. Sennertus lib. 2. instit. part. 3. sect. 1.

Historia
XI.

cap. 7. Sic mulier quædam putauit, serpentem
se deuorasse, Medicus itaq; medicamento vo-
mitum ciens, atque in id quod deiectum fue-
rat, anguillam seu paruum bestiam per omnia
imaginationi illius ferè similem imponens, à
concepta opinione liberauit. Trall. lib. 1. cap.

Observa-
tio I.

17. Melancholicus, dum noctu vagaretur per vi-
as, fortè vulneratus est in crure, & multo effu-
so sanguine, melancholiâ est liberatus. Holler.

Observa-
tio II.

comment. ad aph. 21. lib. 6. Hipp. Vifa est mu-
lier melancholica, cui ob casum apertum est

eranium, vnde effluxit aqua, & curata est. Ron-
delet. lib. I. de curand. morb. cap. 41.

Plurimi ex plebeis & paganis, vtriusque sexus *Observa-
tiones pro-
pria.*
hominibus, sæpissimè me conueniunt, consi-
lium, remediũque expetunt, contra murmu-
ra & motus in corpore continuos & extraordi-
narios, sibi pertinacissimè persuadentes, quòd
fortè spermata ranarum aut aliarũ bestiarum,
in aquæ potu assumpsissent, ex quibus, in illo-
rum corporibus, tales bestię postea generatæ
& nutritæ essent, vnde has incommoditates pa-
terentur; nec absque enecatione & expulsionem
per vim medicamentorum, ab ijs tam facilè li-
berari posse. Alij, & præcipuè crassioris ingenij
viri, similes rugitus flatulentos, & subinde colic-
cos, ex vteri motu (*von der Beer Mutter*) causari
sibi imaginantur; ignorantem, virilem sexum
ad pariendum non destinatum, illo viscere (v-
tero scilicet) carere. His cum nolens volens,
propter tenacissimas melancholicas illorum
impressionem assentiri debeam, medicamenta
aut vomitoria, aut cathartica, præscribo, bestias-
que has imaginarias, inter melancholica excre-
menta, non sine multis vocalibus, cum magno
ægrorum leuamine euacuo & expello.

S s s

Præ-

Præterito primùm anno, carpentarius quidam, juuenis adhuc, totus scrupulosus & melancholicus, in eam phantasiam incidit, quasi à dæmone coram Deo accusatus esset, quòd varia & obscœna dæmoni imposuisset nomina: propter quam phantasiam contumacissimam, non solùm ipsi somnus interruptus est, sed omnes quoque actiones impeditæ. Ad Adelphotrophium itaque susceptus, dum ad debellandam hanc phantasiam, debita instituitur cura, cultrum fraudulentè arripit, sibique maiorem pedis digitum, indolenter quasi, circumcirca ad ossis denudationem vsque rescindit: deprehensus ab ægrorum præfecto, non sine terrore circumiacentium ægrorum, reprehensus, & ab ulteriori scissione inhibitus est. Interrogatus postea, cur hoc fecisset? respondit, propter Deum & Angelum Tutelarem hoc feci, quò mihi contra dæmonis accusationes magis patrocinerentur. Innumera ferè & incredibilia recensenda essent phantasmata, & melancholicorum deliria, in quæ, tetra hæc perturbatio, sideratos semel flatu suo, egros præcipites agit atquè deducit, quæ etiam sæpius tantam exercet tyrannidem, vt non tantùm spiritus obsidendi & crucian-

cian-

ciandi vires habeat; sed corpus etiam tot insultibus impetit, vt planè ipsum obruat, & prorsùs suis functionibus ineptum reddat ac inutile: quin & tantam interdum ferociam exercet, vt mortem quandoquè acceleret, & in eam egros præcipitet.

CAPVT XXXIV.

De Curatione Melancholiæ Hypochondriacæ à causis externis quæ geruntur progeneritæ.

INTER causas denique externas melancholiæ hypochondriacæ, capite septimo, posuimus persecutiones & inuidias, natas ob res benè gestas & prosperè succedentes: tristitiam quoque & mœrorem, ex charorum pignorum obitu, vel fortunæ iactura ac detrimento: item ob alicuius rei potiundæ frustratam spem ac desiderium contracta. Medici igitur sunt partes, tam grauibusperturbationibus, salutaribus monitis succurrere: plausibiles quoque ac fidem facientes rationes producere, quæ vagum, tristem, & inconstantem animum sistant & robovent tristis ac melancholici hominis. Quamdiu enim hoc vitæ salum nauigamus,

*Persecutio-
nes & In-
uidia quā-
niam possi-
bile est pa-
tienter fe-
renda.*

mus, tamdiu procellæ, tamdiu fluctus; & interdum blandior aura si nobis affulget, ilicò se subducit, & ferè acrior tempestas ingruit. Nimirum homini Christiano, ista à Deo dicta lex est. *Premi, Turbari, Concuti.* Sed quid nisi feramus, tanquam Bonū, quod à *Summo illo Bono?* Animis hic opus est, & armis, quæ ratio subministrat, quæ sapientia, in quam malorum ingruentium agmen nihil potest. Ad omnem enim incursum sapiens inuictus, atque interritus est: nec si terra mari miscebitur, & mare coelo, pedem referet. Turpis est nauigij rector, cui gubernacula fluctus eripit, qui fluctuantia vela deserit, permittit tempestati ratem: at ille, vel in naufragio laudandus, quem obruit mare, clauum tenentem, & obnixum. Vt enim strenuus & generosus miles, leuia & circum galeam, & aures, crepitantia tela contemnit: sic vir sapiens & altæ mentis, obrectationes & conuitia: palmæ similis, quæ oneri non cedit, nec infra flectitur, sed contrà pondus assurgit. Semper apud inuidos, & calumniantes persecutores, & benè & malè agendo, peccamus, nec vdis aut sudus Iupiter omnibus placet: in omni igitur via scrupi sunt, & cum maximè Sol splendet, vrit. Do-
mi

mi foris que inueniemus, quod turbet tranquillitatem animi, quod torqueat, vexet; sed alia dissimulanda sunt, alia negligenda, quædam ferenda. Quemadmodum igitur ignis, paleam exurit, aurum nitidius reddit: sic calumniæ vanum, aut vacuum aliquem absument, verâ virtute grauem, illustrent. Sed hodie, emissitios omnes oculos habemus: curiosi ad cognoscendum vitam alienam, desidiosus ad corrigendum nostram: & vt Vultures, ad malè olentia cadauera, præteritis amœnis, ac odoriferis feruntur; muscæ sana corpora præteruolant, & ad vlcera properant: ita multi, sinistrâ & peruersâ sedulitate, omissis proximorû virtutibus, vitiis eorû, si tamen vitijs, obhærescunt, probosque, passim conuitorum equis & quadrigis incurrunt. O tempora! Tu interim, erectus & alacer, per medium hoc agmen inuidentium & calumniantium incede, reclusus virtutis & candoris scuto; ingenti scopulo similis, cui fluctus assultat, sibi iniurius dum integer insurgit, fractus resilit, irasque sui bibit ipse furoris. Mutuo innectuntur, virtus & æmulatio, eruditio & obtrectatio. Sed crescunt laudanda aduersis; & clarius virtus est, quæ æmulum patitur. In publica fama,

publicam omnium benevolentiam, & fauoris auram demereri, nulli vnquam homini datum, imò nec ipsi Deo: interueniunt semper hic Aquilones aliqui, aut Cauri, qui suaue spirantes Fauonios turbant. Vuculas inuidentium, re-
 ctæ voluntatis conscientiâ, officiique fiduciâ, contemne, & quid leues ineptique homines, quid famæ prædunculi (vt cacoëthes est huius æui) de te sentiant, aut loquantur, non est quod tantopere cures. Nam vt capræ, & coturnices, venenis saginantur: ita quidam convitijs & maledictis; cùmque factis obstare nequeant, conantur linguis, & spargunt verborum leuia ista tela, atque id eminùs, vt Parthi fugientes. Tulllos, altior omnibus iniurijs, supernè despice. & indignatione tua indignos, infrà iræ tuæ maiestatem pone, more magnæ feræ, quæ importunum catulum stolidè adlatrantem præterit, nec dente, aut pugna dignatur. Famæ satisfactum puta, si muneri tuo satisfeceris: ingens enim animus, & verus æstimator sui, non vindicat iniuriam, quia non sentit, & maledicta spreta exolescunt; si irascaris, agnita videntur. Nil igitur te moueant simultates & odia nouatorum, nil lingulacium susurri, nil partium fren-

den.

dentium iræ, turbæ, minæ. Inuulnerabilis est, non qui feritur, sed qui non læditur. Quod si facis, magnificentius triumphas, quàm si victor redires ab Olympico certamine, aut Pythico, aut quadriugo curru, & albetibus equis, per sacram viam, lauro coronatus, in Capitolium inuehereris. Vti gubernator, irati maris fluctus vndique assilientes negligit, manum in clauo habet, oculos in astris: sic te vitijs popularibus defœcatum, oportet hoc rerum, ac temporum articulo, quod benè agis, agere, & mentem ad Deum erigere: nec admota semel manu aratro, aut regredi turpiter, aut deficere in operis incepti cursu. Athletæ enim in hoc stadio currimus: palma in fine laborum posita est, quæ triumphis omnibus potior, & Regum purpura, nos ad æternitatem natos, æternum aliquando est beatura apud eum, qui solus æternitas. Alia nobiscum cadunt, labuntur, pereunt. Hęc sola diurnant, & in secula eunt, quæ Reipublicę, quę Ecclesię, quæ Deo, & eius veritati militant, animus pius, religiosus, sine fuce, & recta voluntatis cōscientia, quæ vnum vouet, spirat, cogitat, finiũ omniũ, vt ita dicam, finem, Dei gloriã. Ab hoc scopo & fine, qui aberrat, aberrat ab alijs, &

àrc-

à recto recedit, quidquid fit, quantumuis speciosa incrustatione obductum, nec Deo cordium inspectori placere potest. Securus itaque, contra inuidias & persecutiones, ibit sapiens, plenus fiducia, plenus animi, ex vitæ antea actæ conscientia, & sensu illibatæ integritatis. Quid? Aureum illud Solis Iubar, deliquia pati non miramur, & pallidam Lunæ faciem, noctis colore tingi: & famæ nostræ lumen, calumniæ nebulis obfusari, mirum nobis videbitur, & novum? malè. Nam quidquid in hac vniuersitate pulchrum, quidquid eximium, defectus suos habet, & nœuos, si non à se semper, à malorum saltem proteruia, quos qui contemnere didicit, jam fregit, deiecit, vicit.

*Cōsolatio-
nes super
obitus eha-
rorum Pi-
gnorum.*

Ex obitu charorum pignorum, hoc est, amicorum, parentum, coniugis, aut filij, mœror, tristitia, & luctus, sequentibus rationibus moderandus. Gubernator in naui, non frangit impetu magnos illos & decumanos fluctus, sed vitat aut declinat: sic in tristi amicorum casu, errat quisquis obnititur, patientiâ superanda sunt, & magno excipienda animo, quæ vitari non possunt. Et vt musto tempus damus, quo despumet: sic mœsto animo, vt egritudinis fæces

ces

ces eijciat, diésq; paulatim leniat & mora, quod sola ratio non potest. Vetus est hæc tragœdia: cuius Deus est choragus; histrio homo; argumentum calamitas; chorus viri, fœminæ; apparatus, purpura, aurum, vestes, omnia mutata, omnia reddenda; theatrum mundus, in quo hominem natura collocauit, alium alio citiùs, huic scenę subducendum, & vt omnium finem facit, comediæ finis, sic mors nostri. Itaque absit dolor,

Absint inani funere nania,

Luctusque turpes, & querimonia.

Æterna hæc, & à Deo lex est, *Nasci, Denasci, Oriri, Aboriri.* Quarè quod vult, velimus, quò ducit, eamus: necessitatis enim non aliud effugium est, quàm velle, quod ipsa petit. Obijt? ab exilio, ad patriam iuit, è carcere, ad libertatem. Abijt? à terrenis, ad cælestia, à fluxis his bonorum vmbriis, ad æternas illas opes. Amissum doles? non amisisti, sed præmisisti, ex tenebris ad lucem, ab hominibus ad Deum. Nam viuere nostrum quid aliud, quàm punctum temporis, & puncto minus: in quo præsens instabile est, præteritum nihil, futurum incertum: & in hoc instabili, casum excipit casus, dolorem dolor.

T t t

mise-

miseriam miseria. Vxorem amissam doles. Quid ni? sine dolore non amittitur, quæ cum amore possidetur: neque tantum gaudij veniens tulit, quantum abiens doloris. Quid enim vel marito durius, vel familiæ grauius accidere potest, quàm ab eius consortio diuelli, & œconomix curâ, quæ vtriusque numeros implere nata erat, & facta ad coniugij felicitatem? verùm ratio quæ homini propria, & sacra quasi anchora, in his malorum procellis, quid dicit? melius esse discessurâ nobis bonâ, quàm nullâ contingere; fatius non diu felicem esse, quàm nunquam. Quid abstulit Deus, nisi quod dedit? quid recepit, nisi quod ad tempus tantum dederat? mihi crede, mens quæ ad ista adsurgit, ad luctum non deijcitur, & scit mortem homini non tam supplicium esse, quàm tributum. Filius autem cum discessit, tristèque sui desiderium patri reliquit: cogitandum, quòd jam cursum suum absoluit, & peruenerit ad metam, ad quam omnes tendimus; de quo certus es, illum è seruitute in libertatem, de ærumnis ad felicitatem, de caligine in lucem, de periculis in tutum portum, de morte ad vitam, de morbis ad immortalitatem, de tot malis ad summum bonum, deni-

denique ab hominum colluue, ad Angelorum
 contubernium esse traductum, vbi jam gau-
 dio ineffabili, atque æuo fruitur sempiterno.
 Propone tibi exemplum (vt taceam reliqua)
 sapientissimi illius Regis ac Prophetæ, qui filiũ,
 quem ægrotum ac languentem fleuerat, non
 fleuit extinctum, cogitans, quòd irrecuperabi-
 lia lugere, superuacuæ dementiæ potius sit, quã
 sanæ sapientiæ, aut pietatis. Ideò robusto hoc
 solatio animum firmabat. Ego quidem ibo ad
 puerum, sed puer non reuertetur ad me. Cùm
 obuersatur tibi animo, quòd filius tuus mor-
 tuus est, cogita quòd mortalem genueras: cùm
 succurrit, quòd optimum & pium adolescen-
 tem amiseris, gaude quòd talem habueris: cùm
 reputas, quòd tanto bono priuatus es, cogita,
 quòd reddidisti ei, qui gratis tibi dederat: quòd
 immaturâ morte occubuit, reputa, quòd nulla
 mors non matura est, benè morienti: quòd in
 ipso vitæ flore perijt, considera, tum optimum
 esse mori, cùm viuere est suauissimum.

Inque vices mors, vita fluunt, genuisse perijisse est;

Et rursus perijisse salus.

Nempe quid est homo? nisi spoliũ temporis,
 & vmbre somnium. Quid vita? nisi jactatio-

T t t 2 nes

nes & fluctus? in qua nihil firmum, nihil stabile. Nubes hic ferè semper, & procelle, & protenui mellis fauo, plena fellis dolia. Quid vita? nisi via à matre ad matrem; ab ea quæ homo, ad illam quæ humus? minor plantæ, quàm arboris interitus est. Optimè nati, quàm sepè degenerant? quàm alieni à virtute patriâ? vt optares nunquam ex te genitos, aut in cunis extinctos. Quid, quòd incerta sunt omnia rerum humanarum; qui nunc benè audit, cras malè; qui hodie Cræsus aliquis est, aut Crassus; cras Irus; & nemo liberos vel optimos habet, vt nō cum gaudio, & metu aliquo aspiciat. Et tuum illum adhuc reuoces? noli. Quid refert quandò finiant temporaria, cùm transeant in æterna. Maneant quos Deus dedit, & viuant diu, habituri suam sortem: alios verò ne reuocemus in hanc tristitiæ & calamitatis scenam, imò gratulemur euocatis. Amissos natos, qui nimis desiderat, iniuriosus in relictos est pater. Vt enim qui in naui sunt, dormientes & vigilantes vehuntur, cum sensu, sine sensu: sic nos eò prouehimur, & aliquando abripimur, aut mergimur, velut tempestate. Nihil hic ad tutelam nostri firmum. Præruptæ altitudinis castella, vel magnos exercitus

citus

citus difficultate aditûs morantur. A tempestate nos vindicant portus. Nimborum vim effusam, & sine fine cadentes aquas, tecta propulsant. Fugientes non sequitur incendium. Aduersus tonitrua, & minas cœli, subterraneæ domus, & defossi in altum specus, remedia sunt. In pestilentia, sedes mutare licet. Nullû malum sine effugio est. Sed malorum vltimum Mortem quis vnquam effugit? nemo. quin vis illa improuisa lethi, sine discrimine vllò aut mora, rapuit, rapietque gentes. Effugies tamen si contempseris. Et contemnes, si cogitaueris quàm imbecilla corpuscula nostra sint, quàm fluida, & non magnâ molitione perdenda.

*Poma vt in arboribus pendent : sic corpora nostra
Aut matura cadunt, aut citò acerba ruunt.*

In hoc errore versamur, vt non putemus ad mortem nisi senes, inclinatosque iam, vergere, cùm illam infantia statim, & iuuenta, omnisq; ætas ferat. Prudens hic, qui omnes horas complectitur : sicut enim fiet, vt minus ex castrino pendeat, si hodierno manum iniecerit. Itaque tales Pater ad Filium defunctum canat Nænias,

*Quid lacrymis defuncte meis, tua funera Fili
Prosequor, & primi tristia damna tori.*

T t t 3

Hoc

506 MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.

Hoc Musa meruere tua, pietasque fidesque,

Atque inculpatæ simplicitatis amor.

Te fulcrum, columenque mea superesse senectæ,

Spes erat, & voti pars iterata mei.

Sed Fataliter visum, quæis velle reniti

Planctibus, & querulo murmure, religio est.

Ille suum repetunt, ego quid? compescere linguam

Et supero didici, subdere colla Deo.

O te felicem interea, qui gaudia cæli,

Terra commutas, tristia, cum lacrymis.

Viue, vale, & mundi nunc immemor, alma capesse

Premia Cælicolum, deliciâsque Poli.

Donec nos iterum, post hæc discrimina vita,

Arctior eterno fœdere jungat amor.

Filius verò Patrem, per Prosopopœiam tali
modo consolabitur.

Ob mea fata Pater, lacrymas ne funde perennes,

His mihi facta quies, crux mea, morsque fuit.

Corpus in hoc terræ gremio requiescit, Olympum

Mens tenet, & trini gaudet amore Dei.

Me, Pater ipse sua facie, me Filius ipse,

Alloquijs recreat, delicijsque suis.

Spiritus ipse fouet mea gaudia, Spiritus idem

Te lamentari nunc mea fata, vetat.

Fluie

*Huic pater auscultat, meritas, lacrymisque relictis
Solue tuas grates ob mea fata, DEO.*

*In Omnes qui fatalem vitæ Terminum
exhorrent.*

*Te ne adeo vani recreant fallacia Mundi
Gaudia, ut impatiens spacij breuioris & aui,
Dulcia præteritæ reuoces dispendia vitæ,
Exactosque optes iterum iuueniliter annos?
Non ita. Nascentes morimur: quem fixa dederunt
Fata diem, manet immotus: seu te aspera tandem
Parca necat, vitæ saturum, aut florente iuuentâ
Incolumem stygias Erebi detrudit ad umbras.
Cuncta vorant anni volucres, domat omnia tempus
Indomitum, pereuntque suis nascentia fati:
Quosque sua Deus in mundo statione locauit
Temporis imparitas discriminat, exitus æquat.
O sapiens! qui fluxa perosus gaudia vitæ
Instabilisque vices rerum, breuis incola mundi
Cælestes meditatatur opes, mortemque minantem
Spectat ouans; morbosque inter, casusque, supremum
Præsentem ratus esse diem, submittere vota
Numinis obsequio didicit. Quid viuere longum
Fert homini? Vixisse diu non iudicat ætas,
Non spacium, non longa dies, sed candida morum*

Can-

Canities, annisque ipsis prudentia maior.
 Frustra per obscuri sinuosa volumina FATI
 Excutes, dubiosque aui scrutaberis annos.
 Ante diem nemo moritur. Sic viue, futuri
 Inscius, vt moriens, animam compage solutam
 Corporis, excelsa cælorum in sede reponas,
 Æternum victuræ DEO, qui Terminus olim
 Vnus erit nobis, pretiumque & meta laborum.

Remedia
 consolatio-
 nis contra
 fortunæ
 iacturam.

Si ob fortunæ iacturam ac detrimentum, aut
 si ob alicuius rei potiundæ frustratam spem ac
 desiderium, contracta fuerit tristitia aut melan-
 cholia hypochondriaca, remedia quibus ratio
 vti debet, hæc sunt. Vt scilicet doceatur, ob rem
 nihili & nullius momenti, dolorem concipi:
 siquidem & bona hæc externa, & mundana
 gloria, si in sese attentè spectentur, tiuillio sunt
 viliora: etsi ab hominibus, iniquis æstimatori-
 bus, magni fiant, qui in hac sententia plurimum
 hallucinantur: præsertim cùm satis notum sit,
 naturam paucis esse contentam. Ditior quoque
 est, qui diuitias spernit, quàm qui possidet; &
 verè ille magnus, quem nulla res minorem fa-
 cit. Plurimum quoque ille possidet, & habet,
 qui desiderat minimum: habet autem quan-
 tum

Tum vult, qui vult minimum, imò supra, quàm
 vult, si etiam dum habet, non habetur. Intuea-
 mur ipsa hominis rudimenta: cùm is in lucem
 editur, solo lacte contentus, fouetur & recrea-
 tur, commodèque hoc vno vesci potest, etiam
 toto vitæ cursu cum pane & aqua: at in explebi-
 li appetitui, & famelico abdomini, multa alia
 præter naturam desiderantur: cùm huiusmodi
 homines naturæ legem violantes, caninam fa-
 mem sibi ipsi vltro contrahant, quæ nunquam
 expleri possit: at quò magis vorat, eò minus ex-
 saturetur. Sic qui bonis & fortunis inhiant, nun-
 quam tot opes sibi accumulare possunt, quibus
 acquiescant, sed aceruos aceruis, nullâ nec cor-
 poris intermissione & quiete adhibitâ, cumu-
 lant & superimponunt. Gurgites maris citiùs
 expleuentis, & dolia Danaidum, quàm illos bo-
 norum helluones: cani similes, qui quicquid
 excipit, protinùs integrum deuorat, & semper
 ad spem futuri hiat: aut renibus, qui adipe cir-
 cumuoluti, sicci semper sunt, & aridi. Sic isti,
 dum stipantur vndique diuitijs, & opibus eo-
 rum scrinia restagnant, nunquam tamen, ac ne
 minimo rationis dictamine, honestique sensu,
 ad fugiendam auaritiam, sordidòsque quæstus,

V u u   munun-

muniuntur. Atq; id genus homines, cum nunquam sibi satisfaciant; in paupertate, quam fugere cupiunt, perpetuam versantur: nec felicem unquam vitam degunt, etsi totum etiam mundum possederint: siquidem in eo posita est bonorum felicitas, ut quisque sua forte sit contentus. Vices has habet conditio mortalium, ut aduersa ex secundis nascantur; & ista, quibus veheris in summum, nescis ubi te relictura sint; habebunt suum, non tuum finem. Si quis lætioris fortunæ radius affulget, ecce minantis, & nouercantis simul umbra adest, & vestigia premit, aut excipit. Vana, vana sunt, quæ miramur, in hoc fluxu, ac refluxu rerum humanarum, & alimenta vitiorum, non remedia, nisi cæcum illum Plutum sapientia regat, & moderetur. Caue tibi, in hoc sereno indulgentis fortunæ, plus nimio placeas: nam vitrea est, & quò magis splendet, eò citius frangitur. Hanc qui nimis auidè concupiscit, necesse est, malè concoquat. Illæ nobis opes parandæ, quæ supra omnem inconstantiam, & mutationis aleam positæ: quæ etiam nudos, naufragos, exules, ubique terrarum comitantur, vel ad extremos Garamantas, in quas cuneus,

ac

ac cumulus nihil potest ingruentium malorū:
 quæ nec eripi, nec surripi possunt vnquam; ne-
 que naufragio, neque incendio amitti, nec tem-
 porum iniuriâ mutari. Quid opes, quid hono-
 res? spoliū temporis, & fortunæ ludibrium,
 stant, cadunt, veniunt, abeunt, crescunt, decre-
 scunt, & cum affluxisse tibi credis æternū
 mansura, refluunt. Festinant plerique (etiam
 literati hoc tempore) calidis votis, ad lucrum
 illum Deum: & vt tela in scopum directā, & e-
 missa detorquere solet ventus: sic meliores cu-
 ras & literarum studia, turbare, auri sacra fames;
 nec quidquam illis sapit, quod lucrum non sa-
 pit. Scilicet in hanc felicitatis opinionem im-
 pelluntur, qui ex nullo alio liberali studio volu-
 ptatem capiunt, & quorum mens iuxta ac cor-
 pus humi repit: quasi nihil in vita humana me-
 lius, quàm ditescere, & aureo illo Iouis imbre
 rigari. Sed quàm in lubrico, totum hoc blan-
 dientis fortunæ opus! quàm fallax, & anceps a-
 lea splendentis luti! Et quid hæc omnia quæ ad-
 miramur stulti, & suspicimus? quæ repentina
 sæpè calamitas, & miseranda vicissitudo conse-
 quitur? opes etiam suprâ omnium Crassorum,
 nisi virtute partæ, & huic innixæ, leui momen-

to dissipantur, ac pereunt similes pomis Tantalii, quæ placent vt fructus, fugiunt vt vmbra. Fulciri debent, ornari debent, & quo alio fulcro, quo ornamento, quàm sapientiã? quæ non in auro, & argento, vanitatis & auaritiæ elementis: sed in animo consistit. Sine quã, opes qui habent, non tam eas possident, quàm ab ijs possidentur. Alij itaque mentem, manumque mancipent auaritiæ, auro, & pecunijs inhient, vt Midæ & Crassi: alij honores ambiant, vt Marij & Syllæ. Tu verò sorte tua contentus sis, & nunquam mœrore aut tristitiã, & inde consequentibus morbis melancholicis turbaberis. Et hæc sunt vtique remedia, quæ animi Medicus, ijs proponere debet, qui huiusmodi perturbationibus, ex honorum & bonorum jactura, conflictari solent.

CAPVT

CAPVT XXXV.

In quo Appendicis loco secundum Directorium Medico-Practicum Matthie Moroni, Authores enarrantur, qui de hac Affectione Hypochondriaca, mira & varia scripserunt, publicoque juri fecerunt.

PLVRIMA, benignissime Lector, de hoc intricatissimo affectu, qui raro distinctè, sæpissimè, imò communiter complicatè, Microcosmi occupat corpus, scripserunt grauissimi & expertissimi Viri, in Consultationibus, Epistolis, Responsorijs, Obseruationibus, Historijs, Controuersijs & Practicis doctrinis: quorum copiam, si fortè hoc meo tractatulo non sufficienter edoctus aut informatus, desideraueris; ex sequentibus intelligere, & comparatis eorum scriptis editis, ipsemet legere & colligere poteris.

Scripserunt itaque de Melancholia Hypochondriaca. *Authorũ nomina & scripta quò de Melancholia Hypochondriaca alia quid ediderunt.*

Ballon. tom. 1. conf. 9. fol. 15. & conf. 38. fol. 141. & tom. 2. conf. 5. fol. 101. Bruner. consil. 6. fol. 19. & sequentib. conf. 131. fol. 193. & conf. 234. fol. 264. & consil. 510. fol. 587. Chifflet. obseru. 37. fol. 28. Claudin. conf. 81. fol. 191. & conf. 98. fol. 232. Epiphan. Hist. 29. fol. 88. & Hist. 36. fol. 111. &

V u u z

111, &

514 MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.

III. & Hist. 55. fol. 168. Eraſt. conf. 19. fol. 228. Fernel.
 conf. 43. fol. 83. & ſeqq. Fonſec. tom. 1. conf. 23. fol. 83.
 & tom. 2. conf. 82. fol. 243. Fontan. conf. 13. fol. 162.
 Frambeſ. conf. 3. fol. 68. Guargant. tract. 4. fol. 104.
 Horſt. obſ. fol. 108. & lib. 3. epift. fol. 247. & lib. 4. obſ.
 25. fol. 246. & epift. ſect. 13. fol. 463. & lib. 4. obſ. 26. fol.
 249. Læl. à Fonte. conf. 23. fol. 77. conf. 77. fol. 222. &
 conſil. 87. fol. 244. & conſil. 125. fol. 233. & conſil. 141. fol. 375.
 Manard. epift. 4. fol. 238. & lib. 9. epift. 2. fol. 214. Mer-
 cur. tom. 1. conf. 39. fol. 87. & conſil. 88. fol. 203. idem tom.
 2. conf. 2. fol. 6. & conſil. 9. fol. 26. & conſil. 11. fol. 31. &
 conſil. 20. fol. 52. & conſil. 103. fol. 254. & conſil. 106. fol.
 261. Idem tom. 3. fol. 58. & 108. Idem tom. 4. conſil. 53. fol. 115.
 Montagn. conf. 4. fol. 71. Montan. conf. 24. fol. 59. &
 conſil. 229. fol. 550. & ſequentib. Plater. l. 1. fol. 57. Scholtz.
 conſil. 180. fol. 535. & ſeqq. & conſil. 185. & 190. fol. 562. So-
 lenand. conf. 9. fol. 36. & conſil. 7. fol. 121. Tinell. part. 1.
 conſil. fol. 328. Trinc. lib. 1. conſil. 13. fol. 19. & conſil. 15. fol.
 21. & conſil. 35. fol. 192. & conſil. 37. fol. 196. & ſeq. & conſil.
 42. fol. 202. & conſil. 44. fol. 206. & conſil. 46. fol. 210. Ve-
 nuſt. part. 1. conf. 91. fol. 247. & ſeqq. Vittich. conf.
 38. fol. 298. Wolfg. cent. 1. fol. 113. 145. 195. Idem cent.
 2. fol. 36. 103. Idem cent. 4. fol. 104. Zecch. conf. 84.
 fol. 368.

Tra-

Tractârunt quoque de Melancholia Hypochondriaca, cum Vigilia Pertinaci. Claudin. consil. 92. fol. 218.

De eadem, cum Vigilijs, & dolore Capitis. Zecch. consil. 81. fol. 359.

De eadem, cum Insaniæ principio. Guarin. consil. 41. fol. 59.

De eadem, cum Vertigine, Cephalalgia, Tinnitu Aurium, Catarrho, Palpitatione cordis, syncope, Dyspnœa, Cachexia, & alijs morbis. Fontan. consil. 4. fol. 437.

De eadem, cum Vertigine & Macie. Manard, lib. 17. epist. 1. fol. 370.

De eadem, cum Vertigine, obtuso Dolore Capitis, Bradypepsia, Hepatis & Lienis obstructione, egestione biliosa, liquida, chylosa. Merc. tom. 1. consil. 66. fol. 149.

De eadem, & conuulsionibus epilepticis in Grauida. Horst. lib. 2. obs. 8. fol. 95.

De eadem, cum Conuulsione & lachrymis. Trinc. consil. 40. folio. 200.

De eadem, cum Spasmo Cervicis. Lotich. obs. lib. 4. fol. 241.

De eadem, cum Capitis, & Ventriculi debilitate. Lotich. lib. 4. fol. 336.

De eadem, cum Dolore Capitis. Mercur. tom. 1. consil. 110. fol. 254.

De eadem cum varijs Capitis Affectibus, & Podagra. Plater. obs. lib. 1. fol. 65.

De

*Eorum Au-
thorũ no-
mina qui
specialius
aliquid
scripse-
runt.*

516 *MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.*

De eadem cum distillatione salsa, & Capitis gravitate.
Trincauell. *conf.* 48. fol. 213.

De eadem, cum Catarrho, & Podagra Idem. conf.
49. fol. 214.

De eadem, cum difficultate motus, Mercur. tom.
4. *conf.* 55. fol. 121.

De eadem cum Cerebri humiditate, suffusione, & Po-
dagra. Scholtz. conf. 184. fol. 540.

De eadem, cum Raucedine intermittente sub Vesper-
as, intemperie calida lecoris, Ventriculi imbecillitate, &
obstructionibus multis. Font. conf. 9. fol. 151.

De eadem, cum Raucedine, Tussi, & mala coctione.
Trincauel. *lib.* 1. *conf.* 43. folio 57.

De eadem, cum Orthopnaa, & Macie. Claudin.
conf. 120. folio, 284.

De eadem, cum difficultate spirandi, loquendi, &
deglutiendi Solenand. lib. 3. *conf.* 19. fol. 270.

De eadem cum Anhelitus difficultate, & Urina sabu-
losa. Scholtz. conf. 189. f. 557. *Venust. conf.* 97. f. 265.

De eadem, cum Asthmate. Roderic à Fonsec. tom.
2. *conf.* 22. fol. 62.

De eadem, cū Asthmate, Hæmoptosi, & Macie. Claud.
conf. 106. fol. 249.

De eadem, cum dolore ad scapulas, tumore scirrhuso ad
os Humeri dextri, & macie totius. Claud. conf. 94. f. 222.

De

De eadem, cum Macie totius, Tenesmo, Psora, ac Ventrís Stipticitate. Claud. conf. 65. fol. 152.

De eadem, cum Macie. & Priapismo. Mercur. tom. 1. conf. 6. f. 16.

De eadem, cum Macie, & Vomitu acidorum. Font. conf. 19. fol. 179.

De eadem, cum Tabè. Fontan. conf. 14. fol. 166. Guarin. conf. 17. fol. 194. Lælà Fonte. conf. 69. fol. 202. Manard. lib. 17. epist. 1. fol. 370. Mercur. tom. 2. conf. 87. fol. 213.

De eadem, cum Macie, Atrophia, Capitis grauitate, totius corporis lassitudine, & segnitie ad motum, inappetentia, coloris deturbatione, visus Hebetudine, & Ptyalismò, Mercur. tom. 2. conf. 86. fol. 210.

De eadem, cum Obesitate, Virium imbecillitate, Pruritu, Vlceribus, Serpigine, Labij superioris stupore, Manus sinistra tremore. Idem, tom. 1. conf. 11. fol. 30.

De eadem, cum Febre, Verminatione, ac Tumore duplici in Abdomine, & Inguine. Claud. conf. 4. fol. 12.

De eadem, cū Febre catarrhali, atque Hectica, Tuſſi, Vomitu &c. Claudin. conf. 61. fol. 140. Venuſt. 1. part. conf. 60. fol. 162.

De eadem, cum Catarrho dorsali, & alijs affectibus. Ballon lib 2, conf. 33. fol. 264.

I x x

De

518 *MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.*

*De eadem, cum sudore copioso, Febricula, & Lienis
tensione. Claud. conf. 74. fol. 175.*

De eadem, cum Ptyalismo. Idem. conf. 35. fol. 85.

*De eadem, cum Tumore Abdominis. Idem. conf. 46.
fol. 106.*

*De eadem, cum obstructione primorum Viscerum, Ca-
tarrho, & Ventriculi Imbecillitate. Solenand. conf. 10.
folio. 39.*

*De eadem, cum Ventriculi frigiditate, ac Hepatis, &
Renum calore. Idem. conf. 11 fol. 44.*

*De eadem, cum Febre lenta, distillatione, & Cachexia.
Moccha. conf. 25. fol. 40 Zecch. conf. 21 fol. 105.*

*De eadem, cum dolore Abdominis, Tumore Hypochon-
driorum, Febre, & Melancholia. Venust. part. 1. conf.
90. fol. 244.*

*De eadem, cum Tympanitite, & Catarrho. Io. Colle.
fol. 181.*

*De eadem, cum Abdominis Dolore, tarda coctione,
& Icteronigro. Claudin. conf. 136. fol. 335.*

*De eadem, cum Doloribus Ventriculi, Montan. conf.
232. fol. 557.*

*De eadem, cum Doloribus Ventriculi, & Lypothimia.
Idem. conf. 234. fol. 570.*

*De eadem, cum Anxietate Ventriculi, respirationem
ledente, Dolore mordicatio circa Cor, & inappetentia.
Claudin. conf. 110. fol. 261.*

De

De eadem, cum Ventriculi imbecillitate. Bruner. conf. 45. fol. 267. Solenand. conf. 31. fol. 217.

De eadem, cum Appetitu canino. Montan. consil. 26. fol. 62.

De eadem, cum dolore inter Ventriculum, & Lienem, post cibum. Fontan. conf. 3. fol. 135.

De eadem, cum Tumore præduro Lienis & Iecoris, Obstructione partium Ipsi Ventris, Cordis Palpo, defluxione magna in Ventriculum, & Respirationis difficultate per intervalla. Idem, conf. 10. fol. 153.

De eadem, à Liene. Bruner. conf. 59. fol. 313. Epiphany. Hist. 68. fol. 204. Moccha. conf. 125. fol. 170.

De eadem, cum Tumore splenis. Bruner. conf. 11. f. 75.

De eadem, cum cordis tremore. Guarin. conf. 592. fol. 631.

De eadem, cum Palpitatione Cordis. Plater. lib. 2. fol. 61. Trincauell. lib. 3. conf. 39. fol. 197.

De eadem, cum rudimento Nephritidu. Claudin. conf. 116. fol. 212.

De eadem, cum Mictu Sanguinis. Læ à Fonte conf. 106. fol. 286.

De eadem, cum Ignavia Partium Genitalium Claud. conf. 103. fol. 243.

De eadem, ab Utero. Claud. conf. 128. fol. 308. Moccha, consil. 134 fol. 183. Zecch. conf. 80. fol. 354.

520 *MICROCOSMI HYPOCHONDRIACI.*

De eadem, cum affectionibus Vteri, inappetentia.
Zecch: *ibidem.*

De eadem, cum Vteri Hydrope. Idem *consil.* 39. *f.* 201.

De eadem, cum profluuiio Vteri. Bruner. *cons.* 66. *fol.* 350. Læ: à Fonte. *cons.* 64. *fol.* 187.

De eadem, cum Dolore Vago, & menstruis albis. Mercur. *tom.* 3. *fol.* 109.

De eadem, cum Tumore scirrhuso Vteri. Trincauel. *cons.* 41. *fol.* 201.

De eadem, cum Vteri suffocationibus, Cordis palpitatione, epilepsia. Mercur. *tom.* 2. *cons.* 101. *fol.* 247.

De eadem, cum falsa Grauidatione. Fontan. *cons.* 1. *fol.* 131.

De eadem, cum Hemorrhoidum fluxu & procidentia, Alui stipticitate, Gonagra, atque Podagra. Claud. *cons.* 89. *fol.* 211.

De eadem, cum Morbo Gallico, Tumore circa Dextrum Umbilici latus. Trincauel. *lib.* 3. *cons.* 43. *fol.* 203.

De eadem, cum Morbo Gallico, Tumore Ventriculi, & distillatione salsa. Idem *cons.* 45. *fol.* 108.

De eadem, cum scabie & Pruritu. Mercur. *tom.* 2. *cons.* 14. *fol.* 39.

De eadem, cum Arthritide, Calculo, & Obstructionibus splenis. Bruner. *cons.* 71. *fol.* 363.

De eadem, cum Ischiade. Venust. *part.* 1. *cons.* 95. *fol.* 260.

De

De eadem, cum Fistula spontè sanata, & suspitione aliorum malorum. Claud. conf. 62. fol. 143.

De eadem, cum Diarrhœa, Viscerum obstructione, Vertigine, suffusione, & Dolore capitis. Merc. tom. 1. conf. 66. fol. 149.

De eadem, cum stupore. Montan. conf. 23. fol. 56.

De eadem, cum Febre lenta. Moccha. conf. 25. fol. 40.

De eadem, ex Terrore. Plater. obs. fol. 68. & seqq.

De eadem, cum læsione Visus. Læl. à Fonte. conf. 80. folio. 235.

De eadem, cum imaginibus, ac tenebris oculis obuersantibus. Mercur. tom. 2. conf. 74. fol. 180.

De eadem, cum Rubedine faciei. Scholtz. conf. 187. folio. 554.

De eadem, per consensum, quam Veteres ignorârunt. Augen. tom. 2. lib. 11. fol. 150.

De eadem, cum Vertigine, distillatione, & alijs symptomatibus. Vittich. conf. 7. fol. 48. & seqq.

De eadem, cum nocturnis pollutionibus, & Vertigine. Mercur. tom. 3. fol. 13.

De Melancholiæ Hypochondriacæ Dilucidatione. Marcell. Donat. Hist. lib. 4. fol. 205.

Optimè de Melancholia, & Affectione Hypochondriacæ scripsit Daniel Sennertus in 1. lib. Practicæ. part. 2. cap. xij. fol. 380, & lib. 3. part. v. sect. 1. cap. 1. fol. 503.

Non minùs doctè quàm argutè descripsit hanc affecti-
onem. Bartholomæus Perdulcis in lib. de morbis
animi. cap. IX. fol. 39.

Nec malè delineavit Melancholiam hanc Hypochon-
driacam. Andreas Laurentius quem ex gallico in la-
tinum vertit idioma Theodorus Schönlinus. lib.
de melancholia cap. xij. fol. 134.

Typum Hypochondriaci affectus, ingeniosissimè quoque
denotavit. Philipp. Hœchstetterus, in part. 2. rarar.
observat. in. 5. decad. cas. 1. fol. 251.

Peculiarem etiam Tractatulum scripsit de hac re.
Honorius Heringius. fol. 89.

Non paucas etiam doctissimas Consultationes propo-
nit de hac materia. Julius Cæsar Benedictus Aguel-
falion. recenter editus. fol. 78. à consult. 18. usque ad 28.

Denique, doctissima nuperrimè in lucem dedit Con-
sulta, de Melancholicis similibus affectibus. Bernardus
Schulterus. Quorum omnium laudes & industriam,
qui predicare tentauerit, certè citiùs deficiet,
quàm sufficiet.

CON.

CONCLUSIO.

HÆc igitur sunt, benignissime Lector, quæ tibi & omnibus de me benè sentientibus, de hoc intricatissimo & pertinacissimo morbo hypochondriaco, maiorem mortalium partem hoc seculo infestante, communicare volui: non dubitans, illis, quibus mens & ratio, ex atris & nubilosus euaporationibus melancholicis, nondū turbata aut abolita fuerit, laborem hunc meum acceptum & lectioni dignum futurum. Illos verò quos liuoris venenum in corde, & atra bilis in cerebro occupat, (inuidos puto & maledicos) quorum etiam iudicium sinistrum & peruersum est, phantasia & imaginatio diminuta; tanquam sinistrè & malè ratiocinantes, iudicantes, & loquentes, ad Elleborum mitto; silentium illis iniungens, ne in furorem aut maniam incidant, liuorisque spicula in semetipsos retorqueant: nam notum est, maledicos & maleuolos illos, verborum lenocinijs & venenis prægnantes, &

_____ qui fronte politi

Astutam Cupido gestant in pectore vulpem

quique aliud verbis ostentant, aliud corde me-

ditan-

ditantur, amicitiamque in ore & vultu, sed non in animo habent, plerumque proprijs suis machinis aliorum ruinæ destinatis, cadere. Quibus, si hæc cruda sunt, doctiores concocta & matura dent; adscribant mea huic morbo, qui cruditates alit, & phantasiam sæpè corrumpit.

Interim Deo ter optimo, ter maximo, & Beatissimæ Matri ipsius Admirabili, tanquam Medicinæ Præceptoribus, Armamentarijs Medicamentorum, omnium dolorum Refugijs, ægrotantium & languentium Consolationibus & Exultationibus, gratias immortales ago, pro cõcessa mihi in hisce enucleandis constantia, simulque votis ac precibus ardentè exposco, vt omnis Salutis Fons Deus, & Archiatèr, intercedente Beatissima Patrona mea, Beata Maria Virgine, mihi quoque medicinam facienti, bonum nomen & famam, intentis curationibus, ad eius gloriam, & proximi beneficium, conferuare & augere dignetur.

Soli Supremo Saluatori

Gloria,

INDEX

INDEX RERVM.

Ira & mœror, quid non in hypochondriacis causare possint.	54	Cordis palpitatio vnde fiat.	80
Bellum quam sit res immanis.	55	Siccitas palatus, linguæ, & oris.	80
Causa externæ, ab excretis & re- tentis.	57	Sitis & respiratio difficilis.	80
Causa externæ, ab illis quæ forin- secus accidunt.	58	Dolor capitis, Oculorum caligo, aurium tinnitus.	81
Astrologorum causæ melancho- liæ hypochondriacæ.	59	Vertigo, tristitia, metus, deliria.	81
Quales atates corripiantur me- lancholiâ hypochondriacâ.	61	Paralysis quasi & conuulsio.	81
De Annis Climactericis, Sculari- bus, Criticis.	62	Lassitudo in brachijs & cruribus, stupor quoque, & motus for- micans.	82
Qualis Sexus habilior sit ad affe- ctum hypochondriacum.	63	Metus ne concidant ægri.	82
Causa externa, à varijs mortalium tumultuosus moribus.	64	Vigiliæ ac insomnia.	82
Signa melâcholiæ hypochondria- cæ diagnostica seu cõmunia.	67	Partium affectarum præcipua- rum, signa.	83
Signa pathognomonica siue pro- pria affectionis hypochondria- cæ.	69	Signa melancholiæ hypochon- driacæ in fæminis.	93
Symptomatum causæ.	70	Prognostica signa.	95
Sanguinis reiectio per vomitû.	71	Periculosa huius morbi signa.	99
Flatus vbi contineantur.	72	Hypochondriacorum duæ histo- riæ ex Andrea Laurentio.	101
Ventriculi dolor ad dorsum & scapulas vsque.	72	Morbus melancholicus ex hypo- chondriaco speciem scorbuti referens, in Hungaria commu- nis, Domini Doctoris Danielis Geigeri.	104
Alui adstrictioris causa.	72	Quomodo Dæmon se huic mor- bo immiscere possit.	106
Æstus in hypochondrijs quomo- do excitetur.	73	Bifariam hominem Dæmon op- pugnat.	108
Satyriasis vnde excitetur.	73	Quidam supernaturalium opera- tionum causam ad naturam re- ducunt.	111
Observatio hystorica mirabilis & rara de Satyriasi.	74	Confirmatur hæc opinio exem- plis.	112
Vrinarum color qualis in affectu hypochondriaco.	78	Solutio siuè responsio ad argu- menta	
Anxietas vnde.	79		
Interceptio vocis vnde.	79		

INDEX RERVM.

menta & exempla.	113	Nocent edulia ex pasta farina-	
Morbus daemonicus duobus re-		cea confecta.	136
mediorum generibus expu-		Horrei fructus admittendi.	137
gnandus.	114	Non admittendi.	137
Deus primarius autor medicinae		Quomodo in cibatione consue-	
& sanitatis.	115	tudini indulgendum.	138
Calumnia mortalium de Medi-		Quid hypochondriacis in assum-	
cis.	116	ptione ciborum obseruandum.	140
Circumforaneorum orationes ad		Iuscula gallorum & gallinarum.	141
populum circumstantem.	119	Ptisana praestantissimum edulio-	
Paracelsitarum & Empiricorum		rum.	141
Vniuersale siue Lapis philoso-		Oua gallinarum recentia & tre-	
phicus.	121	mula.	142
Hippocratis cura huius affectus		Lac & Lacticinia.	143
ex triplici fonte desumitur.	125	Aromatum vsus.	143
Diata fundamentum curationis		Panis qualis conueniat hypochō-	
morborum.	125	driacis.	143
Diata consistit in sex rebus non-		Regulae duodecim cibationis re-	
naturalibus.	127	cte administrandae.	143
Qualis Aër obseruandus in affe-		Potus qualis esse debeat hypo-	
ctu hypochondriaco.	127	chondriacis.	146
Quinque regulae ad aëris artifi-		Vini potus.	147
cialem vsurpationem obser-		Triplex potus.	147
uandae.	129	Cereuisia potus.	149
De Cibo & cibatione in melan-		Notae bonae cereuisiae.	150
cholia hypochondriaca.	132	Quam nocius sit vini potentis-	
Victus ratio moderatè refrigeret		potus.	151
& humectet.	133	Similia similibus conseruari à qui-	
Pisces non conueniunt hypochon-		bisdam negatur.	154
driacis.	134	Quomodo simile possit conserua-	
Pisces summè nociui.	134	re simile.	156
Sal.	135	Domini Antonij Comitæ Casanae	
Pisces minùs nociui.	135	& Colle supra hanc opinionem	
Quales carnes admittendae.	135	rationes.	158
Nocivae carnes.	136	Thomae Mermanni defensio.	165
Acetum.	136	Y y 2.	Vinum

INDEX RERVM.

Vinum potens nocituros continet spiritus.	170	Tristitia carnificina corporis & animi.	203.
Vinum porum coctionem non expectat.	173	Confidentia ægri in Medicum quantum possit.	204
Vinum potens nõ semper pro potu ordinario conuenit.	174	Ira moderanda.	205
Laus Reuerendi Patris Drexelij.	180	Auaritia.	205
Qualis Motus & Quies conueniat in affectu hypochondriaco.	181	Inuidia.	207
Tres species Exercitiorum.	182	Venus.	208
Lusus parvæ Pilæ commendatur.	182	Quales venæ secundæ sint in hoc affectu.	214
Deambulatio.	183	Medicorum opinio de apertione Saluatellæ.	215
Venationis exercitium.	184	Quæ sint obseruanda in venæ sectione.	216
Exercitium jaculatorium.	185	An in venæ sectione, ex calendarijs, cursus siderum & eorum influxus, cû signis Zodiaci, sint obseruandi.	219
Historia generosi facinoris Isabella Clara Eugeniæ.	186	Opinio nostra.	221
Musica.	190	In præseruatiua cura, possunt obseruari signa astrorum, siuè mutationes illorum.	222
Conuersatio cum viris eruditis.	190	Ludouici Septalij admonitio in venæ sectione.	223
Morionum vsus in exhilarando animo.	191	Vicaria Phlebotomiæ remedia.	224
Quam perniciosa sit perpetua inquietudo.	192	Applicatio cucurbitularum sine scarificatione, cõtra flatum.	225
Otium perpetuum nociuum.	193	Hirudinum applicatio, & selectio illarum.	226
Somnus in hypochondriacis.	194	Medicorum dissensio de hamorrhoidalibus venis.	229
Excreta & Retenta.	197	Hæmorrhoides nunquam scalpello, sed hirudinibus solum aperiendæ.	232
Ex alui constipatione qualia proueniant mala.	198	Observationes ex hirudinum sinistra applicatione.	233
Clysteriorum vtilitas & beneficium in soluenda aluo.	199		233
Tria generalia animi vitia.	200		233
Quid sit perturbatio animi.	202		233
Varia species perturbationum.	202		233

Fonti-

INDEX RERVM.

Fonticulorum inustio.	235	Destillatum.	269
Locus aptus pro fonticulis.	238	Leges in exhibitione medicamen-	
Quomodo fiant fonticuli per		torum purgantium obseruanda.	270
cauterium potentiale.	238		
Per cauterium actuale.	239	Vomitorium vsuale.	276
Pharmaciae necessitas in curatio-		Diureticorum vtilitas.	277
ne melancholię hypochondria-		Diaphoretica & Phylagoga cautē	
ca	249	exhibenda.	278
Philosophatio contemptorum		Chalybs, Acidula, & Therma ex-	
mortis.	250	trema remedia.	278
Pharmaceutica cura, consistit in		Medicamenta purgantia mitiora	
Galenicis & Chymicis medica-		simplicia.	280
mentis.	254	Composita mitiora Galenica	280
Chymica medicamenta constant		Chymica.	281
ex tribus principijs.	256	Fortiora simplicia.	281
Indicatiões curatiuæ affectus hy-		Composita Galenica.	281
pochondriaci.	258	Composita Chymica.	282
Medicamenta lenientia.	260	Historia de exhibitione Helle-	
Vomitus.	260	bori nigri.	282
Clyster leniens.	261	Enemata.	286
Vomitorium.	261	Potiones purgantes.	287
Prædicatur Aloë insuccata pro		Syrupus purgans.	288
laxatiuo.	261	Decoctum Galli veteris.	291
Obiectio. Solutio.	262	Vsus iusculi gallinæ inter assum-	
Aloës vsus.	262	ptionem medicamentorum	
Formula Aloës nutritæ.	263	purgantium.	292
Non omnibus conuenit Aloë.	264	Vina purgantia.	293
Electuarium lenitivum.	264	Experientia in vino medicato	
Aperientia, incidentia, & alteran-		chalybeato.	294
tia medicamenta.	264	Pulueres purgantes.	294
Simplicia.	265	Pillulæ purgantes.	298
Composita.	265	Aloës succotrina præparatio.	298
Chymica.	266	Gummorum & scammonæ præ-	
De medicamentis ex Tartaro, an		parationem respicientia.	302
illa semper profint.	266	Pillulæ Domini D: Philippi Mül-	
Apozema.	267	leri.	305
Claretum.	268	Acetum Bezoarticum.	306

Y Y Y }

Electua-

INDEX RERVM.

<p>Electuaria purgantia. 309 Vfus, præparatio, & electio feri lactis. 310 Electio. 313 Præparatio. 314 Quantitas. 316 Vfus Chalybis. 317 Quomodo & quibus viribus pro- fit chalybs. 319 Chalybs varijs modis exhibetur. 321 Experientia singularis de minera ferri. 321 Quomodo exhibeatur chalybs. 323 Formulæ diuerfæ præparatio- num chalybis. 325 Chalybis præparatio ex Aceto. 325 Chalybis præparatio cum sulphu- re. 325 Crocus Martis aperitivus. 326 Effentia Martis. 326 Tinctura Martis. 327 Vinum chalybeatum 327 Syrupus chalybeatus. 327 Electuarium chalybeatum. 328 Electuarium chalybeatum Zacu- ti Lufitani. 328 Oxymel chalybeatum. 329 Acidularum vſus in affectu hypo- chondriaco. 331 Qua ratione acidulæ mineralibus impregnentur. 331 Vires acidularum. 332 Quo anni tempore ſint vſurpan- dæ, & quot annis repeti poſ-</p>	<p>ſint. 332 Quales acidulæ commendentur. 333 Chymici ſalino quodam pulvere in pauca quantitate exhibito idem præſtare promittunt. 333 Modus vtendi Acidulas. 334 Quantitas potus acidularum con- tinua. 335 Quantitas potus acidularum di- ſcreta. 337 Qualitas vtendi & bibendi aci- dulas. 337 Lotiones in affectu hypocho- ndriaco. 342 Lotio dulci aqua. 342 Thermæ. 342 Obſeruanda in quantitate lotio- nis. 344 Qualitas & modus lauandi. 349 Quid poſt vſum acidularum & thermarum faciendum. 353 Ventriculi roboratio. 354 Vapores eleuati ad superiores & principales partes auertendi, diſſipandi. 355 Epar obſeruandum. 355 Lienis proſpiciendum. 356 Interna medicamenta roborantia & refrigerantia. 357 Medicamentis roborantibus etiã medicamenta præparantia & purgantia ſubiungenda. 358 Topica ſeu externa medicamen- ta. 358 Compoſita intrinſeca confortan- tia. 359 Morſus.</p>
--	--

INDEX RERVM.

Morsuli.	359	Calcinatio per Humidum.	375
Electuarium.	359	Aurum fulminans	376
Liquor potabilis.	359	Quomodo vis fulminans auri	
Mixtura.	359	corrigenda.	376
Rotula.	359	Calcinatio auri per siccum.	376
Destillatum.	360	Calcinatio auri per Mercurium	
Puluis.	360	Philosophicum.	378
Confectio cordialis Bezoartica.		Solutio auri quid? & modus so-	
	360	lutionis.	378
Electuarium liquidum.	361	Differentiæ Menstruorum pro au-	
Mixtura Antimelancholica.	361	ri solutione.	379
Mixtura alia hypochondriaca.		Coagulatio auri.	381
	362	Quid sit Mercurius Philosophi-	
Conserua magna.	363	cus.	381
Conditum ad formam opiata.		Mercurij Philosophici prepara-	
	363	tio.	383
Aqua corroborans cordialis.	363	Vires auri potabilis, & quomodo	
Aqua Carbunculi.	364	verum à sophistico interno-	
Experientiæ Zacuti Lusitanicum		scendum sit.	387
Ebore, Lapide Bezoartico, &		Magisterium, Tinctura, Oleum,	
Limatura Auri, & Auro pota-		sue Quinta Essentia Perlarum.	
bili.	364		388
Aurum duobus modis exhiberi		Tinctura Smaragdi.	389
potest.	367	Tinctura Rubini.	390
Solutio Auri siue Aurum potabile		Tinctura Corallorum.	390
Sennerti.	368	Croci & Citri Tinctura.	391
Nobilissimū confortans sequens.		Essentia Ambræ & Moschi.	391
	370	Extractum Ligni Aloës.	393
Verum Aurum Potabile Glauberi.		Homo ternis Vitæ generibus de-	
	370	stinatus.	394
Alius processus elaborandi Au-		Quis sapiens, & quid Sapiëntia.	395
rum potabile.	372	Homo tres habet partes.	396
Menstruum ex sale & spiritu Uri-		Superius est sicut Inferius.	396
næ pro solutione Auri.	373	Tres Orbes seu Mundi.	397
In quibus consistat præparatio		Archetypus.	397
auri potabilis.	374	Mundus Intellectualis, siue An-	
Calcinatio Auri.	375	gelorum.	399
		Mun-	

INDEX RERVM.

Mundus cœlestis & Elementaris.	402	Operationes chymicæ in solutio- ne auri potabilis.	417
Quartus Mundus Microcosmus.	402	Solutio. Coagulatio. Sublima- tio. Ascensio. Descensio. Distil- latio. Calcinatio & Fixio.	417
Medico cognitio Luminis Natu- ræ necessaria.	404	Coniunctio Solis & Lunæ quàm fit necessaria.	417
Planetarum & metallorum nu- merus.	404	Conceptio & Desponsatio Solis & Lunæ fit in putredine.	418
Planetarum, Angelorum, & mem- brorum hominis principaliorû conuenientia & analogia.	405	Nigredo signum solutionis.	418
Humorum cum Elementis & mensibus correspondentia, quibus etiam mineræ attribu- untur.	405	Nigredinis fœtor vnde proue- niat.	419
Ætatum cum Planetis compara- tio.	406	Leo viridis.	419
Solis & Lunæ necessitas.	406	Leo ruber.	420
Solis & Lunæ vires.	407	Conclusio Ænigmatica.	420
Solis cum Auro analogia.	408	Quid Philosophis significet, Qua- drangulus, Triangulus & Cir- culus.	420
Solis character hyeroglyphicus.	410	Expositio compendiosa Quinti Emblematis.	421
Aurum Cordis corroborans.	410	Lapides preciosi è collo penduli.	423
Genealogia Tincturæ Auri.	411	Sacculi pro Corde & pulsibus.	423
Distinctio Mercurij, Sulphuris, & Salis.	412	Epithemata cordialia.	424
Mercurij signa explicantur.	412	Linimentum cordiale.	424
Ars Naturam imitatur.	413	Emplastrum pro scuto cordiali.	424
Ignium quatuor genera.	413	Nodus odoriferus.	425
Cur Ignis dicatur Draco.	414	Balsamum cordiale & capitale	425
Cur dicatur menstruum.	414	Quot modis Medicina dicatur cardiaca.	425
Cur Aqua.	415	Vnguentum spleneticum.	427
Cur sulphur & Mercurius.	415	Emplastrum spleneticum	428
Allegoriæ & Ænigmata Chymi- corum, solis Philosophis co- gnita.	415	Vtrum conducat Nicotianæ sive Tabaci suffitus in melancholia hypochondriaca.	429
Ænigma Chymicum.	416	Tabac-	

INDEX RERVM.

<p>Tabaci fumus per se non est narcoticus. 430</p> <p>Huius vsus non est valde nocivus si sit moderatus. 431</p> <p>Observanda in vsu suffitus Tabaci 432</p> <p>Pulvis Bezoarticus animalis, in varijs morbis, & melancholia hypochondriaca celebratur. 434</p> <p>Ex quibus fiat Pulvis Bezoarticus animalis. 435</p> <p>Vipera symbolum Æsculapij & Hippocratis. 435</p> <p>Viperæ vnde capiant suas vires. 436</p> <p>Viperarum vires. 438</p> <p>Solis Viperis facultas inest prolongandi vitam, 439</p> <p>Cur viperis per vegetabile balsamum non tollatur proprium venenum. 439</p> <p>Venenum viperarum, illarum veneno pellitur. 440</p> <p>Qualitates viperarum. 440</p> <p>Conradi Mutschleri opinio de qualitatibus viperarum. 441</p> <p>Opinio Raymundi Lullij de viperis. 442</p> <p>Viperæ occultis qualitatibus præditæ. 443</p> <p>Præparatio viperarum ad vsum medicinalem. 443</p> <p>Solinandri præparatio. 444</p> <p>Caroli Panicelli modus præparationis 444</p> <p>Salis viperini præparatio. 448</p>	<p>Quercetani compositiones & confectiones ex viperis. 449</p> <p>An in affectu hypochondriaco vsus viperarum, & quomodo admittendus. 449</p> <p>Curatio primi gradus melancholiz hypochondriacæ hystericae. 451</p> <p>Secundi gradus cura. 452</p> <p>Apozema præparans & catharticum. 452</p> <p>Pulvis purgans. 453</p> <p>Potio menses mouens. 454</p> <p>Aqua vterina. 454</p> <p>Tertij gradus cura. 454</p> <p>Melancholia hypochondriaca ex feminis retentione. 455</p> <p>Duplex cura huius affectus. 456</p> <p>Aqua Castitatis 459</p> <p>Hypochondriacorum Ecstasis. 460</p> <p>Descriptio talium Ecstaticorum. 463</p> <p>Causa huius stuporis Ecstatici. 465</p> <p>Cura huius melancholiz Ecsticæ. 466</p> <p>Tres species Ecstasis siue animæ abstractionis. 466</p> <p>Ecstasis ex virtute diuina. 466</p> <p>Ecstasis ex virtute dæmonis. 467</p> <p>Vtrum in Ecstasi corpus ab anima deseratur. 469</p> <p>Præsidia contra flatum, 470</p> <p>Si vires prosternantur. 471</p> <p>Æstus corporis 471</p> <p>Vigilia. 471</p> <p style="text-align: center;">Z z z</p>
---	--

Corpe.

INDEX RERVM.

<p>Corporis lassitudo, vibratio, pal- mus, punctio, pruritus, ephi- drofis, macies. 473</p> <p>Sonitus aurium, capitis grauitas & vertigo, euaporationes, ru- bor & calor vultus, metus & mœstitia. 474</p> <p>Ad æstum & calorẽ, alterandum, 475</p> <p>Nausea, cardiogmos, vomitus, dyspepsia, anorexia, bulimia, ructus, rugitus, tensio & gra- uitas abdominis, frequens sputatio, dyspnœa, ventriculi dolor & inflatio. 477</p> <p>Vfus veratri nigri. 477</p> <p>Vomitus. 478</p> <p>Vfus Clysterum. 479</p> <p>Roboratio ventriculi. 479</p> <p>Cordis palpitatio & Lipothymia. 479</p>	<p>Curatio per salutare admonitio- nes & rationes plausibiles à Me- dico illatas, 480</p> <p>Historiæ quorundam deprauatâ imaginatione laborantium, & eorum curationes, 481</p> <p>Observationes propriæ. 493</p> <p>Persecutiones & inuidiæ, quan- tũ possibile est, patienter feren- dæ, 496</p> <p>Consolationes super obitus cha- rorum pignorum. 500</p> <p>Remedia cõsolatoria contra for- tunæ iacturam. 508</p> <p>Authorum nomina & scripta, qui de Melancholia Hypochon- driaca aliquid ediderunt. 513</p> <p>Eorum Authorum nomina, qui specialius aliquid scripserunt. 515</p> <p>Conclusio. 523</p>
--	--

F I N I S.

ERRATA TYPOGRAPHICA.

Benignissime Lector, cum in Tractatus huius editione, varij irreps-
erint typographici errores, quantumvis in reuisione & correctione
eorum diligens fuerim, praesertim in accentibus, aut omissis, aut
superfluis. Leuiiores itaque errores, te non offendent, grauiiores
autem, sic corriges.

Fol. 28. l. 19. leg. cibum. l. 20. leg. immorigerum, l. 22 leg. modum, l. 23.
leg. praposterum, f. 54. l. 18. leg. hypochondriam, f. 61. l. 6. leg. figurá. f. 68. l. 14.
leg. varios, f. 106. l. 10. leg. pro axungia, laridi. l. 18. pro iste, leg: hypochondria-
cus, f. 253. l. 1. leg. sibi, fol. 261. l. 22. leg. Aloë, f. 263. l. 18. leg. aloë, l. 19. leg.
aloë. lin. 22. iterum lege Aloë. f. 287. l. 12. leg. pro Vnc. Dr. f. 315. l. 16. leg. a-
garicus, f. 316. l. 23. leg. distensione, f. 341. l. 1. leg. suffocat, l. 2. leg. deijcit. de-
colorat. l. 3. leg. parit f. 461. est in numero folij erratum, vbi pro 4. posuit. 1. f.
476. l. 21. leg. redundantem, f. 490. l. 16. leg. Hypochondriacus, fol. 513. in titi
Capitis. lin. 5. lege publicique juris fecerunt.

Geiger

M 56

